

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
831**

67
ANT. ΓΕΡΑΝΤΩΝΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΓΕΡΑΝΤΩΝΗ

ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
Δ. Ν. ΤΖΑΚΑ & Σ. ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ψηφιοποιήθηκε από το Εθνικό Κέντρο Πολιτικής

9 69 ΠΔΒ
Γεραντωνη (Α.Τ.)
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ

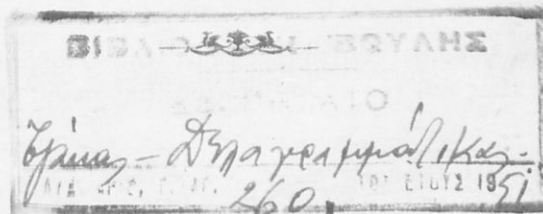
ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

τῶν μαθητῶν τῆς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως τῶν Δημ. Σχολείων

Ἐνεκρίθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 52974)19.9.50
ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Δ. ΤΖΑΚΑ — ΣΤ. ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 65 — ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1876
ΑΘΗΝΑΙ 1950

002
ΛΛΣ
ΣΤ2Α
831

Δ/σις Διδ. Βιβλίων
Ἀριθ. Πρωτ. 53016

Ἀθῆναι τῇ 19[6]50

Πρὸς
τὸν κ. Ἀντ. Γεραντώνην

᾽Οδὸς Ἀριστοτέλους 41

Χαλάνδριον

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 52974]1950 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἐνεκρίθη ὅπως χρησιμοποιηθῇ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Γραμματικῆς διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' καὶ Στ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον Γραμματικὴ τῆς ἀπλῆς καθυρεούσης βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν, ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμόν ἐκδόσεων βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ

Ὁ Διευθυντὴς

Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Λόγος.

1. Οἱ ἄνθρωποι, διὰ τὰ συνεννοοῦνται μεταξύ των καὶ τὰ ἐκφράζουν τὰς σκέψεις των, ὁμιλοῦν ἢ γράφουν π. χ. λέγουν ἢ γράφουν:

α') Τὸ πρῶτ' ἔκαμα τὴν προσευχὴν μου.

β') Ὁ μὲν Γεώργιος μελετᾷ, ὁ δὲ Θωμᾶς γράφει.

γ') Ὅταν τελειώσῃ τὸ μάθημα, θὰ ὑπάγω εἰς τὸν κήπον, διὰ τὰ ποτίσω τὰ ἄνθη.

2. Ἡ ἔκφρασις τῶν ἀνθρωπίνων σκέψεων, λέγεται **λόγος**. Ὅταν ἡ ἔκφρασις τῶν σκέψεών μας γίνεται μὲ τὴν ὁμιλίαν, ὁ λόγος λέγεται **προφορικός**. Ὅταν δὲ γίνεται γραπτῶς, ὁ λόγος λέγεται **γραπτός**.

3. Ὁ πρῶτος λόγος (α') ἐκφράζει μόνον μίαν τελείαν σκέψιν, ὁ δεύτερος (β') δύο καὶ ὁ τρίτος (γ') τρεῖς σκέψεις ἢ νοήματα. Ἡ ἔκφρασις μιᾶς μόνον τελείας σκέψεως λέγεται **πρότασις**. Ὁ πρῶτος λοιπὸν λόγος ἔχει μίαν πρότασιν, ὁ δεύτερος δύο καὶ ὁ τρίτος τρεῖς. Ὡστε ὁ λόγος δυνατόν νὰ ἔχῃ μίαν, δύο ἢ περισσότερας προτάσεις.

Κτυπᾶ—ὁ—κώδων.

Ὁ—Δημήτριος—εἶναι—ἐπιμελής.

4. Ἡ πρότασις ἢ ὁ λόγος ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρότερα μέρη τὰ ὅποια λέγονται **λέξεις**.

Κτυ-πᾶ, κώ-δων, Δη-μή-τρι-ος.

5. Αἱ λέξεις χωρίζονται εἰς μικρότερα μέρη, τὰ ὅποια λέγονται **συλλαβαί** (φωναί).

Κ-τ-υ-π-ᾶ, κ-ώ-δ-ω-ν, Δ-η-μ-ή-τ-ρ-ι-ο-ς.

6. Αἱ συλλαβαί ἀποτελοῦνται ἀπὸ σημεῖα, τὰ ὅποια λέγονται **γράμματα**.

Σημ. Μὲ τὴν ἔνωσιν τῶν γραμμάτων γίνονται συλλαβαί, μὲ τὴν ἔνωσιν συλλαβῶν λέξεις καὶ μὲ λέξεις γίνονται προτάσεις ἢ λόγοι.

Τὰ γράμματα.

1. Τὰ γράμματα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24 τὰ ἑξῆς :

Α α ἄλφα	Ι ι ἰῶτα	Ρ ρ ῥῶ
Β β βῆτα	Κ κ κᾰππα	Σ σ σῖγμα
Γ γ γάμμα	Λ λ λάμβδα	Τ τ ταῦ
Δ δ δέλτα	Μ μ μῦ	Υ υ ὕ ψιλόν
Ε ε ἔψιλον	Ν ν νῦ	Φ φ φῖ
Ζ ζ ζῆτα	Ξ ξ ξῖ	Χ χ χῖ
Η η ἦτα	Ο ο ὀ μικρόν	Ψ ψ ψῖ
Θ θ θῆτα	Π π πῖ	Ω ω ὦ μέγα

Σημ. Τὸ πρῶτον γράμμα μετὰ τὰς τελείας, στιγμάς καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου γράφεται κεφαλαῖον.

Πότε ἄλλοτε μεταχειρίζομεθα κεφαλαῖα θὰ γίνῃ λόγος κατοπτέρω.

Φωνήεντα καὶ σύμφωνα.

1. Ἀπὸ τὰ 24 γράμματα τὰ 7, α, ε, η, ι, ο, υ, ω ἔχουν μόνα των φωνὴν καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **φωνήεντα**.

2. Τὰ ἄλλα 17 β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ λέγονται σύμφωνα, διότι δὲν ἔχουν εὐδιάκριτον φωνήν, καὶ μόνα των δὲν κάμνουν συλλαβὴν.

3. Ἀπὸ τὰ ἑπτὰ φωνήεντα τὰ ε καὶ ο λέγονται βραχέα· τὰ η καὶ ω μακρὰ καὶ τὰ α, ι, υ δίχρονα, διότι ἄλλοτε εἶναι μακρὰ καὶ ἄλλοτε βραχέα.

Σημ. Ἐλάβον δὲ τὰ ὀνόματα αὐτά, διότι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπρόφερον τὸ μὲν ε καὶ ο εἰς σύντομον (βραχὺν) χρόνον, τὸ δὲ η καὶ ω εἰς παρατεταμένον (μακρόν) χρόνον καὶ τὰ α, ι, υ εἰς ἄλλας μὲν συλλαβὰς εἰς βραχὺν χρόνον εἰς ἄλλας δὲ εἰς μακρόν.

4. Διὰ τὰ δεῖξωμεν ὅτι ἓν δίχρονον εἶναι μακρόν, γράφωμεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ σημεῖον — καὶ ὅτι εἶναι βραχύ, τὸ σημεῖον ~ π.χ. $\bar{u}, \bar{i}, \bar{a}$ α. Σημεῖον τῶν διχρόνων τὸ = π.χ. $\bar{a} \cdot \bar{i}, \bar{u}$.

5. Ἀπὸ τὰ 17 σύμφωνα τὰ ἑννέα ἔχουν πολὺ ἀδύνατον φωνήν, ὥστε, ὅταν προφέρονται μόνα των, σχεδὸν δὲν ἀκούονται διὰ τοῦτο ὀνομάζονται ἄφωνα, κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ.

Τὰ ἄλλα ὀκτὼ ἔχουν ἰσχυροτέραν καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζονται ἡμίφωνα μ, ν, λ, ρ, σ, ζ, ξ, ψ.

6. Τὰ σύμφωνα ἀναλόγως μὲ τὸ φωνητικὸν ὄργανον, τὸ ὁποῖον

χρησιμοποιούμεν διὰ νὰ τὰ προφέρωμεν, διαιροῦνται εἰς διαφόρους κατηγορίας.

Τὰ μὲν **κ, γ, χ** λέγονται **οὐρανικά**, διότι προφέρονται κυρίως μὲ τὸν οὐρανίσκον. Τὰ **π, β, φ** λέγονται **χειλικά**, διότι προφέρονται κυρίως μὲ τὰ χεῖλη· καὶ τὰ **τ, δ, θ** λέγονται **ὀδοντικά**, διότι προφέρονται κυρίως μὲ τοὺς ὀδόντας.

Σημ. Τὰ ἄφωνα διαιροῦνται καὶ ἀναλόγως μὲ τὴν ποιότητα τῆς πνοῆς, ἢ ὅποια τὰ συνοδεύει κατὰ τὴν προφορὰν, εἰς **ψιλὰ** (λεπτὰ) **κ, π, τ**, εἰς **μέσα** **γ, β, δ** καὶ εἰς **δασέα** (παχέα) **χ, φ, θ**.

Ἀπὸ τὰ ὀκτὼ ἡμίφωνα :

Τὰ **μ** καὶ **ν** λέγονται **ἐνρινα**, διότι προφέρονται κυρίως μὲ τὴν ῥίνα.

Τὰ **λ** καὶ **ρ** λέγονται **ὕγρα**, διότι προφέρονται κυρίως μὲ τὴν γλῶσσαν.

Σημ. Ἐνρινον εἶναι καὶ τὸ **γ** πρὸ τῶν οὐρανικῶν **κ, γ, χ**, (π.χ. ἀγκών, ἄγγελος, ἀγχόνη).

Τὸ **σ(ς)** λέγεται **συριστικὸν** ἕνεκα τοῦ ἤχου του. Καὶ τὰ **ξ, Ξ, ψ**, λέγονται **διπλᾶ**, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο σύμφωνα **ξ=κς, ψ=πς, ζ=δς**.

Ὅσα προφέρονται μὲ τὸ αὐτὸ φωνητικὸν ὄργανον λέγονται **ὁμόφωνα** π.χ. τὰ οὐρανικά εἶναι μετὰξὺ τῶν ὁμόφωνα, τὰ χειλικά ὁμοίως μετὰξὺ τῶν κλπ.

Πίναξ διαιρέσεως τῶν συμφώνων.

ἄφωνα 9

ἡμίφωνα 8

	ψιλὰ	μέσα	δασέα		
Οὐρανικά =	κ	γ	χ	=ὁμόφωνα	ἐνρινα μ, ν
Χειλικά =	π	β	φ	= »	ὕγρα λ, ρ
Ὀδοντικά =	τ	δ	θ	= »	συριστικὸν σ(ς)
					διπλᾶ ξ, Ξ, ψ

Δίφθογγοι.

Οι-κία, αὐ-λή, οὐ ρανός, χεῖο, εἶ-μαι.

Πολλάκις μία συλλαβὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο φωνήεντα, τὰ ὅποια προφέρονται μὲ μίαν φωνήν.

1. Ὅταν δύο φωνήεντα προφέρονται μὲ μίαν φωνήν, λέγονται **δίφθογγοι**.

2. **Ρί** δίφθογγοι εἶναι αἱ ἑξῆς : **αι, οι, ει, υι, αυ, ευ, ηυ, ου.**

Ἐπίσης δίφθογγοι εἶναι καὶ αἱ ἐξῆς : α, η, φ. διότι τὸ *ι* ὑπεγράφη, ὥς θά μάθωμεν.

Αἱ πρῶται ὁκτὼ λέγονται κύριοι δίφθογγοι, αἱ δὲ ἄλλαι τρεῖς καταχρηστικαί.

3. Ὅσάκις θέλομεν νὰ προφέρωμεν χωριστὰ τὰ γράμματα μιᾶς διφθόγγου, θέτομεν ἐπάνω εἰς τὸ δεύτερον δύο σιγμάς, αἱ ὁποῖαι λέγονται διαλυτικά π.χ. αὔενος.

4. Ὅλαι αἱ δίφθογγοι εἶναι μακραί πλὴν τῆς *αι* καὶ *οι*, αἱ ὁποῖαι, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως καὶ δὲν ἀκολουθῇ σύμφωνον, εἶναι βραχεῖαι :

Γύμνασμα 1.—Γράψατε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας δέκα λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν διφθόγγους καὶ ὑπογραμμίσατε τὰς διφθόγγους των.

Συλλαβαί.

Διαίρεσις τῶν λέξεων ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλαβῶν.

Αἱ λέξεις χωρίζονται εἰς συλλαβάς.

1. Συλλαβαί δὲ λέγονται τὰ μικρότερα μέρη (φωναί), εἰς τὰ ὁποῖα χωρίζονται αἱ λέξεις.

Ἡ συλλαβὴ ἀποτελεῖται ἢ ἀπὸ ἓν φωνῆεν ἢ ἀπὸ μίαν δίφθογον ἢ ἀπὸ ἓν ἢ περισσότερα σύμφωνα μὲ ἓν φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογον.

φῶς, αὖ-λή, βι-βλί-ον, πα-ρά-θυ-ρον.

Ἡ πρώτη λέξις ἔχει μίαν συλλαβὴν, ἡ δευτέρα ἔχει δύο συλλαβάς, ἡ τρίτη τρεῖς καὶ ἡ τετάρτη τέσσαρας. Ὡστε ἄλλαι λέξεις ἔχουν μίαν, ἄλλαι δύο, ἄλλαι τρεῖς ἢ καὶ περισσότερας συλλαβάς.

νύξ, πῦρ, πλάξ, βοῦς.

2. Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει μίαν συλλαβὴν, λέγεται *μονοσύλλαβος*.
αὖ-λή, κῆ-πος, μῆ-λον.

3. Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει δύο συλλαβάς, λέγεται *δισύλλαβος*.

Θρα-νί-ον, τρά-πε-ζα, σχο-λεῖ-ον.

4. Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει τρεῖς συλλαβάς, λέγεται *τρισύλλαβος*.

τε-τρά-δι-ον, γυ-μνα-στή-ρι-ον, ἀλ-φα-βη-τά-ρι-ον.

5. Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει περισσότερας ἀπὸ τρεῖς συλλαβάς, λέγεται *πολυσύλλαβος*.

Γύμνασμα 2.—Ἀντιγράψατε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας 5 λέξεις, μονοσυλλάβους, 5 δισυλλάβους, 5 τρισυλλάβους καὶ 5 πολυσυλλάβους.

Ὄνομασία τῶν συλλαβῶν ἀναλόγως τῶν θέσεών των.

μα-θη τῆς, πα-ρά-θυ-ρον, ἄ-ρι-θμη-τή-ρι-ον.

1. Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται *λήγουσα* ἡ συλλαβή, ἡ ὁποία εὐρίσκεται ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν λήγουσαν, λέγεται *παρα-λήγουσα* καὶ ἡ συλλαβή, ἡ ὁποία εὐρίσκεται ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν παραλήγουσαν, λέγεται *προπαραλήγουσα*.

Π α ρ ἄ δ ε ι γ μ α

Ἀρχικὴ συλλαβή	προπαραλήγουσα	παραλήγουσα	λήγουσα
ἄλφαβη	τά	ρι	ον
σιδη	ρό	δρο	μος
μα	θή	τρι	α
	αῖ	θου	σα
		πί	ναξ
			παῖς

Γύμνασμα 3.—Νὰ χαρακώσητε εἰς τὸ τετραδίδιον σας ἓνα πίνακα, ὅπως ὁ ἄνωτέρω, καὶ νὰ κατατάξητε εἰς αὐτὸν τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων τῶν κατωτέρω φράσεων.

Ἀγάπα τὸν πλησίον σου, ὅπως τὸν ἑαυτὸν σου. Φρόντισε νὰ γίνῃς ὠφέλιμος εἰς τὴν κοινωνίαν. Πρὸς τοὺς εὐεργέτας μας χρεωστοῦμεν εὐγνωμοσύνην. Ἡ ἀχαριστία εἶναι τὸ μεγαλύτερον κακόν.

Χρόνος τῶν συλλαβῶν.

Παράδειγμα: λό-γος, να-ός, σο-φοί,

1. Ἡ συλλαβή, ἡ ὁποία ἔχει βραχὺ φωνῆεν ἢ βραχεῖαν δίφθογον, λέγεται *βραχεῖα*.

παί-ζω, πει-νῶ, ζῶ-νη.

2. Ἡ συλλαβή, ἡ ὁποία ἔχει μακρὸν φωνῆεν ἢ μακράν δίφθογον λέγεται *μακρά*.

Γύμνασμα 4.—Ἀντιγράψατε τὰς κατωτέρω λέξεις καὶ θέσατε κάτω ἀπὸ τὰς βραχείας συλλαβὰς τὸ σημεῖον τοῦ βραχείους, κάτω ἀπὸ τὰς μακράς τὸ σημεῖον τοῦ μακροῦ καὶ παραλείψατε τὰς διχρόνους: μα-θη-ταί, Ἑ-λέ-νη, γρά-φω, τρέ-χω, κοι-μῶ-μαι, δέν-δρον, κῆ-πος, οἰ-κί-αι, κα-λοί, ποι-η-ταί, πο-τα-μοί, αἰ-μα, καρ-ποί.

Σύνθετοι λέξεις.

μαυροπίναξ = μαῦρος πίναξ
 χωροφύλαξ = χώρας φύλαξ
 δήμαρχος = δήμου ἄρχων
 διαβαίνω = διὰ βαίνω

1. Ἡ λέξις, ἡ ὁποία γίνεται ἀπὸ τὴν ἔνωσιν δύο ἄλλων, λέγεται *σύνθετος*. Ἡ πρώτη ἀπ' αὐτὰς λέγεται πρῶτον συνθετικόν, ἡ δὲ δευτέρα δεύτερον συνθετικόν.

2. Ἡ λέξις ἡ ὁποία δὲν εἶναι σύνθετος λέγεται *ἀπλή*.

Σημ. Περισσότερα ἰδὲ εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ συνθέσεως.

Γύμνασμα 5.—Σχηματίσατε συνθέτους λέξεις ἀπὸ τὰς ἀκολουθούς ἐνώνοντες τὰς δύο εἰς μίαν· βιβλία-πωλῶν, γυμνασίου-ἄρχων, λαχάνων-κῆπος, κρέας-πωλῶν, νομοῦ-ἄρχων, ἀγρῶν-φύλαξ, περὶ-πατῶ, κατὰ-βαίνω, ἐκ-βάλλω.

Περὶ συλλαβισμού.

1. Ὁ χωρισμὸς τῶν λέξεων εἰς συλλαβὰς λέγεται *συλλαβισμός*. Γίνεται δὲ ὁ συλλαβισμὸς κατὰ τοὺς ἀκολουθίους κανόνας.

ἀγορὰ=ἀ—γο—ρά, τράπεζα=τρά—πε—ζα, πάτωμα=πά—τω—μα, οἰκία=οἰ—κί—α.

2. Ἐν σύμφωνον, ὅταν εὐρίσκηται μεταξὺ δύο φωνηέντων, συλλαβίζεται μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆεν.

ἐκβάλλω=ἐκ—βάλλω, ἐξέρχομαι=ἐξ—έρχομαι, δυστυχής=δυσ—τυχής, πᾶν—σοφός.

3. Αἱ σύνθετοι λέξεις χωρίζονται εἰς τὰ μέρη των, ἐκτὸς ἐὰν ἔχη γίνῃ ἐκθλίψεως (ἴδε κεφάλαιον περὶ ἐκθλίψεως).

γρᾶμμα=γράμ—μα,

σάκχαρον=σάκ—χα—ρον

γλῶσσα=γλῶσ—σα

σάπφειρος=σάπ—φει—ρος

πάππος=πάπ—πος

Πιτθεὺς =Πιτ—θεὺς

4. Δύο ὅμοια ἢ ὁμόφωνα σύμφωνα χωρίζονται κατὰ τὸν συλλαβισμόν.

ἄρτος = ἄρ—τος

ὕπνος = ὕ—πνος

ὄρκος = ὄρ—κος

ἐχθρὸς = ἐ—χθρὸς

ἄρνιον = ἄρ—νιον

ἄστρον = ἄ—στρον

ἄρκτος = ἄρ—κτος

αἰσχρὸς = αἰ—σchrὸς

ἄλμα = ἄλ—μα
 ἄλσος = ἄλ—σος
 μάντις = μάν—τις
 δένδρον = δέν—δρον
 λάμψις = λάμ—ψις
 λαμπρὸς = λαμ—πρὸς

πρᾶγμα = πρᾶ—γμα
 δραχμή = δρα—χμή
 βαθμὸς = βα—θμὸς
 δάφνη = δά—φνη
 φάτνη = φά—τνη
 γυμνάσιον = γυ—μνά—σιον
 μέριμνα = μέ—ρι—μνα
 μέδιμνος = μέ—δι—μνος

5. Δύο ἢ τρία σύμφωνα, ὅταν εὐρίσκωνται μεταξὺ δύο φωνηέντων, συλλαβίζονται μὲ τὸ ἀκόλουθον, ἐκτὸς ἂν τὸ πρῶτον εἶναι ὑγρὸν ἢ ἔνρινον (λ, ρ, μ, ν,), ὁπότε χωρίζεται καὶ συλλαβίζεται μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν. Ἐξαιρετικῶς, ὅταν μετὰ τὸ **μ** ἀκολουθῇ **ν**, δὲν χωρίζονται, ἀλλὰ συλλαβίζονται ἡνωμένα μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆεν.

Σημ. Τὰ συμπλέγματα **γμ, χμ, θμ, τν, φν** συλλαβίζονται πάντοτε ἡνωμένα μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆεν.

6. Ὅταν κατὰ τὴν γραφὴν παρουσιασθῇ ἀνάγκη νὰ χωρίσωμεν μίαν λέξιν, γράφομεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦ χωρισμοῦ μίαν παῦλαν (-). Ἡ παῦλα αὕτη λέγεται **ἐνωτικὸν ἢ συνέχεια** καὶ φανερώνει ὅτι ἡ λέξις συνεχίζεται εἰς τὸν ἐπόμενον στίχον π. χ. αἴ-θουσα. Τὸ ἐνωτικὸν τίθεται καὶ μεταξὺ δύο λέξεων, ὅταν αὐταὶ προφέρωνται ὡς μία : Γέρο·Δῆμος, μπάρμπα Γιάννης.

Γύμνασμα 6. Χωρίσατε εἰς τὸ τετραδίων σας τὰς κατωτέρω λέξεις εἰς τὰς συλλαβὰς των : αὐλή, δαμασκηνέα, καπνός, πέτρα, γραμματικὴ, ἀριθμητικὴ, σάκκος, ἄλμυρός, βάθρον, πένθος, σκῆπτρον, ἵππος, ἀγκών, ἐνδύομαι, ἀγαλμα, ἀνδρεῖος, ἔρχομαι, ἀστραπή, σύμμαχος, ὄγδοος, ἐνδοξος, Θερμοπύλαι, Θεσπιεῖς, ἄνθρωπος, ἀδελφός, παράδειγμα, αἰχμάλωτος, αἰφνιδισμός.

Σημεῖα στίξεως.

1. Εἰς τὸν γραπτὸν λόγον μεταχειριζόμεθα μερικὰ σημεῖα τὰ ὅποια χρησιμεύουν, διὰ νὰ δεικνύουν τὰς διαφόρους στάσεις τῆς φωνῆς μας ἢ χρωματισμοὺς αὐτῆς, ὅταν ἀναγινώσκωμεν. Τὰ σημεῖα αὐτὰ λέγονται **σημεῖα στίξεως** καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς :

Τὸ κόμμα (,)

ἢ ἄνω σιγμὴ (·)

ἢ τελεία σιγμὴ (·)

τὸ ἐρωτηματικὸν (;)

τὰ διαλυτικὰ (·)

τὸ ἐνωτικὸν (-)

ἢ παρένθεσις ()

τὰ εἰσαγωγικὰ (« »)

τὸ θαυμάστικόν (!)
τὰ ἀποσιωπητικὰ (....)

ἡ παῦλα (—)
καὶ τὰ ὁμοιωματικὰ (» »)

Πνεύματα.

ἄνθρωπος	αἶθουσα,	οὐρανὸς
ἡμέρα,	ὕγρασία,	εὐρίσκω
ρόδον,	ῥεῦμα	ῥάβδος

Ὅσαι λέξεις ἀρχίζουσιν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον ρ λαμβάνουν ἐπ' αὐτῶν ἐν ἀπὸ τὰ σημεῖα (°) ἢ (°). Τὰ σημεῖα αὐτὰ λέγονται **πνεύματα**.

1. Τὰ πνεύματα εἶναι δύο: ἡ ψιλὴ (°) καὶ ἡ δασεῖα (°).

Σημ. Ἡ ψιλὴ ἦτο διὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας σημεῖον λεπτῆς πνοῆς. ἡ δὲ δασεῖα σημεῖον παχείας πνοῆς. Ἐπρόφερον τὴν δασεῖαν περίπου ὅπως τὸ χ' π.χ. ἵππος (πρ. Χίππος).

αὐγὴ, αὖριον, εὐρίσκω, αἶμα.

2. Εἰς τὰς κυρίας διφθόγγους τὸ πνεῦμα τίθεται εἰς τὸ δεύτερον φωνῆεν.

ὕγιαίνω,	ὕπνος,	ὕδωρ,	ὑποφέρω
ῥάβδος,	ῥίζα,	ῥήτωρ,	ῥαδιόφωνον

3. Κάθε λέξις, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ **υ** ἢ **ρ** θέλει δασεῖαν. Αἱ περισσότεραι λέξεις παίρνουν ψιλὴν. Δασεῖαν ἐκτὸς ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσιν ἀπὸ **υ** ἢ **ρ**, παίρνουν καὶ μερικαὶ ἄλλαι, ὡς θὰ μάθωμεν.

Σημ. Πίνακα τῶν δασυνομένων λέξεων παραθέτομεν κατωτέρω ὡς βοήθημα.

Γύμνασμα 7. Εὗρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας καὶ γράψατε εἰς τὸ τετραδίδόν σας 10 λέξεις νὰ ἔχουν ψιλὴν καὶ 10 νὰ ἔχουν δασεῖαν.

Τόνοι.

Ἰατρός, λόγος, ἄνθρωπος, καλὸς πατήρ, μαθητῆς ἐπιμελής, συκῇ, ἤλθον, σχολεῖον.

Μίαν συλλαβὴν ἀπὸ κάθε λέξιν τὴν προφέρομεν δυνατώτερον ἀπὸ τὰς ἄλλας. Εἰς αὐτὴν θέτομεν ἐν σημεῖον, τὸ ὁποῖον λέγεται τόνος.

1. Οἱ τόνοι εἶναι τρεῖς: ἡ **ὀξεῖα** ('), ἡ **βαρεῖα** (°), καὶ ἡ **περισπωμένη** (~).

ὀδός,	κῆπος,	ἄγγελος,
μαῦρος,	περιπατῶ,	παιδεύω.

2. Οἱ τόνοι τίθενται μόνον εἰς τὰ φωνήεντα, προκειμένου δὲ περὶ διφθόγγου εἰς τὸ δεύτερον φωνῆεν, ὅπως καὶ τὰ πνεύματα.

ποταμός, δένδρον, πάτωμα.

3. Ἡ ὀξεῖα τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν, παραλήγουσαν καὶ προ-
παραλήγουσαν.

πατήρ, υἱός, αὐλή.

4. Ἡ λέξις, ἥ ὁποία ἔχει ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν, λέγεται **ὀξύ-
τονος**.

μήτηρ, θυγάτηρ, οἰκία.

5. Ἡ λέξις, ἥ ὁποία ἔχει ὀξεῖαν εἰς τὴν παραλήγουσαν, λέγεται **παροξύτονος**.

αὐτοκίνητον, ἀτμόπλοιοι, θάλασσα.

6. Ἡ λέξις, ἥ ὁποία ἔχει ὀξεῖαν εἰς τὴν παραλήγουσαν, λέγεται **προπαροξύτονος**.

Ὁ τακτικὸς μαθητής, ἡ καθαρὰ αὐλή.

7. Ἡ βαρεῖα τίθεται μόνον εἰς τὴν λήγουσαν ἀντὶ τῆς ὀξεῖας, ὅταν δὲν ἀκολουθῇ σημεῖον στίξεως.

περιπατῶ, Ἑρμῆς, ὥραϊον δῶρον.

8. Ἡ περισπωμένη τίθεται εἰς μακρὰν λήγουσαν ἢ μακρὰν πα-
ραλήγουσαν.

προσκαλῶ, Ἀθηνᾶ, ἀμυγδαλῇ.

9. Ἡ λέξις, ἥ ὁποία ἔχει περισπωμένη εἰς τὴν λήγουσαν, λέγε-
ται **περισπωμένη**.

Ξενοδοχεῖον, ἀφαιροῦμεν, νῆσος

10. Ἡ λέξις, ἥ ὁποία ἔχει περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν, λέγεται **προπερισπωμένη**.

11. Γενικῶς ὅσαι λέξεις δὲν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν λέγον-
ται **βαρύτονοι**.

Γύμνασμα 8.—Εὑρετε εἰς τὸ βιβλίον σας καὶ καταγράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας ἀπὸ τρεῖς λέξεις ὀξύτονους, παροξύτονους, προπαροξύτονους, περιστωμένους καὶ προπερισπωμένους.

Γύμνασμα 9.—Εὑρετε ἀπὸ μνήμης ἀπὸ ἄλλας τρεῖς ὀξύτονους, παροξύτονους, προπαροξύτονους, περισπωμένους καὶ προπερισπωμένους.

Περὶ τονισμοῦ.

α') Πότε θέτομεν ὀξεῖαν.

τρέχω, στέλλω, ἀγρός, λαγός.

1. Κάθε βραχεῖα συλλαβή, ἂν τονίζεται, θέλει πάντοτε ὀξεῖαν.

διδάσκαλος, αἴθουσα, ἀριθμητήριον.

2. Ἡ προπαραλήγουσα, ἂν τονίζεται, θέλει πάντοτε ὀξεῖαν.

μήτηρ, ζώνη, τρώγω, χορεύω.

3. Ἡ μακρὰ παραλήγουσα, ἂν τονίζεται, θέλει ὀξεῖαν, ὅταν καὶ ἡ λήγουσα εἶναι μακρά.

β') Πότε θέτομεν περισπωμένην.

κῆπος, τοῖχος, δῶρον.

κῆποι, τοῖχοι, γλῶσσαι.

4. Ἡ μακρὰ παραλήγουσα, ἂν τονίζεται, θέλει περισπωμένην, ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα.

βασιλεῦ, γραφεῦ, πανταχοῦ, ἄλλοῦ.

5. Ὅσαι λέξεις τελειώνουν εἰς **ευ** καὶ **ου** καὶ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, θέλουν πάντοτε περισπωμένην, ἐκτὸς τοῦ **ιδού**. Ἐπίσης ἡ λέξις **πού**, ὅταν δὲν φανερώνη τόπον, θέλει ὀξεῖαν π. χ. αὐτὸς ποὺ ἔφυγεν. Ἀλλὰ ποῦ κάθεσαι ;

Γύμνασμα 10. Ἀντιγράψατε καὶ τονίσατε τὰς κατωτέρω λέξεις :

Στομα, δενδρον, ἀναγνωστικον, κορασιον, λευκος, σημειον, θρηνος, κηπουροι, σελήνη, σημειον, κωδων, βαφευ, οὐδαμου, ὥραιος, ζωνη, χωρος, χαιρω, κλαδευω.

Γύμνασμα 11. Ἀντιγράψατε τὰς ἐπομένας προτάσεις καὶ τονίσατε τὰς λέξεις των.

Σήμερον ἔχομεν ὥραιον καιρον. Το ἀπογευμα θα ὑπαγωμεν περιπατον. Οἱ κῆποι εἶναι ὥριοι. Τα ροδα του κηπου εἶναι εὐωδη. Τὸ βουνον εἶναι καταπρασινον. Εἰς το βουνον θα ἀναπνευσωμεν καθαρον ἀερα. Ὁ γεωργος ὀργωνει. Το κελαδημα του καναρινιου εἶναι εὐχαριστον. Ἡ ζωνη εἶναι ἀπο δερμα. Το κρεας του χοιρου εἶναι νόστιμον.

Ἄτονοι λέξεις.

Μερικαὶ λέξεις δὲν λαμβάνουν τόνον καὶ λέγονται ἄτονοι. Δι' αὐτὰς γίνεται λόγος κατωτέρω.

Κλιταὶ καὶ ἄκλιτοι λέξεις.

Σήμερον ἦλθεν ὁ Δημήτριος **μετὰ** τῆς Μαρίας.

Σήμερον ἦλθεν ἡ Μαρία **μετὰ** τοῦ Δημητρίου.

Σήμερον εἶδον τὴν Μαρίαν νὰ ἔρχηται **μετὰ** τὸν Δημήτριον.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Αἱ λέξεις *σήμερον*, *μετὰ* δὲν μεταβάλλονται.

Αἱ λέξεις ὁ *Δημήτριος*, τοῦ *Δημητρίου*, τὸν *Δημήτριον*, ἡ *Μαρία*, τῆς *Μαρίας*, τὴν *Μαρίαν* μεταβάλλουν τὴν λήγουσαν.

1. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι μεταβάλλουν τὴν λήγουσαν, λέγονται *κλιταί*.

2. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν μεταβάλλουν τὴν λήγουσαν λέγονται *ἄκλιτοι*.

3. Αἱ κλιταὶ λέξεις εἶναι ἕξ εἰδῶν: α') ὀνόματα οὐσιαστικά, β') ἄρθρα, γ') ὀνόματα ἐπίθετα, δ') ἀντωνυμῖαι, ε') ῥήματα, καὶ στ') μετοχαί.

4. Αἱ ἄκλιτοι λέξεις εἶναι τεσσάρων εἰδῶν, α') προθέσεις, β') ἐπιρρήματα, γ') σύνδεσμοι καὶ δ') ἐπιφωνήματα.

Ἀναγνώσεις τοῦ εἵδους τῶν κλιτῶν λέξεων.

α') Ὀνόματα οὐσιαστικά.

Δημήτριος,	Μαρία,	=	ὀνόματα προσώπων
ἄγγελος,	πρόβατον	=	» ζῶων
θρανίον,	τράπεζα	=	» πραγμάτων
εὐσέβεια,	ἐπιμέλεια	}	», τὰ ὁποῖα σημαίνουν κατάστασιν ἢ ιδιότητα ἢ ἐνέργειαν.
φιλία,	καθαριότης		

1. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν πρόσωπα, ζῶα, πράγματα ἢ κατάστασιν, ιδιότητα, ἐνέργειαν, λέγονται *ὀνόματα οὐσιαστικά*.

Γύμνασμα 12. Εὗρετε καὶ γράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας 5 οὐσιαστικά νὰ φανερόνουν πρόσωπον, 5 νὰ φανερόνουν ζῶον, 5 πρᾶγμα καὶ 5 κατάστασιν, ιδιότητα ἢ ἐνέργειαν.

β') Ἄρθρα.

διδάσκαλος	γέφυρα	δένδρον
ὁ διδάσκαλος	ἡ γέφυρα	τὸ δένδρον
διδάσκαλοι	γέφυραι	δένδρα
οἱ διδάσκαλοι	αἱ γέφυραι	τὰ δένδρα

1. Αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις *ὁ*, *ἡ*, *τό*, αἱ ὁποῖαι τίθενται ἔμπροσθεν ἀπὸ τὰ ὀνόματα, διὰ νὰ τὰ παραστήσουν γνωστὰ καὶ ὀρισμένα, λέγονται *ἄρθρα*.

2. Τὰ ἄρθρα *ὁ, ἡ, οἱ, αἱ* λαμβάνουν μόνον δασείαν καὶ δὲν το-
νίζονται.

Γύμνασμα 13. Ἀντιγράψατε τὰ κατωτέρω ὀνόματα, ἀφοῦ προ-
σθέσῃτε καὶ τὸ κατάλληλον ἄρθρον.

—παράθυρον, —μαθήτρια. —Ἰωάννης, —πάτωμα, —λόφος,
—σύννεφα, —ἡμέραι, —αὐλή, —πρόσωπα, —ἄνθρωποι, —ιατροί,
—κορυφή, —κηπουροί, —δρόμος, —δρόμοι, —τράπεζα, —τράπεζαι.

γ') Ἐπίθετα.

Ὁ Γεώργιος εἶναι καθαρὸς
ὁ Νικόλαος εἶναι ἐπιμελὴς
ἡ πλυστῆα εἶναι μεγάλη
ἡ κιμωλία εἶναι λευκὴ
τὸ μῆλον εἶναι νόστιμον
τὸ δένδρον εἶναι ὑψηλόν.

1. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανεροῦν τὴν ποιότητα ἢ τὴν ιδιότητα
τοῦ οὐσιαστικοῦ (τί λογῆς εἶναι) λέγονται *ἐπίθετα*.

Γύμνασμα 14. Ἀντιγράψατε χωριστὰ τὰ οὐσιαστικά καὶ χωρι-
στὰ τὰ ἐπίθετα τῶν κατωτέρω προτάσεων.

Ὁ πίναξ εἶναι μαῦρος. Ὁ τοῖχος εἶναι λευκός· ἡ τράπεζα εἶναι
ξύλινη· ἡ αἵθουσα εἶναι καθαρὰ· ἡ οἰκία εἶναι ὑψηλὴ· τὸ δένδρον
εἶναι μικρόν· ὁ ὑπερήφανος πετεινός· ἡ τακτικὴ μαθήτρια· τὸ ὦραϊον
ἄνθος.

Γύμνασμα 15. Ἀντιγράψατε τὰς κατωτέρω προτάσεις προσθέ-
τοντες καὶ τὰ κατάλληλα ἐπίθετα.

Ἡ ἐκκλησία εἶναι... Τὸ ὄρος εἶναι... Ὁ στρατιώτης εἶναι... Τὰ
κεράσια εἶναι... Ἡ αὐλὴ εἶναι... Τὰ φύλλα τῶν δένδρων εἶναι... Ἡ
χιὼν εἶναι... Τὸ βιβλίον εἶναι...

Γύμνασμα 16. Εὑρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας 10 οὐσιαστικά
μὲ ἐπίθετα καὶ καταγράψατε αὐτὰ χωριστὰ κατ' εἶδος.

δ') Ἀντωνυμιαί.

Ἐγώ	(ὁ Ἀνδρέας)	μελετῶ
Σὺ	(Πέτρος)	γράφεις
Αὐτὸς	(ὁ Βασίλειος)	παίζει
Οὗτος	(ὁ Θεοφάνης)	κοιμᾶται
Ἐκεῖνος	(ὁ Ἰωάννης)	λούεται

1. Αἱ λέξεις (ἐγώ, σύ, αὐτός, οὗτος, ἐκεῖνος κλπ.), αἱ ὁποῖαι τί-

θενται ἀντὶ τῶν ὀνομάτων, λέγονται *ἀντωνυμῖαι*. Αὐταὶ εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ὅπως θὰ μάθωμεν ἀργότερα.

Γύμνασμα 17. Εὑρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας καὶ γράψατε 5—10 ἀντωνυμίας.

ε') Ῥήματα.

Ὁ ἐργάτης *σκάπτει*

Ὁ Γεώργιος *τιμωρεῖται* ἀπὸ τὸν πατέρα του

Ὁ Πέτρος *νίπεται*.

Ὁ Ἀνδρέας *κοιμᾶται*

1. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν ὅτι ἐν πρόσωπον, ζῶν ἢ περᾶγμα ἐνεργεῖ ἢ πάσχει, ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν, λέγονται *ῥήματα*.

στ') Μετοχαί.

Ὁ *λάμπων* ἥλιος, ἡ *λάμπουσα* λυχνία, τὸ *λάμπον* μέταλλον
ὁ *ἐργαζόμενος* ἄνθρωπος, ἡ *ἐργαζομένη* γυνή, τὸ *ἐργαζόμενον*
παιδίον.

Ὁ λάμπων=ὁ λαμπρὸς (ἐπίθετον) ἢ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος λάμπει (ῥῆμα)· ὁ ἐργαζόμενος=ὁ ἐργατικὸς (ἐπίθετον) ἢ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐργάζεται (ῥῆμα).

Αἱ λέξεις λάμπων καὶ ἐργαζόμενος εἶναι καὶ ἐπίθετα καὶ ῥήματα. Αὐταὶ αἱ λέξεις λέγονται *μετοχαί*.

1. Ἡ μετοχή εἶναι τύπος τοῦ ῥήματος μὲ σημασίαν ἐπιθέτου. Διὰ τοῦτο λέγεται ῥηματικὸν ἐπίθετον καὶ κλίνεται ὡς τοιοῦτον.

**Ἀναγνώρισις τοῦ εὔθους τῶν ἀκλίτων λέξεων
καὶ μεταβολαὶ αὐτῶν.**

Ἔρχομαι ἀπὸ τὴν οἰκίαν. Πηγαίνω εἰς τὴν ἀγοράν. Παίζω μετὰ τοῦ Νικολάου ἐν τῇ αὐλῇ. Ἐγραψα πρὸς τὸν Ἀθανάσιον.

1. Αἱ ἀκλιτοὶ λέξεις (ἀπό, εἰς, μετά, ἐν, πρὸς κ. ἄ.), αἱ ὁποῖαι συνήθως τίθεται πρὸ τῶν κλιτῶν, διὰ νὰ φανερώσουν διαφόρους σχέσεις, λέγονται *προθέσεις*.

2. Αἱ προθέσεις εἶναι 18 αἱ ἑξῆς: ἐν, εἰς, ἐκ, (ἐξ), σύν, πρός, πρό, ἀνά, κατά, διά, μετά, (μέ), παρά, ἀντί, ἐπί, ἀμφί, περί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ.

3. Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ αἱ λεγόμεναι καταχρηστικαὶ προθέσεις· ἀνευ, ἔνεκα (ἐνεκεν), χάριν, ἄχρι, μέχρι, πλήν, χωρὶς.

μετὰ—βαίνω=μεταβαίνω εἰς—ὁδός=εἴσοδος
ὑπὸ—φέρω=ὑποφέρω ἀντί—γραφῇ=ἀντιγραφῇ.

4. Πολλάκις αἱ προθέσεις ἐνώνονται μὲ ἄλλας λέξεις καὶ ἀποτελοῦν συνθέτους, ὡς μεταβαίνω κλπ.

Γύμνασμα 18. Ἀντιγράψατε τὰς προθέσεις, ἀποστηθήσατε αὐτὰς μὲ τὴν σειρὰν τῶν καὶ μάθετε τὴν ὀρθογραφίαν τῶν.

Γύμνασμα 19. Εὗρετε καὶ καταγράψατε εἰς τὸ τετραδιδόν σας ὅλας τὰς προθέσεις τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως.

Ἐκθλιψις.

Κατὰ ἔτος=κατ' ἔτος ἀπὸ αὐτὸν=ἀπ' αὐτὸν
παρὰ ὀλίγον=παρ' ὀλίγον, διὰ ὅλους=δι' ὅλους.

Ὅταν μία λέξις τελειῶνῃ εἰς φωνῆν καὶ ἡ ἐπομένη ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγον, συνήθως ἀποβάλλεται τὸ βραχὺ φωνῆν τῆς πρώτης.

1. Ἡ ἀποβολὴ τοῦ τελευταίου βραχέος φωνήεντος μιᾶς λέξεως, ὅταν ἡ ἐπομένη ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγον, λέγεται ἐκθλιψις.

2. Σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως εἶναι ἡ ἀπόστροφος ('), ἡ ὁποία τίθεται ἄνω ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ ἀποβληθέντος φωνήεντος.

κατὰ ἡμέραν = κατ' ἡμέραν = καθ' ἡμέραν
μετὰ ὕπνον = μετ' ὕπνον = μεθ' ὕπνον
ὑπὸ ἡμῶν = ὑπ' ἡμῶν = ὑφ' ἡμῶν

3. Ἄν ἡ δευτέρα λέξις ἔχῃ δασεῖαν, τὸ τελευταῖον μετὰ τὴν ἐκθλιψιν σύμφωνον, ἂν εἶναι ψιλὸν τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του δασύ, ἦτοι: τὸ τ εἰς θ, τὸ π εἰς φ καὶ τὸ κ εἰς χ.

ἀνὰ—ἔρχομαι=ἀνέρχομαι=ἀ—νέρ—χο—μαι
κατὰ—ὁδηγῶ=καθοδηγῶ=κα—θο—δη—γῶ
φιλῶ—ἀνθρώπους=φιλάνθρωπος=φι—λάν—θρω—πος

4. Ἐκθλιψιν παθαίνουν καὶ αἱ σύνθετοι λέξεις, ἀλλ' εἰς αὐτὰς δὲν τίθεται ἀπόστροφος.

5. Αἱ σύνθετοι λέξεις, ὅταν παθαίνουν ἐκθλίψιν, δὲν χωρίζονται κατὰ τὸν συλλαβισμόν εἰς τὰ μέρη των, ἀλλ' ὅπως αἱ ἀπλαῖ.

Σημ.— Δὲν ἐκθλίβονται τὸ *υ*, τὰ τελικά *α* καὶ *ο* τῶν μονοσυλλάβων λέξεων (*τά, τό, πρό*), τὸ τελικόν *ι* τῶν προθέσεων *ἄχρι, μέχρι, περὶ*, τῶν ἀντωνυμικῶν (*τί, τι, ὅτι*) καὶ τοῦ εἰδικοῦ συνδέσμου *ὅτι*.

Γύμνασμα 20. Ἀντιγράψατε τὰς κατωτέρω προτάσεις καὶ κάματε, ὅπου πρέπει, ἐκθλίψεις.

Συνήντησα κατὰ ὁδὸν τὸν φίλον μου. Ἦλθον κατὰ ἐπανάληψιν εἰς τὴν οἰκίαν σου. Ἐλαβον ἀπὸ ὑμᾶς καὶ ἀπὸ ἐκείνους. Ἐπιθυμῶ νὰ μελετήσω μετὰ ὑμῶν. Φύγε ἀπὸ ἐδῶ. Ὀλίγον κατὰ ὀλίγον. Κατὰ ἑκάστην νίπτομαι. Ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον γράφω καὶ ἐπὶ ἱκανὸν μελετῶ. Ἐλαβον παρὰ ἐμοῦ τὸ βιβλίον.

Γύμνασμα 21. Εὑρετε τὰς ἐκθλίψεις τοῦ σημερινοῦ σας μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως καὶ ἀντιγράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰ ζεύγη τῶν λέξεων κάμνοντες καὶ ἀντικατάστασιν τῶν ἀποστρόφων διὰ τῶν ἀποβληθέντων φωνηέντων κλπ.

Μεταβολαὶ τῶν προθέσεων εἰς τὰς συνθέτους λέξεις.

ἐν—κοπή	=ἐγκοπή	σύν—κίνησις	=συγκίνησις
ἐν—γραφὴ	=ἐγγραφὴ	σύν—γραφεὺς	=συγγραφεὺς
ἐν—χαράττω	=ἐγχαράττω.	σύν—χαίρω	=συγχαίρω.

1. Κατὰ τὴν σύνθεσιν λέξεων τὸ *ν* τῶν προθέσεων *ἐν* καὶ *σύν*, γίνεται *γ*, ἂν ἡ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ οὐρανικόν (*κ, γ, χ*).

ἐν—πυρετὸς	=ἐμπύρετος.	σύν—πονῶ	=συμπονῶ
ἐν—βολιάζω	=ἐμβολιάζω.	σύν—βουλή	=συμβουλή
ἐν—φυσῶ	=ἐμφυσῶ.	σύν—φωνῶ	=συμφωνῶ
ἐν—ψύχωσις	=ἐμψύχωσις	σύν—ψηφίζω	=συμψηφίζω

2. Τὸ *ν* τῶν προθέσεων *ἐν* καὶ *σύν* μεταβάλλεται εἰς *μ*, ἂν τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ χειλικόν (*π, β, φ*) ἢ *ψ*.

ἐν—νοῶ	=ἐννοῶ	σύν—νεφώδης	=συννεφώδης.
--------	--------	-------------	--------------

3. Τὸ *ν* τῶν προθέσεων *ἐν* καὶ *σύν* μένει ἀμετάβλητον, ὅταν ἡ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ *ν* (*ν ν*).

ἐν—μισθός	=ἐμμισθος.	σύν—μαθητής	=συμμαθητής.
ἐν—λείπω	=ἐλλείπω.	σύν—λαμβανῶ	=συλλαμβάνω
ἐν—ρίς	=ἐρρινος ἢ ἔνρινος	σύν—ροῇ	=συρροή.

4. Τὸ *ν* τῶν προθέσεων *ἐν* καὶ *σύν*, ὅταν τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ τὰ ὑγρά *λ, ρ*, ἢ τὸ ἔνρινον *μ*, ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτά. Ἐξαιρετικῶς τὸ *ν* πρὸ τοῦ *ρ*, δυνατόν νὰ μείνῃ καὶ ἀμετάβλητον π. χ. ἔρρυθμος καὶ ἔνρυθμος.

συν—ζῶ = συζῶ συν — ζήτησις = συζήτησις
συν—σκέπομαι = συσκέπτομαι συν — στολὴ = συστολὴ
συν—σωρεύω = συσσωρεύω συν — σίτιον = συσσίτιον

5. Τὸ *ν* τῆς προθέσεως *σύν* ἀποβάλλεται, ἂν τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ *ξ* ἢ ἀπὸ *σ* μὲ ἄλλο σύμφωνον. Ἄν ὅμως μετὰ τὸ *σ* ἀκολουθῇ φωνῆεν, τὸ *ν* ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ *σ*.

ἐν—ζύμη = ἐνζυμος. ἐν—ζυγός = ἐνζυγος.

6. Τὸ *ν* τῆς προθέσεως *ἐν* μένει ἀμετάβλητον, ὅταν τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ *ξ*.

ἐκ—φέρω = ἐκφέρω. ἐκ—ἔρχομαι = ἐξέρχομαι.

7. Τὸ *κ* τῆς προθέσεως *ἐκ* μεταβάλλεται εἰς *ξ*, ἂν τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν, ἐνῷ πρὸ συμφώνου μένει ἀμετάβλητον.

ἀνὰ — ἔρχομαι = ἀνέρχομαι. ἀπὸ—ἔρχομαι = ἀπέρχομαι.
κατὰ—ὀδηγῶ = καθοδηγῶ. ἐπὶ—εὐρίσκω = ἐφευρίσκω.
περὶ — ἔρχομαι = περιέρχομαι. πρὸ—ἔχω = προέχω.

8. Αἱ προθέσεις παθαίνουν ἔκθλιψιν καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν λέξεων, ἀλλὰ παραλείπεται ἡ ἀπόστροφος.

Ἐξαιρετικῶς αἱ μὲν προθέσεις πρὸ καὶ περὶ δὲν παθαίνουν ποτὲ ἔκθλιψιν, ἡ δὲ ἐπὶ δὲν παθαίνει μόνον εἰς τὰς λέξεις ἐπιεικῆς καὶ ἐπλόκος.

Ἐπίσης ἔξαιρετικῶς λέγομεν μεθαύριον ἀντὶ μεταύριον (μετὰ—αὐριον) καὶ ἐφέτος ἀντὶ ἐπέτος (ἐπὶ—ἔτος).

κατὰ—ρίπτω = καταρρίπτω. ἐκ—ρίπτω = ἐκρίπτω.
διὰ—ρέω = διαρρέω. εἰς—ρέω = εἰσρέω.
ἀπὸ ρητὸς = ἀπόρρητος. ἐκ—ριζώνω = ἐκριζώνω.

9. Τὸ *ρ* τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ διπλασιάζεται, ἂν ἡ πρόθεσις τελειώγῃ εἰς φωνῆεν.

Γύμνασμα 22.—Καταγράψατε εἰς τὸ τετραδίον σας τὰς κατωτέρω λέξεις καὶ κάματε τὴν σύνθεσιν αὐτῶν.

Σύν—τρέχω, ἐν—γράφω, συν—κομίζω, ἐν—βαπτίζω, κατὰ—οἰκῶ, συν—λογίζομαι, συν—χωρῶ, ἐπὶ—ῥῆμα, ἐν—φόβος, σὺν—ῥάπτω, περὶ—ὀδεύω, σὺν—λυποῖμαι, σὺν—στρατιώτης, σὺν—λόγος, περὶ—ἐργάζομαι, σὺν—φοιτητής, ἐν—κλείω, διὰ—ἔρχομαι, κατὰ—ἔρχομαι, κατὰ—ἡσυχάζω, παρὰ—ῥίζα.

Γύμνασμα 23.—Καταγράψατε εἰς τὸ τετραδίδόν σας 10 συνθέτους λέξεις ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ σας καὶ χωρίσατε αὐτὰς εἰς τὰ μέρη των.

β') Ἐπιρρήματα.

Μέσα ἔχομεν ζέστην, **ἔξω** εἶναι ψῆχος.

Χθές ἔβρεχεν· **σήμερον** εἶναι ὥραία ἡμέρα. Ὁ ἄνεμος φυσᾷ **σφοδρῶς**. **Δικαίως** ἐτιμωρήθης. Εἰργάσθην **πολὺ** καὶ ἐκοιμήθην **ὀλίγον**.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις (μέσα, ἔξω, χθές, σήμερον, σφοδρῶς, δικαίως, πολὺ, ὀλίγον), αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν ἄλλας (καὶ κυρίως τὰ ῥήματα) κατὰ τόπον, χρόνον, τρόπον καὶ ποσὸν λέγονται ἐπιρρήματα.

1. Ὅσα ἐπιρρήματα προσδιορίζουν τὰς ἄλλας λέξεις κατὰ τόπον (ποῦ; πόθεν;) λέγονται τοπικά. Τοιαῦτα εἶναι: Ἐδῶ, ἐκεῖ, πέραν, πλησίον, μακράν, ἄνω, κάτω, μέσα (ἔσω), ἔξω, ἐντός, ἐκτός, ἐμπρός, ὀπίσω, ἐνταῦθα, πανταχοῦ, ἀλλαχοῦ, οὐδαμοῦ, πέριξ, γύρω, δεξιὰ, ἀριστερά, μεταξύ, ἀνατολικῶς, δυτικῶς, ἄνωθεν, κάτωθεν κ. λ.

2. Ὅσα ἐπιρρήματα προσδιορίζουν τὰς ἄλλας λέξεις κατὰ χρόνον (πότε;) λέγονται χρονικά. Τοιαῦτα εἶναι: Πότε, ποτέ, τότε, τώρα, σήμερον, αὔριον, χθές, προχθές, πέρυσιν, ἐφέτος, ἄλλοτε, πάντοτε, ἔπειτα, κατόπιν, πρότερον, ὕστερον, πρὶν, εὐθύς, ἀμέσως, ἄμα, ἐνωρίς, ἀργὰ κ. λ.

3. Ὅσα ἐπιρρήματα προσδιορίζουν τὰς ἄλλας λέξεις κατὰ τρόπον (πῶς;) λέγονται τροπικά. Τοιαῦτα εἶναι:

Καλῶς, κακῶς, ὀρθῶς, δικαίως, τοιουτοτρόπως, οὕτως, ταχέως, βραδέως, σφοδρῶς, ἐνδόξως, γενναίως, ἀνδρείως, εὐτυχῶς, δυστυχῶς, ἀκριβῶς, ἀναμίξ, ἐλληνιστί, ἀγγλιστί, ἁμισθί, δημοσίᾳ, ἄλλως, καθὼς κ. λ.

Εἰς τὰ τροπικά ἐπιρρήματα κατατάσσονται καὶ τὰ βεβαιωτικά **ναί, μάλιστα, τῷ ὄντι, πράγματι** τὰ εὐκτικά: **εἶθε, μακάρι,**

ἀνποτε· τὰ διδακτικά **τάχα**, **τυχόν**, **ἴσως**, **πιθανόν**· τὰ ἀρνητικά:
οὐχι, **οὐχί**, **δέν**, **οὐ**, (**οὐκ**, **οὐχ**) **μή**· καὶ τὰ ἐρωτηματικά **ἄρά γε**,
μή, **μήπως**;

4. Ὅσα ἐπιρρήματα προσδιορίζουν τὰς ἄλλας λέξεις κατὰ ποσὸν
(πόσον; ποσάκις;) λέγονται ποσοτικά. Τοιαῦτα εἶναι :

Πολύ, **περισσότερον**, **πλέον**, **ὀλίγον**, **ὀλιγώτερον**, **ἐλά-
χιστα**, **λίαν**, **σφόδρα**, **μᾶλλον**, **διόλου**, **πολλάκις**, **ποσάκις**
τόσον, **ἅπαξ**, **δῖς**, **τρίς**, **τετράκις**, **ἐκατοντάκις** κ. λ.

Σημ. Εἰς τὰ ἐπιρρήματα δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν καὶ μερικά μόρια
τῆς γλώσσης μας : **θά**, **ἄς**, **σᾶν**, **ὥσάν**, **ὥς**.

καλῶς, **σοφῶς**, **εὐγενῶς**, **βεβαίως**.

5. Ὅσα ἐπιρρήματα τελειώνουν εἰς **ως** γράφονται με **ω** καὶ ἂν
τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περιστῶνται.

πολλάκις, **τοσάκις**, **ἐξάκις**, **ἐπτάκις**.

6. Ὅσα ἐπιρρήματα τελειώνουν εἰς **ακίς** γράφονται με **ι**.

Γύμνασμα 24.— Ἀτομνημονεύσατε τοὺς ἀνωτέρω ἐξ κανόνας.

Γύμνασμα 25.— Εὗρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας καὶ κατα-
γράψατε ἂν ὅ ἐπιρρήματα ἐξ ἐκάστου εἵδους.

γ') Σύνδεσμοι.

Ὁ Νίκος **καὶ** ὁ Τάκης παίζουν.

Ὁ μὲν Παῦλος γράφει, ὁ δὲ Λεωνίδας μελετᾷ.

Πήγαινε **νὰ** παίξης, **ἀλλὰ** πρόσεχε **μὴ** ἰδρώσης, **διότι** θὰ ἀρρω-
στήσης.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις (καί, μέν, δέ, νά, ἀλλά, μή, διότι) αἱ ὁποῖαι
συνδέουν λέξιν με ἄλλην λέξιν ἢ πρότασιν με ἄλλην πρότασιν, λέγον-
ται σύνδεσμοι.

Οἱ σύνδεσμοι εἶναι οἱ ἐξῆς :

1) **Συμπλεκτικοί** : καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.

2) **Ἀντιθετικοί** : μέν, δέ, ἀλλά, ἀλλ' ὅμως, ἂν καί, εἰ καί, καίτοι,
μολονότι, ἐνῶ.

3) **Διαζευκτικοί** : ἢ, εἴτε—εἴτε.

4) **Ὑποθετικοί** : ἔάν, ἂν.

5) **Συλλογιστικοί** ἢ **συμπερασματικοί** : λοιπόν, ἄρα, ὥστε, ὅθεν,
ἐπομένως.

6) **Αἰτιολογικοί** : **διότι**, **ἐπειδή**.

7) Τελικοί: ἵνα, ὅπως, νά, διὰ νά, μή, μήπως.

8) Χρονικοί: ὅταν, ὁ τόταν, ὅτε, ὁπότε, ἀφοῦ, ἀφότου, ἕως, ἕως
 ὅτου, μέχρι, μέχρις ὅτου, ἐνῶ, πρίν, ἅμα, μόλις, ὁσάκις.

9) Εἰδικοί: ὅτι, ὥς (πού, πώς).

10) Ἑπεξηγηματικοί: δηλαδή, ἦτοι, παραδείγματος χάριν.

Οὔτε, μήτε, εἴτε, καίτοι, ὥστε—εἶθε.

11) Οἱ σύνδεσμοι *οὔτε, μήτε, ὥστε, εἶτε, καίτοι, ὥστε* καὶ τὸ ἐπίρρημα *εἶθε* δέχονται ὀξεῖαν παρὰ τὸν κανόνα, διότι γίνονται ἀπὸ τὴν ἔνωσιν δύο λέξεων καὶ κατὰ τὸν τονισμόν θεωροῦνται ὡς δύο λέξεις· π. χ. οὐ—τέ, μή—τέ, εἰ—τέ κ. λ.

Γύμνασμα 26.—Εὗρετε εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως τοὺς συνδέσμους καὶ καταγράψατε αὐτοὺς εἰς τὸ τετραδίον σας σημειώνοντες καὶ τὴν κατηγορίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει ἕκαστος.

δ') Ἐπιφωνήματα.

Εὖγε! Κώστα, ἔγραψες καλά. ᾠ! τί ὥραία εἰκὼν.

Πωπώ! τί ἔκαμες! Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ!

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις (εὖγε, ᾠ, πωπώ, ἀλλοίμονον), μὲ τὰς ὁποίας ἐκφράζομεν θαυμασμόν, χαράν, λύπην, ἀγανάκτησιν, ἐκπληξιν, λέγονται *ἐπιφωνήματα*.

Τὰ συνηθέστερα ἐπιφωνήματα εἶναι τὰ ἑξῆς :

1) Θαυμαστικά: ᾠ!, εὖγε!

2) Γελαστικά: ᾠ, ᾠ, ᾠ — χά, χί, χά!

3) Ἐκπληκτικά: ᾠ, πᾠ (μπᾠ)!

4) Σχετλιαστικά, σημαίνοντα λύπην ἢ ἀγανάκτησιν: ᾠχ, ᾠχ, πωπώ, φεῦ, οἶαί, ἀλλοίμονον!

5) Κλητικόν: ᾠ.

Γύμνασμα 27. Ἀντιγράψατε καὶ ἀπομνημονεύσατε τὰ ἐπιφωνήματα.

Γύμνασμα 28.—Ἀντιγράψατε τὰς κατωτέρω φράσεις καὶ ὑπογραμμίσατε τὰς προθέσεις, ἐπὶρρήματα, συνδέσμους καὶ ἐπιφωνήματα.

Ὁ Λεωνίδας μετὰ 300 Σπαρτιατῶν ἔπεσεν ἐνδόξως ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Οἱ Πλαταιεῖς μόλις ἔμαθον τὴν ἀπόβασιν τῶν Περσῶν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἔτρεξαν ἀμέσως πρὸς βοήθειαν. Οἱ Ἕλληνες ἐν Πλαταιαῖς κατέστρεψαν τελείως τὸν περσικὸν στρατόν. ὦ φίλε, πόθεν

ἔρχεσθαι καὶ ποῦ πηγαίνει; Πρόσεχε μήπως πέσης. ὦ! τί χαρά. Ἄν εἶσαι ἐργατικός καὶ οἰκονόμος, θὰ προοδεύσης. Εἶθε νὰ μελετᾷς περισσότερον. Οἱ ἄνθρωποι τότε εὐχαριστοῦν τὸν Θεόν, ὅταν ἐκτελοῦν τὰς ἐντολάς του. Δὲν ἤρχισεν ἀκόμη ἡ καλλιέργεια τῶν ἀγρῶν, διότι δὲν ἔβρεξεν. Πουθενὰ δὲν εὐρέθη ὁ ἱατρός.

Ἄτονοι λέξεις.

Δέκα μονοσύλλαβοι λέξεις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης δὲν λαμβάνουν τόνον καὶ λέγονται **ἄτονοι**. Αὗται εἶναι αἱ ἑξῆς:

- α) Τὰ τέσσαρα ἄρθρα **ὁ, ἡ, οἱ, αἱ**.
- β) Τρεῖς προθέσεις **ἐν, εἰς, ἐκ** (ἐξ).
- γ) Δύο σύνδεσμοι **ὥς, εἰ** (=ἐάν), καὶ
- δ) Τὸ ἄρνητικὸν ἐπίρρημα **οὐ** (οὐκ, οὐχ), τὸ ὅποιον ὅμως, ἂν ἀκολουθῇ σημεῖον στίξεως, δέχεται ὀξεῖαν· π.χ. θὰ μελετήσης ἢ οὐ; Λέγε, ναὶ ἢ οὐ;

Αἱ δύο τελευταῖαι ἄτονοι λέξεις **εἰ** καὶ **οὐ** σπανίως χρησιμοποιοῦνται σήμερον. Τὸ **εἰ** κυρίως εὐρίσκεται ἠνωμένον μὲ ἄλλα μόρια· π.χ. εἶθε, εἶτε.

Εὐφωνικὰ σύμφωνα.

ἄχρι	τοῦδε	ἄχρις	ὄρας
μέχρι	Πειραιῶς	μέχρις	Ἀθηνῶν
οὕτω	γράφω	οὕτως	ἔγραψεν.

1. Αἱ καταχρηστικαὶ προθέσεις **ἄχρι, μέχρι** καὶ τὸ τροπικὸν ἐπίρρημα **οὕτω** λαμβάνουν ἓν **ς** εἰς τὸ τέλος, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν.

ὁ Πέτρος ἐμελέτησε	θρησκευτικὰ
ὁ Νίκος ἐμελέτησεν	ἱστορίαν
εἴκοσι γυναῖκες	τρώγουσι κρέας
εἴκοσιν ἄνδρες	τρώγουσιν ἄρτον.

2. Μερικαὶ λέξεις, αἱ ὁποῖαι τελειώνουν εἰς **ε** καὶ **σι** λαμβάνουν εἰς τὸ τέλος ἓν **ν**, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν.

Τὸ **ς** καὶ **ν** τὸ ὅποιον προστίθεται εἰς τὸ τέλος μερικῶν λέξεων πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας, ὡς αἰς ἡ ἐπομένη λέξις **ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν**, λέγονται **εὐφωνικὰ σύμφωνα**.

Σημ. Τὸ ἄρνητικὸν ἐπίρρημα **οὐ** λαμβάνει εὐφωνικὸν σύμφωνον **κ**,

δταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν. Ἄν δὲ τὸ φωνῆεν δασύνεται, τὸ * γίνεται χ.

Γύμνασμα 29. Συμπληρώσατε τὰς κατωτέρω φράσεις μὲ τὰ εὐφωνικά των. Εἰς ἕξ ἡμέρας ἔπλασ—ὁ Θεὸς τὸν κόσμον. Ἀπὸ Ναυπλίου μέχρι—Ἀργους. Οἱ μαθηταὶ γράφουσ—ἔκθεσιν. Πέρυσ—ἦτο βαρὺς χειμὼν. Οὐτ—πράττε καὶ θὰ κληρονομῆσης τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Εἰπ—ὁ Κύριος.

Κρᾶσις.

τὸ ἐναντίον=τοῦναντίον
τὰ ἄλλα = τᾶλλα
τὸ αὐτὸ = ταὐτὸ
καὶ ἐγὼ = κἀγώ

1. Ἡ συγχώνευσις τοῦ τελευταίου φωνήεντος ἢ διφθογγου μιᾶς λέξεως μὲ τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον τῆς ἐπομένης λέξεως εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον λέγεται **κρᾶσις**.

Γύμνασμα 30. Κάματε τὴν κρᾶσιν τῶν κατωτέρω λέξεων. Τὸ εἰλάχιστον, τὸ ἀληθές, τὸ ὄνομα, τὰ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνα, τὰ ἀγαθὰ, τὸ ἀνάπαλιν, θὰ ἔλεγεσ.

Γύμνασμα 31.—Εὑρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν σας καὶ καταγράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας ὅ λέξεις, αἱ ὁλοῖαι νὰ ἔχουν πάθει κρᾶσιν, συγχρόνως δὲ ἀναλύσατε αὐτὰς εἰς τὰ μέρη των.

Λεπτομερὲς ἐξέτασις τῶν κλιτῶν λέξεων.
α') Ὀνόματα οὐσιαστικά.

Νικόλαος	Ἑλένη	= ὀνόματα προσώπων.
σκύλος	γάτα	= » ζώων
πίναξ	κιβώτιον	= » πραγμάτων
ἁμέλεια	εὐγένεια	} = ὀνόματα, τὰ ὁποῖα σημαίνουν κα-
ἀνδρεία	ἐργασία	
		= τάστασιν ἢ ιδιότητα ἢ ἐνέργειαν.

1. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν πρόσωπα, ζῶα, πράγματα ἢ κατάστασιν, ιδιότητα, ἐνέργειαν, λέγονται, ὡς εἶπομεν, ὀνόματα οὐσιαστικά.

Ἄνδρεας (ἡ λέξις φανερόνει ὄνομα ἐνὸς προσώπου)
Μισοῦλης (» » » μιᾶς οἰκογενείας)

Βουκέφαλος	(ἡ λέξις φανερώνει ὄνομα ἑνὸς ζῴου)
Μακεδονία	(» » » μιᾶς χώρας)
Ἰωάννινα	(» » » πόλεως)
Ἐβρος	(» » » ἑνὸς ποταμοῦ)
Ὀλύμπος	(» » » ὄρους)
Βόλβη	(» » » μιᾶς λίμνης)
Ὀκτώβριος	(» » » ἑνὸς μηνὸς)
Κυριακὴ	(» » » μιᾶς ἡμέρας)
Χριστοῦγεννα	(» » » ἑορτῆς)

2. Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὅποια φανερῶνουν ἓν ὀρισμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα λέγονται **κύρια οὐσιαστικά**.

3. Κύρια οὐσιαστικά εἶναι : α') τὰ βαπτιστικά καὶ οἰκογενειακὰ ὀνόματα, β') τὰ ὀνόματα χωρῶν, ὀρέων, ποταμῶν, λιμνῶν, πόλεων κλπ., γ') τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν καὶ ἡμερῶν καὶ δ') τὰ ὀνόματα τῶν ἑορτῶν.

4. Τὸ πρῶτον γράμμα τῶν κυρίων ὀνομάτων γράφεται κεφαλαῖον π.χ. **Ἀθῆναι, Κρήτη, Κανάρης, Θεοφάνεια** κλπ.

μαθητῆς	(ἡ λέξις φανερώνει ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ αὐτοῦ εἴδους)
ἵππος	(» » » » ζῶα » » »)
σχολεῖον	(» » » » πράγματα » » »)
ἀλήθεια	} (αἱ λέξεις φανερῶνουν ὅλας τὰς καταστάσεις, ιδιότητας ἢ ἐνεργείας τῆς αὐτῆς κατηγορίας).
δικαιοσύνη	
κακία	

5. Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὅποια φανερῶνουν ὅλα τὰ πρόσωπα, ζῶα, πράγματα ἢ καταστάσεις, ιδιότητας καὶ ἐνεργείας τοῦ αὐτοῦ εἴδους, λέγονται **κοινὰ ἢ προσηγορικὰ οὐσιαστικά**.

6. Τὰ προσηγορικὰ οὐσιαστικά διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας.

Ὅσα φανερῶνουν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον βλέπομεν, πιάνομεν ἢ αἰσθανόμεθα (ὡς μαθητῆς, ἵππος, σχολεῖον, ἥλιος, ἄηρ, καπνὸς) λέγονται **συγκεκριμένα**.

Ὅσα φανερῶνουν κατάστασιν, ιδιότητα ἢ ἐνέργειαν, τὴν ὁποίαν δὲν βλέπομεν, οὔτε πιάνομεν, οὔτε αἰσθανόμεθα, ἀλλὰ μόνον φανταζόμεθα (ὡς ἀλήθεια, δικαιοσύνη, κακία, σοφία κ.λ.) λέγονται **ἀφηρημένα**.

Ἑλλήνες, Ἀγγλοὶ, Ἀθηναῖοι, Κωνσταντινουπολίται, Αἰγινήτης, Ρόδιος, Κύπριος.

7. Τὰ προσηγορικὰ οὐσιαστικά, τὰ ὅποια φανερῶνουν τὸ ἔθνος ἢ

τὸν τόπον καταγωγῆς τῶν ἀνθρώπων λέγονται **ἐθνικά**. Τὸ πρῶτον γράμμα τῶν ἐθνικῶν ὀνομάτων γράφεται κεφαλαῖον.

Γύμνασμα 32.— Καταγράψατε τὰ κατωτέρω οὐσιαστικά κατὰ στήλης : α') τὰ κύρια, β') τὰ ἐθνικά, γ') τὰ προσηγορικά καὶ δ') τὰ ἀφρημένα.

Ἄνθρωπος, πρόβατον, κερασέα, φιλία, Παρνασσός, πεδιάς, βουνόν, ποταμός, ἀγρός, φιλανθρωπία, Κρήτη, Φθιώτις, Τοῦρκος, Ἀμερικανός, λέων, πεύκη, ὄρος, Ἀξίος, ὁδός, ἀγίαπη, ὕδωρ, δένδρον, Ἀριστείδης, Κόρινθος, Κορίνθιος, σταφίς, πλοῖον, εὐτυχία, Ἑλβετός, Θράκη, βάμβαξ.

Γένος τῶν οὐσιαστικῶν.

ὁ ἀνὴρ	ὁ ἵππος,	ὁ ἀγρὸς
ἡ γυνή,	ἡ γάτα,	ἡ λεμονέα
τὸ παιδίον	τὸ πρόβατον,	τὸ θρανίον.

1. Τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια λαμβάνουν ἔμπροσθεν τὸ ἄρθρον **ὁ**, λέγομεν ὅτι εἶναι **γένους ἀρσενικοῦ**.

2. Τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια λαμβάνουν ἔμπροσθεν τὸ ἄρθρον **ἡ**, λέγομεν ὅτι εἶναι **γένους θηλυκοῦ**.

3. Τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια λαμβάνουν ἔμπροσθεν τὸ ἄρθρον **τό**, λέγομεν ὅτι εἶναι **γένους οὐδέτερου**.

4. Τὰ ἄρθρα λοιπὸν ἐκτὸς τοῦ ὅτι κάμνουν τὰ ὀνόματα γνωστὰ καὶ ὠρισμένα φανερώνουν καὶ τὸ γένος αὐτῶν, ἀρσενικόν, θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον.

Γύμνασμα 33.— Ἀντιγράψατε χωριστὰ κατὰ γένη (ἀρσενικά, θηλυκά, οὐδέτερα), τὰ κατωτέρω οὐσιαστικά.

Ὁ ἥλιος, τὸ ἀρνίον, ἡ αὐγή, ὁ ἀστήρ, ὁ χαλκός, τὸ ῥοδάκινον, ἡ δυστηγία, ὁ δρόμος, τὸ πάτωμα, ἡ μηλέα, τὸ ξύλον, τὸ αὐτοκίνητον, ὁ σιδηρόδρομος, ἡ ἔλαφος, τὸ ἄνθος, ἡ ἀδελφή.

Ἀριθμοί.

ὁ μαθητὴς —	οἱ μαθηταί
ἡ περιστερὰ —	αἱ περιστεραι
τὸ θρανίον —	τὰ θρανία.

1. Ὅταν ἡ λέξις φανερώνη ἐν πρόσωπον, ζῶν, ἡ πρᾶγμα (μα-

θητής, περιστερά, θρανίον) λέγομεν ὅτι εἶναι ἐνικοῦ ἀριθμοῦ.

2. Ὅταν ἡ λέξις φανερώνη πολλά πρόσωπα, ζῶα, ἢ πράγματα (μαθηταί, περιστεραί, θρανία), λέγομεν ὅτι εἶναι πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

3. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι δύο, *ἐνικός* καὶ *πληθυντικός*. Ὁ ἐνικός φανερώνει ἐν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα καὶ ὁ πληθυντικός πολλά. *Μακεδονία, Ὀλυμπος, Ὀκτώβριος, Δημήτριος, Ἀθηνᾶ, Ἀθῆναι, Ἰωάννινα, Θεοφάνεια, Χριστούγεννα.*

4. Τὰ κύρια ὀνόματα ἔχουν μόνον ἓνα ἀριθμὸν ἢ ἐνικόν, ἢ πληθυντικόν.

Γύμνασμα 34. Ἀντιγράψατε τὰ κατωτέρω ὀνόματα χωριστά, ὅσα εἶναι ἐνικοῦ, καὶ χωριστὰ ὅσα εἶναι πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ : οἱ ἄνθρωποι, ὁ λέων, τὸ δένδρον, αἱ ἐλαῖαι, ἡ καστανέα, τὰ μῆλα, ὁ λαγός, αἱ οἰκίαι, ἡ γέφυρα, τὰ ἄνθη. ὁ βάτραχος, τὸ δάσος, τὰ ὄρη, ἡ χαρά, αἱ μέλισσαι, τὰ χόρτα, ἡ χλόη, αἱ σημαῖαι, αἱ φιλαί.

Πτώσεις, Κλίσεις.

1. ἔρχεται	ὁ ἱατρὸς
2. τὸ θερμόμετρον εἶναι	τοῦ ἱατροῦ
3. δίδω χρήματα	τῷ ἱατρῷ
4. ὁμιλῶ μὲ	τὸν ἱατρὸν
5. ἐλθὲ	ὦ ἱατρέ.

1. Αἱ μεταβολαί, τὰς ὁποίας παθαίνει τὸ ὄνομα εἰς τὴν λήγουσαν, λέγονται *πτώσεις*.

2. Αἱ πτώσεις εἰς κάθε ἀριθμὸν εἶναι πέντε: 1) *ὀνομαστική*, 2) *γενική*, 3) *δοτική*, 4) *αἰτιατική*, 5) *κλητική*. Ἀπ' αὐτὰς συνήθως χρησιμοποιοῦνται ἡ ὀνομαστική, γενική καὶ αἰτιατική. Ἡ δοτική σήμερον σπανίως χρησιμοποιεῖται· ἡ δὲ κλητική χρησιμοποιεῖται μόνον, ὅταν θέλωμεν νὰ καλέσωμεν κάποιον.

3. Ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον μεταβάλλονται τὰ ὀνόματα εἰς τὴν λήγουσαν, λέγεται *κλίσις*. Κλίσεις δὲ εἶναι τρεῖς : *πρώτη, δευτέρα καὶ τρίτη*.

Γύμνασμα 35. Ἀντιγράψατε τὰς κατωτέρω φράσεις, ἀφοῦ θέσῃτε τὸ κατάλληλον ἄρθρον, ὅπου ὑπάρχει γραμμή :

— Θεὸς εἶναι πάνσοφος. Μέλη τῆς οἰκογενείας εἶναι —πατήρ, —μήτηρ, —τέκνα, —πάππος καὶ —μάμμη. Ἀπὸ —μαλλιά —προ-

βάτων κατασκευάζομεν — μάλλινα ὑφάσματα. Ἀποφεύγετε — ψευ-
δος. — σπαρτὰ εἶναι πράσινα. — γονεῖς φροντίζουν διὰ — τέκνα των.
— λαγοὶ ζοῦν εἰς — δάση. — κρέας των εἶναι νόστιμον. — πέταλα
ῥόδου εἶναι λευκά. — ἀγελάδες μᾶς δίδουν — γάλα των.

Πρώτη κλίσεις (¹)

Ὁ τραυματί—ας, ὁ ταμί—ας, ὁ μαθητ—ῆς ὁ βιβλιοπώλ—ης
ἡ σημαί—α, ἡ γλῶσσ—α, ἡ αὐλ—ή, ἡ λευκή

1. Κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν κλίνονται ὀνόματα ἄρσενικά λή-
γοντα εἰς ας καὶ ῆς καὶ θηλυκὰ εἰς α καὶ η.

Ἄρσενικά

Ἑνικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	τραυματί—ας	μαθητ—ῆς	Ἡρακλείδ—ης
Γεν.	τοῦ	τραυματί—ου	μαθητ—οῦ	Ἡρακλείδ—ου
Δοτ.	τῷ	τραυματί—α	μαθητ—ῇ	Ἡρακλείδ—ῃ
Αἰτ.	τὸν	τραυματί—αν	μαθητ—ῆν	Ἡρακλείδ—ην
Κλητ.	ὃ	τραυματί—α	μαθητ—ᾱ	Ἡρακλείδ—η

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	τραυματί—αι	μαθητ—αῖ	Ἡρακλείδ—αι
Γεν.	τῶν	τραυματι—ῶν	μαθητ—ῶν	Ἡρακλείδ—ῶν
Δοτ.	τοῖς	τραυματί—αις	μαθητ—αῖς	Ἡρακλείδ—αις
Αἰτ.	τούς	τραυματί—ας	μαθητ—ᾶς	Ἡρακλείδ—ας
Κλητ.	ὧ	τραυματί—αι	μαθητ—αῖ	Ἡρακλείδ—αι

Αἱ καταλήξεις τῶν ἄρσενικῶν

Ἑνικός ἀριθμὸς

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομαστική	ας	ῆς	αι
Γενική	ου	ου	ῶν
Δοτική	α	ῃ	αις
Αἰτιατική	αν	ην	ας
Κλητική	α	α(η)	αι

Αἱ καταλήξεις τῶν εἰς ας καὶ ῆς εἶναι κοιναὶ εἰς τὸν πληθυντι-
κὸν ἀριθμὸν.

(1) Σκόπιμον εἶναι νὰ διδάσκηται πρῶτον ἡ δευτέρα κλίσις ὡς εὐκο-
λωτέρα.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	χρυσοθήρας	ναύτης	βιβλιοπώλης	γυμνασιάρχης
Γεν.	τοῦ	χρυσοθήρου	ναύτου	βιβλιοπώλου	γυμνασιάρχου
Δοτ.	τῷ	χρυσοθήρῳ	ναύτῃ	βιβλιοπώλῃ	γυμνασιάρχῃ
Αἰτ.	τὸν	χρυσοθήραν	ναύτην	βιβλιοπώλην	γυμνασιάρχη
Κλητ.	ὦ	χρυσοθήρα	ναῦτα	βιβλιοπῶλα	γυμνασιάρχα

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	χρυσοθήραι	ναῦται	βιβλιοπῶλαι	γυμνασιάρχαι
Γεν.	τῶν	χρυσοθήρων	ναυτῶν	βιβλιοπώλων	γυμνασιαρχῶν
Δοτ.	τοῖς	χρυσοθήραις	ναύταις	βιβλιοπώλαις	γυμνασιάρχαις
Αἰτ.	τούς	χρυσοθήρας	ναύτας	βιβλιοπώλας	γυμνασιάρχας
Κλητ.	ὦ	χρυσοθήραι	ναῦται	βιβλιοπῶλαι	γυμνασιάρχαί

Παρατηρήσεις

ὁ μαθητής, τὸν μαθητήν, ὦ μαθητά, τοὺς μαθητάς
ὁ δικαστής, τὸν δικαστήν, ὦ δικαστά, τοὺς δικαστάς.

1. Ἡ ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, ὀξύνονται.

τοῦ μαθητοῦ, τῷ μαθητῇ, τῶν μαθητῶν, τοῖς μαθηταῖς
τοῦ δικαστοῦ, τῷ δικαστῇ, τῶν δικαστῶν, τοῖς δικασταῖς.

2. Ἡ μακρὰ λήγουσα τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς, ἂν τονίζεται, θέλει περισπωμένην.

ὁ τραυματίας, ὁ Ἡρακλείδης, ὁ χρυσοθήρας, ὁ βιβλιοπώλης
τῶν τραυματιῶν, Ἡρακλειδῶν, χρυσοθηρῶν, βιβλιοπωλῶν.

3. Τὰ ἄρσενικά τῆς πρώτης κλίσεως εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται.

ὁ Αἰνείας, τοὺς Ἡρακλειδας, τοὺς βιβλιοπώλας τοὺς στρατιώτας.

4. Ἡ κατάληξις ας τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι μακρά.

ὦ μαθητά, ὦ στρατιῶτα, ὦ τελῶνα, ὦ βιβλιοπῶλα, ὦ πολῖτα,
ὦ Ἡρακλεῖδη, ὦ Μιλτιάδῃ, ὦ εὐπατριδῇ, ὦ εἰρηνοδίκῃ, ὦ πρωτοδίκῃ.

5. Ὅσα ἄρσενικά ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως λήγουν εἰς ης σχηματίζουν τὴν κλητικὴν εἰς α βραχύ. Τὸ δὲ ὄνομα δεσπότης ἀναβιβάζει καὶ τὸν τόνον π.χ. ὦ δέσποτα.

Ἐξαίρουσιν καὶ σχηματίζουν τὴν κλητικὴν εἰς η, ὅσα λήγουν εἰς δης, δίκης καὶ ἐλάχιστα ἄλλα.

Οἱ Σπαρτιάται, οἱ Τεγεᾶται, οἱ πολῖται, οἱ σκηνῖται.

6. Ὅσα ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως λήγουν εἰς ᾄτης καὶ ῖτης ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγοῦσης μακρόν.

Γύμνασμα 36. Κλίνετε τὰ κατωτέρω οὐσιαστικά :

- κατὰ τὸ τραυματίας : ὁ νεανίας, καρχαρία, μανδύας, κτηματίας.
 » » χουσοθήρας : ὁ ὀρνιθοθήρας, θεοιθήρας, φυλαινοθήρας.
 » » μαθητής : ὁ φοιτητής, δικαστής, βουλευτής, ἀγοραστής.
 » » βιβλιοπώλης : ὁ παντοπώλης, τελώνης, στρατιώτης, γεωμέτρης.
 » » γυμνασιάρχης : ὁ σχολάρχης, νομάρχης, ἀποσπασματάρχης.
 » » Ἡρακλείδης : ὁ Ἀτρεΐδης, ὁ εὐπατριδης.

Γύμνασμα 37. Γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὴν κλίσιν τῶν ἐξῆς : ὁ μανδύας, ὁ θεοιθήρας, ὁ πολεμιστής, ὁ νησιώτης, ὁ γεωμέτρης, ὁ εὐπατριδης, ὁ γυμνασιάρχης.

Γύμνασμα 38. Εὑρετε καὶ γράψατε τὴν κλίσιν τριῶν οὐσιαστικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, ἑνὸς ὀξυτόνου καὶ δύο παροξυτόνων, τοῦ ἑνὸς εἰς **ας** καὶ τοῦ ἄλλου εἰς **ης**.

Θηλυκὰ

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ῆ	πηγ-ῆ	σημαί α	ἀλήθει-α	γλῶσσ-α
Γεν.	τῆς	πηγ-ῆς	σημαί-ας	ἀληθει-ας	γλῶσσ-ης
Δοτ.	τῇ	πηγ-ῇ	σημαί-α	ἀληθει-α	γλῶσσ-ῃ
Αἰτ.	τὴν	πηγ-ῇν	σημαί-αν	ἀληθει-αν	γλῶσσ-αν
Κλητ.	ὦ	πηγ-ῆ	σημαί-α	ἀλήθει α	γλῶσσ-α

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	αἱ	πηγ-αἱ	σημαῖ-αι	ἀλήθει-αι	γλῶσσ-αι
Γεν.	τῶν	πηγ-ῶν	σημαι-ῶν	ἀληθει-ῶν	γλῶσσ-ῶν
Δοτ.	ταῖς	πηγ-αῖς	σημαῖ-αῖς	ἀληθει-αῖς	γλῶσσ-αῖς
Αἰτ.	τάς	πηγ-ᾶς	σημαῖ-ας	ἀληθει-ας	γλῶσσ-ας
Κλητ.	ὦ	πηγ-αἱ	σημαῖ-αι	ἀλήθει-αι	γλῶσσ-αι

Αἱ καταλήξεις τῶν θηλυκῶν

Ἑνικός ἀριθμός.

Πληθυντικός ἀριθμός.

Ὄνομαστική	ῆ	α	αι
Γενική	ῆς	ας (ης)	ῶν
Δοτική	ῇ	α (ῃ)	αῖς
Αἰτιατική	ῇν	αν	ας
Κλητική	ῆ	α	αι

Αἱ καταλήξεις τῶν εἰς **η** καὶ **α** θηλυκῶν εἶναι κοιναὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ἡ	δωρε-ᾶ	ῶρ-α	σφαῖρ-α	τράπεζ-α
Γενική	τῆς	δωρε-ᾶς	ῶρ-ας	σφαῖρ-ας	τραπέζ-ης
Δοτική	τῇ	δωρε-ᾷ	ῶρ-α	σφαῖρ-α	τραπέζ-ῃ
Αἰτιατ.	τήν	δωρε-ᾶν	ῶρ-αν	σφαῖρ-αν	τραπέζ-αν
Κλητ.	ὦ	δωρε-ᾶ	ῶρ-α	σφαῖρ-α	τραπέζ-α

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	αἱ	δωρε-αῖ	ῶρ-αι	σφαῖρ-αι	τράπεζ-αι
Γενική	τῶν	δωρε-ῶν	ῶρ-ῶν	σφαῖρ-ῶν	τραπέζ-ῶν
Δοτική	ταῖς	δωρε-αῖς	ῶρ-αῖς	σφαῖρ-αῖς	τραπέζ-αῖς
Αἰτιατ.	τάς	δωρε-ᾶς	ῶρ-ας	σφαῖρ-ας	τραπέζ-ας
Κλητ.	ὦ	δωρε-αῖ	ῶρ-αι	σφαῖρ-αι	τραπέζ-αι

Παρατηρήσεις

ἡ σημαία,	τῆς σημαίας,	τῇ σημαίᾳ
ἡ ὥρα,	τῆς ὥρας	τῇ ὥρᾳ
ἡ γλώσσα	τῆς γλώσσης	τῇ γλώσσῃ
ἡ φάλαινα,	τῆς φαλαίνης,	τῇ φαλαίνῃ.

1. Ὅσα θηλυκὰ ὀνόματα τελειώνουν εἰς α, ἂν μὲν ἔχουν ἔμπροσθεν ἀπ' αὐτὸ φωνῇεν ἡ ρ, φυλάττουν τὸ α εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, ἂν δὲ ἔχουν ἔμπροσθεν σύμφωνον πλὴν τοῦ ρ, τρέπουν τὸ α εἰς η εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

ἡ σημαία,	τὴν σημαίαν	ὦ σημαία
ἡ γλώσσα	τὴν γλώσσαν	ὦ γλώσσα
ὁ χρυσοθήρας	τὸν χρυσοθήραν	ὦ χρυσοθήρα

2. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τῆς πρώτης κλίσεως ἔχουν τὸν τόνον τῆς ὀνομαστικῆς.

τάς γλώσσας, τῆς ὥρας, τὰς ὥρας, τῆς σφαίρας, τὰς σφαίρας, τὰς λεύκας, τοὺς Ἀτρεΐδας, τοὺς τελῶνας, τοὺς πολίτας.

3. Ἡ κατάληξις ας τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι γενικῶς μακρά.

ἡ πηγὴ,	τὴν πηγὴν,	ὦ πηγὴ,
αἱ πηγαί,	τάς πηγάς,	ὦ πηγαί.
ἡ δωρεά,	τὴν δωρεάν,	ὦ δωρεά,
αἱ δωρεαί,	τάς δωρεάς,	ὦ δωρεαί.
ὁ φοιτητής,	τὸν φοιτητήν,	ὦ φοιτητά.
οἱ φοιτηταί,	τοὺς φοιτητάς,	ὦ φοιτηταί.

4. Ἡ ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, ὀξύνονται.

τῆς πηγῆς, τῇ πηγῇ, τῶν πηγῶν, ταῖς πηγαῖς.
τῆς δωρεᾶς, τῇ δωρεᾷ, τῶν δωρεῶν, ταῖς δωρεαῖς.
τοῦ φοιτητοῦ, τῷ φοιτητῇ, τῶν φοιτητῶν, τοῖς φοιτηταῖς.

5. Ἡ μακρὰ λήγουσα τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς, ἂν τονίζεται, θέλει περισπωμένην.

ἡ γλῶσσα, τῆς γλώσσης, ἡ πεῖνα, τῆς πείνης, ἡ μᾶζα, τῆς μάξης,
ἡ ὥρα, τῆς ὥρας, ἡ ἐλαία, τῆς ἐλαίας, ἡ παιδεία, τῆς παιδείας.

6. Ὅσα θηλυκὰ οὐσιαστικά τελειώνουν εἰς α καὶ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν, ἔχουν αὐτὸ βραχὺ μὲν ἂν εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ τὸ τρέπουν εἰς η, μακρὸν δέ, ἂν τὸ φυλάσσουν ἀμετάβλητον.

Ἀπὸ τὰ φυλάσσοντα ὅμως τὸ α ἀμετάβλητον ἐξαιροῦνται 10, τὰ ὁποῖα τὸ ἔχουν βραχὺ. Αὐτὰ εἶναι: ἡ σφαῖρα, ἡ σφῦρα, μοῖρα, πεῖρα, σπεῖρα, πρῶρα, γραῖα, γαῖα, μαῖα, μυῖα.

Γύμνασμα 39. Κλίνετε τὰ κατωτέρω θηλυκὰ οὐσιαστικά: κατὰ τὸ πηγὴ: ἡ φωνή, ἡ αὐλή, ἡ διαγωγή, ἡ ἐκδρομή, ἡ εὐχή.

- » » δωρεά: ἡ φωλεά, ἡ ἀγορά, ἡ παιδιά, ἡ στοά, ἡ μητροιά, ἡ παρειά.
- » » σημαία: ἡ ἐλαία, πεύκη, ζώνη, ἡ παιδεία, νίκη, βασιλεία.
- » » ὥρα: ἡ χώρα, θύρα, λύρα, σάυρα, ἔδρα, αὖρα.
- » » γλῶσσα: ἡ νῆσσα, μοῖσα, βδέλλα, πεῖνα, δόξα, χλαῖνα.
- » » σφαῖρα: ἡ σφῦρα, μοῖρα, σπεῖρα, πρῶρα, γραῖα, μυῖα,
- » » ἀλήθεια: ἡ γέφυρα, εὐσέβεια, ἄγκυρα, ἐπιμέλεια.
- » » τράπεζα: ἡ αἴθουσα, ἄμαξα, θύελλα, φάλαινα, πρωτεύουσα.

Γύμνασμα 40. Γράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὴν κλίσιν τῶν ἑξῆς:

ἡ ἐκδρομή, ἡ παιδιά, ἡ παιδεία, ἡ χώρα, ἡ πεῖνα, ἡ πεῖρα, ἡ λέαινα.

Γύμνασμα 41. Εὗρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας καὶ κλίνετε ἓν ὀξύτονον θηλυκόν, ἓν προπερισπώμενον, ἓν παροξύτονον καὶ ἓν προπαροξύτονον τῆς πρώτης κλίσεως.

Γύμνασμα 42. Ἀντιγράψατε τὰς κατωτέρω λέξεις καὶ τονίσατε αὐτὰς ὀρθῶς: ὁ ναυτης, ὃ ναυτα, τὴν σημαίαν, τὰς ἐλαίας, τὴν μαιαν, τὴν μοιραν, τὰς μοιρας, τῶν γλωσσῶν, οἱ στρατιῶται, οἱ Σπαρτιάται, τῆς σαυρας, τὴν σαυραν, ὁ κριτής, ὃ

πολιτα, ἡ δουλεια, ὧ βροχη, τὴν νησσαν, τὰς νησσας, ὧ γραια, τῆς αὐγης, πολεμιστων, των ἀγκυρων, τῆς ὀργυιας, τὰς ὀργυιας, ὧ τελωνα.

Ὁρθογραφικὴ ἄσκησις.

ἡ παιδιά, ἡ στρατιά, ἡ σκιά, ἡ πρασιά, μυρμηγκιά, λαλιά, ἀν-
θρακιά.

1. Ὅσα θηλυκὰ οὐσιαστικὰ λήγουν εἰς **ιά** καὶ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν γράφονται μὲ **ι**. Ἐξαιροῦνται ὅμως μερικά ὡς: παρειά, ῥοιά, χροιά, μητρυιά, ὀργυιά.

Λέαινα, λύκαινα, ὕαινα, χλαῖνα.

2. Ὅσα θηλυκὰ οὐσιαστικὰ τελειώνουν εἰς **αῖνα** γράφονται μὲ **αι**, ἐκτὸς τοῦ: γέννα.

Δευτέρα κλίσις

Ὁ ποταμός, ὁ ἄνθρωπ-ος—τὸ πλοῖ-ον

ἡ νῆσ-ος ἡ κάμηλ-ος —τὸ ποτ-όν.

Κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν κλίνονται ὀνόματα ἀρσενικά καὶ θη-
λυκὰ λήγοντα εἰς **ος** καὶ οὐδέτερα λήγοντα εἰς **ον**.

Ὀνόματα οὐσιαστικὰ ἀρσενικά.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ.	ὁ	γεωργ-ός	κῆπ-ος	ἄνθρωπ-ος
Γεν.	τοῦ	γεωργ-οῦ	κῆπ-ου	ἄνθρώπ-ου
Δοτ.	τῷ	γεωργ-ῷ	κῆπ-ῳ	ἄνθρώπ-ῳ
Αἰτ.	τὸν	γεωργ-όν	κῆπ-ον	ἄνθρωπ-ον
Κλητ.	ὦ	γεωργ-ε	κῆπ-ε	ἄνθρωπ-ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ.	οἱ	γεωργ-οἱ	κῆπ-οι	ἄνθρωπ-οι
Γεν.	τῶν	γεωργ-ῶν	κῆπ-ων	ἄνθρώπ-ων
Δοτ.	τοῖς	γεωργ-οῖς	κῆπ-οις	ἄνθρώπ-οις
Αἰτ.	τούς	γεωργ-οὺς	κῆπ-ους	ἄνθρωπ-οὺς
Κλητ.	ὦ	γεωργ-οἶ	κῆπ-οι	ἄνθρωπ-οι

Ὀνόματα οὐσιαστικὰ θηλυκὰ.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ.	ἡ	ὄδ-ος	νῆσ-ος	κάμηλ-ος
Γεν.	τῆς	ὄδ-οῦ	νῆσ-ου	καμήλ-ου
Δοτ.	τῇ	ὄδ-ῳ	νῆσ-ῳ	καμήλ-ῳ
Αἰτ.	τὴν	ὄδ-όν	νῆσ-ον	κάμηλ-ον
Κλητ.	ὦ	ὄδ-ε(ός)	νῆσ-ε(ος)	κάμηλ-ε(ος)

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	ὁδ-οὶ	νῆσ-οι	κάμηλ-οι
Γεν.	τῶν	ὁδ-ῶν	νῆσ-ων	καμήλ-ων
Δοτ.	ταῖς	ὁδ-οῖς	νῆσ-οις	καμήλ-οις
Αἰτ.	τάς	ὁδ-οὺς	νῆσ-ους	καμήλ-ους
Κλητ.	ὦ	ὁδ-οἶ	νῆσ-οι	κάμηλ-οι

Παρατηρήσεις.

1. Τὸ μέρος τοῦ ὀνόματος, τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλεται κατὰ τὴν κλίσιν, λέγεται **θέμα** π. χ. γεωργ. κῆπ. ἄνθρωπ. νῆσ.
2. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ** π. χ. τὸ γ., τὸ π., τὸ σ.
3. Τὸ μέρος τοῦ ὀνόματος, τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται κατὰ τὴν κλίσιν, λέγεται **κατάληξις**.
4. Αἱ καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ὀνομάτων τῆς δευτέρας κλίσεως εἶναι ὅμοιαι, αἱ ἑξῆς:

Ἑνικός ἀριθμὸς

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομαστική	ος	οι
Γενική	ου	ων
Δοτική	ω	οις
Αἰτιατική	ον	ους
Κλητική	ε(ος)	οι

οἱ γεωργοί, τοὺς γεωργοὺς, (ῶ) γεωργοί
αἱ ὁδοί, τὰς ὁδοὺς, (ῶ) ὁδοί.

5. Ἡ ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, δέχονται ὀξεῖαν.

τοῦ γεωργοῦ, τῷ γεωργῷ, τῶν γεωργῶν, τοῖς γεωργοῖς
τῆς ὁδοῦ, τῇ ὁδῷ, τῶν ὁδῶν, ταῖς ὁδοῖς.

6. Ἡ μακρὰ λήγουσα τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν, ὅταν τονίζεται, δέχεται περισπωμένην.

ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ἀνθρώπου, τῷ ἀνθρώπῳ, τῶν ἀνθρώπων,
τοῖς ἀνθρώποις,

ἡ κάμηλος, τῆς καμήλου, τῇ καμήλῳ τῶν καμήλων,
ταῖς καμήλοις.

7. Τὰ προπαροξύτονα ὀνόματα καταβιβάζουν τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν, ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά.

Γύμνασμα 43.— Κλίνετε τὰ κατωτέρω οὐσιαστικά.

κατὰ τὸ γεωργός :	ὁ ἀγρός, κεραυνός, ποταμός, στρατός, κηπουρός.
» » κήπος :	ὁ τοίχος, οἶνος, χῶρος, οἶκος, δοῦλος, κλῶνος.
» » ἄνθρωπος :	ὁ ἄγγελος, ἡμίονος, σίδηρος, κάτοικος, ἔμπορος.
» » ὁδός :	ἡ κιβωτός, δοκός, τροφός, νηπιαγωγός.
» » νῆσος :	ἡ ψῆφος, Λῆμνος, ἄρκτος, ῥάβδος, δρόσος.
» » κάμηλος :	ἡ εἴσοδος, πλάτανος, ἄμπελος, ὕαλος, ἔλαφος.

Γύμνασμα 44.— Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γράψατε εἰς τὸ τετραδίον σας τὴν κλίσιν τῶν ἐξῆς· ὁ κηπουρός, ὁ τοίχος, ὁ ἔμπορος, ἡ νηπιαγωγός, ἡ ψῆφος, ἡ εἴσοδος.

Γύμνασμα 45.— Εὗρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας ὃ ἀρσενικά καὶ ὃ θηλυκὰ οὐσιαστικά ὀνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως καὶ κλίνετε αὐτά.

Γύμνασμα 46.— Ἀντιγράψατε τὴν κατωτέρω, ὁρθογραφικὴν ἄσκησιν.

τὸν γεωργὸν — τῶν γεωργῶν	τὴν ὁδὸν — τῶν ὁδῶν
τὸν κήπον — τῶν κήπων	τὴν νῆσον — τῶν νήσων
τὸν ἄνθρωπον — τῶν ἀνθρώπων	τὴν κάμηλον — τῶν καμήλων

Συγκρίνατε καὶ εὗρετε πῶς γράφονται τὰ μὲν καὶ πῶς τὰ δέ.
Διατὶ διαφέρουν κατὰ τὴν γραφὴν καὶ τὸν τόνον ;

Οὐδέτερα οὐσιαστικά ὀνόματα.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	τὸ πτην-ὄν	σχολεῖ-ον	ποτήρι-ον
Γεν.	τοῦ πτην-οῦ	σχολεῖ-ου	ποτηρί-ου
Δοτ.	τῷ πτην-ῷ	σχολεῖ-ω	ποτηρί-ω
Αἰτ.	τὸ πτην-ὄν	σχολεῖ-ον	ποτήρι-ον
Κλητ.	ὃ πτην-ὄν	σχολεῖ-ον	ποτήρι-ον

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	τὰ πτην-ᾶ	σχολεῖ-α	ποτήρι-α
Γεν.	τῶν πτην-ῶν	σχολεῖ-ων	ποτηρί-ων
Δοτ.	τοῖς πτην-οῖς	σχολεῖ-οις	ποτηρί-οις
Αἰτ.	τὰ πτην-ᾶ	σχολεῖ-α	ποτήρι-α
Κλητ.	ὃ πτην-ᾶ	σχολεῖ-α	ποτήρι-α

Παρατηρήσεις.

τὰ σχολεῖα, τὰ μῆλα, τὰ πλοῖα, τὰ γραφεῖα.

1. Τὸ α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι βραχύ.

τοῦ πτηνοῦ, τῷ πτηνῷ, τῶν πτηνῶν, τοῖς πτηνοῖς.
τοῦ φυτοῦ, τῷ φυτῷ, τῶν φυτῶν, τοῖς φυτοῖς.

2. Ἡ μακρὰ λήγουσα τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς, ἂν τονίζεται, περισπᾶται.

Ὄνομ.	τὸ πτηνόν, τὸ σχολεῖον,	τὰ πτηνά, τὰ σχολεῖα.
Αἰτ.	τὸ πτηνόν, τὸ σχολεῖον,	τὰ πτηνά, τὰ σχολεῖα.
Κλητ.	τὸ πτηνόν, τὸ σχολεῖον,	τὰ πτηνά, τὰ σχολεῖα.

3. Τὰ οὐδέτερα ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν.

4. Αἱ καταλήξεις τῶν οὐδετέρων ὀνομάτων εἶναι αἱ ἑξῆς :

Ἑνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομαστική	ον	α
Γενική	ου	ων
Δοτική	ω	οις
Αἰτιατική	ον	α
Κλητική	ον	α

ὦ γεωργέ, ὦ ἄρκτη, ὦ πτηνόν.

ὦ γεωργοί, ὦ ἄρκτοι, ὦ πτηνά.

5. Τὰ ἄρθρα δὲν ἔχουν κλητικὴν. Χρησιμοποιεῖται δὲ ὡς τοιαύτη τὸ κλητικὸν ἐπιφώνημα ὦ, τὸ ὁποῖον ὡς ἄκλιτον παραμένει ἀμετάβλητον εἰς τὰ τρία γένη καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν.

Γύμνασμα 47. Κλίνετε τὰ κατωτέρω οὐδέτερα οὐσιαστικά :

κατὰ τὸ πτηνόν: τὸ φυτόν, τὸ περὶόν, ἐρπετόν, ποτόν,
» » σχολεῖον: τὸ γραφεῖον, σῦκον, πλοῖον, δῶρον, λαχεῖον.
» » ποτήριον: τὸ παράθυρον, σπήλαιον, θέατρον, πρόβατον.

Γύμνασμα 48. Γράψατε εἰς τὸ τετραδίδόν σας τὴν κλίσιν τῶν ἑξῆς: τὸ φόν, τὸ ἀρτοποιεῖον, τὸ πρόσωπον.

Γύμνασμα 49. Εὗρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας 5 οὐδέτερα οὐσιαστικά δευτέρας κλίσεως καὶ κλίνετε αὐτά.

Γύμνασμα 50. Τρέψατε εἰς πληθυντικὸν τὰς ἑξῆς προτάσεις: Τὸ πρόβατον, ὃ λαγός, ἡ ἔλαφος εἶναι ζῷον φυτοφάγον. Τὸ πεῦκον, ἡ πλάτανος, τὸ λάχανον, ὃ κρίνος εἶναι φυτόν. Τὸ κεράσιον, τὸ βύσσινον, τὸ πορτοκάλιον, τὸ σῦκον, τὸ μῆλον, τὸ κάστανον εἶναι ὀπωρικόν.

Ἀντιθέτως τρέψατε εἰς ἑνικὸν τὰς ἑξῆς: Ἀπὸ τὰ δένδρα λαμ-

βάνομεν ξύλα, διὰ τὰ κατασκευάζωμεν θρανία, παράθυρα, πλοῖα, οἴκους. Τοὺς ἵππους, τοὺς ἡμίονους, τοὺς ὄνους καὶ τὰς καμήλους φορτώνομεν. Τὰ σπαρτὰ τῶν ἀγρῶν εἶναι πράσινα.

Ὁρθογραφικὴ ἄσκησις

Ὑπουργεῖον, γραφεῖον, σχολεῖον, ἀρτοποιεῖον, κουρεῖον, κρεοπωλεῖον, καφενεῖον, ζαχαροπλαστεῖον, ὕδραγωγεῖον, ὀπωροπωλεῖον.

1. Τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικά, τὰ ὅποια φανερῶνουν τόπον καὶ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν, γράφονται μὲ εῖον.

Πανεπιστήμιον, γυμνάσιον, γυμναστήριον, ὄριον.

2. Τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικά, τὰ ὅποια φανερῶνουν τόπον καὶ τονίζονται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, γράφονται μὲ ιον.

Ἐξαιροῦνται ὅμως τὸ ὑπόγειον, κατώγειον, ἀνώγειον.

Συναίρεσις

Ὁ Ἑρμέας	= Ἑρμῆς	Οἱ Ἑρμέαι	= Ἑρμαῖ
ἡ συκέα	= συκῇ	ἡ μνάα	= μνᾶ
ἡ πλόος	= πλοῦς	τὸ ὀστέον	= ὀστοῦν
νικάω	= νικῶ	ἐπαινέω	= ἐπαινῶ.

Εἰς μερικὰς λέξεις ἐνώνονται δύο φωνήεντα ἢ ἓν φωνῆεν καὶ μιὰ δίφθογγος εἰς ἓν φωνῆεν ἢ εἰς μίαν δίφθογγον.

1. Ἡ συγχώνευσις (ἔνωσις) δύο φωνηέντων ἢ ἑνὸς φωνηέντος καὶ μιᾶς διφθόγγου τῆς αὐτῆς λέξεως εἰς ἓν φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογγον λέγεται *συναίρεσις*.

2. Τὸ φωνῆεν ἢ ἡ δίφθογγος, τὰ ὅποια γίνονται ἀπὸ συναίρεσιν, εἶναι πάντοτε μακρὰ καί, ἂν τονίζονται, περισπῶνται π.χ. Ἑρμέαι - Ἑρμαῖ, πλόοι - πλοῖ, ὀστέα ὀστᾶ, νικάεις - νικᾶς.

Συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς πρώτης κλίσεως

Ὁ Ἑρμέας	= Ἑρμῆς	ὁ βορέας	= βορρᾶς
ἡ συκέα	= συκῇ,	ἡ μνάα	= μνᾶ.

Κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν κλίνονται συνηρημένα οὐσιαστικά ὀνόματα λήγοντα εἰς *ας* ἢ *ης* τὰ ἀρσενικά καὶ εἰς *α* ἢ *η* τὰ θηλυκά.

Αὐτὰ δὲ εἶναι ὀλίγα.

Ἑνικός ἀριθμός

		(Ἑρμέας)	(βορέας)		(συκέα)	(μνάα)
Ὄνομ.	ὁ	Ἑρμῆς	βορρᾶς	ῆ	συκῇ	μνᾶ
Γεν.	τοῦ	Ἑρμοῦ	βορρᾶ (οῦ)	τῆς	συκῆς	μνᾶς
Δοτ.	τῷ	Ἑρμῇ	βορρᾷ	τῇ	συκῇ	μνᾷ
Αἰτ.	τόν	Ἑρμῆν	βορρᾶν	τήν	συκῆν	μνᾶν
Κλητ.	ὦ	Ἑρμῆ	βορρᾶ	ὦ	συκῇ	μνᾶ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	Ἑρμαῖ	δὲν ἔχει	αἱ	συκαῖ	μναῖ
Γεν.	τῶν	Ἑρμῶν	πληθυντι-	τῶν	συκῶν	μνῶν
Δοτ.	τοῖς	Ἑρμαῖς	κὸν	ταῖς	συκαῖς	μναῖς
Αἰτ.	τούς	Ἑρμᾶς		τάς	συκᾶς	μνᾶς
Κλητ.	ὦ	Ἑρμαῖ		ὦ	συκαῖ	μναῖ

Παρατηρήσεις

1. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς πρώτης κλίσεως περισπῶνται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

Σημ. Τὸ κύριον ὄνομα Ἑρμῆς ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸν πληθυντικόν, διότι εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρχον στήλαι μαρμάριναι μὲ κεφαλὴν Ἑρμοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐλέγοντο Ἑρμαῖ.

Γύμνασμα 51. Κλίνετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰ κατωτέρω συνηρημένα οὐσιαστικά.

κατὰ τὸ συκῇ: ἡ γαλῇ, ἀμυγδαλῇ, λεοντῇ, ἄλωπεκῇ
 » » μνᾶ: ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ Ναυσικᾶ (ἄνευ πληθυντικοῦ)
 » » Ἑρμῆς: ὁ Ἀπελλῆς » »

Γύμνασμα 52. Ἀντιγράψατε τὰς κατωτέρω προτάσεις καὶ θέσατε τοὺς ἐλλείποντας τόνους.

Ἔχω πολλὰς ἀμυγδαλάς. Οἱ καρποὶ τῶν ἀμυγδαλῶν, λεγονταὶ ἀμυγδαλά. Αἱ συκαὶ μας δίδουν τὰ νοστιμὰ συκα. Αἱ ἀμυγδαλαὶ ἀνθίζουν πρῶται ἀπὸ ὅλα τα δένδρα. Ἡ Ἀθῆνα καὶ ὁ Ἑρμῆς ἦσαν θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ὁ Ἡρακλῆς ἐφορεῖ λεοντήν. Ἀλωπεκὰς φοροῦν πολλὰι γυναῖκες. Αἱ γαλαὶ κυνηγοῦν τοὺς ποντικούς. Ὁ Ἀπελλῆς ἦτο ὀνομαστός ζωγράφος.

Γύμνασμα 53. Ἀντιγράψατε τὴν κατωτέρω ὀρθογραφικὴν ἀσκήσιν.

Ὁ Ἑρμῆς — δικαστῆς ἡ ἀμυγδαλῇ — ἡ αὐλή
 τὸν Ἑρμῆν — δικαστὴν τὴν ἀμυγδαλῆν — τὴν αὐλὴν
 οἱ Ἑρμαῖ — δικασταὶ αἱ ἀμυγδαλαῖ — αἱ αὐλαὶ
 τοὺς Ἑρμᾶς — δικαστὰς τὰς ἀμυγδαλᾶς — τὰς αὐλάς

Ἡ μῶ — ἀγορά αἱ. μναῖ — ἀγοραί
τὴν μῶν — ἀγορᾶν τὰς μῶς — ἀγοράς.

Συγκρίνατε καὶ εὑρετε διατὶ ἄλλα ὀνόματα ἔχουν περισπωμένην καὶ ἄλλα ὀξεῖαν.

Συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς δευτέρας κλίσεως

ὁ πλόος — πλοῦς, ὁ ῥόος — ῥοῦς
ὁ ἀπόπλοος = ἀπόπλους τὸ ὀστέον = ὀστοῦν

Κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν κλίνονται καὶ συνηρημένα ὀνόματα, ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ λήγοντα εἰς *ους* καὶ οὐδέτερα λήγοντα εἰς *ουν*. Αὐτὰ εἶναι ὀλίγα.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

		(πλόος)	(εἰσπλοος)	(ὀστέον)
Ὄνομ.	ὁ	πλοῦς	εἰσπλους	τὸ ὀστοῦν
Γεν.	τοῦ	πλοῦ	εἰσπλου	τοῦ ὀστοῦ
Δοτ.	τῷ	πλῷ	εἰσπλῳ	τῷ ὀστῷ
Αἰτ.	τόν	πλοῦν	εἰσπλουν	τὸ ὀστοῦν
Κλητ.	ὦ	—	—	ὦ —

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

		(πλόοι)	(εἰσπλοι)	(ὀστέα)
Ὄνομ.	οἱ	πλοῖ	εἰσπλοι	τὰ ὀστᾶ
Γεν.	τῶν	πλῶν	εἰσπλῶν	τῶν ὀστῶν
Δοτ.	τοῖς	πλοῖς	εἰσπλοῖς	τοῖς ὀστοῖς
Αἰτ.	τούς	πλοῦς	εἰσπλους	τὰ ὀστᾶ
Κλητ.	ὧ	—	—	ὧ —

Παρατηρήσεις

1. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς δευτέρας κλίσεως δὲν ἔχουν κλητικήν.

2. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά, ὅταν τονίζωνται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται.

3. Ἡ κατάληξις τοῦ πληθυντικοῦ *οι*, ὅταν δὲν τονίζεται, εἶναι βραχεῖα π. χ. εἰσπλοι, εὔνοι.

Γύμνασμα 54. Κλίνατε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰ κατωτέρω. κατὰ τὸ πλοῦς: ὁ ῥοῦς, νοῦς, χροῦς, θροῦς

» » εἰσπλους: ὁ ἔκπλους, ἀπόπλους, περίπλους.

Γύμνασμα 55. Ἀντιγράψατε τὰς κατωτέρω προτάσεις, ἀφοῦ

μεταβάλλητε τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν εἰς πληθυντικὸν καὶ ἀντιθέτως.

Τὸ πλοῖον θὰ ἐκτελέσῃ μακρὸν πλοῦν. Ὁ περιπλοῦς τῆς Ἀφρικῆς εἶναι δύσκολος. Ὁ ῥοῦς τοῦ χειμάρρου εἶναι ὀρμητικὸς. Τὰ ὅσα τῶν μικρῶν παιδίων, εἶναι μαλακά. Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ εἰσπλου τοῦ πλοίου χρειάζεται προσοχή. Ὁ θροῦς τῶν φύλλων τῶν δένδρων ἦτο ἐλαφρὸς. Οἱ πλοῖ κατὰ τὸ θέρος εἶναι εὐχάριστοι. Ἐκ τῶν μακρῶν πλῶν τὰ πλοῖα παθαίνουν φθοράς. Τὸ ὕφασμα ἔχει χροῦν.

Γύμνασμα 56. Ἀντιγράψατε τὴν κατωτέρω ἄσκησιν, ἀφοῦ τόνισατε ὀρθῶς τὰς λέξεις της.

Οἱ	ροι	οἱ	νοι	—	οἱ	ἀγροι	—	αἱ	δοκοί
τὰ	ὅσα	—	τὰ	πηγα	—	τὰ	λουτρα.		

Ποῖα θέλουν περισπωμένην, ποῖα ὀξεῖαν, καὶ διατί ἡ διαφορά ;

γ'. Ἐπίθετα ὀνόματα τῆς δευτέρας καὶ πρώτης κλίσεως

ὁ ὠραῖος κῆπος, ἡ ὠραία ἀνθοδέσμη, τὸ ὠραῖον σχολεῖον
ὁ καθαρὸς μαθητής, ἡ καθαρὰ μαθήτρια, τὸ καθαρὸν παιδίον
ὁ καλὸς υἱός, ἡ καλὴ κόρη, τὸ καλὸν τέκνον
ὁ ἀργυροῦς δίσκος, ἡ ἀργυρᾷ θήκη, τὸ ἀργυροῦν ποτήριον
ὁ χρυσοῦς ὁδός, ἡ χρυσὴ πέννα, τὸ χρυσοῦν δακτυλίδιον.

1. Ὅπως εἵπομεν, αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν τὴν ποιότητα ἢ ἰδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ, λέγονται **ἐπίθετα**.

2. Τὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τρία γένη καὶ τρεῖς καταλήξεις, λέγονται **τριγενῆ** καὶ **τρικατάληκτα**.

3. Τὰ ἐπίθετα συμφωνοῦν πρὸς τὰ οὐσιαστικά **κατὰ γένος**, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.

ὁ γενναῖος, ὁ ῥυπαρὸς, ὁ ἀργυροῦς, ὁ πιστός, ὁ χρυσοῦς
ἡ γενναία, ἡ ῥυπαρά, ἡ ἀργυρᾷ, ἡ πιστή, ἡ χρυσή.

4. Τὸ θηλυκὸν τῶν τρικατάληκτων ἐπιθέτων λήγει εἰς **α** μέν, ἂν πρὸ τῶν καταλήξεων **ος** καὶ **ους** ὑπάρχῃ φωνῇεν ἢ **ο**, εἰς **η** δέ, ἂν πρὸ αὐτῶν ὑπάρχῃ σύμφωνον. Ἐξαίρεται τὸ ὄγδοος (ὀγδόη).

ὁ ὠραῖος — ὁ ἀνδρεῖος — ὁ δίκαιος
ἡ ὠραία, — ἡ ἀνδρεία — ἡ δικαία.

5. Τὰ **α** τοῦ θηλυκοῦ τῶν ἐπιθέτων εἶναι μακρόν, ὅταν τὸ ἀρσενικὸν κλίνεται κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν.

Ὁρθογραφικὴ ἄσκησις

Ὁ σοφὸς Θεὸς ἐποίησε τὰ πάντα σοφῶς.

Ὁ γενναῖος στρατιώτης ἀγωνίζεται πάντοτε γενναίως.

Ὁ ζωηρὸς νέος κινεῖται πάντοτε ζωηρῶς.

Συγκρίνατε τὰς ὁμοήχους λέξεις. Κατὰ τί διαφέρουσιν αἱ εἰς **ος** λήγουσαι ἀπὸ τὰς εἰς **ως** καὶ διατί;

Γύμνασμα 57. Ἀντιγράψατε τὴν ἀνωτέρω ἄσκησιν ἐπὶ πλέον γράψατε καὶ τρεῖς ἄλλας προτάσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ ἔχουν ὁμοήχους λέξεις εἰς **ος** καὶ **ως**.

Κλίσεις τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων

Ἑνικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	γενναῖος	τὸ	γενναῖον	ἡ	γενναία
Γεν.	τοῦ	γενναίου	τοῦ	γενναίου	τῆς	γενναίας
Δοτ.	τῷ	γενναίῳ	τῷ	γενναίῳ	τῇ	γενναίᾳ
Αἰτ.	τὸν	γενναῖον	τὸ	γενναῖον	τὴν	γενναίαν
Κλητ.	ὦ	γενναῖε	ὦ	γενναῖον	ὦ	γενναία

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	γενναῖοι	τὰ	γενναῖα	αἱ	γενναῖαι
Γεν.	τῶν	γενναίων	τῶν	γενναίων	τῶν	γενναίων
Δοτ.	τοῖς	γενναίοις	τοῖς	γενναίοις	ταῖς	γενναίαις
Αἰτ.	τούς	γενναίους	τά	γενναῖα	τάς	γενναίας
Κλητ.	ὦ	γενναῖοι	ὦ	γενναῖα	ὦ	γενναῖαι

Ἑνικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	δίκαιος	τὸ	δίκαιον	ἡ	δικαία
Γεν.	τοῦ	δικαίου	τοῦ	δικαίου	τῆς	δικαίας
Δοτ.	τῷ	δικαίῳ	τῷ	δικαίῳ	τῇ	δικαίᾳ
Αἰτ.	τὸν	δίκαιον	τὸ	δίκαιον	τὴν	δικαίαν
Κλητ.	ὦ	δίκαιε	ὦ	δίκαιον	ὦ	δικαία

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	δίκαιοι	τὰ	δίκαια	αἱ	δίκαιαι
Γεν.	τῶν	δικαίων	τῶν	δικαίων	τῶν	δικαίων
Δοτ.	τοῖς	δικαίοις	τοῖς	δικαίοις	ταῖς	δικαίαις
Αἰτ.	τούς	δικαίους	τά	δίκαια	τάς	δικαίας
Κλητ.	ὦ	δίκαιοι	ὦ	δίκαια	ὦ	δίκαιαι

Συνηρημένα ἐπίθετα

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	ἀργυροῦς	τὸ	ἀργυροῦν	ἡ	ἀργυρᾶ
Γεν.	τοῦ	ἀργυροῦ	τοῦ	ἀργυροῦ	τῆς	ἀργυρᾶς
Δοτ.	τῷ	ἀργυρῷ	τῷ	ἀργυρῷ	τῇ	ἀργυρᾷ
Αἰτ.	τόν	ἀργυροῦν	τὸ	ἀργυροῦν	τήν	ἀργυροῦν
Κλητ.	ὦ	—	ὦ	—	ὦ	ἀργυρᾶ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	ἀργυροῖ	τά	ἀργυρᾶ	αἱ	ἀργυραῖ
Γεν.	τῶν	ἀργυρῶν	τῶν	ἀργυρῶν	τῶν	ἀργυρῶν
Δοτ.	τοῖς	ἀργυροῖς	τοῖς	ἀργυροῖς	ταῖς	ἀργυραῖς
Αἰτ.	τούς	ἀργυροῦς	τά	ἀργυρᾶ	τάς	ἀργυρᾶς
Κλητ.	ὦ	—	ὦ	—	ὦ	ἀργυραῖ

Παρατηρήσεις

1. Τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων, τὸ μὲν ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον (ἀσυναίρετον καὶ συνηρημένον) κλίνεται κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν πρώτην.

2. Τὸ ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον τῶν συνηρημένων ἐπιθέτων δὲν ἔχουν κλητικὴν, ὅπως καὶ τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς δευτέρας κλίσεως. Τὸ θηλυκὸν ὅμως, τὸ ὁποῖον κλίνεται κατὰ τὴν πρώτην, ἔχει.

Ὁ γενναῖος	—	τῶν γενναίων	ὁ δίκαιος	—	τῶν δικαίων
ἡ γενναία	—	τῶν γενναίων	ἡ δικαία	—	τῶν δικαίων
ὁ ὠραῖος	—	τῶν ὠραίων	ὁ καλὸς	—	τῶν καλῶν
ἡ ὠραία	—	τῶν ὠραίων	ἡ καλή	—	τῶν καλῶν

3. Τὸ θηλυκὸν τῶν ἐπιθέτων εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζεται ὅπου καὶ τὸ δευτερόκλιτον ἀρσενικόν.

Γύμνασμα 58. Γράψατε τὰ τρία γένη τῶν κατωτέρω ἐπιθέτων:
 ὁ φρόνιμος, ὁ στερεός, ὁ κοπτερός, ὁ πυκνός, ὁ σιδηροῦς,
 ὁ χαλκοῦς, ὁ πιστός, ὁ ξένος, ὁ ῥυπαρός, ὁ ὅμοιος,
 ὁ σκληρός, ὁ χαμηλός, ὁ χθεσινός, ὁ πεδινός, ὁ διπλοῦς, ὁ σοφός.

Γύμνασμα 59. Κλίνετε καὶ εἰς τὰ τρία γένη τὰ ἐξῆς ἐπίθετα:
 ὁ ἀγαθός, ὁ νέος, ὁ χαλκοῦς, ὁ σιδηροῦς, ὁ ὅμοιος, ὁ τακτικός,
 ὁ ἀτακτος, ὁ τριπλοῦς, ὁ ξύλινος, ὁ ἱκανός, ὁ ὑψηλός, ὁ νόστιμος.

Γύμνασμα 60. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν κατωτέρω ἐπιθέτων καὶ εἰς τοὺς δύο ἀριθμούς: ὁ ἀνδρεῖος, ἡ ἀνδρεία, τὸ ἀνδρεῖον· ὁ

καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν· ὁ ἄξιος, ἡ ἄξια, τὸ ἄξιον· ὁ ἄπλοῦς, ἡ ἀπλή, τὸ ἀπλοῦν· ὁ σιδηροῦς, ἡ σιδηρᾶ, τὸ σιδηροῦν.

Γύμνασμα 61. Γράψατε τὰς κατωτέρω προτάσεις, ἀφοῦ τρέψετε τὸν ἐνικὸν εἰς πληθυντικόν.

Ὁ λευκὸς τοίχος φαίνεται ὡραίος. Ὁ δίκαιος δικαστὴς ἐκτιμᾶται. Ἡ πιστὴ ὑπηρέτρια εἶναι ἐπιθυμητή. Ἡ ἐλαία εἶναι πυκνόφυλλον δένδρον. Ἡ σιδηρᾶ γέφυρα εἶναι στερεά.

Ἐπίσης γράψατε τὰς κατωτέρω προτάσεις, ἀφοῦ τρέψετε αὐτὰς εἰς ἐνικόν.

Τὰ ἄωρα ὀπωρικά βλάπτουν τοὺς στομάχους. Τὰ φύλλα τῶν ἴων εἶναι κυανᾶ. Αἱ κλίνας εἶναι σιδηραῖ. Τὰ χουσᾶ δακτυλίδια εἶναι πολύτιμα. Οἱ ἀνδρεῖοι στρατιῶται λαμβάνουν ἀργυροῦς Σταυροῦς.

Γύμνασμα 62. Ἀντιγράψατε τὴν κατωτέρω ὀρθογραφικὴν ἄσκησιν.

οἱ πιστοὶ	— ἡ πιστὴ	οἱ χρυσοὶ	— ἡ χρυσή
οἱ σοφοὶ	— ἡ σοφὴ	οἱ χαλκοὶ	— ἡ χαλκὴ
οἱ ἀγαθοὶ	— ἡ ἀγαθὴ	οἱ διπλοὶ	— ἡ διπλὴ

Συγκρίνατε καὶ εὑρετε διατί ἄλλα γράφονται μὲ *οι* καὶ ἄλλα μὲ *η*.

Διατί ἄλλα ἔχουν ὀξεῖαν καὶ ἄλλα περισπωμένην;

Γύμνασμα 63. Ἀντιγράψατε τὴν κατωτέρω ὀρθογραφικὴν ἄσκησιν.

Ἡ νῆσσα	ἡ γενναία
ἡ πεῖνα	ἡ δικαία
ἡ σπεῖρα	ἡ ὥραία
ἡ γραῖα	ἡ ἀνδρεία
ἡ μυῖα	ἡ ὁμοία

Διατί τὰ μὲν πρῶτα ἔχουν περισπωμένην, τὰ δὲ δευτέρα ὀξεῖαν	
ἡ ὥραία	τὰ ὥραϊα
ἡ ἀνδρεία	τὰ ἀνδρεῖα
ἡ γενναία	τὰ γενναῖα

Διατί τὰ τρία θηλυκὰ ἔχουν τὸ *α* μακρόν, τὰ δὲ ἄλλα βραχύ;

Δικατάληκτα ἐπίθετα τῆς δευτέρας κλίσεως.

ὁ εὐφορος ἀγρός, ἡ εὐφορος γῆ, τὸ εὐφορον τοπεῖον
 ὁ ἄδικος κύριος, ἡ ἄδικος κυρία, τὸ ἄδικον παιδίον.
 ὁ εὐπλοὺς ποταμός, ἡ εὐπλοὺς διῶρυξ, τὸ εὐπλοὺν πέλαγος.

1. Τὰ ἐπίθετα, τὰ ὅποια ἔχουν μίαν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικόν καὶ θηλυκὸν καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον, λέγονται δικατάληκτα.

ὁ ἔν-δοξος, ἡ ἔν-δοξος, τὸ ἔν-δοξον
 ὁ ἄ-θάνατος, ἡ ἄ-θάνατος, τὸ ἄ-θάνατον
 ὁ φιλό-στοργος ἡ φιλό-στοργος, τὸ φιλό-στοργον
 ὁ εὖ-νους, ἡ εὖ-νους, τὸ εὖ-νουν.

2. Τὰ περισσώτερα ἀπὸ τὰ σύνθετα ἐπίθετα εἶναι δικατάληκτα. Τὰ δικατάληκτα ἐπίθετα κλίνονται, ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά τῆς δευτέρας κλίσεως, ἀσυναίρετα ἢ συνηρημένα.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	ἡ	ἔνδοξος	εὖνους	τὸ	ἔνδοξον	εὖνουν
Γεν.	τοῦ	τῆς	ἐνδόξου	εὖνου	τοῦ	ἐνδόξου	εὖνου
Δοτ.	τῷ	τῇ	ἐνδόξῳ	εὖνῳ	τῷ	ἐνδόξῳ	εὖνῳ
Αἰτ.	τὸν	τὴν	ἐνδόξον	εὖνουν	τὸ	ἐνδόξον	εὖνουν
Κλητ.	ὦ	ὦ	ἐνδόξε	—	ὦ	ἐνδόξον	—

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	αἱ	ἔνδοξοι	εὖνοι	τὰ	ἔνδοξα	εὖνοα
Γεν.	τῶν	τῶν	ἐνδόξων	εὖνων	τῶν	ἐνδόξων	εὖνων
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	ἐνδόξοις	εὖνοις	τοῖς	ἐνδόξοις	εὖνοις
Αἰτ.	τούς	τάς	ἐνδόξους	εὖνους	τὰ	ἐνδόξα	εὖνοα
Κλητ.	ὦ	ὦ	ἐνδοῖ	—	τὰ	ἐνδοῖ	—

1. Τὸ **σα** εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν οὐδετέρων συνηρημένων μένει ἀσυναίρετον.

2. Κατάληξις **οι** τοῦ πληθυντικοῦ τῶν συνηρημένων, ὅταν δὲν τονίζηται, εἶναι βραχεῖα π.χ. εὖνοι, εὖπλοι, εἰσπλοι.

Γύμνασμα 64. Γράψατε τὰ τρία γένη τῶν ἐξῆς ἐπιθέτων : ὁ ἔντιμος, ὁ ἄτιμος, ὁ φιλόδοξος, ὁ ἀκαλλιέργητος, ὁ ἔρημος, ὁ ἀνάξιος, ὁ ὠφέλιμος, ὁ χρήσιμος, ὁ εὖθυμος, ὁ ἥσυχος.

Γύμνασμα 65. Κλίνετε τὰ ἐπίθετα : ἔντιμος, ἀκαλλιέργητος, ὁ ἔρημος, ὁ ὠφέλιμος, εὖθυμος καὶ ἥσυχος εἰς ὅλα τὰ γένη.

Γύμνασμα 66. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ἐπιθέτων: ἀκαλλιέργητος, ὠφέλιμος καὶ φιλόστοργος εἰς ὅλα τὰ γένη (ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ μαζί).

Ὁρθογραφικαὶ παρατηρήσεις διὰ τὴν γραφὴν τῆς παραληγούσης μερικῶν δευτεροκλίτων ἐπιθέτων εἰς **ος.**

Φωτεινός, σκοτεινός, ὀρεινός, δεινός, ἔλεεινός, ἀλγεινός, μεσημβρινός, ἑσπερινός, χθесινός, φθινοπωρινός.

1. Τὰ ὀξύτονα ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς *εινος* καὶ σημαίνουν συνήθως πλῆθος, ἀφθονίαν, γράφονται μὲ *ει*.

2. Τὰ ὀξύτονα ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς *ινός* καὶ σημαίνουν συνήθως χρόνον, γράφονται μὲ *ι*.

ξύλινος, λίθινος, πέτρινος, πλίνθινος, κόκκινος, κίτρινος.

3. Τὰ προπαροξύτονα ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς *ινός*, γράφεται μὲ *ι*. Ἐξαιροῦνται ὅμως μερικά σύνθετα τὰ ὁποῖα γράφονται μὲ *υ* π. χ. *ὑπεύθυνος, ἀνεύθυνος, ἀνώδυνος, ἐπώδυνος*.

ρωμαλέος, θαρραλέος, πειναλέος, διψαλέος, ψωραλέος.

4. Τὰ παροξύτονα ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς *λέος* καὶ σημαίνουν τὸν ἔχοντα προδιάθεσιν πρὸς κάτι ἢ τὸν ἔχοντα κάτι ἐν ἀφθονίᾳ, γράφονται μὲ *ε*.

α) *τελευταῖος, τεταρταῖος, ὠριαῖος, ἑβδομαδιαῖος.*

β) *ὠραῖος, γενναῖος, ἀγοραῖος, ἀρχαῖος, ἀκμαῖος.*

γ) *παλαιός, ἀραιός, φαῖός, γηραιός, σκαιός, δίκαιος, βίαιος.*

5. Ὅσα ἐπίθετα λήγουν εἰς *αῖος* καὶ σημαίνουν χρόνον (α') γράφονται μὲ *αι*. Ἐπίσης μὲ *αι* γράφονται καὶ πολλὰ ἄλλα περισπώμενα ἢ ὀξύτονα καὶ προπαροξύτονα ἐπίθετα (β καὶ γ) εἰς *αιος*, ἂν καὶ δὲν σημαίνουν χρόνον.

α) *ἀνδρεῖος, γυναικεῖος, οἰκεῖος* (ὁ ἀνήκων εἰς τὴν οἰκίαν).

β) *βόρειος, τέλειος, ἀνθρώπειος, βόειος, αἶγχειος, λύκειος.*

Τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα σημαίνουν κάτι ἀνῆκον (α') ἢ ἔχον σχέσιν μὲ τὸ ὄνομα (β') γράφονται μὲ *ει*. Κατ' ἐξαιρέσιν ὅμως μερικά ἐπίθετα, ἂν καὶ ἔχουν τὴν ἀνωτέρω σημασίαν γράφονται μὲ *οι* π. χ. *γελοῖος, ἄλλοῖος, παντοῖος*.

Ὁρθογραφικαὶ παρατηρήσεις διὰ τὴν γραφὴν τῆς παραληγουσῆς μερικῶν οὐσιαστικῶν ἀφηρημένων εἰς α.

ὁ φίλος	— ἡ φιλία	ὁ ἄδικος	— ἡ ἀδικία
ὁ σοφός	— ἡ σοφία	ὁ εὐσπλαγχνος	— ἡ εὐσπλαγχνία
ὁ φιλόσοφος	— ἡ φιλοσοφία	ὁ κακός	— ἡ κακία
ὁ ὀκνηρὸς	— ἡ ὀκνηρία	ὁ ἀχάριστος	— ἡ ἀχαριστία
ὁ μοχθηρὸς	— ἡ μαχθηρία	ὁ δύσπιστος	— ἡ δυσπιστία
ὁ δειλός	— ἡ δειλία	ὁ ἄτιμος	— ἡ ἀτιμία

1. Ὅσα θηλυκὰ οὐσιαστικὰ ἀφρημένα γίνονται ἀπὸ δευτερόκλιτα ἐπίθετα εἰς **ος** γράφονται μὲ **ία** καὶ ἔχουν τὰ **α** μακρόν.

εὖνους	εὖνοια
εὖπλους	εὖπλοια
ἄνους	ἄνοια
ἔννους	ἔννοια

2. Ὅσα θηλυκὰ οὐσιαστικὰ ἀφρημένα γίνονται ἀπὸ συννηρημένα δευτερόκλιτα εἰς **ους** γράφονται μὲ **οια** καὶ ἔχουσι τὸ **α** βραχύ.

παιδεύω	— παιδεία	θωπεύω	— θωπεία
νηστεύω	— νηστεία	κολακεύω	— κολακεία
βασιλεύω	— βασιλεία	άλιεύω	— ἄλιεία
θεραπεύω	— θεραπεία	νοσηλεύω	— νοσηλεία
φυτεύω	— φυτεία	δουλεύω	— δουλεία
ἐποπτεύω	— ἐποπτεία	μαντεύω	— μαντεία
ἐφορεύω	— ἐφορεία	δυναστεύω	— δυναστεία

3. Ὅσα θηλυκὰ οὐσιαστικὰ ἀφρημένα γίνονται ἀπὸ ῥήματα εἰς **εύω** παροξύνονται, γράφονται μὲ **εία** καὶ ἔχουσι τὸ **α** μακρόν.

Τρίτη κλίσις

ὁ γείτων, ὁ στατήρ, ὁ πίναξ, ὁ κώνωψ, τὸ σῶμα, ἡ τάξις, τὸ βαρύ, ἡ λεχώ.

1. Ἡ τρίτη κλίσις ἔχει ὀνόματα ἄρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα, τὰ ὅποια, λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ σύμφωνα **ν, ρ, ζ, ξ, ψ**, ἢ εἰς ἓν ἀπὸ τὰ φωνήεντα **α, ι, υ, ω**.

ὁ γείτων, ὁ πίναξ, τὸ σῶμα, ἡ τάξις, ἡ λεχώ, τοῦ γείτονος τοῦ πίνακος, τοῦ σώματος, τῆς τάξεως, τῆς λεχοῦς.

2. Τὸ θέμα τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης κλίσεως εὐρίσκεται, ἂν ἀπὸ τὴν γενικὴν ἀφαιρέσωμεν τὴν κατάληξιν **ος, ως, ἢ οους**.

3. Τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως, ἅλλα μὲν ἔχουν χαρακτῆρα σύμφωνον (**ν, κ, τ, κλ.**) καὶ λέγονται **συμφωνόληκτα**, ἅλλα δὲ φωνῆεν (**ε κλ.**) καὶ λέγονται **φωνηεντόληκτα**.

Τὰ συμφωνόληκτα λέγονται **οὐρανικόληκτα**, ὅταν ἔχουν χαρακτῆρα **κ, γ, χ** **χειλικόληκτα**, ὅταν ἔχουν χαρακτῆρα **π, β, φ**. **ὀδοντικόληκτα**, ὅταν ἔχουν χαρακτῆρα **τ, δ, θ**, **ὕγρόληκτα**, ὅταν ἔχουν χαρακτῆρα **λ, ρ**, καὶ **ἐνρινόληκτα**, ὅταν ἔχουν χαρακτῆρα **μ, ν**.

4. Τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως συνήθως εἰς τὴν γενικήν καὶ τὰς ἄλλας πτώσεις ἔχουν μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν ἀπὸ ὅσας ἔχουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ κλητικὴν. Διὰ τοῦτο λέγονται περιτροσύλλαβα.

α'. Οὐσιαστικὰ συμφωνόληκτα.

1. Οὐρανικόληκτα

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	φύλαξ	λάρυγξ	ἡ	διῶρυξ
Γεν.	τοῦ	φύλακ-ος	λάρυγγ-ος	τῆς	διώρυχ-ος
Δοτ.	τῷ	φύλακ-ι	λάρυγγ-ι	τῇ	διώρυχ-ι
Αἰτ.	τόν	φύλακ-α	λάρυγγ α	τὴν	διώρυχ-α
Κλητ.	ὦ	φύλαξ	λάρυγξ	ὦ	διῶρυξ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	φύλακ-ες	λάρυγγ-ες	αἱ	διώρυχ-ες
Γεν.	τῶν	φυλάκ-ων	λαρύγγ-ων	τῶν	διωρύχ-ων
Δοτ.	τοῖς	φύλαξι(κ-σι)	λάρυγξι(γ-σι)	ταῖς	διώρυξι(χ-σι)
Αἰτ.	τούς	φύλακ-ας	λάρυγγ-ας	τάς	διώρυχ-ας
Κλητ.	ὦ	φύλακ-ες	λάρυγγ-ες	ὦ	διώρυχ-ες

Αἱ καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν

Ἑνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	— (ς)	Ὄνομ.	ες
Γεν.	ος	Γεν.	ων
Δοτ.	ι	Δοτ.	σι
Αἰτ.	α	Αἰτ.	ας
Κλητ.	— (ς)	Κλητ.	ες

Παρατηρήσεις

Ὄν. ἐν. φύλακ-ς = φύλαξ δοτ. πληθ. φύλακ-σι = φύλαξι
 » » λάρυγγ-ς = λάρυγξ » » λάρυγγ-σι = λάρυγξι
 » » διώρυχ-ς = διώρυξ » » διώρυχ-σι = διώρυξι

1. Εἰς τὰ οὐρανικόληκτα ὁ χαρακτήρ κ, γ, χ, μαζί τὸ σ γίνεται ξ.
Γύμνασμα 67. Κλίνετε τὰ κατωτέρω οὐρανικόληκτα ὀνόματα:
 ὁ κῆρυξ, ὁ θώραξ, ὁ μύρμηξ, ἡ ἀλώπηξ, ἡ σάλπιγξ, ὁ ἱέραξ, ὁ πρόσ-
 φυξ, ὁ φάρυγξ, ὁ τέττιξ, ὁ ὄνυξ, ἡ μάστιξ.

Γύμνασμα 68. Εὗρετε καὶ γράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας ἄλλα

ὁ οὐρανικόληκτα ὀνόματα. Ἐπίσης γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ἐξῆς :
ὁ κῆρυξ, ἡ ἀλώπηξ, ὁ πρόσφυξ, ὁ ὄνυξ.

2. Χειλικόληκτα

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	κώνωψ	ἄραψ
Γεν.	τοῦ	κώνωπ-ος	ἄραβ-ος
Δοτ.	τῷ	κώνωπ-ι	ἄραβ-ι
Αἰτ.	τὸν	κώνωπ-α	ἄραβ-α
Κλητ.	ὃ	κώνωψ	ἄραψ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	κώνωπ-ες	ἄραβ-ες
Γεν.	τῶν	κωνώπ-ων	ἄράβ-ων
Δοτ.	τοῖς	κώνωπι(π-σι)	ἄραβι(β-σι)
Αἰτ.	τούς	κώνωπ-ας	ἄραβ-ας
Κλητ.	ὧ	κώνωπ-ες	ἄραβ-ες

Παρατηρήσεις

Ὄνομ. ἐν. κώνωπ-ς = κώνωψ δοτ. πληθ. κώνωπ(σι) = κώνωπι.

» » ἄραβ-ς = ἄραψ » » ἄραβ(σι) = ἄραβι.

1. Ὁ χαρακτήρ τῶν χειλικολήκτων **π, β, φ**, μαζί μὲ τὸ **σ** γίνεται **ψ**.

Γύμνασμα 69. Κλίνετε τὰ κατωτέρω χειλικόληκτα ὀνόματα :
ὁ αἰθίοψ-πος, ὁ κύκλωψ-πος, ἡ λαῖλαψ-πος, ὁ μῶλωψ-πος, ὁ χάλυψ-βος.

Γύμνασμα 70. Γράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὴν κλίσιν τῶν ἐξῆς ὀνομάτων : ὁ μῶλωψ, ἡ λαῖλαψ, ὁ χάλυψ. Ἐπίσης εὑρετε πέντε ἄλλα χειλικόληκτα ὀνόματα καὶ γράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας μόνον τὴν ὀνομαστικὴν των καὶ γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

3. Ὀδοντικόληκτα

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	τάπηξ	ἰδρώς	ἡ	πατρίς	ὄρνις
Γεν.	τοῦ	τάπητ-ος	ἰδρῶτ-ος	τῆς	πατρίδ-ος	ὄρνιθ-ος
Δοτ.	τῷ	τάπητ-ι	ἰδρῶτ-ι	τῇ	πατρίδ-ι	ὄρνιθ-ι
Αἰτ.	τὸν	τάπητ-α	ἰδρῶτ-α	τὴν	πατρίδ-α	ὄρνι-ν
Κλητ.	ὃ	τάπηξ	ἰδρώς	ὧ	πατρίς	ὄρνις

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	τάπητ-ες	ἰδρῶτ-ες	αἱ	πατρίδ-ες	ὄρνιθ-ες
Γεν.	τῶν	ταπήτ-ων	ἰδρώτ-ων	τῶν	πατρίδ-ων	ὄρνιθ-ων
Δοτ.	τοῖς	τάπητ-ι	ἰδρῶτ-ι	ταῖς	πατρίδ-ι	ὄρνι-σι
Αἰτ.	τούς	τάπητ-ας	ἰδρῶτ-ας	ταὺς	πατρίδ-ας	ὄρνιθ-ας
Κλητ.	ὧ	τάπητ-ες	ἰδρῶτ-ες	ὧ	πατρίδ-ες	ὄρνιθ-ες

Οὐδέτερα

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	τὸ	ποίημα	πρᾶγμα	κρέας
Γεν.	τοῦ	ποιήματ-ος	πράγματ-ος	κρέατ-ος
Δοτ.	τῷ	ποιήματ-ι	πράγματ-ι	κρέατ-ι
Αἰτ.	τὸ	ποίημ-α	πρᾶγμα	κρέας
Κλητ.	ὦ	ποίημ-α	πρᾶγμα	κρέας

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	τὰ	ποιήματ-α	πράγματ-α	κρέατ-α
Γεν.	τῶν	ποιημάτων	πραγμάτων	κρεάτων
Δοτ.	τοῖς	ποιήμα-σι	πράγμα-σι	κρέα-σι
Αἰτ.	τὰ	ποιήματ-α	πράγματ-α	κρέατ-α
Κλητ.	ὦ	ποιήματ-α	πράγματ-α	κρέατ-α

Αἱ καταλήξεις τῶν οὐδετέρων

Ἑνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομαστ.	— (ς)	α
Γεν.	ος	ων
Δοτ.	ι	σι
Αἰτιατ.	— (ς)	α
Κλητ.	— (ς)	α

Παρατηρήσεις

ιδρώτ-ς ιδρώς, πατρίδ-ς πατρίς ὄρνιθ-ς ὄρνις
ιδρώτ-σι ιδρώσι, πατρίδ-σι πατρίσι, ὄρνιθ-σι ὄρνισι.

1. Ὁ χαρακτήρ τῶν ὀδοντικολήκτων τ, δ, θ, πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλονται.

τῷ ιδρώτι, τὸν ιδρώτα, τοῖς ιδρώσι, τοὺς ιδρώτας
τῷ εἴλωτι, τὸν εἴλωτα, τοῖς εἴλωσι, τοὺς εἴλωτας

2. Αἱ καταλήξεις ι, α, σι, ας τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι βραχεῖαι.

ἡ πατρίς — τὴν πατρίδα — ὦ πατρίς
ἡ σφραγίς — τὴν σφραγίδα — ὦ σφραγίς
ἡ ὄρνις — τὴν ὄρνιν — ὦ ὄρνι
ἡ χάρις — τὴν χάριν — ὦ χάρι

3. Τὰ παροξύτονα ὀδοντικόληπτα εἰς ις σχηματίζουσι τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἑνικοῦ εἰς ν καὶ τὴν κλητικὴν ἄνευ ς.

τὸ σῶμα, τὸ κλῆμα, τὸ γεῦμα, τὸ πρᾶγμα, τὸ βῆμα.

4. Τὸ α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι βραχύ.

τὸ πρᾶγμα, τὸ δρᾶμα, τὸ κῦμα, τὸ κλῖμα, τὸ κρῖμα

5. Ὅσα οὐδέτερα ὁδοντικόληκτα λήγουν εἰς **μα** ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρόν.

Κηλῖς—ἴδος, σφραγῖς—ἴδος, νησίς—ἴδος, ψηφίς—ἴδος.

6. Ἀπὸ τὰ ὀξύτονα ὁδοντικόληκτα τὰ λήγοντα εἰς **ις-ιδος** τὰ κατωτέρω ἔχουν τὸ **ι** μακρόν: κηλῖς, σφραγῖς, νησίς, ψηφίς, ἀψίς, βαλβίς, κρηπίς, χειρίς, κνημῖς, κηκίς.

Γύμνασμα 71. Κλῖνατε τὰ κατωτέρω ὁδοντικόληκτα ὀνόματα: ὁ εἴλωρ, ὁ γέλωρ, ἡ χάρις, ἡ σφραγίς, ἡ νεᾶνις, ἡ κηλῖς, τὸ τέρας, τὸ κῦμα, ἡ καταγίς, ἡ ἑβδομάς, τὸ μάθημα, ἡ ὥραιότης.

Γύμνασμα 72. Εὐροεῖτε καὶ γράψατε εἰς τὸ τετραδίου ἀνὰ δύο ἄρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα ὁδοντικόληκτα. Ἐπίσης γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ἐξῆς: ὁ εἴλωρ-ωτορ, ὁ λέβηρ-ητορ, ἡ σφραγίς-ἴδος, ἡ ξίρις-ιδος, τὸ πάθημα-ατορ, ἡ ὥραιότης-ητορ, τὸ δρᾶμα-ατορ.

4. Ἐνρινόληκτα

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὁνομ.	ὁ	σωλήν	ποιμὴν	ἐλαιὼν	γείτων
Γεν.	τοῦ	σωλήν-ος	ποιμέν-ος	ἐλαιῶν-ος	γείτον-ος
Δοτ.	τῷ	σωλήν-ι	ποιμέν-ι	ἐλαιῶν-ι	γείτον-ι
Αἰτ.	τὸν	σωλήν-α	ποιμέν-α	ἐλαιῶν-α	γείτον-α
Κλητ.	ὦ	σωλήν	ποιμὴν	ἐλαιῶν	γείτον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὁνομ.	οἱ	σωλήν-ες	ποιμέν-ες	ἐλαιῶν-ες	γείτον-ες
Γεν.	τῶν	σωλήν-ων	ποιμέν-ων	ἐλαιῶν-ων	γείτόν-ων
Δοτ.	τοῖς	σωλή-σι	ποιμέ-σι	ἐλαιῶ-σι	γείτο-σι
Αἰτ.	τούς	σωλήν-ας	ποιμέν-ας	ἐλαιῶν-ας	γείτον-ας
Κλητ.	ὧ	σωλήν-ες	ποιμέν-ες	ἐλαιῶν-ες	γείτον-ες

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὁνομ.	ὁ	παιᾶν	Ἀγαμέμνων	ἡ	χελιδὼν	ἄκτις
Γεν.	τοῦ	παιᾶν-ος	Ἀγαμέμνον-ος	τῆς	χελιδόν-ος	ἄκτιν-ος
Δοτ.	τῷ	παιᾶν-ι	Ἀγαμέμνον-ι	τῇ	χελιδόν-ι	ἄκτιν-ι
Αἰτ.	τὸν	παιᾶν-α	Ἀγαμέμνον-α	τὴν	χελιδόν-α	ἄκτιν-α
Κλητ.	ὦ	παιᾶν	Ἀγάμεμνον	ὦ	χελιδ-ὼν	ἄκτις

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὁνομ.	οἱ	παιᾶν-ες	αἱ	χελιδόν-ες	ἄκτιν-ες
Γεν.	τῶν	παιᾶν-ων	τῶν	χελιδόν-ων	ἄκτιν-ων
Δοτ.	τοῖς	παιᾶ-σι	ταῖς	χελιδό-σι	ἄκτι-σι
Αἰτ.	τούς	παιᾶν-ας	τάς	χελιδόν-ας	ἄκτιν-ας
Κλητ.	ὧ	παιᾶν-ες	ὧ	χελιδόν-ες	ἄκτιν-ες

Α. Γεραντώνη — Γραμματικὴ Ε' καὶ ΣΤ'

Παρατηρήσεις

ὁ ποιμήν, ὁ κηδεμών, ἡ χελιδών, ἡ χιών, ὁ παιάν, ἡ ἄκτις
ὁ ποιμήν, ὁ κηδεμών, ὁ χελιδών, ὁ χιών, ὁ παιάν, ὁ ἄκτις
ὁ γείτων - ὁ γείτον, ὁ τέκτων - ὁ τέκτον, ὁ βραχίων - ὁ βραχίον.

1. Ἡ κλητικὴ τῶν ἐνρινολήκτων εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικήν. Ἐξαιροῦνται ὅμως τὰ εἰς *ων-ονος* παροξύτονα, τὰ ὅποια σχηματίζουν τὴν κλητικὴν εἰς *ον*. Ἐπὶ πλεόν δὲ τὰ κύρια ἀναβιβάζουν καὶ τὸν τόνον π.χ. Ἀγάμεμνον.

σωλῆν-σι σωλῆσι, γείτον-σι γείτοσι, χελιδόν-σι χελιδόσι.

2. Ὁ χαρακτὴρ τῶν ἐνρινολήκτων πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται.

παιάν, τιτάν, πελεκάν, ἄκτις
παιᾶνος, τιτᾶνος, πελεκᾶνος, ἄκτινος.

3. Ὅσα ὀδοντοκόληκτα λήγουν εἰς *αν-ᾶνος* καὶ *ις-ῖνος* ἔχουσι τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης α καὶ ι μακρόν.

ἡ χιών, τῆς χιόνος, τῇ χιόνι, τὴν χιόνα, ὦ χιών
ἡ ἀηδών, τῆς ἀηδόνης, τῇ ἀηδόνι, τὴν ἀηδόνα, ὦ ἀηδών
ἡ Ἐλασσών, τῆς Ἐλασσόνος, τῇ Ἐλασσόνι, τὴν Ἐλασσόνα
ὦ Ἐλασσών.

4. Ὅσα θηλυκὰ ἐνρινολήκτα λήγουν εἰς *ων* (γεν. ὄνος) γράφονται μὲ *ω* μόνον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ, εἰς ὅλας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις μὲ *ο*.

Ἐξαιροῦνται μόνον μερικά ξενικά ὀνόματα π.χ. Βαβυλῶν-ῶνος.

ὁ ἐλαιών,	τοῦ ἐλαιῶνος	} Σημαίνουν τόπον ἢ μέρος γεμῆτον ἀπὸ ἀντικείμενα τοῦ αὐτοῦ εἶδους καὶ λέγονται <i>περιεκτικά</i> .
ὁ δαφνών,	τοῦ δαφνῶνος	
ὁ ὀρνιθών,	τοῦ ὀρνιθῶνος	
ὁ ἀνθών,	τοῦ ἀνθῶνος	
ὁ Μαραθών	τοῦ Μαραθῶνος	} Σημαίνουν ἀπλῶς τόπον, μέρος.
ὁ προμαχών	τοῦ προμαχῶνος	
ὁ κοιτῶν	τοῦ κοιτῶνος	
ὁ λειμῶν	τοῦ λειμῶνος	} Σημαίνουν περίοδον ἢ εἶδος χρόνου.
ὁ αἰών	τοῦ αἰῶνος	
ὁ χειμῶν	τοῦ χειμῶνος	
ὁ καύσων	τοῦ καύσωνος	

5. Ἀπὸ τὰ λήγοντα εἰς *ων* (γεν. ὄνος) ἄρσενικά ἐνρινολήκτα γράφονται μὲ *ω* εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ὅσα σημαίνουν : α') τόπον ἢ μέ-

ρος γεμᾶτον ἀπὸ ὁμοειδῆ ἀντικείμενα (*περιεκτικά*), β') ἀπλῶς τόπον ἢ μέρος καὶ γ') περίοδον ἢ εἶδος χρόνου.

Ἐκ τῶν ὑπολοίπων ἄλλα μὲν γράφονται μὲ *ω* εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, ἄλλα δὲ μόνον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἐνῶ εἰς τὰς λοιπὰς μὲ *ο* π.χ. τοῦ κώδωνος, τοῦ ἀγῶνος, τοῦ ῥώθωνος, τοῦ πώγωνος, τοῦ ἄμβωνος, τοῦ χιτῶνος, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Κρίτωνος, ἀλλὰ τοῦ γείτονος, τοῦ κηδεμόνος, τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ πνεύμονος, τοῦ βραχίονος, τοῦ κανόνος, τοῦ ἄξονος, τοῦ πέπονος, τοῦ τέκτονος, τοῦ Ἀγαμέμνονος.

Γύμνασμα 73. Κλίνατε τὰ κατωτέρω ἐνθιγνόμενα ὀνόματα κατὰ τὸ ἐλαιοῦν: ὁ ὀρνιθίων, ὁ χειμών, ὁ ἀγών, ὁ ῥώθων, ὁ σάπων.

- » » γείτων: ὁ πνεύμων, ὁ βραχίων, ὁ ἀρχιτέκτων, ὁ πέπων.
- » » σωλήν: ὁ πυρήν, ὁ λειχήν, ὁ κηφήν.
- » » ποιμήν: ὁ λιμήν, ὁ πυθμήν, ὁ ἀρχήν, ὁ ἀδήν.
- » » παιάν: ὁ τιτάν, ὁ πελεκάν, ὁ Εὐρυτάν.
- » » χελιδών: ἡ ἀηδών, ἡ χιών, ὁ ἡγεμών, ὁ κανών, ὁ κηδεμών.

Γύμνασμα 74. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν κατωτέρω ὀνομάτων: ὁ ἀμπελών, ὁ πνεύμων, ὁ κηφήν, ὁ λιμήν, ὁ τιτάν, ὁ ἡγεμών, ἡ εἰκὼν.

Γύμνασμα 75. Χωρίσατε τὰ κατωτέρω ὀνόματα κατὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ γράψατε τὴν ἐνικὴν γενικὴν καὶ κλητικὴν αὐτῶν.

ὁ χωροφύλαξ, ἡ πλάστιγξ, τὸ πέρας, ὁ δαίμων, ὁ κήρυξ, ὁ μώλωψ, ἡ κηλὶς, τὸ χρῶμα, ὁ ἀρχήν, ἡ ἀψίς, ἡ ταχύτης, τὸ βάδισμα, ὁ καύσων, ὁ δαίμων, ὁ ἀνθών, ὁ κανών, ὁ κοιτών.

5. Ὀδοντικόληκτα μὲ θέμα λῆγον εἰς ντ

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ	γέρον	ἀνδριά-ς	ὀδοῦ-ς	τὸ	καθήκον
Γεν.	τοῦ	γέροντ-ος	ἀνδριάντ-ος	ὀδόντ-ος	τοῦ	καθήκοντ-ος
Δοτ.	τῷ	γέροντ-ι	ἀνδριάντ-ι	ὀδόντ-ι	τῷ	καθήκον-τι
Αἰτ.	τὸν	γέροντ-α	ἀνδριάντ-α	ὀδόντ-α	τὸ	καθήκον
Κλητ.	ὦ	γέρον	ἀνδριά-ς	ὀδοῦ-ς	ὦ	καθήκον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	γέροντ-ες	ἀνδριάντ-ες	ὀδόντ-ες	τὰ	καθήκοντ-α
Γεν.	τῶν	γερόντ-ων	ἀνδριάντ-ων	ὀδόντ-ων	τῶν	καθηκόντ-ων
Δοτ.	τοῖς	γέρον-σι	ἀνδριᾶ-σι	ὀδοῦ-σι	τοῖς	καθήκου-σι
Αἰτ.	τούς	γέροντ-ας	ἀνδριάντ-ας	ὀδόντ-ας	τὰ	καθήκοντ-α
Κλητ.	ὦ	γέροντ-ες	ἀνδριάντ-ες	ὀδόντ-ες	ὦ	καθήκοντ-α

γέροντ-σι γέρουσι, ὀδόντ-σι ὀδοῦσι, ἀνδριάντ-σι ἀνδριᾶσι.

1. Τὸ **ντ** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται, τὸ δὲ προηγούμενον φωνῆεν τρέπεται εἰς μακρὸν ἢ δίφθογγον, τὸ **ο** εἰς **ου**, τὸ **α** εἰς **ᾱ**, τὸ **ε** εἰς **ει**.
ὁ γέρων, ὦ γέρον, ὁ λέων, ὦ λέον, [ὁ ἐλέφας ὦ ἐλέφαν
ὁ ἀνδριάς, ὦ ἀνδριάς, ὁ ὁδούς, ὦ ὁδούς, ὁ ἱμάς, ὦ ἱμάς.

2. Ὅσα ὀνόματα ἔχουν θέμα λήγον εἰς **ντ**, ἂν μὲν εἶναι παροξύτονα, σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁμοίαν, μὲ τὸ θέμα, ἂν δὲ δὲν εἶναι παροξύτονα, τὴν σχηματίζουν ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν.

Γύμνασμα 76. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων: ὁ λέων, ὁ ἐλέφας, τὸ φωνῆεν (φωνήεσι).

Γύμνασμα 77. Γράψατε τὴν κλητικὴν ἐνικοῦ καὶ τὴν δοτικὴν πληθυντικοῦ τῶν ἐξῆς ὀνομάτων: ὁ θεράπων, ὁ δράκων, ὁ γίγας, τὸ συμφέρον.

6. Ὑγρόληκτα

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	κλητῆρ	αἰθῆρ	εἰσπράκτωρ
Γεν.	τοῦ	κλητῆρ- ος	αἰθέρ- ος	εἰσπράκτορ- ος
Δοτ.	τῷ	κλητῆρ- ι	αἰθέρ- ι	εἰσπράκτορ- ι
Αἰτ.	τὸν	κλητῆρ- α	αἰθέρ- α	εἰσπράκτορ- α
Κλητ.	ὦ	κλητῆρ	αἰθῆρ	εἰσπράκτωρ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	κλητῆρ- ες	αἰθέρ- ες	εἰσπράκτορ- ες
Γεν.	τῶν	κλητῆρ- ων	αἰθέρ ων	εἰσπρακτόρ- ων
Δοτ.	τοῖς	κλητῆρ- σι	αἰθέρ- σι	εἰσπρακτόρ- σι
Αἰτ.	τούς	κλητῆρ- ας	αἰθέρ- ας	εἰσπράκτορ- ας
Κλητ.	ὦ	κλητῆρ- ες	αἰθέρ- ες	εἰσπράκτορ- ες

Παρατηρήσεις

εἰσπράκτωρ -**ορος-ορι-ορα-ορες-ορων-ορσι-ορας**
 ῥήτωρ -**ορος-ορι-ορα-ορες-ορων-ορσι-ορας**
 αὐτοκράτωρ-**ορος-ορι-ορα-ορες-ορων-ορσι-ορας**.

1. Τὰ παροξύτονα ἀρσενικά εἰς **ωρ** μόνον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ γράφονται μὲ **ω**, εἰς ὅλας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις μὲ **ο**.

ὁ κλητῆρ - ὦ κλητήρ, ὁ χαρακτήρ - ὦ χαρακτήρ,
 ὁ αἰθῆρ - ὦ αἰθήρ, ὁ σωτήρ - ὦ σῶτερ.

2. Τὰ ὀξύτονα ὑγρόληκτα ἔχουν τὴν ἐνικὴν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, ἔκτος τοῦ σωτήρ (ὦ σῶτερ).

Γύμνασμα 78. Κλίνατε τὰ ὀνόματα: ὁ στατήρ, ὁ νικτήρ, ὁ λαμπτήρ, ὁ σωτήρ, ὁ κοσμοκράτωρ, ὁ γεννήτωρ, ὁ αἴηρ.

Ὑμνασμα 79. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ἐξῆς ὀνομάτων: ὁ λου-
τήρ, ὁ ἀλέκτωρ, ὁ ἀστήρ (δοτ. πληθ. ἑξαίρετικῶς ἀστράσι).

Ἐπίσης γράψατε τὴν κλητικὴν τῶν ὀνομάτων: σπινθήρ, ζωστήρ,
αἴρ, παντοκράτωρ, πράκτωρ.

7. Ὑγρόληκτα συγκοπτόμενα

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἡ	μήτηρ	θυγάτηρ	γαστήρ	ὁ	ἄνθρω
Γεν.	τῆς	μητρὸς	θυγατρὸς	γαστρὸς	τοῦ	ἀνδρὸς
Δοτ.	τῇ	μητρὶ	θυγατρὶ	γαστρὶ	τῷ	ἀνδρὶ
Αἰτ.	τὴν	μητέρα	θυγατέρα	γαστέρα	τὸν	ἄνδρα
Κλητ.	ὦ	μήτερ	θύγατερ	γαστήρ	ὦ	ἄνερ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες	οἱ	ἄνδρες
Γεν.	τῶν	μητέρων	θυγατέρων	γαστέρων	τῶν	ἀνδρῶν
Δοτ.	ταῖς	μητέρας	θυγατέρας	γαστέρας	τοῖς	ἀνδράσι
Αἰτ.	τάς	μητέρας	θυγατέρας	γαστέρας	τούς	ἄνδρας
Κλητ.	ὦ	μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες	ὦ	ἄνδρες

Παρατηρήσεις

μητέρος = μητρός, μητέρι = μητρί, μητέροι = μητράσι.
θυγατέρος = θυγατρὸς, θυγατέρι = θυγατρί, θυγατέροι =
θυγατράσι.

1. Τὰ ὀνόματα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, γαστήρ, ἄνθρω, καὶ Δη-
μήτηρ συγκοποῦν (ἀποβάλλουν) τὸ ε εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ
ἐνικοῦ καὶ τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. Διὰ τοῦτο λέγονται συγκο-
πτόμενα.

2. Τὰ συγκοπτόμενα εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ μετὰ τὸν
χαρακτῆρα ρ λαμβάνουν ἓν α βραχύ.

ἄνέρος = ἄνρὸς = ἄνδρὸς, ἄνέρι = ἄνρι = ἄνδρι κλπ.

3. Τὸ ὄνομα ἄνθρω παθαίνει συγκοπὴν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, ἐκτὸς
τῆς ὀνομαστικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ ἐνικοῦ, εἰς τὴν θέσιν δὲ τοῦ συγκο-
πομένου ε λαμβάνει χάριν εὐφωνίας τὸ δ.

4. Συγκοπὴν παθαίνει καὶ τὸ ὄνομα ἀστήρ, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν
δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ (ἀστράσι).

ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ὁ πατήρ, ὁ ἄνθρω, ἡ Δημήτηρ, ἡ γαστήρ
ὦ μήτερ, ὦ θύγατερ, ὦ πάτερ, ὦ ἄνερ, ὦ Δήμητερ, ὦ γαστήρ

5. Ἀπὸ τὰ συγκοπτόμενα μόνον τὸ γαστήρ σχηματίζει τὴν κλητικὴν ὁμοίαν μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν. Ὅλα τὰλλα τὴν σχηματίζουν ὁμοίαν μετὰ τὸ ἀσθενὲς θέμα εἰς **ερ**. Μερικὰ δὲ ἀναβιβάζουν καὶ τὸν τόνον ὡς πατέρη, ἄνερ, θύγατερ, Δῆμητερ.

Γύμνασμα 80. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων : πατήρ, ἀνὴρ, Δημήτηρ.

8. Μονοσύλλαβα.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	γὺψ	ποὺς	ἡ	ῥίς	αἶξ
Γενική	τοῦ	γυπ-ὸς	ποδ-ὸς	τῆς	ῥιν-ὸς	αἶγ-ὸς
Δοτική	τῷ	γυπ-ι	ποδ-ι	τῇ	ῥιν-ι	αἶγ-ι
Αἰτιατ.	τὸν	γυπ-α	πόδ-α	τὴν	ῥιν-α	αἶγ-α
Κλητ.	ὦ	γὺψ	ποὺς	ὦ	ῥίς	αἶξ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	γυπ-ες	πόδ-ες	αἱ	ῥιν-ες	αἶγ-ες
Γενική	τῶν	γυπ-ῶν	ποδ-ῶν	τῶν	ῥιν-ῶν	αἶγ-ῶν
Δοτική	ταῖς	γυπ-ι(πσὶ)	ποσ-ι	ταῖς	ῥι-σὶ	αἶξ-ι(γ-σὶ)
Αἰτιατ.	τάς	γυπ-ας	πόδ-ας	τάς	ῥιν-ας	αἶγ-ας
Κλητ.	ὦ	γυπ-ες	πόδ-ες	ὦ	ῥιν-ες	αἶγ-ες

ὁ γὺψ — τοῦ γυπὸς — τῷ γυπὶ — τῶν γυπῶν — τοῖς γυψὶ
 ὁ ποὺς — τοῦ ποδὸς — τῷ ποδὶ — τῶν ποδῶν — τοῖς ποσὶ
 ἡ ρίς — τῆς ῥινὸς — τῇ ρινὶ — τῶν ῥινῶν — ταῖς ρίσιν
 ἡ αἶξ — τῆς αἶγος — τῇ αἶγι — τῶν αἶγῶν — ταῖς αἶξι.

1. Τὰ μονοσύλλαβα ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν.

2. Ἐξαιροῦνται καὶ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν τὰ ἐξῆς :
 δὰς — δάδων, θῶς — θῶων, οὖς — ὠτων, παῖς — παίδων,
 Τρῶς — Τρώων φῶς — φώτων, καὶ τὸ ἐπίθετον πᾶς — πάντων
 — πᾶσι.

τὸ οὖς, τὸ φῶς, τὸ πῦρ, τὸ πᾶν.

3. Τὰ οὐδέτερα μονοσύλλαβα περισπῶνται.

Ἐπίσης περισπῶνται καὶ μερικὰ ἄλλα μονοσύλλαβα ὡς γλαῦξ, παῖς, πᾶς, εἷς.

Γύμνασμα 81. Κλίνετε τὰ κατωτέρω μονοσύλλαβα ὀνόματα.
 ὁ βῆξ-χός, ἡ χὴν-νός, ἡ κλεις-δός, ἡ φλόξ-γός, ἡ προῖξ-κός, ὁ μηνός,
 ὁ παῖς-δός (κλητ. ὦ παῖ) τὸ οὖς-ὠτός, τὸ φῶς-τός, τὸ πῦρ-ρός, ἡ
 φλὲψ-βός, ἡ βλάξ-κός.

Γύμνασμα 82. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ἑξῆς : ὁ παῖς, τὸ οὖς, ὁ βῆξ, ἡ προίξ.

Γύμνασμα 83. Γράψατε τὰς κατωτέρω προτάσεις, ἀφοῦ τρέψητε εἰς πληθυντικὸν ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς ἑνικὸν καὶ ἀντιθέτως.

Τὸ κρέας τῆς ὄρνιθος εἶναι νόστιμον. Οἱ Σπαρτιαῖται εἶχον δούλους τοὺς εἰλωτας. Ὁ ἥχος τοῦ κώδωνος εἶναι ἰσχυρός. Τὰ ἐνδύματα τῶν στρατιωτῶν πρέπει νὰ εἶναι χονδρὰ καὶ θερμά. Οἱ καλοὶ ποιμένες θυσιάζουν τὴν ζωὴν των χάριν των προβάτων. Ὁ γεωργὸς χύνει ἀφθονον ἰδρῶτα, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ μεγάλην ἐσοδεῖαν. Ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου του προοδεύει. Τὰ καλὰ κόποις ἀποκτῶνται. Ἡ νύξ τοῦ χειμῶνος εἶναι μακρά.

Γύμνασμα 84. Θέσατε τὰς ἐντὸς παρενθέσεων λέξεις εἰς τὴν κατάλληλον πτώσιν.

Ἡ ἀργία εἶναι μήτηρ πάσης (κακία). Τὰ (καλὸν μάθημα) φέρουσι τὰ (χορῆμα). Οἱ (καρπὸς) τῶν (φοῖνιξ) εἶναι (νόστιμος καὶ θρεπτικός). Εἰς τὰ (ἀγκίστριον) θέτομεν (δόλωμα), διὰ νὰ συλλάβωμεν ἰχθῦς. Πρόσεχε ὦ (παῖς)· πρέπει νὰ ἔχῃς (καλὴ συναναστροφή). Ὡ (γεῖτων) ἔλθε τὴν (νύξ) εἰς τὴν (οἰκία) μου νὰ συνομιλήσωμεν. Παρεσύρθη ὑπὸ τῶν (κῦμα) καὶ ἐπνίγη. Δίδομεν τοῖς (τέκνον) δῶρα. Ἐν τῇ (λιμνῇ) εὐρίσκονται πολλὰ πλοῖα. Ἐν τῇ (αἵθουσα) τοῦ σχολείου ὑπάρχουσι δύο (χάρτης). Οἱ (νέος) πρέπει νὰ συμβουλευῶνται τὴν (πεῖρα) τῶν (γέρον).

β'.) Οὐσιαστικὰ φωνηεντόληκτα

Ἄσυναίρετα

α'.) Λήγοντα εἰς ὡς — ὡος

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	Τρὼς	ἥρως
Γεν.	τοῦ	Τρωὸς	ἥρωος
Δοτ.	τῷ	Τρωϊ	ἥρωϊ
Αἰτ.	τόν	Τρῶα	ἥρωα
Κλητ.	ὦ	Τρὼς	ἥρως

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	Τρῶες	ἥρωες
Γεν.	τῶν	Τρωῶν	ἥρώων
Δοτ.	τοῖς	Τρωσὶ	ἥρωσι
Αἰτ.	τούς	Τρῶας	ἥρωας
Κλητ.	ὦ	Τρῶες	ἥρωες

Γύμνασμα 85. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων: θὼς καὶ Μίνως.

β.) Λήγοντα εἰς υς - υος - καὶ οὖς - οὓς

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	ἰχθὺς	στάχυς	βοῦς	ἡ	δρυς
Γεν.	τοῦ	ἰχθύος	στάχυος	βοός	τῆς	δρυός
Δοτ.	τῷ	ἰχθύϊ	στάχυϊ	βοῖ	τῇ	δρυϊ
Αἰτ.	τὸν	ἰχθύν	στάχυν	βοῦν	τὴν	δρύν
Κλητ.	ὦ	ἰχθὺ	στάχυ	βοῦ	ὦ	δρῦ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	ἰχθύες	στάχυες	βόες	αἱ	δρύες
Γεν.	τῶν	ἰχθύων	σταχύων	βοῶν	τῶν	δρυῶν
Δοτ.	τοῖς	ἰχθύσι	στάχυσι	βουσί	ταῖς	δρυσὶ
Αἰτ.	τούς	ἰχθῦς	στάχυσ	βοῦς	τάς	δρύς
Κλητ.	ὦ	ἰχθύες	στάχυες	βόες	ὦ	δρύες

Παρατηρήσεις

ὁ ἰχθὺς — τοὺς ἰχθῦς, ἡ ὄφρυς — τὰς ὄφρυσ, ἡ ἰσχὺς — τὰς ἰσχῦς.

1. Τὰ φωνηεντόληκτα δισύλλαβα ὀξύτονα εἰς υς δέχονται περισπωμένην εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ.

ἡ δρυς — τὴν δρύν — ὦ δρῦ — τὰς δρύς
ὁ μῦς — τὸν μῦν — ὦ μῦ — τοὺς μῦς
ὁ βοῦς — τὸν βοῦν — ὦ βοῦ — τοὺς βοῦς.

2. Τὰ μονοσύλλαβα φωνηεντόληκτα, τὰ ὅποια σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἑνικοῦ εἰς ν καὶ τοῦ πληθυντικοῦ εἰς ς περισπῶνται.

Γύμνασμα 86. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ἐξῆς: ἡ ὄφρυς, ὁ βότρυς, ὁ μῦς, ἡ ἰσχὺς.

2. Οὐσιαστικὰ συνηρημένα εἰς μερικὰς πτώσεις

α.) Λήγοντα εἰς ὦ — οῦς

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἡ	λεχὼ	ἡχὼ	αἱ	λεχοὶ	ἡχοὶ
Γεν.	τῆς	λεχοῦς(ός)	ἡχοῦς(ός)	τῶν	λεχῶν	ἡχῶν
Δοτ.	τῇ	λεχοῖ(οῖ)	ἡχοῖ(οῖ)	ταῖς	λεχοῖς	ἡχοῖς
Αἰτ.	τὴν	λεχώ(όα)	ἡχώ(όα)	τάς	λεχοὺς	ἡχοὺς
Κλητ.	ὦ	λεχοῖ	ἡχοῖ	ὦ	λεχοὶ	ἡχοὶ

Παρατηρήσεις

Ὅσα θηλυκὰ λήγουν εἰς **ω** σχηματίζουσιν τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν.

ἡ λεχὼ—τὴν λεχὼ(ά). ἡ ἡχὼ—τὴν ἡχὼ(ά), ἡ πειθὼ—τὴν πειθὼ(ά)

2. Ἡ αἰτιατικὴ τῶν θηλυκῶν, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **ω**, ἂν καὶ προέρχηται ἐκ συναιρέσεως, δέχεται ὀξεῖαν.

Γύμνασμα 87. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ἐξῆς: ἡ πειθὼ, ἡ φειδώ; ἡ Καλυψώ, ἡ Σαπφώ.

β'.) Λήγοντα εἰς **ις** - **εως**

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ἡ	τάξις	ἄσκησις	ὁ	πρύτανις
Γεν.	τῆς	τάξεως	ἀσκήσεως	τοῦ	πρυτάνεως
Δοτ.	τῇ	τάξει(εῖ)	ἀσκήσει(εῖ)	τῷ	πρυτάνει(εῖ)
Αἰτ.	τὴν	τάξιν	ἀσκησιν	τὸν	πρύτανιν
Κλητ.	ὦ	τάξι	ἄσκησι	ὦ	πρύτανι

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	αἱ	τάξεις (εες)	ἀσκήσεις(εες)	οἱ	πρυτάνεις(εες)
Γεν.	τῶν	τάξεων	ἀσκήσεων	τῶν	πρυτάνεων
Δοτ.	ταῖς	τάξεσι	ἀσκήσεσι	τοῖς	πρυτάνεσι
Αἰτ.	τάς	τάξεις(εας)	ἀσκήσεις(εας)	τοὺς	πρυτάνεις(εας)
Κλητ.	ὦ	τάξεις(εες)	ἀσκήσεις(εες)	ὦ	πρυτάνεις(εες)

Παρατηρήσεις

ἡ τάξις — τῆς τάξεως — τῶν τάξεων

ἡ ἄσκησις — τῆς ἀσκήσεως — τῶν ἀσκήσεων

ὁ πρύτανις — τοῦ πρυτάνεως — τῶν πρυτάνεων,

1. Ἡ γενικὴ τοῦ ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν εἰς **ις**—**εως** τὸνίζεται εἰς τὴν παραλήγουσαν, ἂν καὶ ἡ λήγουσα εἶναι μακρά.

ἡ τάξις — τὴν τάξιν — ὦ τάξι

ἡ ἄσκησις — τὴν ἄσκησιν — ὦ ἄσκησι

ὁ πρύτανις — τὸν πρύτανιν — ὦ πρύτανι

2. Τὰ εἰς **ις**—**εως** σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἑνικοῦ εἰς **ν** καὶ τὴν κλητικὴν ἄνευ **ς**.

Γύμνασμα 88. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων πόλις, κλίσις, δύναμις, ἄνοιξις.

γ'.) Λήγοντα εἰς υς—εως καὶ υ—εως

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	πῆχυς	πέλεκυς	τὸ	ἄστν
Γεν.	τοῦ	πήχεως	πελέκεως	τοῦ	ἄστεως
Δοτ.	τῷ	πήχει(εἷ)	πελέκει(εἷ)	τῷ	ἄστει(εἷ)
Αἰτ.	τὸν	πῆχυν	πέλεκυν	τὸ	ἄστν
Κλητ.	ῶ	πῆχῡ	πέλεκυ	ῶ	ἄστν

Πληθυντικός ἀριθμός.

Ὄνομ.	οἱ	πήχεις(εες)	πελέκεις(εες)	τὰ	ἄστη(εα)
Γεν.	τῶν	πήχεων	πελέκεων	τῶν	ἄστεων
Δοτ.	τοῖς	πήχεσι	πελέκεσι	τοῖς	ἄστεσι
Αἰτ.	τούς	πήχεις(εας)	πελέκεις(εας)	τὰ	ἄστη(εα)
Κλητ.	ῶ	πήχεις(εες)	πελέκεις(εες)	ῶ	ἄστη(εα)

Παρατηρήσεις

ὁ πῆχυς — τοῦ πήχεως — τῶν πήχεων
 ὁ πέλεκυς — τοῦ πελέκεως — τῶν πελέκεων
 τὸ ἄστν — τοῦ ἄστεως — τῶν ἄστεων

1. Ἡ γενική τοῦ ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν εἰς υς καὶ υ—εως τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ἂν καὶ ἡ λήγουσα εἶναι μακρά.

ὁ πῆχυς — τὸν πῆχυν — ῶ πῆχῡ
 ὁ πέλεκυς — τὸν πέλεκυν — ῶ πέλεκυ

2. Τὰ εἰς υς—εως σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν εἰς ν καὶ τὴν κλητικὴν ἄνευ σ.

Γύμνασμα 89. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ἄνωτέρω. Ἐπὶ πλέον δὲ τὸ ὄνομα πρέσβυς εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

δ'.) Λήγοντα εἰς ος—ους

Ἑνικός ἀριθμός.

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	τὸ τεῖχος	ὄρος	τὰ	τείχη(εα)	ὄρη(εα)
Γεν.	τοῦ τεῖχους(εος)	ὄρους(εος)	τῶν	τειχῶν(έων)	ὄρέων
Δοτ.	τῷ τείχει(εἷ)	ὄρει(εἷ)	τοῖς	τείχεσι	ὄρεσι
Αἰτ.	τὸ τεῖχος	ὄρος	τὰ	τείχη(εα)	ὄρη(εα)
Κλητ.	ῶ τεῖχος	ὄρος	τὰ	τείχη(εα)	ὄρη(εα)

Παρατηρήσεις

τὸ τεῖχος, βρέφος, ἄνθος, ὄρος, χεῖλος
 τῶν τειχῶν, βρεφῶν, ἀνθέων, ὄρέων, χειλέων.

1. Τὰ εἰς ος—ους ὀνόματα σχηματίζουν τὴν γενικὴν τοῦ πληθ.

θυντικοῦ συνηρημένην. Ἐξαιρετικῶς ὁμως σχηματίζουν αὐτὴν ἀσυναίρετον τὰ ὀνόματα *ἄνθος, ὄρος καὶ χεῖλος*.

Γύμνασμα 90. Γράψατε εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τὰ ὀνόματα : τὸ ἔδαφος, τὸ μῆκος, τὸ ἄνθος, τὸ χεῖλος.

ε'.) Λήγοντα εἰς εὐς—εως

Ἑνικός ἀριθμός.

Πληθυντικός ἀριθμός.

Ὄνομ.	ὁ	βασιλεὺς	οἱ	βασιλεῖς(εες)
Γεν.	τοῦ	βασιλέως	τῶν	βασιλέων
Δοτ.	τῷ	βασιλεῖ(εῖ)	τοῖς	βασιλεῦσι
Αἰτ.	τὸν	βασιλέα	τούς	βασιλεῖς(εας)
Κλητ.	ὦ	βασιλεῦ	ὦ	βασιλεῖς(εες)

Παρατηρήσεις

1. Ἡ κλητική τῶν εἰς εὐς ὀνομάτων σχηματίζεται ἄνευ *ς* καὶ ὥς λήγουσα εἰς *ευ* περισπᾶται.

Γύμνασμα 91. Γράψατε εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τὰ ὀνόματα ἱερεὺς, γονεὺς, γραφεὺς, ἱππεύς.

στ'.) Λήγοντα εἰς ης—ους

Ἑνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	Ἀριστοτέλης	οἱ	Ἀριστοτέλαι
Γεν.	τοῦ	Ἀριστοτέλους(εος)	τῶν	Ἀριστοτέλων
Δοτ.	τῷ	Ἀριστοτέλει(εῖ)	τοῖς	Ἀριστοτέλαις
Αἰτ.	τὸν	Ἀριστοτέλη(εα)	τούς	Ἀριστοτέλας
Κλητ.	ὦ	Ἀριστότελες	ὦ	Ἀριστοτέλαι

Παρατηρήσεις

ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Διογένης, ὁ Σωκράτης.

ὦ Ἀριστότελες, ὦ Διόγενες, ὦ Σώκρατες.

1. Τὰ εἰς *ης* — *ους* κύρια ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως εἰς τὴν κλητικὴν λήγουν εἰς *ες* καὶ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

2. Τὰ εἰς *ης* κύρια ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως σχηματίζουν πληθυντικὸν κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν, τὴν δὲ αἰτιατικὴν τοῦ ἑνικοῦ κατὰ τὴν τρίτην καὶ πρώτην π. χ. τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Ἀριστοτέλην, τὸν Διογένη καὶ Διογένην, τὸν Σωκράτη καὶ Σωκράτην.

Γύμνασμα 92. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν κάτωθι ὀνομάτων : ὁ Σωκράτης, ὁ Δημοσθένης, ὁ Διομήδης, ὁ Ἀριστοφάνης.

3. Φωνηεντόληκτα οὐσιαστικά

Συνηρημένα εἰς ὅλας τὰς πτώσεις

Λήγοντα εἰς κλῆς—κλέους καὶ ὦν—ὦντος

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	Ἡρακλῆς(έης)	Ξενοφῶν(άων)
Γεν.	τοῦ	Ἡρακλέους(έος)	Ξενοφῶντος(άοντος)
Δοτ.	τῷ	Ἡρακλεῖ(έει)	Ξενοφῶντι(άοντι)
Αἰτ.	τὸν	Ἡρακλέα-ῆ(έα)	Ξενοφῶντα(άοντα)
Κλητ.	ὦ	Ἡράκλειε(εες)	Ξενοφῶν(άων)

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	Ἡρακλεῖς(έες)	Ξενοφῶντες(άοντες)
Γεν.	τῶν	Ἡρακλέων(έεων)	Ξενοφόντων(άόντων)
Δοτ.	τοῖς	—	Ξενοφῶσι(άουσι)
Αἰτ.	τούς	Ἡρακλεῖς(έες)	Ξενοφῶντας(άοντες)
Κλητ.	ὦ	Ἡρακλεῖς(έες)	Ξενοφῶντες(άοντες)

Γύμνασμα 93. Συμπληρώσατε τὰς λέξεις ἢ τοὺς τόνους τῶν κατωτέρω προτάσεων καὶ γράψατε αὐτάς :

Ὁ Ἡρακλῆς ἐφόρει λεοντήν. Οἱ λόγ — τοῦ ῥητορ — Δημοσθ. εἶναι περίφημ — Βασιλεὺ μέμνησο τῶν Ἀθηναί — Ὀνομαστὸς ἦρως τῆς Τροίας ὑπῆρξεν ὁ Αἰνεΐας, ἀνδρειότερος ὁμῶς ὅλων τῶν Τρω - ῆτο ὁ Ἑκτωρ. Διὰ τῶν ὧτ - ἀκούομεν. Ἰχθυς ἀλιεύομεν διὰ τῶν δικτ - οἱ ξυλοκόπ - κόπτουν τας δρυς διὰ τῶν πελεκ -. Περιποι - ούμεί τους βους, ἐπειδὴ εἶναι χρησιμ - ζω -. Ὁ πηχ - χρησιμεύει, διὰ τῶν μετρωμένων μηκ - τῶν ὑφασμ -. Ἠγόρασα πεντε πηχ - ὑφασμα.

Γύμνασμα 94. Γράψατε τὰς κατωτέρω προτάσεις εἰς πληθυντικόν :

Ἡ τάξις τοῦ ἐχθροῦ ἦτο περίτρομος. Τὸ δάσος τοῦ ὄρους ἦτο πυκνόν. Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους μετρεῖται διὰ τοῦ βαρομέτρου. Ὁ βασιλεὺς κατοικεῖ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ. Ὁ ἰατρὸς ἐπισκέπτεται τὴν λεχώ. Ὁ μαθητὴς λύει τὴν ἀριθμητικὴν ἀσκήσιν. Πρύτανις λέγεται ὁ ἀνώτερος ἀρχὼν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῦ Πολυτεχνείου. Ὁ προμαχὼν τοῦ τείχους χρειάζεται ἐπισκευήν. Πολλάκις εἰς τὸ δάσος ἀκούομεν ἡχώ. Τὸ ἔδαφος τοῦ ὄρους ἐκαλύφθη διὰ χιόνος.

Ἀντιθέτως γράψατε εἰς ἑνικὸν τὰς κατωτέρω προτάσεις : Εἰς τὰ δασώδη καὶ ἀπόκρημνα ὄρη ζῶσιν ἄρκτοι, λύκοι, ἀγριόχοιροι. Οἱ βόες καὶ αἱ αἰγες βόσκουν εἰς τοὺς λειμῶνας. Τὰ μήκη τῶν ὑφασμάτων μετροῦνται διὰ τῶν πήχεων. Οἱ μαθηταὶ γράφουν τὰς ἀσκήσεις τῶν.

Νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βιβάρων δωρούμενος. Ἐπὶ τῶν τειχῶν κυμαίνει ἡ κυανόλευκος.

Τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς τρίτης κλίσεως

ὁ πλατὺς ποταμός,	ἡ πλατεῖα ὁδός,	τὸ πλατὺ ὑπόδημα.
ὁ μέλας ζωμός,	ἡ μέλαινα κηλὶς,	τὸ μέλαν ἔνδυμα.
ὁ χαρίεις ἀνὴρ,	ἡ χαρίεσσα γυνή,	τὸ χαρίεν παιδίον.
ἅπας ὁ λαός,	ἅπασα ἡ τάξις,	ἅπαν τὸ πλῆθος.
ὁ ἡμισυς δρόμος,	ἡ ἡμίσεια ὁκά,	τὸ ἡμισυ μῆλον.

Παρατηρήσεις

1. Ὅπως μερικά ἐπίθετα τῆς δευτέρας κλίσεως εἶναι τρικατάληκτα, οὕτω καὶ μερικά τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι τρικατάληκτα.

ὁ μέλας - τοῦ μέλανος, ἡ μέλαινα - τῆς μελαίνης τὸ μέλαν - τοῦ μέλανος.

ὁ χαρίεις - τοῦ χαρίεντος, ἡ χαρίεσσα - τῆς χαριέσσης, τὸ χαρίεν - τοῦ χαρίεντος.

ἅπαν - ἅπαντος, ἅπασα - ἀπάσης, ἅπαν - ἅπαντος.

ὁ πλατὺς - τοῦ πλατέος, ἡ πλατεῖα - τῆς πλατείας, τὸ πλατὺ - τοῦ πλατέος.

2. Τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων, τὸ μὲν ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν κλίνεται κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν πρώτην.

3. Συνήθως τὰ ἐπίθετα τῆς τρίτης κλίσεως, ἰδίως τὰ συμφωνόληκτα, κλίνονται ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά. Διὰ τοῦτο θὰ ἀσχοληθῶμεν κυρίως μὲ ὅσα ἔχουν διαφοράς.

Γύμνασμα 95. Γράψατε εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τὰ ἐξῆς ἐπίθετα: ὁ μέλας, ἡ μέλαινα, τὸ μέλαν· ὁ χαρίεις, ἡ χαρίεσσα, τὸ χαρίεν.

α.) Ἐπίθετα φωνηεντόληκτα λήγοντα εἰς υς-(εος)-εῖα-υ

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	πλατὺς	ἡ	πλατεῖα	τὸ	πλατὺ
Γεν.	τοῦ	πλατέος	τῆς	πλατείας	τοῦ	πλατέος
Δοτ.	τῷ	πλατεῖ(εῖ)	τῇ	πλατεῖα	τῷ	πλατεῖ(εῖ)
Αἰτ.	τὸν	πλατὺν	τὴν	πλατεῖαν	τὸ	πλατὺ
Κλητ.	ὦ	πλατὺ	ὦ	πλατεῖα	ὦ	πλατὺ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	πλατεῖς(ες)	αἱ	πλατεῖαι	τὰ	πλατέα
Γεν.	τῶν	πλατέων	τῶν	πλατειῶν	τῶν	πλατέων
Δοτ.	τοῖς	πλατέσι	ταῖς	πλατεῖαις	τοῖς	πλατέσι
Αἰτ.	τοὺς	πλατεῖς(εας)	τάς	πλατείας	τὰ	πλατέα
Κλητ.	ὧ	πλατεῖς(εες)	ὧ	πλατεῖαι	ὧ	πλατέα

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	ἥμισυς	ἡ	ἡμίσεια	τὸ	ἥμισυ
Γεν.	τοῦ	ἡμίσεος	τῆς	ἡμισείας	τοῦ	ἡμίσεος
Δοτ.	τῷ	ἡμίσει(εῖ)	τῇ	ἡμισείᾳ	τῷ	ἡμίσει
Αἰτ.	τόν	ἥμισυν	τήν	ἡμίσειαν	τὸ	ἥμισυ
Κλητ.	ὦ	ἥμισυ	ὦ	ἡμίσεια	ὦ	ἥμισυ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	ἡμίσεις(ες)	αἱ	ἡμίσειαι	τὰ	ἡμίσεια καὶ ἡμίση
Γεν.	τῶν	ἡμισέων	τῶν	ἡμισειῶν	τῶν	ἡμισέων
Δοτ.	τοῖς	ἡμίσεσι	ταῖς	ἡμισείαις	τοῖς	ἡμίσεσι
Αἰτ.	τοὺς	ἡμίσεις(εας)	τάς	ἡμισείας	τὰ	ἡμίσεια καὶ ἡμίση
Κλητ.	ὧ	ἡμίσεις(εας)	ὧ	ἡμίσειαι	ὧ	ἡμίσεια καὶ ἡμίση

Παρατηρήσεις

ὁ πλατὺς — τὸν πλατὺν — ὧ πλατύ.
 ὁ παχὺς — τὸν παχὺν — ὧ παχύ.
 ὁ ἥμισυς — τὸν ἥμισυν — ὧ ἥμισυ.

1. Τὰ εἰς *υς*—*εος* ἐπιθέτα σχηματίζουνσι τὴν ἑνικὴν αἰτιατικὴν εἰς *ν* καὶ τὴν κλητικὴν ἄνευ *ς*.

τὸ ἥμισυ - τὰ ἡμίσεια καὶ ἡμίση (ὀνομ. αἰτ. κλητ.).

2. Ἡ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τῶν προπαροξυτόνων εἰς *υ*—*εος* οὐδετέρων ἐπιθέτων ἀπαντᾷ καὶ ἀσυναίρετος καὶ συνηρημένη.

ὁ ἥμισυς	ἡ ἡμίσεια	τῶν ἡμισειῶν
ὁ πλατὺς	ἡ πλατεῖα	τῶν πλατειῶν
ὁ παχὺς	ἡ παχεῖα	τῶν παχειῶν
ὁ δίκαιος	ἡ δικαία	τῶν δικαίων
ὁ ὠραῖος	ἡ ὠραία	τῶν ὠραίων.

3. Ὅταν τὸ ἀρσενικὸν τῶν ἐπιθέτων κλίνεται κατὰ τὴν τρίτην

κλίσιν, τὸ θηλυκὸν ἔχει τὸ α βραχὺ καὶ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυν-
τικοῦ τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν.

4. Ὄταν τὸ ἀρσενικὸν τῶν ἐπιθέτων κλίνεται κατὰ τὴν δευτέ-
ραν κλίσιν, τὸ θηλυκὸν ἔχει τὸ α μακρὸν καὶ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ
πληθυντικοῦ τονίζεται, ὅπου καὶ τὸ ἀρσενικόν.

Γύμνασμα 96. Γράψατε τὰ τρία γένη τῶν ἐξῆς ἐπιθέτων καὶ
κλίνετε αὐτά:

ὁ ταχύς, βραχύς, τραχύς, ὀξύς, βραδύς, γλυκύς, ἀμβλύς.

Γύμνασμα 97. Γράψατε εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τὰ ἐξῆς ὀνόματα:
ὁ γλυκὺς οἶνος, ἡ γλυκεῖα σταφυλή, τὸ γλυκὺ κάστανον.

Ἀντιπαράθεσις καὶ σύγκρισις οὐσιαστικῶν

καὶ ἐπιθέτων εἰς υς — καὶ υ

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	πῆχυς	θῆλυς	παχύς	τὸ	ἄστν	θῆλυ
Γεν.	τοῦ	πήχεως	θήλεος	παχέος	τοῦ	ἄστεως	θήλεος
Δοτ.	τῷ	πήχει	θήλει	παχεῖ	τῷ	ἄστει	θήλει
Αἰτ.	τόν	πήχυν	θήλυν	παχύν	τὸ	ἄστν	θήλν
Κλητ.	ὦ	πήχν	θήλν	παχὺ	ὦ	ἄστν	θήλν

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	πήχεις	θήλεις	παχεῖς	τὰ	ἄσται	θήλεια
Γεν.	τῶν	πήχεων	θήλεων	παχέων	τῶν	ἄστεων	θήλεων
Δοτ.	τοῖς	πήχεσι	θήλεσι	παχέσι	τοῖς	ἄσται	θήλεσι
Αἰτ.	τούς	πήχεις	θήλεις	παχεῖς	τὰ	ἄσται	θήλεια
Κλητ.	ὦ	πήχεις	θήλεις	παχεῖς	ὦ	ἄσται	θήλεια

α') Κατὰ τί διαφέρουν τὰ εἰς υς καὶ υ οὐσιαστικά ἀπὸ τὰ εἰς υς
καὶ υ ἐπίθετα ὡς πρὸς τὴν κλίσιν καὶ γραφὴν τῶν καταλήξεων;

β'). Εἰς ποίας πτώσεις παρουσιάζουν τὰς μεγαλυτέρας διαφοράς;

β'). Ἐπίθετα συμφωνόληκτα λήγοντα εἰς ας—ασα, αν.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	πᾶς	ἡ	πᾶσα	τὸ	πᾶν
Γεν.	τοῦ	παντός	τῆς	πάσης	τοῦ	παντός
Δοτ.	τῷ	παντὶ	τῇ	πάσῃ	τῷ	παντὶ
Αἰτ.	τόν	πάντα	τὴν	πᾶσαν	τὸ	πᾶν
Κλητ.	ὦ	πᾶς	ὦ	πᾶσα	ὦ	πᾶν

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	πάντες	αἱ	πᾶσαι	τὰ	πάντα
Γεν.	τῶν	πάντων	τῶν	πασῶν	τῶν	πάντων
Δοτ.	τοῖς	πᾶσι	ταῖς	πάσαις	τοῖς	πᾶσι
Αἰτ.	τούς	πάντας	τάς	πάσας	τὰ	πάντα
Κλητ.	ὧ	πάντες	ὧ	πᾶσαι	ὧ	πάντα

Παρατηρήσεις

1. Ὁ **πᾶς** - τὸ **πᾶν** διατί περισπῶνται; Ποῖα ἄλλα μονοσύλλαβα τῆς τρίτης κλίσεως περισπῶνται;

ὁ **πᾶς** - τοῖς **πάντ-σι** - **πᾶσι**

2. Τὸ **α** τῆς δοτικῆς **πᾶσι** ἔγινε μακρόν, ἐπειδὴ πρὸ τῆς καταλήξεως **σι** ἀπεβλήθη **ντ**. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον καὶ τὸ **α** τῆς παραληγούσης «πᾶσα» ἔγινε μακρόν.

Γύμνασμα 98. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ἐπιθέτων **πᾶς**, **πᾶσα**, **πᾶν** καὶ **ἅπας**, **ἅπασα**, **ἅπαν**.

Ἀντιπαραβολὴ καὶ σύγκρισις διδαχθέντων

ἡ αἶθουσα	—	τῶν αἰθουσῶν	} 1.
ἡ σάυρα	—	τῶν σαυρῶν	
ἡ πρῶρα	—	τῶν πρῶρων	

ὁ δίκαιος	—	ἡ δικαία	—	τῶν δικαίων	} 2.
ὁ ἀνδρεῖος	—	ἡ ἀνδρεία	—	τῶν ἀνδρείων	
ὁ ὠραῖος	—	ἡ ὠραία	—	τῶν ὠραίων	

ὁ βαθὺς	—	ἡ βαθεῖα	—	τῶν βαθειῶν	} 3.
ὁ ὀξεὺς	—	ἡ ὀξεῖα	—	τῶν ὀξειῶν	
ὁ εὐθύς	—	ἡ εὐθεῖα	—	τῶν εὐθειῶν	

Διατί τῶν πρώτων (1) ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν;

Διατί τῶν δευτέρων (2) ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τονίζεται εἰς τὴν παραλήγουσαν;

Διατί τῶν τρίτων (3) ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν;

Διατί τὸ **α** τῶν θηλυκῶν τῶν δευτέρων (2) εἶναι μακρόν;

Διατί τὸ **α** τῶν θηλυκῶν τῶν τρίτων (3) εἶναι βραχύ;

Δικατάληκτα ἐπίθετα τῆς τρίτης κλίσεως.

ὁ ἐπιμελής μαθητής	ἡ ἐπιμελής μαθήτρια	τὸ ἐπιμελὲς παιδίον
ὁ πλήρης σάκκος	ἡ πλήρης δεξαμενὴ	τὸ πλήρες βρέλιον
ὁ ἄφρων πλούσιος	ἡ ἄφρων ὑπηρετρία	τὸ ἄφρον κοράσιον
ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ	ἡ φιλόπατρις γυνή	τὸ φιλόπατρι παιδίον

1. Δικατάληκτα ἐπίθετα ἔχει ἐκτὸς τῆς δευτέρας κλίσεως καὶ ἡ τρίτη.

Ὅλα δὲ τὰ γένη τῶν δικαταλήκτων αὐτῶν ἐπιθέτων κλίνονται κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν.

ὁ πλήρης	ἡ πλήρης	τὸ πλήρες
ὁ ἀληθής	ἡ ἀληθής	τὸ ἀληθές
ὁ νοήμων	ἡ νοήμων	τὸ νοήμον
ὁ σῶφρων	ἡ σῶφρων	τὸ σῶφρον
ὁ φιλόπατρις	ἡ φιλόπατρις	τὸ φιλόπατρι
ὁ δίπους	ἡ δίπους	τὸ δίπουν

2. Ὅσα ἐπίθετα λήγουν εἰς *ης* καὶ *ων* ὡς καὶ μερικά ἄλλα τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι δικατάληπτα.

ὁ ἄφρων	τοῦ ἄφρονος	τῷ ἄφρονι	τὸν ἄφρονα	ῶ ἄφρον
ἡ σῶφρων	τῆς σῶφρονος	τῇ σῶφρονι	τὴν σῶφρονα	ῶ σῶφρον
ὁ νοήμων	τοῦ νοήμονος	τῷ νοήμονι	τὸν νοήμονα	ῶ νοήμον
ἡ δίπους	τῆς δίποδος	τῇ δίποδι	τὴν δίπουν	ῶ δίπους
ὁ εὐελπίς	τοῦ εὐέλπιδος	τῷ εὐέλπιδι	τὸν εὐελπιν	ῶ εὐελπι
ἡ ἄπατρις	τῆς ἀπάτριδος	τῇ ἀπάτριδι	τὴν ἀπατριν	ῶ ἀπατρι
ὁ ἄρρεν	τοῦ ἄρρενος	τῷ ἄρρενι	τὸν ἄρρενα	ῶ ἄρρεν
ὁ ἄπους	τοῦ ἀποδος	τῷ ἀποδι	τὸν ἄπουν	ῶ ἄπους

Ὁ φιλόπατρις, φιλοπάτριδος, φιλοπάτριδι, φιλόπατριν, φιλόπατρι κλ.

ἡ εὐγνώμων, εὐγνώμονος, εὐγνώμονι, εὐγνώμονα, εὐγνώμον κλ.

3. Συνήθως τὰ δικατάληκτα ἐπίθετα τῆς τρίτης κλίσεως, ἰδίως τὰ συμφωνόληκτα, κλίνονται, ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά αὐτῆς. Διὰ τοῦτο κυρίως θ' ἀσχοληθῶμεν μὲ ὅσα ἔχουν διαφορὰς.

Γύμνασμα 99. Κλίνετε τὰ ἀνωτέρω ἐπίθετα καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

Γύμνασμα 100. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν κατωτέρω ἐπιθέτων καὶ οὐσιαστικῶν κατὰ ζεύγη: ὁ σῶφρων ὑπηρετής, τὸ σῶφρον παιδίον,

ἡ φιλόπατρις κυρία, τὸ φιλόπατρι κοράσιον, ὁ δίπους ἀλέκτωρ, τὸ δίπουν πτηνόν.

α') Ἐπίθετα φωνηεντόληκτα λήγοντα εἰς ης-ους, ες-ους

Ἑνικός ἀριθμός

Ὀν.	ὁ	ἡ	ἐπιμελής	πλήρης	συνήθης
Γεν.	τοῦ	τῆς	ἐπιμελοῦς(εος)	πλήρους(εος)	συνήθους(εος)
Δοτ.	τῷ	τῇ	ἐπιμελεῖ(εῖ)	πλήρει(εῖ)	συνήθει(εῖ)
Αἰτ.	τόν	τήν	ἐπιμελεῖ(έα)	πλήρη(εα)	συνήθη(εα)
Κλ.	ὃ	ὃ	ἐπιμελές	πλήρες	σύνηθες

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀν.	οἱ	αἱ	ἐπιμελεῖς(εες)	πλήρεις(εες)	συνήθεις(εες)
Γεν.	τῶν	τῶν	ἐπιμελῶν(έων)	πλήρων(έων)	συνήθων(έων)
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	ἐπιμελέσι	πλήρεσι	συνήθεσι
Αἰτ.	τούς	τάς	ἐπιμελεῖς(έας)	πλήρεις(εας)	συνήθεις(εας)
Κλ.	ὧ	ὧ	ἐπιμελεῖς(εες)	πλήρεις(εες)	συνήθεις(εες)

Ἑνικός ἀριθμός

Ὀν.	τὸ	ἐπιμελές	πλήρες	σύνηθες
Γεν.	τοῦ	ἐπιμελοῦς(έος)	πλήρους(εος)	συνήθους(εος)
Δοτ.	τῷ	ἐπιμελεῖ(εῖ)	πλήρει(εῖ)	συνήθει(εῖ)
Αἰτ.	τὸ	ἐπιμελές	πλήρες	σύνηθες
Κλ.	ὃ	ἐπιμελές	πλήρες	σύνηθες

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀν.	τὰ	ἐπιμελεῖ(έα)	πλήρη(εα)	συνήθη(εα)
Γεν.	τῶν	ἐπιμελῶν(έων)	πλήρων(έων)	συνήθων(έων)
Δοτ.	τοῖς	ἐπιμελέσι	πλήρεσι	συνήθεσι
Αἰτ.	τὰ	ἐπιμελεῖ(έα)	πλήρη(έα)	συνήθη(εα)
Κλ.	ὧ	ἐπιμελεῖ(έα)	πλήρη(έα)	συνήθη(εα)

Παρατηρήσεις

ὁ συνήθης — ὧ σύνηθες — τὸ σύνηθες — τῶν συνήθων (έων)
 ὁ αὐτάρκης — ὧ αὐτάρκες — τὸ αὐτάρκες — τῶν αὐτάρκων (έων)
 ὁ εὐμεγέθης — ὧ εὐμέγεθες — τὸ εὐμέγεθες — τῶν εὐμεγέθων (έων)

ἀλλὰ

ὁ εὐώδης — ὧ εὐώδες — τὸ εὐώδες
 ὁ ἐξώλης — ὧ ἐξώλες — τὸ ἐξώλες
 ὁ ξιφήρης — ὧ ξιφήρες — τὸ ξιφήρες
 ὁ ἀμμώδης — ὧ ἀμμώδες — τὸ ἀμμώδες

1. Τὰ εἰς ης—ες βαρύνονα δικατάληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα

εἰς τὴν ἐνικὴν κλητικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ τὴν ὀνομαστικὴν (αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν) τοῦ οὐδετέρου λήγουν εἰς **ΕΣ** καὶ ἀναβιβάζουν καὶ τὸν τόνον εἰς τὴν προπαρὰλήγουσαν.

Ἐξαιροῦνται καὶ δὲν ἀναβιβάζουν τὸν τόνον μόνον ὅσα λήγουν εἰς **ὠλης, ὠδης, ἥρης**.

2. Τὰ εἰς **ης**—**ΕΣ** δικατάληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα, εἰὰ εἶναι βαρύτερα, εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν παρὰ τὸν κανόνα π. χ. **συνήθων(έων), εὐθήτων, κακοήθων, φιλαλήθων, ποδήρων, αὐτάρκων**.

Ἀπὸ ἐτῶν ὅμως ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ τονίζωνται τὰ συνηθέστερα ἀπ' αὐτὰ εἰς τὴν λήγουσαν π. χ.

ἐλωδῶν, λειμωδῶν, δασωδῶν, ξυλωδῶν, στοιχειωδῶν, εἰσπνευματωδῶν

ὁ ἀμμώδης, ὁ δασώδης, ὁ εὐώδης, ὁ ἐλωδης, ὁ νεσώδης.

3. Ὅσα τριτόκλιτα ἐπίθετα λήγουν εἰς **ὠδης** γράφονται μὲ **ω**.

Γύμνασμα 101. Κλίνετε εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τὰ ἐπίθετα : ὁ αὐτάρκης, ὁ ἀμμώδης, τὸ εὐγενές, ὁ εὐφυής, ὁ δασώδης.

Ἀντιπαράθεσις καὶ σύγκρισις οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων εἰς υς, ης, ις.

Ἑνικός ἀριθμὸς

Ὁν.	ὁ	πῆχυς	πλατὺς	ἀληθής	ἡ	πόλις
Γεν.	τοῦ	πήχεως	πλατέος	ἀληθοῦς	τῆς	πόλεως
Δοτ.	τῷ	πήχει	πλατεῖ	ἀληθεῖ	τῇ	πόλει
Αἰτ.	τὸν	πῆχυν	πλατὺν	ἀληθῆ	τὴν	πόλιν
Κλητ.	ὦ	πῆχυ	πλατὺ	ἀληθεῖς	ὦ	πόλι

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὁν.	οἱ	πήχεις	πλατεῖς	ἀληθεῖς	αἱ	πόλεις
Γεν.	τῶν	πήχεων	πλατέων	ἀληθῶν	τῶν	πόλεων
Δοτ.	τοῖς	πήχεσι	πλατέσι	ἀληθέσι	ταῖς	πόλεσι
Αἰτ.	τούς	πήχεις	πλατεῖς	ἀληθεῖς	τάς	πόλεις
Κλ.	ὧ	πήχεις	πλατεῖς	ἀληθεῖς	ὧ	πόλεις

α') Κατὰ τί διαφέρουν τὰ μὲν ἀπὸ τὰ δὲ ὡς πρὸς τὴν κλίσιν καὶ γραφὴν τῶν καταλήξεων ;

β') Εἰς ποίας πτώσεις παρουσιάζουν τὰς μεγαλυτέρας διαφορὰς ;

Γύμνασμα 102. Γράψατε παραπλεύρως ὅλας τὰς πτώσεις τῶν

ὀνομάτων : ἡ προᾶξις, ἡ εὐσεβής, ὁ γλυκύς, ὁ πῆχυς. Συγκρίνατε αὐτὰ καὶ εὑρετε τὰς διαφοράς των.

Μολοκατάληκτα ἐπίθετα.

ὁ μονόχειρ Παῦλος	ἡ μονόχειρ Κλειώ
ὁ φυγὰς ἀνὴρ	ἡ φυγὰς γυνή
ὁ ἄρπαξ κύων	ἡ ἄρπαξ γαλή.

Τὰ ἐπίθετα : μονόχειρ, φυγὰς, ἄρπαξ, ἔχουν μόνον μίαν κατάληξιν διὰ τὸ ἄρσενικὸν καὶ θηλυκόν. Διὰ τοῦτο λέγονται μονοκατάληκτα.

Τὰ μονοκατάληκτα ἐπίθετα δὲν ἔχουν οὐδέτερον γένος, κλίνονται δὲ ὅλα κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν.

Γύμνασμα 103. Κλίνετε τὰ μονοκατάληκτα ἐπίθετα : ὁ, ἡ ὁμῆλιξ(ικος), ὁ, ἡ βλαῖς (κός), ὁ, ἡ ἄρπαξ (γος), ὁ, ἡ πένης (ητος), ὁ, ἡ φυγὰς (άδος), ὁ, ἡ ἄπαις (δος).

Γύμνασμα 104. Γράψατε ὅλας τὰς πτώσεις τῶν ἐξῆς ὀνομάτων κατὰ ζεύγη : ὁ ἄπαις ἀνὴρ, ὁ πένης ἐργάτης, ἡ φυγὰς κυρία, ὁ ὁμῆλιξ παῖς.

Ὅρθογραφικαὶ παρατηρήσεις διὰ τὴν γραφὴν τῆς παραληγοῦσης μερικῶν ἀφηρημένων εἰς α.

ὁ ἡγεμὼν	—	ἡ ἡγεμονία	πνεύμων	—	ἡ πνευμονία
ὁ κηδεμὼν	—	ἡ κηδεμονία	γείτων	—	ἡ γειτονία
ὁ εὐδσίμων	—	ἡ εὐδαιμονία	ἀγών	—	ἡ ἀγωνία

1. Ὅσα θηλυκὰ οὐσιαστικὰ ἀφηρημένα γίνονται ἀπὸ ὀνόματα λήγοντα εἰς **ων** παροξύνονται καὶ γράφονται μὲ **ια**.

ἐπιμελής	—	ἡ ἐπιμέλεια	δυστυχής	—	ἡ δυστυχία
εὐγενής	—	ἡ εὐγένεια	εὐτυχής	—	ἡ εὐτυχία
ἀληθής	—	ἡ ἀλήθεια	εὐώδης	—	ἡ εὐωδία
εὐσεβής	—	ἡ εὐσέβεια	εὐφυής	—	ἡ εὐφυΐα
εὐπειθής	—	ἡ εὐπείθεια	ἀηδής	—	ἡ ἀηδία

2. Ὅσα θηλυκὰ οὐσιαστικὰ ἀφηρημένα γίνονται ἀπὸ τριτόκλιτα ἐπίθετα εἰς **ης**, ἂν μὲν προπαροξύνωνται, γράφονται μὲ **εια**, ἂν δὲ παροξύνωνται γράφονται μὲ **ι**.

Γύμνασμα 105. Σχηματίσατε ἀφηρημένα οὐσιαστικὰ εἰς **α**

καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς λέξεων : ὁ ἄξιος, ὁ ἄπιστος, ὁ ἀμελής, ὁ ἀγενής, ὁ ἀπειθής, ὁ ἀτυχής, ὁ εὐσεβής ὁ εὖνους, ὁ εὖπλους, παιδεύω, νηστεύω, θωπεύω.

Γενικῶς πότε ἡ παραλήγουσα τῶν εἰς α ἀφηρημένων οὐσιαστικῶν γράφεται μὲ **ι**, πότε μὲ **εια** καὶ πότε μὲ **οια**.

Ὁρθογραφικαὶ παρατηρήσεις διὰ τὴν γραφὴν τῶν ἀφηρημένων οὐσιαστικῶν εἰς οσύνη.

(δίκαιος)	—	δικαιοσύνη		(ἱερὸς)	—	ἱερωσύνη
(νοήμων)	—	νοημοσύνη		(ἅγιος)	—	ἁγιωσύνη
(σώφρων)	—	σωφροσύνη		(καλὸς)	—	καλωσύνη

1. Ὅσα θηλυκὰ οὐσιαστικὰ ἀφηρημένα λήγουσιν εἰς οσύνη γράφονται μὲ **ο** μέν, ἂν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι μακρά, μὲ **ω** δέ, ἂν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα.

Γύμνασμα 106. Γράψατε εἰς τὸν πληθυντικὸν τὰς ἐξῆς προτάσεις :

Τὸ κρέας τοῦ παχέος ἄμνου εἶναι θρεπτικὸν καὶ νόστιμον. Ἡ πόλις προστατεύεται ἀπὸ ἰσχυρὸν τεῖχος. Ἡ δρυς εἶναι δένδρον τοῦ δάσους. Τὴν δρυὶν κόπτει ὁ ξυλοκόπος μὲ τὸν πέλεκυν. Τὸ ἄνθος τῆς πορτοκαλέας εἶναι εὐώδες. Ἐχθρὸς τοῦ μυδὸς εἶναι ἡ γαλῆ. Ὁ ἐπιμελής μαθητὴς ἀμείβεται, ὁ δὲ ἀμελής τιμωρεῖται. Ὁ ἀρουραῖος μῦς εἶναι καταστρεπτικὸς εἰς τὴν γεωργίαν. Ὁ ἀνωφελὴς κώνωψ ζῇ εἰς τὸ ἔλος καὶ προκαλεῖ τὸν ἐλώδη πυρετόν. Ὁ πέλεκυς εἶναι ὀξύς. Ἐν τῇ πλατείᾳ γίνεται συγκέντρωσις τοῦ λαοῦ. Ἐν τῷ δάσει ζῇ ἡ ἀλώπηξ, ὁ θῶς, ἡ πέρδιξ, ὁ λύκος, ὁ κόσσυφος, ἡ γλαῦξ.

Γύμνασμα 107. Γράψατε εἰς ἑνικὸν τὰς ἐξῆς προτάσεις :

Οἱ κροεπῶλαι πωλοῦν ἀκριβώτερον τὰ παχέα κρέατα. Τὰς πόλεις δὲν σώζουσι τὰ ὕψη τῶν τειχῶν, ἀλλὰ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ δυνάμεις τῶν πολιτῶν. Τοὺς πλατεῖς ποταμοὺς δυσκόλως διαβαίνομεν. Οἱ ἱατροὶ ἐπισκέπτονται τοὺς ἀσθενεῖς. Ἐπὶ τῶν ὁρέων ὑπάρχουσι δάση πυκνά. Οἱ θήλειοι ἡμίονοι ἀντέχουσι περισσότερον. Αἱ βαθεῖαι κοιλάδες εἶναι εὐφοροί. Τὰ ἐνδύματα τῶν ἱερέων εἶναι μέλανα. Εἰς τὰς πλατείας ὑπάρχουσι δένδρα καὶ ἄνθη. Οἱ κόκκοι τῶν σταχύων εἶναι σκληροί. Οἱ κάτοικοι τῶν ἐλωδῶν ἐκτάσεων προσβάλλονται ἀπὸ ἐλωδεῖς πυρετούς.

Ἀνώνυμα οὐσιαστικά

Μερικά οὐσιαστικά δὲν κλίνονται κανονικῶς εἰς ὅλας τὰς πτώσεις καὶ ἀριθμοὺς κατὰ τοὺς κανόνας τῶν κλίσεων, τοὺς ὁποίους ἐμάθομεν. Διὰ τοῦτο λέγονται ἀνώνυμα. Τοιαῦτα δὲ εἶναι:

α') *Τὰ μεταπλαστιά*, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν μίαν ἢ περισσοτέρας πτώσεις ἀπὸ ἄχρηστον ὀνομαστικὴν.

1) ἡ γυνή, τῆς γυναικός, τῇ γυναικί, τὴν γυναῖκα, ᾧ γύναι.

Αἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναιξὶ κλπ.

2) ὁ κύων, τοῦ κυνός, τῷ κυνί, τὸν κύνα, ᾧ κύον. Οἱ κύνες, τῶν κυνῶν κλπ.

3) Τὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατος, τῷ ὕδατι, τὸ ὕδωρ. Τὰ ὕδατα κλπ.

4) Τὸ γάλα, τοῦ γάλακτος, τῷ γάλακτι... Τὰ γάλακτα, τοῖς γάλαξι κλπ.

5) Τὸ οὖς, τοῦ ὠτός, τῷ ὠτί κλπ.

6) Τὸ γόνυ, τοῦ γόνατος, τῷ γόνατι κλπ.

7) Ἡ χεῖρ, τῆς χειρός, τῇ χειρί.. Αἱ χεῖρες.. ταῖς χερσὶ κλπ.

8) Τὸ δόρυ, τοῦ δόρατος, τῷ δόρατι κλπ.

9) Τὸ ἥπαρ, τοῦ ἥπατος, τῷ ἥπατι κλπ.

10) Τὸ φρέαρ, τοῦ φρέατος, τῷ φρέατι κλπ.

11) Τὸ πῦρ, τοῦ πυρός, τῷ πυρί.. τὰ πυρά, τοῖς πυροῖς κλπ.

12) Ὁ μάρτυς, τοῦ μάρτυρος, τῷ μάρτυρι. Οἱ μάρτυρες, τοῖς μάρτυσι κλπ.

13) Ἡ ναῦς, τῆς νεώς, τῇ νηϊ, τὴν ναῦν. Αἱ νῆες, τῶν νεῶν, ταῖς ναυσί, τὰς ναῦς, ᾧ νῆες.

14) Τὸ δάκρυον καὶ δάκρυ, τοῦ δακρύου, τῷ δακρύῳ. Τὰ δάκρυα, τοῖς δακρύοις καὶ δάκρυσιν κλπ.

15) Τὸ ὄνειρον, τοῦ ὄνείρου καὶ ὄνειρατος, τῷ ὄνείρῳ κλπ.

16) Ὁ σῖτος, τοῦ σίτου... Οἱ σῖτοι καὶ τὰ σῖτα, τῶν σίτων κλπ.

17) Τὸ στάδιον, τοῦ σταδίου.. Τὰ στάδια καὶ οἱ στάδιοι, τῶν σταδίων.

18) Ὁ σταθμός, τοῦ σταθμοῦ.. Οἱ σταθμοὶ καὶ τὰ σταθμὰ, τῶν σταθμῶν κλπ.

19) ὁ πρεσβευτής, τοῦ πρεσβευτοῦ... Οἱ πρέσβεις, τῶν πρέσβεων, τοῖς πρέσβεσι, τοὺς πρέσβεις, ᾧ πρέσβεις.

20) ὁ Ζεὺς, τοῦ Διός, τῷ Διί, τὸν Δία, ᾧ Ζεῦ.

21) ὁ Ἄρης, τοῦ Ἀρεως, τῷ Ἀρει, τὸν Ἄρη καὶ Ἄρην, ᾧ Ἄρες.

β') Τὰ ἐτερόκλητα, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν μίαν ἢ περισσοτέρας πτώσεις κατὰ δύο κλίσεις, π. χ.

ὁ Σωκράτης, τοῦ Σωκράτους, τὸν Σωκράτη καὶ Σωκράτην, ὁ Σώκρατες.

ὁ Δημοσθένης, τοῦ Δημοσθένους, τὸν Δημοσθένη καὶ Δημοσθένην, ὁ Δημοσθενες.

γ') Τὰ ιδιόκλητα, τὰ ὁποῖα δὲν κλίνονται κατὰ μίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς κλίσεις, ἀλλὰ κατὰ ἰδικήν των, π. χ.

ὁ Ἰησοῦς, τοῦ Ἰησοῦ, τῷ Ἰησοῦ, τὸν Ἰησοῦν, ὁ Ἰησοῦ.

ὁ Θωμᾶς, τοῦ Θωμᾶ, τῷ Θωμᾶ, τὸν Θωμᾶν, ὁ Θωμᾶ.

ὁ Κοραῖς, τοῦ Κοραῖ, τῷ Κοραῖ, τὸν Κοραῖν, ὁ Κοραῖ.

Ὅμοιως κλίνονται ὁ ψωμᾶς, ὁ φαγᾶς, ὁ ἀμαξᾶς, ὁ Κωστής, ὁ Μωϋσῆς κλπ.

1. Τὰ ιδιόκλητα εὐρίσκονται μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν καὶ περισπῶνται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

δ') Τὰ σημερινὰ ἀττικόληκτα (τὰ ὁποῖα εἶναι ὑπόλοιπα τῶν ὀνομάτων τῆς λεγομένης β' ἀττικῆς κλίσεως τῶν ἀρχαίων) κλίνονται ὡς ἑξῆς:

ὁ Ἀθως, τοῦ Ἀθω, τῷ Ἀθω, τὸν Ἀθω, ὁ Ἀθως,

ἡ Κῶς, τῆς Κῶ, τῇ Κῶ, τὴν Κῶ, ὁ Κῶς,

τὸ Αἰγάλεων, τοῦ Αἰγάλεω, τῷ Αἰγάλεω, τὸ Αἰγάλεων, ὁ Αἰγάλεων.

1. Τὰ ἀττικόληκτα ἔχουν εἰς τὰς καταλήξεις ὄλων τῶν πτώσεων **ω**.

2. Τὰ ἀττικόληκτα τονίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ὅπου καὶ ὅπως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

3. Μερικὰ σχηματίζουν τὴν ἐνικὴν αἰτιατικὴν χωρὶς τὸ τελικὸν **ν**.

ε') Τὰ ἄκλητα, δηλαδὴ ὅσα δὲν κλίνονται. Τοιαῦτα δὲ εἶναι:

1) Τὰ γράμματα τοῦ Ἀλφαβήτου, π. χ. τὸ ἄλφα, τὸ βῆτα κλπ.

2) Πολλὰ ξενικὰ ὀνόματα, π. χ. Ἀδάμ, Ἰωσήφ, Δαβὶδ, τὸ Πάσχα.

3) Τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τοῦ πέντε, ἕξ, ἑπτὰ, ὀκτὼ κλπ. μέχρι τοῦ ἑκατόν.

στ') Τὰ ἐλλειπτικά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα λείπουν μία ἢ περισσότεραι πτώσεις, ἢ ὁ εἰς ἀπὸ τοῦς δύο ἀριθμούς.

α') Ἐλλειπτικά κατὰ πτώσιν εἶναι τὰ ὀνόματα: 1) τὸ ὄναρ, τὸ σέβας καὶ τὸ ὄφελος, τὰ ὁποῖα ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ τὸ πρῶτον, ἐνικοῦ δὲ καὶ πληθυντι-

κοῦ τὰ δύο ἄλλα (τὰ σέβη καὶ ὀφέλη) καὶ 2) ἡ γενικὴ «μάλης», ἡ ὁποία ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὴν φράσιν *ὑπὸ μάλης*.

β') *Ἑλλειπτικὰ κατ' ἀριθμὸν* εἶναι :

1) Τὰ κύρια ὀνόματα (θεῶν, ἀνθρώπων, τόπων, πόλεων, ποταμῶν, ὁρέων καὶ λιμνῶν).

2) Τὰ ὀνόματα ἑορτῶν, μηνῶν καὶ ἡμερῶν, ὡς Χριστούγεννα, Φῶτα, Ὀλύμπια, Ἰσθμια, Παναθήναια, Ἰανουάριος κλπ.

3) Τὰ ὀνόματα τῶν μετὰλλων ἢ φυσικῶν σωμάτων καὶ φαινομένων, ὡς ὁ σίδηρος, ἄργυρος, χαλκός κλπ., ἡ γῆ, τὰ ἔγκατα, ὁ οὐρανός, ὁ ἀήρ, αἱ δυσμαί, τὸ μέλι, τὸ ἔαρ, ἡ νεότης, τὸ γῆρας κλπ.

Γύμνασμα 108. Συμπληρώσατε καὶ τονίσατε τὰς κατωτέρω προτάσεις :

Ἡ Ἀθηνα ἦτο κορη τοῦ . . . Ἐχομεν δυο γονε . . . δυο χειρ . . . δυο ὦτ . . . δυο ὀφθαλμ . . . Οἱ ποιμενες μεταχειριζονται ὡς βοηθους κ . . . Τα δορ . . . ἦσαν ὅπλα των ἀρχαιων. Ἀπο τα φρεα . . . ἀντλουμεν ὕδ . . . Ὁ Ἰσαακ ἦτο υἱος τοῦ . . . Ὁ Κωστης καὶ ὁ Μηνας ἐκκληθησαν εἰς τὸ δικαστηριον ὡς μαρτ . . . Οἱ πρεσβεις της Ἀγγλιας καὶ Γαλλίας ἐπεσκεφθησαν τον πρεσβ . . . τῶν Ἠνωμενων Πολιτειων. Με τας ν . . . ταξιδευομεν εἰς τὴν θαλασσαν.

Ἀνώνυμα ἐπίθετα.

Ὅπως ἔχομεν ἀνώνυμα οὐσιαστικά, οὕτως ἔχομεν καὶ ἀνώνυμα ἐπίθετα. Συνηθέστερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι τὰ ἑξῆς :

Ὁ μέγας, ἡ μεγάλη, τὸ μέγα· ὁ πολὺς, ἡ πολλή, τὸ πολὺ καὶ ὁ πρᾶος, ἡ πραεῖα, τὸ πρᾶον.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	μέγας	πολὺς	πρᾶος
Γεν.	τοῦ	μεγάλου	πολλοῦ	πράου
Δοτ.	τῷ	μεγάλῳ	πολλῷ	πράῳ
Αἰτ.	τὸν	μέγαν	πολὺν	πρᾶον
Κλητ.	ὦ	μέγα	πολὺ	πρᾶε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	μεγάλοι	πολλοὶ	πρᾶοι
Γεν.	τῶν	μεγάλων	πολλῶν	πράων καὶ πραέων
Δοτ.	τοῖς	μεγάλοις	πολλοῖς	πράοις καὶ πραέσι
Αἰτ.	τούς	μεγάλους	πολλοὺς	πράους
Κλητ.	ὧ	μεγάλοι	πολλοὶ	πρᾶοι

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	τὸ	μέγα	πολὺ	πρᾶον
Γεν.	τοῦ	μεγάλου	πολλοῦ	πράου
Δοτ.	τῷ	μεγάλῳ	πολλῷ	πράῳ
Αἰτ.	τὸ	μέγα	πολὺ	πρᾶον
Κλητ.	ὦ	μέγα	πολὺ	πρᾶον

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	τὰ	μεγάλα	πολλά	πραέα
Γεν.	τῶν	μεγάλων	πολλῶν	πραέων
Δοτ.	τοῖς	μεγάλοις	πολλοῖς	πραέσι
Αἰτ.	τὰ	μεγάλα	πολλά	πραέα
Κλητ.	ὦ	μεγάλα	πολλά	πραέα

Παρατηρήσεις.

1. Τὰ θηλυκὰ τῶν τριῶν ἐπιθέτων ἡ **μεγάλη, πολλή** καὶ **πραεῖα** κλίνονται ὁμαλῶς κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν. Τὸ θηλυκὸν ὅμως **πραεῖα** σχηματίζεται ὡσὰν τὸ ἀρσενικὸν νὰ ἦτο τριτόκλιτον (πραεῖς) διὰ τοῦτο ἔχει τὸ **α** βραχύ.

2. Ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου τῶν ἐπιθέτων **μέγας** καὶ **πολὺς** σχηματίζονται κατὰ τὴν γ' κλίσιν ἀπὸ θέμα: **μέγα** καὶ **πολύ**, ὅλαι δὲ αἱ ἄλλαι πτώσεις κατὰ τὴν β' κλίσιν ἀπὸ θέμα: **μέγαλο** καὶ **πολλό**.

3. Τὸ πολὺς γράφεται μὲ ἐν **λ** καὶ **υ** μόνον εἰς τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου, εἰς ὅλας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις καὶ τῶν τριῶν γενῶν γράφεται μὲ **λλ**.

4. Τὸ ἀρσενικὸν τοῦ πρᾶος κλίνεται 'κατὰ τὴν β' κλίσιν. Τὸ οὐδέτερον δὲ αὐτοῦ εἰς μὲν τὸν ἐνικὸν κλίνεται κατὰ τὴν β' κλίσιν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν τρίτην.

Βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων.

Ὁ Νικόλαος εἶναι δίκαιος

Ὁ Ἀντώνιος εἶναι δικαιότερος τοῦ Νικολάου

Ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι δικαιότατος ὅλων.

Παρατηρήσεις

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ ἐπίθετον **δίκαιος** φανερώνει ἀπλῶς τὴν ιδιότητα τοῦ Νικολάου, χωρὶς νὰ συγκρίνηται μὲ τὴν

ιδιότητα ἄλλου οὐσιαστικοῦ. Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν ἡ λέξις **δικαιότερος** φανερώνει ὅτι ἡ ιδιότης τοῦ Ἀντωνίου συγκρίνεται μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ Νικολάου καὶ εἶναι ἀνωτέρα. Ἡ λέξις **δικαιότατος** φανερώνει ὅτι ἡ ιδιότης τοῦ Κωνσταντίνου συγκρίνεται μὲ τὴν ιδιότητα ὅλων τῶν ἄλλων ὁμοίων οὐσιαστικῶν καὶ εἶναι ἀνωτέρα.

1. Βλέπομε λοιπὸν ὅτι τὰ ἐπίθετα δίκαιος, δικαιότερος, δικαιότατος φανερώνουν τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν εἰς τρεῖς διαφορετικούς βαθμούς. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ βαθμοὶ εἶναι ὁ θετικός, συγκριτικός καὶ ὑπερθετικός.

2. Ὁ θετικὸς βαθμὸς φανερώνει ἀπλῶς τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ ἄνευ συγκρίσεως πρὸς ἄλλο ὁμοειδές.

3. Ὁ συγκριτικὸς βαθμὸς φανερώνει ὅτι ἡ ποιότης ἢ ιδιότης τοῦ οὐσιαστικοῦ συγκρίνεται πρὸς τὴν ποιότητα ἢ ιδιότητα ἄλλου ὁμοειδοῦς οὐσιαστικοῦ καὶ εὐρίσκεται εἰς ἀνώτερον βαθμὸν.

4. Ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς φανερώνει, ὅτι ἡ ποιότης ἢ ιδιότης τοῦ οὐσιαστικοῦ συγκρίνεται μὲ τὴν ποιότητα ἢ ιδιότητα ὅλων τῶν ἄλλων ὁμοειδῶν οὐσιαστικῶν καὶ εὐρίσκεται εἰς ἀνώτατον βαθμὸν.

5. Ὁ συγκριτικὸς καὶ ὑπερθετικὸς βαθμὸς μαζὶ λέγονται **παραθετικά** τοῦ ἐπιθέτου.

Σχηματισμὸς τῶν παραθετικῶν

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ὑπερθετικὸς
α') νέος	νεώτερος	νεώτατος
σοφὸς	σοφώτερος	σοφώτατος
β') πτωχὸς	πτωχότερος	πτωχότατος
ξηρὸς	ξηρότερος	ξηρότατος
γενναῖος	γενναιότερος	γενναιότατος
λεπτὸς	λεπτότερος	λεπτότατος
πιστὸς	πιστότερος	πιστότατος
πεζὸς	πεζότερος	πεζότατος
ἐνδοξος	ἐνδοξότερος	ἐνδοξότατος

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ἐπίθετα διὰ τὴν σχηματίζουσαν τὸν συγκριτικὸν βαθμὸν λαμβάνουν τὰς καταλήξεις **τέρος, τέρα, τέρον** καὶ διὰ τὴν σχηματίζουσαν τὸν ὑπερθετικὸν λαμβάνουν τὰς καταλήξεις **τάτος, τάτη, τάτον**.

2. Τὸ —**ότερος** καὶ —**ότατος** γράφονται μὲ **ω** μὲν, ἂν πρὸ αὐτῶν εὐρίσκεται συλλαβὴ μακρὰ ἢ δύο—τρία σύμφωνα ἢ διπλοῦν σύμφωνον **ζ, ξ, ψ**.

Σημ. 1. Τὸ **ι** τῶν ληγόντων εἰς **ιες, ικός, ιμος** καὶ **ινές**, εἶναι

βραχύ : π. χ. ἅγιος - ἀγιώτερος, πολεμικός - πολεμικώτερος, ὠφέλιμος - ὠφελιμώτερος, πεδινός - πεδινώτερος.

Σημ. 2. Συνηθέστερα ἀπὸ τὰ ἐπίθετα, τὰ ὅποια λήγουν εἰς **ος**, καὶ ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγοῦσης μακρὸν εἶναι τὰ ἑξῆς :

ἀνιάρως, ἰσχυρός, λιτός, τρανός καὶ τὰ λήγοντα εἰς *θυμός, κῆρος, λύπος* (λύπη), *τίμος* (τιμή), *ψῆχος* (ψυχή), *χυμός*, καὶ *κίνδυνος* π. χ. ἀνιάρότερος, ἰσχυρότερος, λιτότερος, τρανότερος, προθυμότερος, ἐγκυρότερος, περιλυπότερος, ἐντιμότερος, εὐψυχότερος, εὐχυμότερος, ἐπικινδυνότερος.

γλυκὺς	γλυκύτερος	γλυκύτατος
ἄπλοῦς	ἄπλούστερος	ἄπλούστατος
ἐπιμελής	ἐπιμελέστερος	ἐπιμελέστατος

3. Ὅσα ἐπίθετα λήγουν εἰς **υς, ους**, σχηματίζουν τὰ παραθετικά των ὁμαλῶς, ὅσα δὲ λήγουν εἰς **ης** σχηματίζουν αὐτὰ ἀπὸ τὸ ἀσθενὲς θέμα τὸ λήγον εἰς **ες**.

σώφρων	σωφρονέστερος	σωφρονέστατος
εὐγνώμων	εὐγνωμονέστερος	εὐγνωμονέστατος
χαρίεις	χαριέστερος	χαριέστατος

4. Ὅσα ἐπίθετα λήγουν εἰς **ων** σχηματίζουν τὰ παραθετικά των μὲ καταλήξεις—*έστερος* καὶ —*έστατος*, τὸ δὲ χαρίεις ὡς ἀκολουθῶς· χαριέστερος, χαριέστατος.

ἄρπαξ	ἄρπαγίστερος	ἄρπαγίστατος
βλάξ	βλακίστερος	βλακίστατος
λάλος	λαλίστερος	λαλίστατος
κλέπτης	κλεπτίστερος	κλεπτίστατος
πλεονέκτης	πλεονεκτίστερος	πλεονεκτίστατος

5. Τὰ ἐπίθετα ἄρπαξ, βλάξ, λάλος, κλέπτης, καὶ πλεονέκτης σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς **ίστερος, ίστατος**.

Γύμνασμα 109. Γράψατε τὰ παραθετικά τῶν ἑξῆς ἐπιθέτων :

ἀγαπητός, ἅγιος, τίμιος, ἔντιμος, βέβαιος, συνήθης, ἄτακτος, εὐγενής, ἄδοξος, παχύς, χρήσιμος, ἀγενής, νοήμων, εὐώδης, εὐφορος, ψυχρός, χαμηλός, τυφλός, λειός, δραστήριος, φυσικός, ῥάθυμος, τακτικός, εὐδαίμων, ἄλυπος, ἀπρόθυμος, εὐπλους.

Ἀνώμαλα παραθετικά.

Μερικὰ ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά των ἀνωμάλως ἢ ἔχουν δύο ἢ καὶ περισσοτέρους τύπους· εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς :

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ὑπερθετικὸς
φίλος	(φίλτερος)	φίλτατος
παλαιὸς	παλαιότερος	παλαιότατος
»	(παλαίτερος)	(παλαίτατος)
ἴδιος	ἰδιαίτερος	ἰδιαίτατος
ἴσος	ἰσώτερος	ἰσώτατος
»	(ἰσαίτερος)	(ἰσαίτατος)
μέσος	μεσώτερος	μεσώτατος
»	(μεσαίτερος)	(μεσαίτατος)
ἀγαθὸς	ἀγαθώτερος	ἀγαθώτατος καὶ ἄριστος
καλὸς	καλλίτερος (καλύτερος)	κάλλιστος
κακὸς	χειρότερος	χείριστος καὶ κάκιστος
μέγας	μεγαλείτερος ἢ μείζων (μεγαλύτερος)	μέγιστος
μικρὸς	μικρότερος	μικρότατος καὶ ἐλάχιστος
πολὺς	περισσότερος ἢ πλειότερος	πλεῖστος
ὀλίγος	ὀλιγώτερος	ἐλάχιστος
ὕψηλός	ὕψηλότερος	ὕψηλότερος καὶ ὕψιστος
ταχὺς	ταχύτερος	ταχύτατος καὶ τάχιστος
ἐχθρὸς	ἐχθρότερος	ἐχθρότατος καὶ ἐχθιστος
αἰσχρὸς	αἰσχροτέρος	αἰσχροτάτος καὶ αἰσχιστος

Ἑπίθετα

μέ παραθετικά περιφραστικῶς καὶ ἄνευ παραθετικῶν.

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ὑπερθετικὸς
φίλος	φίλτερος ἢ πολὺν φίλος, ἢ μᾶλλον φίλος, ἢ πλέον φίλος	φίλτατος, ἢ πάρα πολὺν φίλος, ἢ μάλιστα φίλος, ἢ λίαν φίλος.
ἐπιμελής	ἐπιμελέστερος, ἢ πολὺν ἐπιμε- λής, ἢ μᾶλλον ἐπιμελής, ἢ πλέον ἐπιμελής.	ἐπιμελέστατος, ἢ πολὺν ἐπιμε- λής, ἢ μάλιστα ἐπιμελής, ἢ λίαν ἐπιμελής.

2. Πολλάκις τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων σχηματίζονται καὶ περιφραστικῶς. Ὁ συγκριτικὸς βαθμὸς γίνεται, ἂν θέσωμεν πρὸ τοῦ θετικοῦ ἐν τῶν ἐπιρρημάτων πολὺ ἢ μᾶλλον ἢ πλέον· ὁ δὲ ὑπερθετικὸς γίνεται ἂν θέσωμεν πρὸ τοῦ θετικοῦ τὰ ἐπιρρήματα πάρα πολὺ ἢ μάλιστα ἢ λίαν.

3. Μερικὰ ἐπίθετα δὲν ἔχουν παραθετικά, διότι ἡ ιδιότης, τὴν ὁποίαν φανερῶνουν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχη εἰς ἄλλο οὐσιαστικὸν εἰς ἀνώτερον βαθμόν. Τοιαῦτα εἶναι:

α') ὅσα φανερόνουν τὸ ὑλικὸν ὡς ξύλινος, χρυσοῦς, χάλκινος κλπ.

β') ὅσα φανερόνουν συγγένειαν ἢ καταγωγὴν, ὡς πατρικός, παιδικός, οἰκογενειακός, συγχωριανός, συμπολίτης κλπ.

γ') ὅσα φανερόνουν τόπον ἢ χρόνον, ὡς βραδινός, νυκτερινός, χθεσινός, θαλάσσιος κλπ.

δ') τὰ σύνθετα μὲ τὸ πᾶν, ὑπέρ, κατὰ καὶ τρις ἐπίθετα, ὡς πάνσοφος, ὑπεράνθρωπος, κατάλευκος, τρισάθλιος.

ε') Τὰ ἐπίθετα μόνος, ἀναρίθμητος, ἄθνατος, αἰώνιος, νεκρός, θνητός, θεῖος κλπ.

Παραθετικά ἐπιρρημάτων

Παραθετικά ἔχουν καὶ μερικά ἐπιρρήματα.

Παραθετικά τοπικῶν ἐπιρρημάτων

ἄνω	ἄνωτέρω	ἄνωτάτω
»	ἄνώτερος	ἄνώτατος
κάτω	κατωτέρω	κατωτάτω
»	κατώτερος	κατώτατος
πόρρω	πορρωτέρω	πορρωτάτω
πέρα	περαιτέρω	περαιτάτω
πρόσω	προσωτέρω	προσωτάτω
ἐγγύς	ἐγγύτερον	ἐγγύτατα
»	ἐγγυτέρω	ἐγγυτάτω

Παραθετικά τροπικῶν ἐπιρρημάτων εἰς -ως

δικαίως	δικαιότερον	δικαιότατα
τιμίως	τιμιώτερον	τιμιώτατα
αἰσχροῶς	αἰσχροτέρον	αἰσχροτάτα
ἐπιμελῶς	ἐπιμελέστερον	ἐπιμελέστατα
σωφρονῶς	σωφρονέστερον	σωφρονέστατα
»	γλυκύτερον	γλυκύτατα

Ὡς συγκριτικὸς βαθμὸς τῶν τροπικῶν ἐπιρρημάτων εἰς **ως** χρησιμεύει ἡ ἐνικὴ αἰτιατικὴ τοῦ οὐδετέρου συγκριτικοῦ βαθμοῦ, ὡς ὑπερθετικὸς δὲ ἡ πληθυντικὴ αἰτιατικὴ τοῦ οὐδετέρου ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ.

Παραθετικά ποσοτικῶν κλ. ἐπιρρημάτων

ὀλίγον	ὀλιγότερον	ὀλίγιστα ἢ ἐλάχιστα
πολὺ	πλέον	πλεῖστα
μάλα	μᾶλλον	μάλιστα
ὕψηλā	ὕψηλότερον	ὕψηλότατα
χαμηλā	χαμηλότερον	χαμηλότατα
πλησίον	πλησιέστερον	πλησιέστατα κλ.

Γύμνασμα 110. Συμπληρώσατε τὰ παραθετικά τῶν κατωτέρω προτάσεων καὶ γράψατε αὐτάς.

Ὁ Νικόλαος εἶναι ἀγαθός, ὁ Γεώργιος . . . καὶ ὁ Δημήτριος . . . Ὁ Πέτρος εἶναι καλὸς μαθητής. ὁ Παῦλος . . . καὶ ὁ Ἰωάννης . . . Ὁ μισὼν τὸν πλησίον του εἶναι κακός, ὁ βλάπτων αὐτὸν . . . καὶ ὁ φονεύων . . . Ἡ Ἀθηνᾶ εἶναι μικρά, ἡ Ἑλένη . . . καὶ ἡ Ἀρετὴ . . . Ὁ Ἡρακλῆς ἐμελέτησεν ὀλίγον, ὁ Ἀριστείδης . . . καὶ ὁ Δημοσθένης . . . Ὁ Παρνασσὸς εἶναι ὑψηλὸν ὄρος, ἡ Πίνδος . . . καὶ ὁ Ὀλυμπος . . . Ὁ Ἀθανάσιος ἐπώλησε τὸ πολὺ ἔλαιον, ὁ Βασίλειος . . . καὶ ὁ Σπῦρος . . .

Ἀριθμητικά

Εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς διδασκαλίας ὑπάρχουν **μία** τράπεζα, **δύο** καρέκλαι, **πέντε** χάρται καὶ **17** θρανία. Ἡ **πρώτη** τάξις ἔχει **διπλασίους** μαθητὰς ἀπὸ τὴν **πέμπτην**. **Ἐκατὸν μονάδες** ἀποτελοῦν **δέκα δεκάδας** ἢ **μίαν ἑκατοντάδα**.

1. Αἱ λέξεις **μία, δύο, πέντε, δέκα, ἐπτά, πρώτη, διπλασίους, πέμπτην, ἑκατὸν μονάδες, ἑκατοντάδα** φανερώουν ἀριθμὸν. Ὅσαι δὲ λέξεις φανερώουν ἀριθμὸν λέγονται **ἀριθμητικά**.

2. Τὰ ἀριθμητικά εἶναι τριῶν εἰδῶν ἐπίθετα, οὐσιαστικά καὶ ἐπιρρήματα.

Ἀριθμητικά ἐπίθετα

Τὰ ἀριθμητικά ἐπίθετα εἶναι 4 κατηγοριῶν.

α') Ἀπόλυτα ἀριθμητικά.

Ὅσον ἀριθμοῦμεν ἢ λογαριάζομεν λέγομεν :

εἰς—μία—έν—τρεῖς, τρία, τέσσαρες—τέσσαρα, πέντε, ἕξι, ἐπτά,

ὀκτώ, ἐννέα, δέκα, ἐνδέκα, δώδεκα, εἴκοσιν, ἑκατόν, χίλιοι, χίλια, ἑκατομμύριον κλπ.

1. Τὰ ἀριθμητικά, τὰ ὅποια φανερῶνουν ἀπλῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν οὐσιαστικῶν, λέγονται ἀπόλυτα.

2. Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά εἰς - μία - ἓν, τρεῖς - τρία καὶ τέσσαρες - τέσσαρα κλίνονται ὡς κατωτέρω :

Ἑνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	εἷς	μία	ἓν	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
Γεν.	ἑνός	μιας	ἑνός	τριῶν	τριῶν	τεσσάρων	τεσσάρων
Δοτ.	ἐνὶ	μιαῖ	ἐνὶ	τριοῖ	τριοῖ	τέσσαρσι	τέσσαρσι
Αἰτ.	ἕνα	μίαν	ἓν	τρεῖς	τρία	τέσσαρας	τέσσαρα

3. Τὰ λοιπὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά μέχρι τοῦ ἑκατόν εἶναι ἀκλιτα.

Ἀπὸ τοῦ διακόσια δὲ καὶ ἄνω κλίνονται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα π. χ. διακόσιοι, -αι, -α, τριακόσιοι, -αι, -α, τετρακόσιοι, -αι, -α κλ.

β') Τακτικά ἀριθμητικά.

Ἡ *πρώτη* τάξις, ἡ *δευτέρα*, ἡ *τρίτη*, ἡ *τετάρτη*, ἡ *πέμπτη*, ἡ *ἕκτη*. Τὸ Σάββατον εἶναι ἡ *ἑβδόμη* ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος. Ὁ Νοέμβριος εἶναι ὁ *ἐνδέκατος* μὴν τοῦ ἔτους.

Αἱ λέξεις *πρώτη*, *δευτέρα*, *τρίτη*, *τετάρτη*, *πέμπτη*, *ἕκτη*, *ἑβδόμη*, *ἐνδέκατος*, φανερῶνουν τὴν τάξιν ἢ σειρὰν τῶν προσώπων ἢ πραγμάτων.

1. Ὅσα ἀριθμητικά φανερῶνουν τὴν τάξιν ἢ σειρὰν τῶν οὐσιαστικῶν λέγονται *τακτικά* καὶ εἶναι : πρῶτος, δεύτερος, τρίτος, τέταρτος, πέμπτος, ἕκτος, ἑβδομος, ὄγδοος, ἑνατος, δέκατος, ἐνδέκατος, δωδέκατος, δέκατος τρίτος... εἰκοστός, εἰκοστός πρῶτος, ἑκατοστός, χιλιοστός κλπ.

2. Τὰ τακτικά ἀριθμητικά μέχρι μὲν τοῦ δέκατος ἑνατος λήγουν εἰς **τος** (πλὴν τοῦ δεύτερος, ἑβδομος καὶ ὄγδοος), πέραν δὲ αὐτοῦ εἰς **στός**, ὡς εἰκοστός κλ. Κλίνονται δὲ ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα, π. χ. πρῶτος -η -ον, δεύτερος -α -ον, ὄγδοος -η -ον. Τὸ θηλυκὸν τοῦ ὄγδοος κατ' ἐξαίρεσιν λήγει εἰς **η** ἀντὶ **α**.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίζοντο ὡς ἀριθμοὺς τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ὅπως φαίνεται εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα.

Χρησὶς τῶν ἀραβικῶν ἀριθμῶν ἤρχισε περίπου τὸν 16ον αἰῶνα.

Πίναξ τῶν τακτικῶν καὶ ἀπολύτων ἀριθμητικῶν

Ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ	Ἑλληνικοὶ ἀριθμοὶ	Ἀπόλυτα	Τακτικά
1	α΄.	εἷς, μία, ἓν	πρῶτος —η—ον
2	β΄.	δύο	δεύτερος —α—ον
3	γ΄.	τρεῖς, τρία	τρίτος —η—ον
4	δ΄.	τέσσαρες, τέσσαρα	τέταρτος —η—ον
5	ε΄.	πέντε	πέμπτος —η—ον
6	ς΄.	ἕξ	ἕκτος —η—ον
7	ζ΄.	ἑπτὰ	ἑβδομος —η—ον
8	η΄.	ὀκτὼ	ὀγδοος —η—ον
9	θ΄.	ἐννέα	ἐνατος —η—ον
10	ι΄.	δέκα	δέκατος —η—ον
11	ια΄.	ἐνδεκα	ἐνδέκατος —η—ον
12	ιβ΄.	δώδεκα	δωδέκατος —η—ον
13	ιγ΄.	δέκα τρία	δέκατος τρίτος
14	ιδ΄.	δέκα τέσσαρα	δέκατος τέταρτος
15	ιε΄.	δέκα πέντε	δέκατος πέμπτος
16	ισ΄.	δέκα ἕξ	δέκατος ἕκτος
17	ιζ΄.	δέκα ἑπτὰ	δέκατος ἑβδομος
18	ιη΄.	δέκα ὀκτὼ	δέκατος ὀγδοος
19	ιθ΄.	δέκα ἐννέα	δέκατος ἐνατος
20	κ΄.	εἴκοσι	εἰκοστός
21	κα΄.	εἴκοσιν εἷς, μία, ἓν	εἰκοστός πρῶτος-η-ον
22	κβ΄.	εἴκοσι δύο	εἰκοστός δεύτερος-α-ον
23	κγ΄.	εἴκοσι τρεῖς, τρία	εἰκοστός τρίτος-η-ον
30	λ΄.	τριακόντα	τριακοστός-η-ον
40	μ΄.	τεσσαράκοντα	τεσσαρακοστός
50	ν΄.	πεντήκοντα	πεντηκοστός
60	ξ΄.	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός
70	ο΄.	ἑβδομήκοντα	ἑβδομηκοστός
80	π΄.	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός
90	χ΄.	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός
100	ρ΄.	ἑκατὸν	ἑκατοστός
200	σ΄.	διακόσιοι-αι-α	διακοσιοστός
300	τ΄.	τριακόσιοι-αι-α	τριακοσιοστός
400	υ΄.	τετρακόσιοι-αι-α	τετρακοσιοστός

Ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ	Ἑλληνικοὶ ἀριθμοὶ	Ἀπόλυτα	Τακτικά
500	φ'	πεντακόσιοι-αι-α	πεντακοσιοστὸς
600	χ'	ἑξακόσιοι-αι-α	ἑξακοσιοστὸς
700	ψ'	ἑπτακόσιοι-αι-α	ἑπτακοσιοστὸς
800	ω'	ὀκτακόσιοι-αι-α	ὀκτακοσιοστὸς
900	θ	ἐνακόσιοι-αι-α	ἐνακοσιοστὸς
1000	,α	χίλιοι-αι-α	χιλιοστὸς
2000	,β	δισχίλιοι-αι-α	δισχιλιοστὸς
10000	,ι	δεκακισχίλιοι-αι-α	δεκακισχιλιοστὸς
		ἢ μύριοι-αι-α	ἢ μυριοστὸς
1950	,αθν'	χίλιοι ἐνακόσιοι πεντήκοντα	χιλιοστὸς ἐνακοσιο- στὸς πεντηκοστὸς

Σημ. 1. Εἰς μερικὰς περιπτώσεις μεταχειρίζομεθα καὶ λατινικοὺς ἀριθμοὺς. Διὰ τοῦτο παραθέτομεν μερικοὺς.

1=I, 2=II, 3=III, 4=IV, 5=V, 6=VI, 7=VII, 8=VIII, 9=IX, 10=X, 11=XI, 12=XII, 13=XIII, 14=XIV, 15=XV, 16=XVI, 17=XVII, 18=XVIII, 19=XIX, 20=XX κλπ.

Σημ. 2. Τὸ σημεῖον Γ'=6 λέγεται σίγμα, τὸ σημεῖον Η'=90 λέγεται κόππα καὶ τὸ σημεῖον Θ=900 λέγεται σαμπι.

γ'. Πολλαπλασιαστικὰ ἀριθμητικά

Ἄλμα ἀπλοῦν

διπλῇ σιδηροδρομικῇ γραμμῇ

Ἄλμα τριπλοῦν

κλωστή τετραπλῇ

Αἱ λέξεις ἀπλοῦν, τριπλοῦν, διπλῇ, τετραπλῇ, κλπ. φανερῶνουν ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται ἓν πρᾶγμα.

1. Τὰ ἀριθμητικά, τὰ ὁποῖα φανερῶνουν ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται τὸ οὐσιαστικόν, λέγονται **πολλαπλασιαστικά**.

2. Τὰ πολλαπλασιαστικά τελειώνουν εἰς πλοῦς—πλῇ—πλοῦν καὶ κλίνονται ὅπως τὰ συνηρημένα τῆς β' κλίσεως. Οὕτω λέγομεν ἀπλοῦς, διπλοῦς, τριπλοῦς, τετραπλοῦς, πενταπλοῦς, ἑξαπλοῦς, ἑπταπλοῦς, κλπ.

δ'. Ἀναλογικὰ ἀριθμητικά

Ἡ Α' οἰκία ἔχει ὕψος **διπλάσιον** ἀπὸ τὴν Β'.

Ἡ ἀπόστασις Ἀθηνῶν—Λεβαδείας εἶναι **πενταπλασία** ἀπὸ τὴν ἀπόστασιν Ἀθηνῶν—Ἐλευσίνος.

Ὁ ἀγρός μας ἐφέτος ἔδωκε **δεκαπλάσιον** σῖτον ἀπὸ τὸν περυσινόν.

Α. Γεραντώνη — Γραμματικὴ Ε' καὶ ΣΤ'

Αἱ λέξεις **διπλάσιον, πενταπλασία, δεκαπλάσιον** φανερώουν πόσας φορές ἓν πρᾶγμα εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ ἄλλο.

1. Τὰ ἀριθμητικά, τὰ ὅποια φανερώουν πόσας φορές εἶναι μεγαλύτερον ἓν πρᾶγμα ἀπὸ ἄλλο, λέγονται **ἀναλογικά**.

2. Τὰ ἀναλογικά τελειώνουν εἰς πλάσιος - ία - ιον καὶ κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα. Τοιαῦτα εἶναι τὰ διπλάσιος, τριπλάσιος, τετραπλάσιος, δεκαπλάσιος, ἑκατονταπλάσιος κλπ.

3. Ὡστε τὰ ἀριθμητικά ἐπίθετα εἶναι **ἀπόλυτα, τακτικά, πολλαπλασιαστικά** καὶ **ἀναλογικά**.

Ἀριθμητικὰ οὐσιαστικά

Τριάς μαθητῶν = τρεῖς μαθηταὶ μαζί.

Δωδεκάς κουβαριστῶν = δώδεκα κουβαρίστραι μαζί.

Ἑκατοντάς προβάτων = ἑκατὸν πρόβατα μαζί.

Αἱ λέξεις **τριάς, δωδεκάς, ἑκατοσιτάς** κλπ. φανερώουν ἄθροισμα (σύνολον) ὁρισμένων πραγμάτων μαζί.

1. Τὰ ἀριθμητικά, τὰ ὅποια φανερώουν ἄθροισμα ἢ σύνολον μονάδων λέγονται ἀριθμητικά **οὐσιαστικά** καὶ λήγουν εἰς **άς - ἄδος** π.χ. μονάς, δυάς, τριάς, τετράς, πεντάς, ἑξάς, ἑβδομάς, ὀκτάς, ἑννεάς, δεκάς, ἑνδεκάς, δωδεκάς, εἰκοσάς, ἑκατοντάς, χιλιάς, μυριάς κλπ.

Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα

Ὁ Γεώργιος ἐμελέτησεν **ἅπαξ** τὸ μάθημα.

Οἱ μαθηταὶ πηγαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον **δὶς** καθ' ἑκάστην.

Ὁ ἰατρὸς ἐπεσκέφθη **τρίς** τὸν ἀσθενῆ.

Ὁ Πέτρος ἀνέγνωσε **δεκάκις** τὸ μάθημα.

Αἱ λέξεις **ἅπαξ, δὶς, τρίς, δεκάκις** φανερώουν πόσας φορές ἔγινε μία πράξις.

Τὰ ἀριθμητικά, τὰ ὅποια φανερώουν πόσας φορές γίνεται κάτι, λέγονται **ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα**.

Τοιαῦτα εἶναι : ἅπαξ, δὶς, τρίς, τετράκις, πεντάκις, ἑξάκις, ἑπτάκις, ὀκτάκις, ἑννεάκις, δεκάκις, ἑνδεκάκις κλπ.

Τὰ ἀριθμητικά ἐπιρρήματα λήγουν εἰς **άκις**, πλὴν τοῦ ἅπαξ δὶς, τρίς.

Γενικαὶ παρατηρήσεις

Ἑννέα, ἑνατος, ἑναπλοῦς, ἑναπλάσιος, ἑνενήκοντα, ἑνακόσια

1. Τὸ ἐννέα γράφεται μὲ δύο ν, ὅσα δὲ παράγονται ἀπ' αὐτὸ γράφονται μὲ ἓν ν.

εἷς, ἐν, ἕξ, ἐπτά, ὀκτώ, ἐννέα, ἐνδεκα, εἴκοσιν, ἑκατόν, ἅπαξ.

2. Τὰ ἀριθμητικά δασύνονται *πλὴν τοῦ ὀκτώ, ἐννέα, εἴκοσι*, καὶ ὅσων παράγονται ἀπ' αὐτά.

εἷς μαθητῆς — πηγαίνω *εἷς* τὸ σχολεῖον

ἐν βιβλίον — εὗρισκόμεθα *ἐν* τῇ αἰθούσῃ.

Κατὰ τί διαφέρουν τὰ ἀριθμητικά *εἷς, ἐν* ἀπὸ τὰς προθέσεις *εἷς, ἐν* ;

Γύμνασμα 111. Εὑρετε καὶ γράψατε ἀνὰ τρεῖς προτάσεις μὲ τὸ *εἷς, εἷς* καὶ ἀνὰ τρεῖς μὲ τὸ *ἐν, ἐν*.

Γύμνασμα 112. Σχηματίσατε καὶ γράψατε τὰ ἀπόλυτα, τακτικά, πολλαπλασιαστικά, ἀναλογικά, οὐσιαστικά καὶ ἐπιρρήματα τῶν κατωτέρω ἀραβικῶν ἀριθμῶν 1, 2, 3, 4, 5, 11, 12, 20, 100, 1000, 10.000, 1950 π. χ.

1=εἷς—μία—ἐν, πρῶτος—η—ον, ἀπλοῦς—ῆ—οῦν, μονάς, ἅπαξ
2=δύο

Γύμνασμα 113. Συμπληρώσατε τὰ ἀριθμητικά τῶν κατωτέρω προτάσεων καὶ γράψατε αὐτάς.

Τὸ ἔτος ἔχει . . . μῆνας καὶ . . . ἡμέρας. Ἡ Παρασκευὴ εἶναι . . . ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος. Τὸ σχολεῖον ἀνοίγει τὴν . . . ὥραν πρὸ μεσημβρίας καὶ τὴν . . . μετὰ μεσημβρίαν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνέστη τὴν . . . ἡμέραν, καὶ ἀνελήφθη τὴν . . . Ὁ ἀριθμὸς τριακ. . . εἶναι ἕξ . . . τοῦ πέντ . . . Ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀποτελοῦν τὴν Ἁγίαν . . . Ὁ ἱατρὸς ἐπεσκέφθη τὸν ἀσθενῆ ἐπὶ . . . Ὁ ἀριθμὸς 137 ἔχει . . . ἕκ . . . , δεκ . . . -καὶ . . . μον . . .

Ἀ ν τ ω ν υ μ ί α ι.

1. Προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι

Ἐγὼ (ὁ Πέτρος) γράφω
σύ (ὁ Νικόλαος) μελετᾷς
αὐτὸς (ὁ Ἀνδρέας) παίζει.

1. Αἱ λέξεις (ἐγώ, σύ, αὐτός), αἱ ὁποῖαι τίθενται ἀντὶ τῶν ὀνομάτων, λέγονται *ἀντωνυμίαι*.

2. Αἱ ἀντωνυμίαι *ἐγώ, σύ, αὐτός* φανερόνουν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦτο λέγονται *προσωπικαί*.

3. Τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου εἶναι τρία, *πρῶτον, δεῦτερον* καὶ *τρίτον*. *Πρῶτον* εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ *δεῦτερον* ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ τὸ πρῶτον· καὶ *τρίτον* ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον γίνεται ὁ λόγος.

Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται ὡς ἑξῆς :

	Ἑνικός ἀριθμός		Πληθυντικός ἀριθμός	
	α' πρόσωπον	β' πρόσωπον	α' πρόσωπον	β' πρόσωπον
Ὄνομ.	ἐγώ	σύ	ἡμεῖς	ὕμεῖς (σεῖς)
Γεν.	ἐμοῦ καὶ μοῦ	σοῦ	ἡμῶν (μᾶς)	ὕμῶν (σᾶς)
Δοτ.	ἐμοὶ καὶ μοι	σοὶ	ἡμῖν	ὕμῖν
Αἰτ.	ἐμὲ καὶ μέ	σέ	ἡμᾶς (μᾶς)	ὕμᾶς (σᾶς)

1. Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι τοῦ α' καὶ β' προσώπου (ἐγώ, σύ), εἶναι κοιναὶ καὶ διὰ τὰ τρία γένη, ἄρσενικόν, θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον καὶ δὲν ἔχουν κλητικὴν.

2. Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία κυρίως δὲν ἔχει γ' πρόσωπον, χρησιμοποιεῖται ὅμως ὡς τοιοῦτον ἢ ἀντωνυμία *αὐτός, αὐτή, αὐτὸ* ἢ *ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο*.

γ' πρόσωπον

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	αὐτός	αὐτή	αὐτὸ καὶ τὸ
Γεν.	αὐτοῦ καὶ τοῦ	αὐτῆς καὶ τῆς	αὐτοῦ καὶ τοῦ
Δοτ.	αὐτῷ καὶ τῷ	αὐτῇ καὶ τῇ	αὐτῷ καὶ τῷ
Αἰτ.	αὐτὸν καὶ τὸν	αὐτήν καὶ τήν	αὐτὸ καὶ τὸ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτὰ καὶ τὰ
Γεν.	αὐτῶν καὶ τῶν	αὐτῶν καὶ τῶν	αὐτῶν καὶ τῶν
Δοτ.	αὐτοῖς καὶ τοῖς	αὐταῖς καὶ ταῖς	αὐτοῖς καὶ τοῖς
Αἰτ.	αὐτούς καὶ τοὺς	αὐτάς καὶ τὰς	αὐτὰ καὶ τὰ.

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἀντωνυμία *αὐτός - ἡ - ὁ* συχνὰ παθαίνει ἀποκοπὴν τοῦ *αὐ* π. χ. ἐμελέτησα τὸ μάθημά μου καὶ *τὸ* ἔμαθα. *Τὰς* παρεκάλεσα νὰ μᾶς δανείσουν τὰ βιβλία *των*. *Τοῦ* εἶπα νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ. *Τοὺς* συνεβούλευσα νὰ διορθωθοῦν. *Τὸν* περιμένω νὰ ἔλθῃ.

2. Οἱ συγκεκομμένοι τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ὁμοιάζουν μὲ τὰ ἄρθρα, ἀλλ' εἶναι εὐκόλουν νὰ τοὺς ἀναγνωρίσωμεν. Ἐνῷ

τὰ ἄρθρα τίθενται πρὸ τῶν ὀνομάτων, αὐτοὶ τίθενται πρὸ τῶν ῥημάτων.

Ἐφώναξα τὸν Παῦλον καὶ εἶπον εἰς αὐτὸν νά . . .

Εἶδον τὰς μαθητὰς καὶ συνεβούλευσα αὐτάς.

3. Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός - ἡ - ό**, ὅταν ἐπαναλαμβάνῃ κάτι, τὸ ὁποῖον εἶπομεν καὶ προτιήτερα, λέγεται **ἐπαναληπτική**.

Τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ ἀνέλαβεν **αὐτός** ὁ βασιλεὺς (καὶ ὄχι ἄλλος).

Οἱ ἐχθροὶ συνέλαβον καὶ **αὐτὸν** τὸν ἀρχηγὸν καὶ ὄχι μόνον κατωτέρους.

4. Πολλάκις ἡ ἀντωνυμία **αὐτός - ἡ - ό** χρησιμεύει διὰ νὰ διαστέλλωμεν (διακρίνωμεν) ἓν πρόσωπον ἀπὸ ἄλλα· τότε λέγεται **διασταλτική ἢ ὀριστική**.

Ὁ Ἀνδρέας δὲν θέλει νὰ διορθωθῇ· εἶναι πάντοτε **ὁ αὐτός** (ἴδιος). Νὰ μελετήσητε πάλιν **τὸ αὐτὸ** (τὸ ἴδιον) μάθημα.

Ἐορτάζομεν καὶ οἱ δύο **τὴν αὐτὴν** (τὴν ἰδίαν) ἡμέραν.

5. Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός - ἡ - ό**, ὅταν ἔχη ἄρθρον, σημαίνει ὁ ἴδιος.

ἡμεῖς, ἡμῶν, ἡμῖν, ἡμᾶς—ὕμεῖς, ὕμῶν, ὕμῖν, ὕμᾶς.

6. Ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν **ἐγὼ** καὶ **σὺ** δασύνεται καὶ περισπᾶται.

Γύμνασμα 114. Συμπληρώσατε τὰς κατωτέρω προτάσεις διὰ τῶν καταλλήλων προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ γράψατε αὐτὰς πλήρεις :

Πάτερ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς εἵμεθα μαθηταί.
 γράφουν· μελετᾶτε. Οἱ γονεῖς περιποιῶνται,
 τοὺς σεβόμεθα μελετᾷ, ἐνῶ παίζεις.
 Τὰ βιβλία εἶναι καθαρὰ. Πατέρις εἶναι ἡ Ἑλλάς.

Γύμνασμα 115. Γράψατε τὰς προσωπικὰς ἀντωνυμίας **ἐγὼ** καὶ **σὺ** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις. Ἐπίσης γράψατε τὴν κατωτέρω ὀρθογραφικὴν ἄσκησιν καὶ εὗρετε ποῖαι αἱ διαφοραὶ ὡς πρὸς τὴν γραφὴν καὶ διατί :

Μοι (μοῦ) λέγεις τὴν ἀλήθειαν ; — **Μὴ** (νὰ μὴ) λέγῃς ποτὲ ψεύματα

Μοι (μοῦ) ὠμίλησες εὐγενῶς — **Μὴ** (νὰ μὴ) ὀμίλῃς ἀγενῶς

Σοι (εἰς σέ) δίδω δῶρα — **Σὺ** δίδεις δῶρα

Σοι (εἰς σέ) χαρίζω ἐν βιβλίῳ — **Σὺ** χαρίζεις τὸ βιβλίον.

2. Δεικτικά ἄντωνυμῖαι

Οὗτος εἶναι ἀδελφός μου.

Ἐκεῖνο τὸ βιβλίον εἶναι τοῦ Γεωργίου.

Τόση βροχὴ ἔπεσεν, ὥστε ἐπλημμύρισεν ὁ χεῖμαρος.

1. Αἱ *ἀντωνυμῖαι* (*οὗτος, ἐκεῖνο, τόση*) τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ δείξωμεν κάτι, λέγονται *δεικτικά*.

2. Δεικτικαὶ ἄντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἑξῆς :

Ἐκεῖνος—*ἐκεῖνη*—*ἐκεῖνο*, *οὗτος*—*αὕτη*—*τοῦτο*, *τοσοῦτος*—*τοσαύτη*—*τοσοῦτον*, *τοιοῦτος*—*τοιαύτη*—*τοιοῦτον*, *τόσος*—*τόση*—*τόσον*.

3. Αἱ δεικτικαὶ ἄντωνυμῖαι κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα, ἐκτὸς τῆς οὗτος—αὕτη—τοῦτο, ἢ ὁποία κλίνεται ὡς κατωτέρω.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου
Δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
Αἰτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτ.	τούτους	ταύτας	ταῦτα

4. Τὴν ἄντωνυμίαν *ἐκεῖνος* - *ἐκεῖνη* - *ἐκεῖνο* μεταχειρίζομεθα, ὅταν θέλωμεν νὰ δείξωμεν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι μακράν. Τὴν δὲ *οὗτος* - *αὕτη* - *τοῦτο*, ὅταν θέλωμεν νὰ δείξωμεν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι πλησίον.

Σημ. Ἀρχαιότερα μετεχειρίζοντο καὶ μίαν ἄλλην ἄντωνυμίαν, διὰ νὰ δείξουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν πάρα πολὺ πλησίον. Αὕτῃ ἦτο ἡ *ὅδε* (=τοῦτος δά), ἡ *δε* (=τούτῃ δά), *τόδε* (=τοῦτο δά), ἢ ὁποῖα εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὸ ἄρθρον *ὁ* - *ἡ* - *τὸ* καὶ τὸ ἄκλιτον *δέ*. Κλίνεται δὲ ἀκριβῶς ὅπως τὸ ἄρθρον, ἂν προσθέσωμεν εἰς τὸ τέλος του τὸ *δέ* ἀμετάβλητον, π. χ. *ὅδε*, *τοῦδε*, *τῷδε*, *τόνδε*, *οἷδε*, *τῶνδε*, *τοῖςδε*, *τούςδε*. Θηλ. *ἡδε*, *τῆςδε* κλ. Αὐτὴν θὰ τὴν συναντῶμεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, π. χ. *τάδε λέγει Κύριος* κλ.

Γύμνασμα 116. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν τριῶν γενῶν τῶν ἄντωνυμιῶν *οὗτος* - *αὕτη* - *τοῦτο* καὶ *τοιοῦτος* - *τοιαύτη* - *τοιοῦτον* καὶ ἀποστηθίσατε αὐτήν. Εὑρετε τὰς δεικτικὰς ἄντωνυμίας, αἱ

ὅποῖαι ὑπάρχουν εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τοῦ ἀναγνωστικοῦ σας κα κλίνετε αὐτάς.

3. Κτητικαὶ ἀντωνυμίαι.

ὁ ἰδικός μου ἀδελφός	ἡ ὁ ἀδελφός μου
ἡ ἰδική σου ἀδελφή	ἡ ἡ ἀδελφή σου
τὰ ἰδικά των βιβλία	ἡ τὰ βιβλία των

1. Αἱ λέξεις *ὁ ἰδικός μου, ἡ ἰδική σου, τὰ ἰδικά των, μου, σου, των*, αἱ ὅποῖαι φανερώνουν ὅτι ἐν πρόσωπον (ζῶον ἢ πρᾶγμα) ἀνήκει εἰς κάποιον (κτῆτορα) λέγονται *κτητικαί*.

Κτητικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ ἑξῆς:

α') Ὅταν ὁ κτῆτωρ (κάτοχος) εἶναι εἷς.

α' προσώπου

ὁ ἰδικός μου	ἡ ἰδική μου	τὸ ἰδικόν μου
τοῦ ἰδικοῦ μου	τῆς ἰδικῆς μου	τοῦ ἰδικοῦ μου κλ.
οἱ ἰδικοί μου	αἱ ἰδικαί μου	τὰ ἰδικά μου
τῶν ἰδικῶν μου	τῶν ἰδικῶν μου	τῶν ἰδικῶν μου κλ.

β' προσώπου

ὁ ἰδικός σου	ἡ ἰδική σου	τὸ ἰδικόν σου
οἱ ἰδικοί σου	αἱ ἰδικαί σου	τὰ ἰδικά σου

γ' προσώπου

ὁ ἰδικός του	ἡ ἰδική του	τὸ ἰδικόν του
οἱ ἰδικοί του	αἱ ἰδικαί του	τὰ ἰδικά του

β') Ὅταν οἱ κτῆτορες (κάτοχοι) εἶναι πολλοί.

α' προσώπου

ὁ ἰδικός μας	ἡ ἰδική μας	τὸ ἰδικόν μας
οἱ ἰδικοί μας	αἱ ἰδικαί μας	τὰ ἰδικά μας

β' προσώπου

ὁ ἰδικός σας	ἡ ἰδική σας	τὸ ἰδικόν σας
οἱ ἰδικοί σας	αἱ ἰδικαί σας	τὰ ἰδικά σας

γ' προσώπου

ὁ ἰδικός των	ἡ ἰδική των	τὸ ἰδικόν των
οἱ ἰδικοί των	αἱ ἰδικαί των	τὰ ἰδικά των

ὁ ἰδικός μου πατήρ	=	ὁ πατήρ μου
ἡ ἰδική σου ἀδελφή	=	ἡ ἀδελφή σου
τὸ ἰδικόν του βιβλίον	=	τὸ βιβλίον του
ὁ ἰδικός μας κῆπος	=	ὁ κῆπός μας
ἡ ἰδική σας μήτηρ	=	ἡ μήτηρ σας
τὸ ἰδικόν των κτήμα	=	τὸ κτήμά των

Παρατηρήσεις

1. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμῖαι σχηματίζονται περιφραστικῶς ἀπὸ τὸ ἐπίθετον *ἰδικός - ἡ - ὄν* καὶ τὴν γενικὴν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν (μου - σου - του, μας - σας - των).

2. Αἱ γενικαὶ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν (*μου - σου - του. μας - σας - των*) ἀποτελοῦν καὶ μόναι των κτητικὰς ἀντωνυμίας (ἄνευ τοῦ ἐπιθέτου ἰδικός). Ἡ διαφορὰ μόνον εἶναι ὅτι ἡ μὲν κτητικὴ ἀντωνυμία ἰδικός μου, ἰδικός σου, ἰδικός του εὐρίσκεται πρὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ, τὸ ὁποῖον συνοδεύει, αἱ δὲ προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι *μου - σου - του - μας - σας - των* εὐρίσκονται μετὰ τὸ οὐσιαστικόν.

3. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω κτητικῶν ἀντωνυμιῶν ὑπάρχουν καὶ μερικαὶ ἄλλαι, τὰς ὁποίας σπανίως μεταχειρίζομεθα σήμερον.

α'. Ὅταν ὁ κτήτωρ εἶναι εἷς

α' προσώπου

Ὁ ἐμός—ἡ ἐμή—τὸ ἐμόν=ὁ ἰδικός μου—ἡ ἰδική μου—τὸ ἰδικόν μου

β' προσώπου

Ὁ σός—ἡ σή—τὸ σόν=ὁ ἰδικός σου—ἡ ἰδική σου—τὸ ἰδικόν σου

γ' προσώπου

Ὡς κτητικὴ ἀντωνυμία γ' προσώπου χρησιμεύει καὶ ἡ ἐνικὴ γενικὴ ἄλλων ἀντωνυμιῶν μὲ τὸ ἄρθρον π. γ. ἡ (μήτηρ) αὐτοῦ, ὁ (ἵππος) τούτου, τὸ (κτήμα) ἐκείνου.

β'. Ὅταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοὶ

α' προσώπου

Ὁ ἡμέτερος—ἡ ἡμετέρα—τὸ ἡμέτερον=ὁ ἰδικός μας—ἡ ἰδική μας—τὸ ἰδικόν μας.

β' προσώπου

Ὁ ὑμέτερος—ἡ ὑμετέρα—τὸ ὑμέτερον=ὁ ἰδικός σας—ἡ ἰδική σας—τὸ ἰδικόν σας.

γ' προσώπου

Ὡς κτητικὴ ἀντωνυμία γ' προσώπου χρησιμεύει καὶ ἡ πληθυν-
τικὴ γενικὴ ἄλλων ἀντωνυμιῶν μὲ τὸ ἄρθρον π.χ. ἡ (μήτηρ) αὐτῶν,
ὁ (ἵππος) τούτων, τὸ (κτῆμα) ἐκείνων.

Γύμνασμα 117. Ἀντικαταστήσατε τὰς κτητικὰς ἀντωνυμίας
τῶν κατωτέρω προτάσεων διὰ τῶν γενικῶν τῶν προσωπικῶν ἀντω-
νυμιῶν καὶ ἀντιθέτως :

Ὁ ἰδικὸς μας κῆπος. Τὸ βιβλίον σου. Σέβομαι τοὺς γονεῖς μου.
Ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τὸν ἀγρόν του. Τὰ ἰδικά μας δένδρα δὲν εἶ-
χον πολλοὺς καρπούς, ὅπως τὰ ἰδικά σας. Τὸ ἰδικόν των κτῆμα εἶναι
μακράν. Ἡ οἰκία του εἶναι πλησίον, ἐνῶ ἡ ἰδική σου μακράν. Ὁ
ἰδικὸς μου φίλος εἶναι ἐπιμελής, ἐνῶ οἱ ἰδικοὶ σας ἀμελεῖς. Τὸ ἐκεί-
νου τετράδιον εἶναι μικρόν, ἐνῶ τὰ ἰδικά μας μεγάλα. Τὰ ἐνδύματά
των εἶναι καθαρά. Ἡ μήτηρ σου. Τὰ βιβλία μου. Τὰ πρόβατά μας.

4. Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι.

Λούω *ἐμαυτὸν* (τὸν ἑαυτόν μου).

Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς *σεαυτὸν* (τὸν ἑαυτόν σου).

Ἐπαινεῖ *ἑαυτὸν* (τὸν ἑαυτόν του).

1. Αἱ ἀντωνυμίαι *ἐμαυτόν* = τὸν ἑαυτόν μου, *σεαυτόν* = τὸν
ἑαυτόν σου, *ἐαυτόν* = τὸν ἑαυτόν του, φανερόνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια,
τὴν ὁποίαν κάμνει ἐν πρόσωπον, ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἴδιον. Αὐταὶ λέ-
γονται *αὐτοπαθεῖς*, ἐπειδὴ τὸ ἴδιον πρόσωπον ἐνεργεῖ καὶ πάσχει.

Συνηθέστεραι αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ κατωτέρω.

α' πρόσωπον

β' πρόσωπον

γ' πρόσωπον

Ἐνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ ἑαυτός μου (μας)	ἑαυτός σου (σας)	ἑαυτός του (της)
Γεν.	τοῦ ἑαυτοῦ μου (μας)	ἑαυτοῦ σου (σας)	ἑαυτοῦ του (της)
Δοτ.	τὸν ἑαυτόν μου (μας)	ἑαυτόν σου (σας)	ἑαυτόν του (της)

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ ἑαυτοί μας	ἑαυτοί σας	ἑαυτοί των
Γεν.	τῶν ἑαυτῶν μας	ἑαυτῶν σας	ἑαυτῶν των
Αἰτ.	τοὺς ἑαυτούς μας	ἑαυτούς σας	ἑαυτούς των.

Παρατηρήσεις

1. Ἡ αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία σχηματίζεται περιφραστικῶς ἀπὸ τὴν λέξιν **ἑαυτός**, ἡ ὁποία κλίνεται, ὅπως τὰ ὀνόματα τῆς β' κλίσεως καὶ ἀπὸ τὴν γενικὴν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν **μου - σου - του - μας - σας - των**. Ἀπὸ τὴν προσωπικὴν δὲ ἀντωνυμίαν, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ τὴν λέξιν ἑαυτός, διακρίνομεν τίνος προσώπου εἶναι ἡ αὐτοπαθής.

2. Αἱ σημεριναὶ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι δὲν ἔχουν δοτικὴν.

3. Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ ἀρχαιότεροι τύποι, σπάνιοι σήμερον. Αὗτοὶ κλίνονται μόνον εἰς τὴν γενικὴν, δοτικὴν καὶ αἰτιατικὴν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν ὡς κατωτέρω.

α' Πρόσωπον

β' πρόσωπον

Ἑνικός ἀριθμός

	ἄρσεν.	θηλ.	ἄρσ.	θηλ.
Γεν.	ἑμαντοῦ	ἑμαντῆς	σεαυτοῦ	σεαυτῆς
Δοτ.	ἑμαντῶ	ἑμαντῇ	σεαυτῶ	σεαυτῇ
Αἰτ.	ἑμαντὸν	ἑμαντὴν	σεαυτὸν	σεαυτὴν

Πληθυντικός ἀριθμός

Γεν.	ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν	ὕμῶν αὐτῶν	ὕμῶν αὐτῶν
Δοτ.	ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς	ὕμῖν αὐτοῖς	ὕμῖν αὐταῖς
Αἰτ.	ἡμᾶς αὐτοὺς	ἡμᾶς αὐτάς	ὕμᾶς αὐτοὺς	ὕμᾶς αὐτάς

γ' Πρόσωπον

Ἑνικός ἀριθμός

	ἄρσενικόν	θηλυκόν	οὐδέτερον
Γεν.	ἑαυτοῦ (αὐτοῦ)	ἑαυτῆς (αὐτῆς)	ἑαυτοῦ
Δοτ.	ἑαυτῶ	ἑαυτῇ	ἑαυτῶ
Αἰτ.	ἑαυτὸν	ἑαυτὴν	ἑαυτό

Πληθυντικός ἀριθμός

Γεν.	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν
Δοτ.	ἑαυτοῖς	ἑαυταῖς	ἑαυτοῖς
Αἰτ.	ἑαυτοὺς	ἑαυτάς	ἑαυτά

1. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν κλίσιν τῶν αὐτοπαθῶν ἀντωνυμιῶν, αὗται ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὰς προσωπικὰς ἀντωνυμίας, εἰς τὰς ὁποίας προστίθεται ἡ **αὐτός - ἡ - ό**.

σεαυτοῦ — σεαυτοῦ, ἑαυτοῦ — αὐτοῦ.

2. Μερικὰς φορὰς αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι τοῦ β' καὶ γ' προσώπου συγκόπτουσι τὸ Ε.

5. Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι.

*Αγαπᾶτε ἀλλήλους	= ἀγαπᾶτε ὁ εἷς τὸν ἄλλον
Βοηθεῖτε ἀλληλα	= βοηθεῖτε τὸ ἓν τὸ ἄλλο
Αἱ χεῖρες νίπτουν ἀλλήλας	= αἱ χεῖρες νίπτουν ἡ μία τὴν ἄλλην
*Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε	= νὰ βαστάζετε τὰ βάρη ὁ εἷς τοῦ ἄλλου.

1. Αἱ ἀντωνυμίαι ἀλλήλους, ἀλλήλας, ἀλλήλων, ἀλληλα φανερώνουσιν ὅτι δύο ἢ τρία πρόσωπα ἐνεργοῦν ἀμοιβαίως τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο. Διὰ τοῦτο λέγονται ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι, κλίνονται δὲ μόνον εἰς τὴν γενικήν, δοτικήν καὶ αἰτιατικήν τοῦ πληθυντικοῦ ὡς ἑξῆς :

Πληθυντικός ἀριθμός

	ἄρσενικόν	θηλυκόν	οὐδέτερον
Γεν.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
Δοτ.	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
Αἰτ.	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἀλληλα

Γύμνασμα 118. Θέσατε τὴν κατάλληλον ἀλληλοπαθῇ ἀντωνυμίαν εἰς τὰς κατωτέρω προτάσεις : Αἱ καλὰ μαθήτρια πρέπει νὰ βοηθοῦν ἡ μία τὴν ἄλλην. Τὰ κακὰ παιδιὰ ὑβρίζουν τὸ ἓν τὸ ἄλλο. Νὰ χρησιμοποιοῦντε ὁ εἷς τὰ βιβλία τοῦ ἄλλου, Νὰ ὁμιλεῖτε εὐγενῶς ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον.

6. Ἑρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι.

Ποῖος ἐφώνησεν ;

Πόσοι εἶναι οἱ συμμαθηταὶ σου ;

Τί θέλετε ;

1. Αἱ ἀντωνυμίαι (*ποῖος, πόσοι, τί*), τὰς ὁποίας μεταχειριζόμεθα διὰ νὰ ἐρωτήσωμεν, λέγονται *ἐρωτηματικά*.

2. Ἑρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ ἑξῆς τρεῖς : *ποῖος - ποία - ποῖον, πόσος - πόση - πόσον* καὶ *τίς* (ἄρσεν. καὶ θηλ.) - *τί*. Αἱ δύο πρῶται κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα, ἡ δὲ *τίς - τί* ὡς κατωτέρω :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἄρσεν.—θηλ.	οὐδέτ.	ἄρσεν.—θηλ.	οὐδέτ.
Γεν.	τίς	τί	τίνες	τίνα
Δοτ.	τίνος	τίνος	τίνων	τίνων
Διτ.	τίνι	τίνι	τίσι	τίσι
Αἰτ.	τίνα	τί	τίνας	τίνα

Γύμνασμα 119. Συμπληρώσατε τὰς κατωτέρω προτάσεις μετὰ τὰς καταλλήλους ἀντωνυμίας καὶ γράψατε αὐτάς: . . . ἀδελφὸν ἔχεις ;
 . . . ἐπότισε τὰ ἄνθη ; . . . ἐτῶν εἶσαι ; . . . τμήμα τῆς
 Ἑλλάδος παράγει πολλὴν σταφίδα ; . . . εἶναι τὰ βιβλία αὐτά ;
 Μὲ . . . παίζεις ; . . . μαθήτρια ἐκέντησεν αὐτὸ τὸ ἐργό-
 χειρον ; . . . μάθημα μελετᾷ ;

Γύμνασμα 120. Γράψατε τὴν κλίσιν τῶν ἐρωτηματικῶν ἀντωνυμιῶν τίς - τί καὶ ποῖος - α - ον καὶ ἀπομνημονεύσατε αὐτάς.

7. Ἀόριστοι ἀντωνυμίας

Ἐκαστος ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι χρήσιμος εἰς τοὺς **ἄλλους**.
Οὐδεὶς ἤξευρε καλὰ τὸ μάθημά του σήμερον.

Ἀνθρώπος **τις** κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ.

1. Αἱ λέξεις (**ἐκαστος**, **ἄλλος**, **οὐδεὶς**, **τίς** κλπ.) τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα, ὅταν δὲν θέλωμεν νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς ἓν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **ἀόριστοι ἀντωνυμίας**.

2. Ἀόριστοι ἀντωνυμίας εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. Τίς (ἄρσεν.—θηλ.)—τί (οὐδ.)	9. ἕτερος—ἑτέρα—ἕτερον
2. Οὐδεὶς—οὐδεμία—οὐδὲν	10. οὐδέτερος—οὐδετέρα—οὐδέτερον
3. μηδεὶς—μηδεμία—μηδὲν	11. μηδέτερος—μηδετέρα—μηδέτερον
4. κανεὶς—καμία—κανὲν	12. ἐκάτερος—ἐκάτερα—ἐκάτερον
5. καθεὶς—καθεμία—καθὲν	13. μερικοὶ—μερικάι—μερικά
6. ἕκαστος—ἐκάστη—ἐκαστον	14. ἀμφότεροι—αἱ—α
7. ἄλλος—ἄλλη—ἄλλο	15. πᾶς—πᾶσα—πᾶν
8. ὁ δεῖνα—ἡ δεῖνα—τὸ δεῖνα	16. ἄλλοδαπὸς—ἡ—όν.

Σημ. 1. Ἑτερος=ὁ εἷς ἀπὸ τοὺς δύο· οὐδέτερος, μηδέτερος=οὔτε ὁ εἷς οὔτε ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς δύο· ἐκάτερος=καθεὶς ἀπὸ τοὺς δύο χωριστά· ἕκαστος=καθεὶς ἀπὸ τοὺς πολλοὺς χωριστά· ἀμφότεροι=καὶ οἱ δύο μαζί· ἄλλοδαπὸς=ἀπὸ ἄλλην χώραν.

Σημ. 2. Ὡς ἀόριστος ἀντωνυμία δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ τὸ ἀριθμητικὸν εἰς—μία—ἓν, ὅταν φανερώη ἀορίστως ἓν οὐσιαστικόν.

3. Ὅσαι ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι λήγουν εἰς *εἰς* - *μία* - *ἐν* κλίνονται ὅπως τὸ ἀριθμητικὸν εἰς - *μία* - *ἐν*· αἱ ἄλλαι κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα, ἐκτὸς τῶν ἀντωνυμιῶν *δεῖνα* καὶ *τίς* - *τί*. Ἡ μὲν *δεῖνα* συνήθως μένει ἄκλιτος τοῦ *δεῖνα*, τῷ *δεῖνα*, τὸν *δεῖνα* κλπ. ἡ δὲ *τίς* - *τί* κλίνεται ὡς κατωτέρω:

Ἑνικός ἀριθμός			Πληθυντικός ἀριθμός		
	ἄρσεν. — θηλ.	οὐδ.		ἄρσεν. — θηλ.	οὐδ.
Ὄνομ.	τίς	τί		τινὲς	τινὰ
Γεν.	τινός	τινός		τινῶν	τινῶν
Δοτ.	τινί	τινὶ		τισὶ	τισὶ
Αἰτ.	τινὰ	τί		τινάς	τινὰ

4. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία *τίς* - *τί* διαφέρει ἀπὸ τὴν ἐρωτηματικὴν *τίς* *τί*, διότι τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ πολλάκις χάνει τὸν τόνον της π. χ. ἀνθρώπος *τίς*.

Γύμνασμα 121. Γράψατε τὴν κλίσιν τῆς ἀόριστου ἀντωνυμίας *τίς* - *τί* καὶ ἀπομνημονεύσατε αὐτήν. Εὑρετε τὰς ἀόριστους ἀντωνυμίας τοῦ σημερινοῦ σας μαθήματος ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ.

Γύμνασμα 122. Γράψατε εἰς χωριστὴν στήλην τὰς ἀόριστους, ἐρωτηματικὰς καὶ δεικτικὰς ἀντωνυμίας τῶν κατωτέρων προτάσεων: Οὗτος ὁ μαθητὴς ἔγραψε καλύτερα ἀπὸ τὸν ἄλλον. Θὰ ἐξετάσω τὰ γραπτὰ τοῦ καθενός, διὰ νὰ κρίνω τίνας εἶναι καλύτερα. Μαθηταὶ τινες εἶναι τακτικοί, ἐνῷ ἄλλοι ἄτακτοι. Ἐκαστος μαθητὴς πρέπει νὰ εἶναι καθαρός. Ὁ ἕτερος τῶν ἀδελφῶν μου εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀγοράν. Οὐδέτερος λέγει τὴν ἀλήθειαν. Ἐκάτερος ἰσχυρίζεται ὅτι ἔχει δίκαιον, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἀμφοτέρω πταίουν. Ἐκ τούτων τινὲς μόνον ἔλυσαν ὀρθῶς τὸ πρόβλημα. Πόσους καὶ τίνας νὰ εἰδοποιήσω;

8. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι.

Ὅσοι εἶναι ἐργατικοὶ καὶ οἰκονόμοι ἀποκτοῦν περιουσίαν.

Αἱ λέξεις, αἱ *ὅποται* τίθενται ἀντὶ τῶν ὀνομάτων, λέγονται *ἀντωνυμῖαι*.

Ὁ μαθητὴς *ὅστις* εἶναι ἐπιμελής προβιβάζεται.

1. Αἱ λέξεις *ὅσοι*, *ὅποται*, *ὅστις* κλπ., αἱ ὅποται ἀναφέρονται εἰς γνωστὸν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὅποιον συνεχίζεται ὁ λόγος, λέγονται *ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι*.

2. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἐξῆς: ὁ ὅποιος - ἡ ὅποια -

τὸ ὁποῖον, ὅσος - ὅση - ὅσον, ὁπόσος - ὁπόση - ὁπόσον, ὅστις - ἥτις - ὅ,τι.

Αἱ τρεῖς πρῶται κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα, ἡ δὲ τελευταία ὡς ἀκολουθῶς:

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὅστις	ἥτις	ὅ,τι
Γεν.	οὗ τινος	ἧς τινος	οὗ τινος
Δοτ.	ὧ τινι	ῆ τινι	ὧ τινι
Αἰτ.	ὅν τινα	ῆν τινα	ὅ,τι

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οὔτινες	αἵτινες	ἅτινα
Γεν.	ῶν τινων	ῶν τινων	ῶν τινων
Δοτ.	οἷς τισι	αἷς τισι	οἷς τισι
Αἰτ.	οὓς τινας	ἄς τινας	ἅ τινα

3. Ἡ ἀντωνυμία *ὅς-τις, ἥ-τις, ὅ-τι* εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὴν ἀρχαιοτέραν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν *ὅς - ἥ - ὅ*, (ἡ ὁποία κλίνεται ὡς τρικατάληκτον ἐπίθετον) καὶ τὴν ἀόριστον *τίς - τί*. Κλίνονται δὲ καθεμία κατὰ τὴν κλίσιν τῆς, καὶ τογίζονται ὡς δύο λέξεις. Διὰ τοῦτο βλέπομεν περισπωμένην εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

4. Ἡ ὀνομαστικὴ καὶ αἰτιατικὴ τοῦ οὐδετέρου *ὅ,τι* γράφεται μὲ ὑποδιαστολήν, διὰ νὰ διακρίνηται ἀπὸ τὸν εἰδικὸν σύνδεσμον *ὅτι*.

5. Σήμερον ἀντὶ τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν *ὅστις - ἥτις - ὅ,τι* καὶ *ὁποῖος - ὁποία - ὁποῖον* μεταχειριζόμεθα καὶ τὴν ἄκλιτον λέξιν *πού*, ἡ ὁποία εἶναι κοινὴ καὶ ἀμετάβλητος εἰς ὅλα τὰ γένη καὶ ἀριθμούς.

Γύμνασμα 123. Γράψατε καὶ ἀπομνημονεύσατε τὴν κλίσιν τῆς ἀντωνυμίας ὅστις, ἥτις, ὅ,τι καὶ εὑρετε τὰς ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ σας.

Γύμνασμα 124. Συμπληρώσατε τὰς κατωτέρω προτάσεις διὰ τῶν καταλλήλων ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν: Ἐκεῖνοι οἱ μαθηταὶ προοδεύουν, . . . εἶναι ἐπιμελεῖς καὶ φρόνιμοι. Ἀπὸ . . . ἔχεις νὰ δίδης καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἀπόφευγε τοὺς ἀνθρώπους, . . . ἡ διαγωγή εἶναι κακὴ. Ὁ δενδροκόμος ἐκλάδευσεν, . . . δένδρα ἦσαν ἀσθενικά. Ἐχομεν ὑποχρέωσιν νὰ γηροκομῶμεν ἐκείνους. . . μᾶς ἀνέθρεψαν. Εἶδον τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν . . . ὠμιλῆσατε. Ἡ χώρα εἰς . . . κατοικοῦμεν λέγεται Ἑλλάς. Εἶναι εὐτυχὴς ὁ πατήρ, . . . τὰ τέκνα εἶναι καλὰ.

Ὁρθογραφικὴ ἄσκησις

Ἐλπίζω **δτι** αὔριον θὰ εἶναι καλὴ ἡμέρα.

Πιστεύω **δτι** θὰ ἔχετε μάθει καλὰ τὸ μάθημά σας.

Εἴπατέ μου **δ,τι** γνωρίζετε διὰ τὸ ζήτημα.

Ἔδωκα εἰς σὲ **δ,τι** εἶχον.

Τί διαφέρουν τὰ δύο τελευταῖα **δτι** ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα;

Τί εἶναι τὰ μὲν καὶ τί τὰ δέ; Πῶς διακρίνονται;

Γύμνασμα 125. Χωρίσατε κατ' εἶδος τὰς ἀντωνυμίας τῶν κατωτέρω προτάσεων: Αὕτη εἶναι ἡ ἐντολὴ ἣ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς, εἶπεν ὁ Χριστός. Ὁ σὸς πατήρ εἶναι θεὸς μου. Οἱ καλοὶ μαθηταὶ ἀγαπῶσι καὶ σέβονται τοὺς ἑαυτῶν διδασκάλους. Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν δὲν δύναται νὰ σώσῃ. Φρόντιζε νὰ εἶσαι χρήσιμος ὅχι μόνον εἰς σαυτὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅ,τι θέλεις νὰ κάμνουν οἱ ἄλλοι εἰς σέ, τοῦτο νὰ κάμνης καὶ σὺ εἰς ἐκείνους. Πᾶν δένδρον, τὸ ὁποῖον δὲν κάμνει καλὸν καρπὸν κόπτεται. Ὅστις θέλει νὰ ἔλθῃ ὀπίσω μου, ἅς ἀρνηθῇ ἑαυτόν. Ὁ καλὸς ποιμὴν καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν θυσιάζει χάριν τῶν αὐτοῦ προβάτων.

Ἑ γ κ λ ε τ ι κ ᾶ.

Συνηντήθην μὲ τὸν φίλον μου
μαθητὴς **τις** ἐλησμόνησε τὰ βιβλία του
ὁ κῆπός **μας** ἐκαλλιεργήθη
κτῆματά **τινα** εἶναι εὐφορα.

1. Μερικαὶ λέξεις, μονοσύλλαβοι ἢ δισύλλαβοι προφέρονται σχεδὸν ἠνωμένοι μὲ τὴν προηγουμένην λέξιν, ὥστε ἡ χάγουν τὸν τόνον των, ἢ ἀναβιβάζουν αὐτὸν εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης ὡς ὀξεῖαν.

Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **ἐγκλιτικαὶ** ἢ ἀπλῶς **ἐγκλιτικά**.

2. Ἐγκλιτικαὶ λέξεις εἶναι αἱ ἐξῆς: α') οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν **μοῦ, μοί, μέ, σοῦ, σοί, σέ, τοῦ, τόν, τῆς, τήν, μᾶς, σᾶς, τῶν** κλ. β') αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμίαι **τις - τί**, εἰς ὅλας τὰς πτώσεις καὶ γ') αἱ ἄκλιτοι λέξεις **ποῦ (κάπου), πῶς (κάπως, μήπως), ποτὲ (κάποτε)** καὶ μερικαὶ ἄλλαι τῆς ἀρχαίας (**θέ, τέ, τοί, γέ** κλ.).

α') Πότε τὰ ἐγκλιτικὰ ἀποβάλλουν τὸν τόνον των

κηπουρός	τις	—	κηπουροί	τινες	} 1
ἐρωτῶ	σε	—	ἐρωτῶ	τινα	
ἡ μήτηρ	μου				} 2
φίλος	τις				

1. Ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ μονοσυλλάβου ἢ δισυλλάβου ἀποβάλλεται, ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ὀξύτονος ἢ περισπωμένη.

2. Ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ ἀποβάλλεται καὶ ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος, τὸ δὲ ἐγκλιτικὸν μονοσύλλαβον.

β') Πότε τὰ ἐγκλιτικὰ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον των

ἄνθρωπός	τις	ἄνθρωποί	τινες
τὸ κτῆμά	μας	σχολεῖα	τινα
εἷς	τινας πόλεις	ἓκ	τινος χωρίου

1. Ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ μονοσυλλάβου, ἢ δισυλλάβου, ἀναβιβάζεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως, ὅταν αὕτη εἶναι προπαροξύτονος ἢ προπερισπωμένη ἢ ἄτονος.

γ') Πότε τὰ ἐγκλιτικὰ φυλάσσουν τὸν τόνον των

φίλοι *τινὲς* τόπου *τινὸς*
ἡ λέξις *τις* εἶναι ἀντωνυμία—τὸ *μοῦ* εἶναι ἀντωνυμία *τινὲς* ὁμιλοῦν.

1. Ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ φυλάσσεται:

α'. Ὅταν τοῦτο εἶναι δισύλλαβον, ἢ δὲ προηγουμένη λέξις παροξύτονος.

β'. Ὅταν γίνηται λόγος περὶ αὐτοῦ ἢ θέλωμεν νὰ δώσωμεν τόνον εἰς κάτι, ἢ ν' ἀντιδιαστείλωμεν αὐτό, καὶ

γ'. Ὅταν τοῦτο εὐρίσκηται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ἢ μετὰ σημείων στίξεως.

Σημ. Ἐγκλίσις τόνου ἔχει γίνεαι καὶ εἰς τὰς κάτωθι λέξεις *οὔτε, ὥστε, εἴτε, εἴθε*—*εὔγε, μήτε, καίτοι, ἥτοι, ὅστις*, διότι εἰς μὲν τὰς τέσσαρας πρώτας ἢ πρώτη λέξις (οὐ, ὥς, εἰ) ἦτο ἄτονος καὶ ἀνεβιβάσθη ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ (τέ, θέ), εἰς δὲ τὰς τέσσαρας ἄλλας ἢ πρώτη λέξις (μή, καί, ἦ, ὅς) ἦτο ὀξύτονος καὶ ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ (τέ, τοί, τίς) ἀπεβλήθη.

Γύμνασμα 126. Τονίσατε τὰς κατωτέρω προτάσεις κάμνοντες καὶ ἔγκλινιν:

Ζωα *τινα* εἶναι ὄφελιμα. Ἀνθρώπου *τινος* ἠυφορησαν ἄγροι *τινες*. Τὸ *κτημα* *μας*, ὅπως καὶ *τα κτηματα* *σας*, εἶχον *καλὴν* ἔσο-

δειαν. Ἐκ τῶν ἀνθρώπων τινες μὲν εἶναι φιλόπονοι, τινες δὲ δεινοί. Μαθηταὶ τινες ἐβραδυναν νὰ ἔλθουν. Εἰς τὸ Ἰσχυλεῖον μας φοιτοῦν καὶ μαθηταὶ τινες ξενόγλωσσοι. Νεοὶ τινες εἶναι ἀτακτοί. Ὁ τοπος σὰς ἔχει κλίμα ὑγιεινόν. Φίλοι τινὲς εἶναι πιστοί. Ὁ φίλος μου ἐβραδυνε νὰ ἔλθῃ. Ἐν τινι σχολεῖν παρουσιάσθη ἐπιδημία.

ε'. Ῥ ἡ μ. α. τ. α.

Ὁ μαθητὴς *γράφει* τὸ γύμνασμά του.
Τὸ δένδρον *ἐκλαδεύθη* ἀπὸ τὸν κηπουρόν.
Ὁ Νικόλαος *λούεται*.
Ὁ Παῦλος *ἀναπαύεται*.

1. Αἱ λέξεις (*γράφει, ἐκλαδεύθη, λούεται, ἀναπαύεται*), αἱ ὁποῖαι φανερώουν ὅτι ἐν πρόσωπον, ζῶν ἢ πρᾶγμα ἐνεργεῖ ἢ πάσχει ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν, λέγονται *ῥήματα*.

2. Ὡς εἶπομεν, ἡ ἔκφρασις μιᾶς τελείας σκέψεως λέγεται πρότασις. Εἰς ἐκάστην πρότασιν διακρίνομεν πρωτίστως τὸ πρόσωπον, ζῶν ἢ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ ἢ πάσχει ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν, καὶ τὸ ῥῆμα. Τὸ πρόσωπον δέ, ζῶν ἢ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ ἢ πάσχει, ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν, λέγεται *ὑποκείμενον* τῆς προτάσεως. Διὰ νὰ σχηματισθῇ λοιπὸν πρότασις χρειάζεται-ται πρωτίστως τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ῥῆμα.

Ἐγὼ τρώγω.
Σὺ παίζεις.
Ὁ γεωργὸς ὀργώνει.

3. Τὸ *ῥῆμα*, ὅταν φανερώη ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ, λέγεται *ἐνεργητικὸν ἢ ἐνεργητικῆς διαθέσεως*.

Ὁ γέρον παρυσύρθη ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητον.
Ὁ ἑκτὼρ ἐφονεύθη ἀπὸ τὸν Ἀχιλλέα.
Τὸ δένδρον κόπτεται ἀπὸ τὸν ξυλοκόπον.

4. Τὸ *ῥῆμα*, ὅταν φανερώη ὅτι τὸ ὑποκείμενον πάσχει, λέγεται *παθητικὸν ἢ παθητικῆς διαθέσεως*.

Ἐγὼ νίπτομαι = νίπτω τὸν ἑαυτὸν μου.
Ἡ Σοφία κτενίζεται = κτενίζει τὸν ἑαυτὸν της.
Ὁ Γεώργιος ἐνδύεται = ἐνδύει τὸν ἑαυτὸν του.

5. Τὸ *ῥῆμα*, ὅταν φανερώη ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργειά του μεταβαίνει εἰς τὸ ἴδιον, λέγεται *μέσον ἢ μέσης* διαθέσεως.

Α. Γεραντώνη — Γραμματικὴ Ε' καὶ ΣΤ'

ἐγὼ ὑγιαίνω
ὁ πάππος κοιμᾶται
ὁ σκύλος ἡσυχάζει

6. Τὸ **ῥῆμα**, ὅταν φανερώνη ὅτι τὸ ὑποκείμενον οὔτε ἐνεργεῖ οὔτε πάσχει ἀλλ' ἀπλῶς εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν, οὐδετέραν, λέγεται **οὐδέτερον ἢ οὐδετέρας διαθέσεως**.

Γύμνασμα 127. Ἀντιγράψατε τὰ κατωτέρω ῥήματα, ἀλλ' εἰς τέσσαρας στήλας, χωριστὰ τὰ ἐνεργητικά, τὰ παθητικά, τὰ μέσα καὶ τὰ οὐδέτερα: Γράφω, παίζω, κάθημαι, ἐργάζομαι, λούομαι, κόπτω, κρύπτομαι, δουλεύω, συλλαμβάνω, συλλαμβάνομαι, χαίρω, δυστυχῶ, κοιμῶμαι, κόπτομαι, νυστάζω, θεραπεύομαι, δέρομαι, νικῶμαι.

Φωναί

ἐγὼ διδάσκω
ἐγὼ θεραπεύω
ἐγὼ λούω

ἐγὼ διδάσκομαι
ἐγὼ θεραπεύομαι
ἐγὼ λούομαι

1. Ὅσα ῥήματα λήγουσιν εἰς **ω**, λέγομεν ὅτι εἶναι ἐνεργητικῆς φωνῆς π. χ. γράφω, λύω, τρώγω.

2. Ὅσα ῥήματα λήγουσιν εἰς **ομαι**, λέγομεν ὅτι εἶναι παθητικῆς φωνῆς π. χ. λούομαι, γυμνάζομαι, κόπτομαι.

3. Ὅσα ῥήματα τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ προπαραλήγουσαν λέγονται **βαρύντονα**. Τὰ βαρύντονα ῥήματα τῆς μὲν ἐνεργητικῆς φωνῆς λήγουν εἰς **ω** καὶ παροξύνονται, τῆς δὲ παθητικῆς φωνῆς εἰς **ομαι** καὶ προπαροξύνονται.

Γύμνασμα 128. Εὗρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας καὶ γράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας εἰς δύο χωριστὰς στήλας 10 ῥήματα ἐνεργητικῆς φωνῆς καὶ 10 παθητικῆς.

Ἀριθμοὶ καὶ πρόσωπα

ἐγὼ γράφω σὺ γράφεις αὐτὸς γράφει
ἡμεῖς γράφομεν σεῖς γράφετε αὐτοὶ γράφουν

1. Εἰς τὰ ῥήματα διακρίνομεν δύο ἀριθμούς: ἐνικόν, ὅταν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἓν, καὶ πληθυντικόν, ὅταν τὰ ὑποκείμενα πολλά.

2. Ἀκόμη εἰς ἕκαστον ἀριθμὸν διακρίνομεν τρία πρόσωπα: πρῶτον (ἐγὼ ἢ ἡμεῖς), δεύτερον (σὺ ἢ σεῖς) καὶ τρίτον (αὐτὸς - αὐτοὶ ἢ ἐκεῖνος - ἐκεῖνοι).

Χρόνοι τοῦ ῥήματος

Λύω τὰ προβλήματα

“Οταν ἦλθες, **ἔλυνον** τὰ προβλήματα

“**ἔλυσα** τὰ προβλήματα

“**ἔχω λύσει** τὰ προβλήματα

“Οταν ἦλθες **εἶχον λύσει** τὰ προβλήματα

Αὔριον ὅλον τὸ πρωὶ **θὰ λύω** προβλήματα

Αὔριον **θὰ λύσω** τὰ προβλήματα.

“Οταν θὰ ἔλθης **θὰ ἔχω λύσει** τὰ προβλήματα.

1. “Οταν λέγω **λύω**, σημαίνει ὅτι ἡ ἐνέργεια γίνεται τώρα εἰς τὸ **παρόν**.

2. “Οταν λέγω **ἔλυνον**, **ἔλυσα**, **εἶχον λύσει**, σημαίνει ὅτι ἡ ἐνέργεια (πρᾶξις) ἔγινεν εἰς τὸ **παρελθόν** (περασμένον χρόνον).

3. “Οταν λέγω **θὰ λύω**, **θὰ λύσω**, **θὰ ἔχω λύσει**, σημαίνει ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνη εἰς τὸ **μέλλον**.

4. Τὰ ῥήματα λοιπὸν φανερώουν καὶ τὸ χρονικὸν σημεῖον κατὰ τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ πρᾶξις, εἶναι δὲ τὰ χρονικὰ σημεῖα τρία, τὸ **παρόν**, **παρελθόν** καὶ **μέλλον**.

5. Οἱ διάφοροι τύποι, τοὺς ὁποίους λαμβάνει τὸ ῥήμα, διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ χρονικὸν σημεῖον, κατὰ τὸ ὁποῖον γίνεται, ἔγινεν, ἢ θὰ γίνη ἡ πρᾶξις, λέγονται **χρόνοι** τοῦ **ῥήματος** π. χ. **λύω**, **ἔλυνον**, **ἔλυσα**, **ἔχω λύσει** κλ.

Οἱ χρόνοι τοῦ ῥήματος εἶναι 8· οἱ ἐξῆς :

1. **Ἐνεστώς** (λύω), ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις γίνεται τώρα εἰς τὸ παρόν καὶ διαρκεῖ.

2. **Παρατατικὸς** (ἔλυνον), ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις ἐγένετο εἰς τὸ παρελθὸν διαρκῶς ἢ κατ’ ἐπανάληψιν.

3. **Ἀόριστος** (ἔλυσα), ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις ἔγινεν ἀπλῶς εἰς τὸ παρελθὸν ἄνευ διαρκείας.

4. **Παρακείμενος** (ἔχω λύσει), ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις **ἔχει τελειώσει** (εἶναι τελειωμένη).

5. **Ὑπερσυντέλικος** (εἶχον λύσει), ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις **εἶχε τελειώσει** (ἦτο τελειωμένη) εἰς ὥρισμένον χρόνον τοῦ παρελθόντος.

6. **Μέλλων διαρκείας** (θὰ λύω), ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνηται εἰς τὸ μέλλον κατὰ διάρκειαν.

7. **Μέλλων σιγμιαῖος** (θὰ λύσω), ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ

πρᾶξις θὰ γίνη μίαν φοράν εἰς τὸ μέλλον ἄνευ διαρκείας.

8. **Μέλλον τειλεσεσμένος** (θὰ ἔχω λύσει), ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ ἔχη τελειώσει εἰς τὸ μέλλον.

Λύω ἔλυον ἔλυσα

ἔχω λύσει, εἶχον λύσει, θὰ λύω, θὰ λύσω, θὰ ἔχω λύσει.

Οἱ χρόνοι, τοὺς ὁποίους ἐκφράζομεν μὲ μίαν λέξιν λέγονται **μονολεκτικοί**, ὅσοι δὲ μὲ περισσοτέρας λέγονται **περιφραστικοί**. Μονολεκτικοὶ εἶναι ὁ ἐνεστώς, παρατατικός καὶ ἀόριστος, περιφραστικοὶ δὲ οἱ ὑπόλοιποι πέντε.

Γύμνασμα 129. α') Γράψατε εἰς τρεῖς στήλας, ποῖοι χρόνοι φανερώνουν τὸ παρόν, ποῖοι τὸ παρελθὸν καὶ ποῖοι τὸ μέλλον.

β') Γράψατε εἰς ἄλλας τρεῖς στήλας ποῖοι χρόνοι φανερώνουν διάρκειαν εἰς τὸ παρόν, εἰς τὸ παρελθὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον, ποῖοι τὸ στιγμιαίον καὶ ποῖοι τὸ μέλλον.

Ἑγκλίσεις

Ἐγὼ **ἔγραψα** καὶ τώρα **παίζω**.

Σὺ, **ἂν γράψης**, θὰ παίξῃς.

εἶθε νὰ ἐπιτύχῃς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς.

Γράφε Νικόλαε.

Ὅταν λέγω **ἔγραψα** ἢ **παίζω**, φανερώνω ὅτι πραγματικῶς καὶ ὠρισμένως ἔγραψα ἢ παίζω.

Ὅταν λέγω **ἂν γράψης**, φανερώνω ὅτι δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν θὰ γράψῃς ἢ ὄχι.

Ὅταν λέγω **εἶθε νὰ ἐπιτύχῃς**, ἐκφράζω μίαν εὐχήν.

Ὅταν λέγω **γράφε** ἐκφράζω παράκλησιν ἢ προσταγὴν.

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι ἡ ψυχικὴ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου φανερώνεται μὲ διαφόρους τύπους τοῦ ῥήματος ἢ ὡς βεβαία ἢ ὡς ἀβέβαιος ἢ ὡς εὐχὴ ἢ ὡς παράκλησις καὶ προσταγὴ.

1. Οἱ τύποι τοῦ ῥήματος, μὲ τοὺς ὁποίους φανερόνεται ἡ ψυχικὴ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου, λέγονται **ἐγκλίσεις**. Εἶναι δὲ αἱ ἐγκλίσεις τέσσαρες, αἱ ἐξῆς :

1. **Ὁριστική**, ἡ ὁποία φανερώνει πρᾶξιν ὠρισμένην καὶ βεβαίαν, π. χ. ἐγὼ γράφω, σὺ ἔγραφες, ἐκεῖνος ἔγραψεν.

2. **Ὑποτακτική**, ἡ ὁποία φανερώνει πρᾶξιν ἐπιθυμητὴν ἢ προσδοκωμένην, πολλάκις δὲ καὶ προτροπὴν ἢ προσταγὴν π. χ. ἂν γράψῃς καλά, θὰ ἐπαινεθῇς. Περιμένω νὰ ἔλθῃς. Ἄς ὑπάγωμεν.

3. **Εὐκικὴ**, ἡ ὁποία φανερώνει εὐχὴν π. χ. εἶθε νὰ ἔχομεν εὐρήνην.

4. **Προστακτικὴ**, ἡ ὁποία φανερώνει παράκλησιν ἢ προσταγὴν π. χ. γράφετε γρήγορα. Πήγαινε εἰς τὴν ἀγοράν.

Τὰ ῥήματα ἔκτος τῶν τεσσάρων ἐγκλίσεων ἔχουν καὶ δύο ἄλλους τύπους, οἱ ὁποῖοι ὁμοιάζουν καὶ μὲ τὰ ὀνόματα. Αὐτοὶ εἶναι τὸ **ἀπαρέμφατον** καὶ ἡ **μετοχή**.

Ἀπαρέμφατον

Τὸ κλέπτειν (= ἡ κλοπὴ) εἶναι κακόν.

Τὸ ἐργάζεσθαι (= ἡ ἐργασία) εἶναι ἀρετὴ.

Τὸ παίζειν (= τὸ παιγνίδιον) εἶναι ὠφέλιμον.

Αἱ λέξεις **τὸ κλέπτειν, τὸ ἐργάζεσθαι, τὸ παίζειν** εἶναι τύποι τοῦ ῥήματος, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι σημασίαν οὐσιαστικοῦ. Διὰ τοῦτο λέγονται **ῥηματικὰ οὐσιαστικά** ἢ **ἀπαρέμφατα**, ἐπειδὴ δὲν φανερῶνουν (παρεμφαίνουν) οὔτε ἔγκλισιν, οὔτε ἀριθμόν, οὔτε πρόσωπον.

1. Τὸ **ἀπαρέμφατον** εἶναι τύπος τοῦ ῥήματος, ὁ ὁποῖος ἔχει σημασίαν οὐσιαστικοῦ, ἥτοι εἶναι ῥηματικὸν οὐσιαστικόν.

2. Σήμερον σπανίως μεταχειριζόμεθα τὸ ἀπαρέμφατον, πάντοτε δὲ μὲ τὸ ἄρθρον ὡς οὐδέτερον οὐσιαστικὸν ἄκλιτον (**ὀνομαστικὸν ἀπαρέμφατον**), π. χ. τὸ τρώγειν, τοῦ τρώγειν, τῷ τρώγειν, τὸ τρώγειν.

Παραδείγματα : Ἡ ὄρεξις ἔρχεται ἐν τῷ τρώγειν. Τὸ γυμνάζεσθαι εἶναι ὑγιεινόν. Ἀπαγορεύεται τὸ καπνίζειν. Τὸ πλανᾶσθαι εἶναι ἀνθρώπινον. Ἀπαγορεύεται τὸ πτύειν κατὰ γῆς. Ὁ φίλος μου ἔχει εὐχέριαν εἰς τὸ λέγειν.

Σημ. Οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο συνήθως τὸ ἀπαρέμφατον ὡς **ῥηματικὸν ἄνευ ἄρθρου**.

Μετοχή

ὁ βλάπτων	ἡ βλάπτουσα	τὸ βλάπτον
ὁ ἁμαρτάνων	ἡ ἁμαρτάνουσα	τὸ ἁμαρτάνον
ὁ λατρευόμενος	ἡ λατρευομένη	τὸ λατρευόμενον
ὁ ἀγαπώμενος	ἡ ἀγαπωμένη	τὸ ἀγαπώμενον
ὁ βλάπτων	= ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος βλάπτει	ἢ ὁ βλαβερός
ὁ ἁμαρτάνων	= » » ἁμαρτάνει	ἢ ὁ ἁμαρτωλὸς
ὁ λατρευόμενος	= » » λατρεύεται	ἢ ὁ λατρευτὸς
ὁ ἀγαπώμενος	= » » ἀγαπᾶται	ἢ ὁ ἀγαπητὸς.

Αἱ λέξεις *βλάπτων, ἀμαρτάνων, λατρευόμενος, ἀγαπώμενος*, εἶναι τύποι τοῦ ῥήματος, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σημασίαν ἐπιθέτου.

Ἐπειδὴ δὲ μετέχουν καὶ τοῦ ῥήματος καὶ τοῦ ἐπιθέτου, λέγονται *μετοχαὶ ἢ ῥηματικά ἐπίθετα*.

1. Ἡ μετοχὴ εἶναι τύπος τοῦ ῥήματος, ὁ ὁποῖος ἔχει σημασίαν ἐπιθέτου, ἥτοι εἶναι ῥηματικὸν ἐπίθετον. Αἱ μετοχαὶ κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα, ὡς θὰ ἴδωμεν.

Παρεπόμενα τοῦ ῥήματος

1. Ὅπως ἐμάθομεν, εἰς τὰ ῥήματα διακρίνομεν: α') τὴν διάθεσιν, β') τὴν φωνήν, γ') τὸν χρόνον, δ') τὴν ἑγκλίσιν, ε') τὸν ἀριθμὸν καὶ στ') τὸ πρόσωπον.

Τὰ 6 αὐτὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ἢ παρακολουθήματα τοῦ ῥήματος λέγονται *παρεπόμενα* αὐτοῦ.

Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ῥημάτων

Διὰ νὰ κλίνωμεν τοὺς περιφραστικοὺς χρόνους τῶν ῥημάτων, πρέπει νὰ μάθωμεν τὴν κλίσιν τῶν βοηθητικῶν ῥημάτων ἔχω καὶ εἶμαι.

Ἑνεστῶς

Ὁριστική	Υποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρέμ. Μετοχή
ἐγὼ ἔχω	νὰ ἔχω	εἶθε νὰ ἔχω		ὁ ἔχων
σύ ἔχεις	νὰ ἔχῃς	» » ἔχῃς	ἔχε	ἡ ἔχουσα
αὐτὸς ἔχει	νὰ ἔχῃ	» » ἔχῃ	ᾶς (νὰ) ἔχῃ	τὸ ἔχον
ἡμεῖς ἔχομεν	νὰ ἔχωμεν	» » ἔχωμεν		(τὸ) ἔχον
σεῖς ἔχετε	νὰ ἔχητε	» » ἔχητε	ἔχετε	
αὐτοὶ ἔχουσιν	νὰ ἔχωσιν	» » ἔχωσιν	ᾶς (νὰ) ἔχωσιν	
	ἢ ἔχουν	» » ἔχουν	(ἔχουν)	

Παρατατικός

ἐγὼ εἶχον
σύ εἶχες
αὐτὸς εἶχε
ἡμεῖς εἶχομεν
σεῖς εἶχετε
αὐτοὶ εἶχον

Ἑνεστῶς

Ὁριστική	Υποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρέμ. Μετοχή
ἐγὼ εἶμαι	νὰ εἶμαι	εἶθε νὰ εἶμαι		ὁ ὢν
σύ εἶσαι	νὰ εἶσαι	» » εἶσαι	ἔσο (ᾶς εἶσαι)	ἡ οὖσα
αὐτὸς εἶναι	νὰ εἶναι	» » εἶναι	ᾶς (νὰ) εἶναι	τὸ ὄν
ἡμεῖς εἶμεθα	νὰ εἶμεθα	» » εἶμεθα		(τὸ) εἶναι
σεῖς εἴσθε	νὰ εἴσθε	» » εἴσθε	ἔστε (ᾶς εἴσθε)	
αὐτοὶ εἶναι	νὰ εἶναι	» » εἶναι	ᾶς (νὰ) εἶναι	

Παρατατικός

ἐγὼ ἦμην
σύ ἦσο
αὐτὸς ἦτο
ἡμεῖς ἦμεθα
σεῖς ἦσθε
αὐτοὶ ἦσαν

Σημ. Ἡ προστακτικὴ δὲν ἔχει πρῶτον πρόσωπον.

Κλίσεις τῆς ἐνεργητικῆς

Ἑνεστῶς

Ὅριστική

ἐγὼ	λύω
σύ	λύ-εις
αὐτός	λύ-ει
ἡμεῖς	λύ-ομεν
σεῖς	λύ-ετε
αὐτοὶ	λύ-ουσι(ν) ἢ λύουν

Ὑποτακτική

νὰ λύ-ω
νὰ λύ-ης
νὰ λύ-ῃ
νὰ λύ-ωμεν
νὰ λύ-ητε
νὰ λύ-ωσι(ν) ἢ λύουν

Παρατατικὸς

ἔλυ-ον, ἔλυ-ες, ἔλυ-ε, ἔλύ-ομεν, ἔλύ-ετε, ἔλυ-ον.

Ἀόριστος

ἐγὼ	ἔλυ-σα	νὰ λύ-σω
σύ	ἔλυ-σας	νὰ λύ-σῃς
αὐτός	ἔλυ-σε(ν)	νὰ λύ-σῃ
ἡμεῖς	ἔλύ-σαμεν	νὰ λύ-σωμεν
σεῖς	ἔλύ-σατε	νὰ λύ-σητε
αὐτοὶ	ἔλυ-σαν	νὰ λύ-σωσι(ν) ἢ λύσουν

Παρακείμενος

ἐγὼ	ἔχω λύσει ἢ λελυμένον	νὰ ἔχω λύσει ἢ λελυμένον
σύ	ἔχεις » »	νὰ ἔχῃς » »
αὐτός	ἔχει » »	νὰ ἔχῃ » »
ἡμεῖς	ἔχομεν » »	νὰ ἔχωμεν » »
σεῖς	ἔχετε » »	νὰ ἔχητε » »
αὐτοὶ	ἔχουσι » »	νὰ ἔχωσι » »
	ἢ ἔχουν » »	ἢ νὰ ἔχουν » »

Ὑπερσυντέλικος

εἶχον	} λύσει ἢ λελυμένον	εἴχομεν	} λύσει ἢ λελυμένον
εἶχες		εἴχετε	
εἶχε		εἶχον	

φωνῆς τοῦ ῥήματος λύω

Εὐκτική	Ἑνεστώς Προστακτική	Μετοχή
εἶθε νὰ λύ-ω	—	—
» » λύ-ρσ	λῦ-ε	ὁ λύ-ων
» » λύ-η	ἄς (νὰ) λύ-η	ἡ λύ-ουσα
» » λύ-ωμεν	—	τὸ λῦ-ον
» » λύ-ητε	λύ-ετε	Ἀπαρέμφατον
» » λύ-ωσι(ν)	ἄς(νὰ) λύ-ωσι(ν)	(τὸ) λύ-ειν
ἢ » « λύ-ουν	ἢ » » λύ-ουν	

	Ἀόριστος	
εἶθε νὰ λύ-σω	—	—
» » λύ-σης	λῦ-σον	ὁ λύ-σας
» » λύ-ση	ἄς(νὰ) λύ-ση	ἡ λύ-σασα
» » λύ-σωμεν	—	τὸ λῦ-σαν
» » λύ-σητε	λύ-σατε	
» » λύ-σωσι(ν)	ἄς (νὰ) λύ-σωσι(ν)	
ἢ » » λύ-σουν	ἢ » » λύ-σουν	

Παρακείμενος		
εἶθε νὰ ἔχω λύσει ἢ λελυμένον		ὁ ἔχων λύσει
» » ἔχης » » »	ἔχε λύσει ἢ λελυμένον	ἡ ἔχουσα
» » ἔχη » » »	ἄς(νὰ) ἔχης λύσει ἢ »	λύσει
» » ἔχωμεν » » »		τὸ ἔχον
» » ἔχητε » » »	ἔχετε λύσει ἢ λελυμένον	λύσει ἢ
» » ἔχωσι » » »	ἄς(νὰ) ἔχωσι λύσει »	λελυμένον
ἢ » » ἔχουν » » »	ἢ » » ἔχουν λύσει »	

Μέλλων διαρκείας

θα λύω, θα λύης, θα λύη, θα λύωμεν, θα λύητε, θα λύωσιν ἢ λύουν.

Μέλλων στιγμιαῖος

θα λύσω, θα λύσῃς, θα λύσῃ, θα λύσωμεν, θα λύσητε, θα λύσωσιν ἢ λύσουν.

Μέλλων τετελεσμένος

θα ἔχω	θα ἔχωμεν	
θα ἔχῃς	θα ἔχητε	} λύσει ἢ λελυμένον
θα ἔχη	θα ἔχωσι	
	ἢ θα ἔχουν	

Θέμα, χαρακτήρ, κατάληξις

λύ—ω	λύ—εις	λύ—ει
γράφ—ω	γράφ—εις	γράφ—ει
τρέχ—ω	τρέχ—εις	τρέχ—ει

1. Τὸ μέρος τοῦ ῥήματος, τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλεται κατὰ τὴν κλίσιν, λέγεται **θέμα** π. χ. **λύ—, γράφ—, τρέχ—**.

2. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ** π. χ. **υ, φ, χ**.

3. Τὸ μέρος τοῦ ῥήματος, τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται κατὰ τὴν κλίσιν, λέγεται **κατάληξις** π. χ. **—ω—εις—ει**.

Καταλήξεις τῆς ὀριστικῆς, ὑποτακτικῆς, προστακτικῆς καὶ μετοχῆς τῶν μονολεκτικῶν χρόνων

	Ὅριστικὴ	Ὑποτακτικὴ καὶ Εὐκτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ
Ἑνεστ.	ω, εις, ει ομεν, ετε, ουσιν ἢ ουν	ω, ης, η ωμεν, ητε, ωσι (ν) ἢ ουν	ε ετε	ειν	ων ουσα ον
Παρατ.	ον, ες, ε ομεν, ετε, ον				
Ἀόριστ.	σα, σās, σα σαμεν, σατε, σαν	σω, σης, ση σωμεν, σητε, σωσιν ἢ σουν	σον σατε		σας σασα σαν

Παρατηρήσεις

λύουσι τὴν ἄσκησιν ἔγραφε γραμματικὴν
λύουσιν ἄσκησιν ἔγραφεν ἀριθμητικὴν

1. Αἱ καταλήξεις **σι** καὶ **ε**, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίσῃ ἀπὸ φωνῆεν, λαμβάνουν ἐν **ν** χάριν εὐφωνίας.

Ὅριστικὴ: λύ—ω, λύ—εις, λύ—ει, λύ—ομεν, λύ—ετε, λύ—ουσιν

Ὑποτακτικὴ: λύ—ω, λύ—ης, λύ—ῃ, λύ—ωμεν, λύ—ητε, λύ—ωσι(ν).

Παρατηρήσατε καὶ εὑρετε τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν καταλήξεων τῆς ὀριστικῆς καὶ ὑποτακτικῆς.

2. Τὰ ῥήματα γράφονται μὲ καταλήξεις ὑποτακτικῆς, ὅταν ἔχουν ἔμπροσθεν τὰς ἀκλίτους λέξεις: ἄν, ἐάν, ὅταν, ὁπόταν, ἄς, θά, νά,

ἵνα, διὰ νά, μή, μήπως, ἀφοῦ, ἅμα, ἕως ὅτου, μέχρις ὅτου, ἐνῶ, πρὶν, μόλις.

Μεταβολαὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ῥημάτων εἰς τὸν ἀόριστον κλ.

λύ-ω	παιδεύ-ω	πταί-ω
γράφ-ω	τρέχ-ω	φυλάσσ-ω

1. Ὅσα ῥήματα ἔχουν χαρακτῆρα φωνῆεν λέγονται **φωνηεντόληκτα**, ὅσα δὲ σύμφωνον **συμφωνόληκτα**.

Τὰ συμφωνόληκτα ῥήματα, ἂν ἔχουν χαρακτῆρα οὐρανικόν, λέγονται **οὐρανικόληκτα**, ἂν χειλικόν, λέγονται **χειλικόληκτα**, ἂν ὀδοντικόν **ὀδοντικόληκτα**, ἂν ὑγρὸν **ὕγρόληκτα**, ἂν ἐνρινον **ἐνρινόληκτα**.

Ἐνεστώς :	Ἀόριστος :
λύ-ω	ἔλυ-σα
» παιδεύ-ω	ἔπαιδευ-σα
» πταί-ω	ἔπτει-σα

2. Ὁ ἀόριστος τῶν φωνηεντολήκτων ῥημάτων σχηματίζεται ὁμαλῶς, ἂν προστεθοῦν εἰς τὸ θέμα αἱ καταλήξεις.

Ἐνεστώς :	Ἀόριστος :
τρέχ-ω	ἔτρεχ-σα = ἔτρεξα
» πλέκ-ω	ἔπλεκ-σα = ἔπλεξα

3. Ὁ χαρακτῆρ τῶν οὐρανολήκτων (κ, γ, χ) μὲ τὸ σ τῆς καταλήξεως **σα** γίνεται **Ξ**.

Ἐνεστώς :	Ἀόριστος :
λείπ-ω	ἔλειπ-σα = ἔλειψα
» τριβ-ω	ἔτριβ-σα = ἔτριψα
» γράφ-ω	ἔγραφ-σα = ἔγραψα

4. Ὁ χαρακτῆρ τῶν χειλικολήκτων (π, β, φ) μὲ τὸ σ τῆς καταλήξεως **σα** γίνεται **Ψ**.

Ἐνεστώς :	Ἀόριστος :
πεί-θω	ἔπειθ-σα = ἔπεισα
» σπεύδ-ω	ἔσπευδ-σα = ἔσπευσα

5. Ὁ χαρακτῆρ τῶν ὀδοντικολήκτων (τ, δ, θ) πρὸ τοῦ σ τῆς καταλήξεως **σα** ἀποβάλλεται.

Ἐνεστώς :	Ἀόριστος :
φυλάσσω ἢ φυλάττω	ἔφύλαξα
» χαράσσω ἢ χαράττω	ἔχάραξα
» ταρασσω ἢ ταράττω	ἔτάραξα

6. Ὅταν ὁ χαρακτῆρ τοῦ ῥήματος εἶναι δύο **σσ** ἢ **ττ**, ὁ ἀόριστος λήγει εἰς **Ξα**.

νομίζω	ἐνόμισα	ποτίζω	ἐπότισα
στενάζω	ἔστέναξα	στηρίζω	ἑστήριξα

7. Ὄταν ὁ χαρακτήρ εἶναι ζ, ὁ ἀόριστος ἄλλων ῥημάτων λήγει εἰς σα καὶ ἄλλων εἰς ξα.

βλάπτω	ἐβλαψα	κόπτω	ἔκοψα
κλέπτω	ἔκλειψα	κρούπτω	ἔκρουψα.

8. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς πτω, λογίζονται χειλικόληκτα (θεμ, κλεπ) καὶ διὰ τοῦτο σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς ψ.

Γύμνασμα 130. Σχηματίσατε καὶ γράψατε τὸν παρατατικὸν καὶ ἀόριστον μόνον εἰς τὸ α' πρόσωπον τῶν ἐξῆς ῥημάτων:

γνωρίζω, δανεῖζω, παίζω, σκάπτω, πράττω, πιστεύω, συρίζω, παλαιῶ, κόπτω, τρίβω, πείθω, πέμπω, τρέπω.

Γράψατε εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ ἐγκλίσεις τὰ ῥήματα: παιδεύω, γράφω, παίζω, πείθω.

Ὁρθογραφικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ῥημάτων

Γνωρίζω, στηρίζω, χαιρετίζω, κτίζω, σχίζω, χαρίζω, ποτίζω, φυλακίζω, σφραγίζω, ἐλπίζω, ὀπλίζω, ἀρχίζω, ὑβρίζω, κερδίζω, καθαρίζω. πλουτίζω, βαδίζω, ἐνθυμίζω, ἐγχειρίζω, συνειθίζω, φωτίζω, γονατίζω, θερίζω, κοσκινίζω, σκορπίζω, βοτανίζω.

1. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς ἰζω, γράφονται μὴ ι, ἐκτὸς τοῦ δανεῖζω, ἀθροίζω, χορήζω, ἀναβλύζω, γογγύζω, δακρύζω, κελαρύζω, κατακλύζω, συγχύζω, καὶ μερικῶν ἄλλων σπανίων.

Παιδεύω, πιστεύω, νηστεύω, βασιλεύω, ἡγεμονεύω, κολακεύω, κινδυνεύω, φονεύω, φυτεύω, κλαδεύω, θωπεύω, θεραπεύω, ἱππεύω.

2. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς εὺω, γράφονται μὲ τὴν δίφθογγον εϋ, πλὴν τοῦ σέβομαι.

παύω, θραύω, ψαύω,

3. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς αὺω, γράφονται μὲ τὴν δίφθογγον αυ.

καίω, κλαίω, πταίω, παλαιῶ.

4. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ῥήματα τὰ λήγοντα εἰς αἰω γράφονται μὲ αι. Συνηθέστερα ἀπὸ τὰ ἐξαιρούμενα καὶ γραφόμενα μὲ ε εἶναι τά:

πλέω, πνέω (ἀναπνέω), συνδέω, ῥέω, ξέω, ζέω.

Υγιαίνω, θερμαίνω, ξηραίνω, λευκαίνω, ὑφαίνω, κοιλαίνω, σημαίνω, γλυκαίνω, βαραίνω.

5. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς αῖνω γράφονται μὲ αι ἐκτὸς τοῦ μένω. δένω καὶ στείνω (στενάζω).

χαίρω, καθαίρω, ἀσπαίρω, μαρμαίρω.

6. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς αἶρω γράφονται μετὰ τὴν δίφθογγον αἰ. Ἐξαιροῦνται τὰ : φέρω, δέρω καὶ ἄλλα σπάνια.

σπείρω, ἐγείρω, φθείρω.

7. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς εἶρω γράφονται μετὰ εἰ ἐκτὸς τοῦ σύρω, ὀλοφύρω, ὀδύρομαι.

Πλύνω, χύνω, μολύνω, βραδύνω, βαρύνω, παχύνω, πλατύνω, διευθύνω, ὀξύνω, ἀμβλύνω, μεγαθύνω, λαμπρύνω, ταχύνω.

8. Τὰ περισσότερα ῥήματα εἰς ὕνω γράφονται μετὰ υ. Ἐξαιροῦνται ὅμως μερικά, μετὰ τὴν ὁποίων κυριώτερα εἶναι τὸ πίνω, κλίνω, κρίνω, τὰ ὁποῖα γράφονται μετὰ ι καὶ κτείνω (φονεύω), τείνω (τεντώνω), τὰ ὁποῖα γράφονται μετὰ εἰ.

Διωρθώνω, πληγώνω, πληρώνω, σηκώνω, ὑψώνω, δηλώνω.

9. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς ὦνω γράφονται μετὰ ω, ἐκτὸς τοῦ ὁμῶν (= ὁρκίζομαι).

α') Καλῶ, τελῶ, δηλῶ, πωλῶ, γελῶ, χαλῶ, ἀλλὰ κολλῶ.

β') στέλλω, ἀνατέλλω, ἀγγέλλω, θάλλω, βάλλω, ψάλλω, σφάλλω.

10. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς λω, ἂν μὲν εἶναι περισπώμενα γράφονται συνήθως μετὰ ἐν λ, ἂν δὲ εἶναι βαρύτερα γράφονται μετὰ δύο λλ, ἐκτὸς τοῦ θέλω καὶ ὀφείλω.

Φυλάττω (σσω), χαράττω (σσω), ταράττω (σσω), κηρύσσω (σσω), λυαίτω.

11. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς ττω ἢ σσω γράφονται μετὰ ττ ἢ σσ, πλὴν τοῦ θέτω.

Ὁρθογραφικαὶ διαφοραὶ μετὰ τοῦ ἐνεστώτος καὶ ἀορίστου τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων.

Ἐνεστώς

Παρατατικὸς

Ἀόριστος

στέλλω
ἀνατέλλω
ἀγγέλλω
ψάλλω
σφάλλω
σπείρω
φθείρω
δέρω

ἔστελλον
ἀνέτελλον
ἤγγελλον
ἔψαλλον
ἔσφαλλον
ἔσπειρον
ἔφθειρον
ἔδερον

ἔστειλα
ἀνέτειλα
ἤγγειλα
ἔψαλα
ἔσφαλα
ἔσπειρα
ἔφθειρα
ἔδειρα

1. Ὅσα βαρύτερα ῥήματα, λήγουν εἰς λλω μόνον εἰς ἰὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικὸν γράφονται μετὰ δύο λλ· εἰς τὸν ἀόριστον καὶ λοιποὺς χρόνους γράφονται μετὰ ἐν λ.

2. Εἰς τὰ ὑγρόληκτα ῥήματα τὸ φωνῆεν, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται πρὸ τοῦ χαρακτηῖρος λ ἢ ρ, ἂν εἶναι βραχύ, ἐκτείνεται εἰς μακρὸν ἢ δίφθογγον εἰς τὸν ἀόριστον π. χ. στέλλω—ἔστειλα, ἀνατέλλω—ἀνέ-
τειλα, δέρω—ἔδειρα.

μένω	ἔμεινα
πλύνω	ἔπλυνα
θερμαίνω	ἐθέρμανα
σημαίνω	ἐσήμανα
κλίνω	ἔκλινα

3. Εἰς τὰ ἐνρινόληκτα ῥήματα τὸ φωνῆεν, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται πρὸ τοῦ χαρακτηῖρος, ἂν εἶναι βραχύ, ἐκτείνεται εἰς μακρὸν ἢ δίφθογγον εἰς τὸν ἀόριστον π. χ. μένω=ἔμεινα.

Ἀόριστος β'.

Ἐνεστῶς	Παρατατικὸς	Ἀόριστος
βάλλω	ἔβαλλον	ἔβαλον
μανθάνω	ἐμάνθανον	ἔμαθον
πάσχω	ἐπασχον	ἔπαθον

Μερικὰ συμφωνόληκτα ῥήματα δὲν σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς σα ἢ α, ἀλλὰ εἰς ον. Ὁ ἀόριστος δὲ ὁ ὅποιος λήγει εἰς ον ὀνομάζεται δεύτερος καὶ κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ὀριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Μετοχή
ἔμαθ-ον	νά μάθ-ω	εἶθε νά μάθ-ω	μάθ-ε	ὁ μαθὼν
ἔμαθ-ες	νά μάθ-ης	» » μάθ-ης	ᾤς μάθ-η	ἡ μαθοῦ- [σα
ἔμαθ-ε	νά μάθ-η	» » μάθ-η		τὸ μαθὼν
ἔμάθ-ομεν	νά μάθ-ωμεν	» » μάθ-ωμεν	μάθ-ετε	Ἀπαρέμφ. (τὸ) μα-
ἔμάθ-ετε	νά μάθ-ητε	» » μάθ-ητε	ᾤς μάθ-ωσιν	θεῖν
ἔμαθ-ον	νά μάθωσι(ν)	» » μάθ-ωσιν	ἢ ᾤς μάθ-ουν	
	ἢ νά μάθουν	ἢ» » μάθ-ουν		

1. Ὁ ἀόριστος δεύτερος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς μὲν τὴν ὀριστικὴν ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἐγκλίσεις καὶ τὴν μετοχὴν τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος.

Ὁ μαθὼν, ὁ βαλὼν, ὁ παθὼν, ὁ λαβὼν,
τὸ μαθεῖν, τὸ βαλεῖν, τὸ παθεῖν, τὸ λαβεῖν.

2. Ἡ μετοχὴ καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου β' τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ τὸ μὲν ἀπαρέμφατον περισπᾶται, ἡ δὲ μετοχὴ ὀξύνεται.

Ὀριστική : ἤλθον, εἶδον, εὔρον, ἔλαβον, εἶπον.

Προστακτική : ἐλθέ, ἰδέ, εὐρέ, λαβέ, εἰπέ.

3. Τὸ β' πρόσωπον τῆς προστακτικῆς τῶν πέντε ἐνεργητικῶν

ἀορίστων β' ἦλθον, εἶδον, εὗρον, ἔλαβον καὶ εἶπον, τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, ὡς ἐλθέ, ιδέ, εὐρέ, λαβέ καὶ εἰπέ. Τὰ σύνθετα ὁμως αὐτῶν ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον, π. χ. ἄπελθε, παράλαβε.

Τὸ **εἶπον** γράφεται μὲ **ει** εἰς ὅλας τὰ ἐγκλίσεις, ἐνῶ τὸ **εἶδον** μόνον εἰς τὴν ὀριστικήν. Εἰς τὰς ἄλλας γράφεται μὲ **ι**, π. χ. νὰ ἴδω, ιδέ, ὁ ἰδών.

Γύμνασμα 131. Γράψατε εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις τὸν ἀόριστον β' ἦλθον, ἔλαβον, εὗρον, εἶπον, ἔφαγον.

Αὔξεις συλλαβική

Ἑνεστῶς	Παρατατικὸς	Ἀόριστος
γράφω	ἔγραφον	ἔγραφα
παίζω	ἔπαιζον	ἔπαιξα
ῥάπτω	ἔρραπτον	ἔρραφα
ῥαντίζω	ἔρραντιζον	ἔρραντισα

1. Ὅσα ῥήματα ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον λαμβάνουν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ ἀόριστον ἐν **ε**, τὸ ὁποῖον λέγεται **συλλαβική αὔξις**. Λέγεται δὲ συλλαβική αὔξις, διότι τὸ ῥήμα αὐξάνει κατὰ μίαν συλλαβὴν π. χ. λύω, ἔλυον.

2. Ὅσα ῥήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ῥ διπλασιάζουν αὐτὸ μετὰ τὴν συλλαβικήν αὔξιν: π. χ. ῥέω, ἔρρεον.

Αὔξεις χρονική

Ἑνεστῶς	Παρατατικὸς	Ἀόριστος
ἀγγέλλω	ἤγγελλον	ἤγγειλα
ὀρίζω	ὥριζον	ὥρισα
ῥεθίζω	ῥέριθον	ῥέθισα

1. Ὅσα ῥήματα ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ ἀόριστον δὲν λαμβάνουν συλλαβικήν, ἀλλὰ **χρονικήν αὔξιν**.

Χρονική δὲ αὔξις λέγεται ἡ ἑκτασις τοῦ ἀρχικοῦ βραχέος φωνήεντος τοῦ ῥήματος εἰς μακρὸν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ ἀόριστον. Ἐκτείνονται δέ.

τὸ	α	εἰς	η	ἀκούω	ἤκουον
»	ε	»	η	ἐλπίζω	ἤλπιζον
»	ο	»	ω	ὀπλίζω	ὥπλιζον
»	ι	»	ι	ἰκετεύω	ἰκέτευον
»	υ	»	υ	ὑβρίζω	ὑβρίζον
»	αι	»	η	αἰσθάνομαι	ἠσθανόμην
»	οι	»	ω	οἰκτεῖρω	ὠκτεIRON
»	αυ	»	ηυ	αὐξάνω	ἠὔξανον
»	ευ	»	ηυ	εὐτυγχῶ	ἠτύχουν

Κλίσεις τῆς παθητικῆς φωνῆς

Ἑνεστώς

Ὅριστική

Ὑποτακτική

ἐγὼ	λύ-ομαι	νὰ λύ-ομαι
σύ	λύ-εσαι	νὰ λύ-ησαι
αὐτός	λύ-εται	νὰ λύ-ηται
ἡμεῖς	λύ-όμεθα	νὰ λυ-ώμεθα
σεῖς	λύ-εσθε	νὰ λύ-ησθε
αὐτοὶ	λύ-ονται	νὰ λύ-ωνται

Παρατατικός

ἐλυ-όμην, ἐλύ-εσο, ἐλύ-ετο, ἐλυ-όμεθα, ἐλύ-εσθε, ἐλύ-οντο

Ἀόριστος

Ὅριστική

Ὑποτακτική

ἐγὼ	ἐλύ-θην	νὰ λυ-θῶ
σύ	ἐλύ-θης	νὰ λυ-θῇς
αὐτός	ἐλύ-θη	νὰ λυ-θῇ
ἡμεῖς	ἐλύ-θημεν	νὰ λυ-θῶμεν
σεῖς	ἐλύ-θητε	νὰ λυ-θῆτε
αὐτοὶ	ἐλύ-θησαν	νὰ λυ-θῶσιν ἢ λυ-θοῦν

Παρακείμενος

ἔχω λυθῇ ἢ εἶμαι λελυμένος	νὰ ἔχω λυθῇ ἢ νὰ εἶμαι λελυμένος
ἔχεις » » εἶσαι λελυμένος	νὰ ἔχῃς » ἢ νὰ εἶσαι »
ἔχει » » εἶναι »	νὰ ἔχῃ » ἢ νὰ εἶναι »
ἔχομεν » » εἴμεθα λελυμένοι	νὰ ἔχωμεν » ἢ νὰ εἴμεθα λελυμένοι
ἔχετε » » εἴσθε »	νὰ ἔχητε » ἢ νὰ εἴσθε »
ἔχουσι » » εἶναι »	νὰ ἔχωσι » ἢ νὰ εἶναι »
(ἔχουν)	(ἔχουν)

Ὑπερσυντέλικος

εἶχον λυθῇ,	εἶχες λυθῇ,	εἶχε λυθῇ,
εἴχομεν λυθῇ,	εἴχετε λυθῇ	εἶχον λυθῇ
	ἢ	
ἦμην λελυμένος,	ἦσο λελυμένος,	ἦτο λελυμένος
ἦμεθα λελυμένοι,	ἦσθε λελυμένοι,	ἦσαν λελυμένοι.

τοῦ ῥήματος λύω

Ἐνεστώς

Εὐκτική

Προστακτική

Μετοχή

εἶθε νὰ λύ-ωμαι	—	ὁ λυόμενος
» » λύ-ησαι	λύ-ου (ᾧς λύ-ησαι)	ἡ λυ-ομένη
» » λύ-ηται	ᾧς λύ-ηται	τὸ λυ-όμενον
» » λυ-ώμεθα	—	Ἄπαρεμ.
» » λύ-ησθε	λύ-εσθε (ᾧς λύ-ησθε)	(τὸ) λύ-εσθαι
« » λύ-ωνται	ᾧς λύ-ωνται	

Ἀόριστος

εἶθε νὰ λυ-θῶ	—	ὁ λυθείς
» » λυ-θῆς	λύ-θητι (ᾧς λυ-θῆς)	ἡ λυ-θείσα
» » λυ-θῆ	ᾧς λυθῆ	τὸ λυ-θὲν
» » λυ-θῶμεν	—	
» » λυ-θῆτε	λύ-θητε (ᾧς λυ-θῆτε)	
» » λυ-θῶσι (λυθοῦν)	ᾧς λυ-θῶσι (λυ-θοῦν)	

Παρακείμενος

εἶθε νὰ ἔχω λυθῆ ἢ	εἶμαι λελυμένος	ὁ λελυμέ-
» » ἔχης » »	εἶσαι »	νος
» » ἔχῃ » »	εἶναι »	ἡ λελυμένη
» » ἔχωμεν » ἢ	εἴμεθα λελυμένοι	
» » ἔχητε » »	εἴσθε »	τὸ λελυμέ-
» » ἔχωσι » »	εἶναι »	νον

Μέλλων διαρκείας

θὰ λύωμαι,	θὰ λύῃσαι,	θὰ λύῃται
θὰ λυώμεθα,	θὰ λύσθε,	θὰ λύονται

Μέλλων στιγμιαίος

θὰ λυθῶ,	θὰ λυθῆς,	θὰ λυθῆ,
θὰ λυθῶμεν,	θὰ λυθῆτε,	θὰ λυθῶσι (λυθοῦν).

Μέλλων τετελεσμένος

θὰ ἔχω λυθῆ,	θὰ ἔχῃς λυθῆ,	θὰ ἔχῃ λυθῆ
θὰ ἔχωμεν λυθῆ	θὰ ἔχητε λυθῆ,	θὰ ἔχωσι λυθῆ
	ἢ	
θὰ εἶμαι,	θὰ εἶσαι,	θὰ εἶναι λελυμένος
θὰ εἴμεθα,	θὰ εἴσθε,	θὰ εἶναι λελυμένοι.

Ὁρθογραφικαὶ παρατηρήσεις

Ὁριστική	λύ-ομαι,	λύ-εσαι	λύ-εται
	λυ-όμεθα,	λύ-εσθε	λύ-ονται
Υποτακτική	νὰ λύ-ωμαι	νὰ λύ-ησαι	νὰ λύ-ηται
	νὰ λυ-ώμεθα	νὰ λύ-ησθε	νὰ λύ-ωνται

Συγκρίνατε καὶ εὑρετε τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν καταλήξεων τῆς ὀριστικῆς καὶ ὑποτακτικῆς.

1. Τὰ ῥήματα γράφονται εἰς ὑποτακτικὴν, ὅταν ἔχουν ἔμπροσθεν τοὺς συνδέσμους, τοὺς ὁποίους ἔχομεν μάθει. Ποιοὶ εἶναι αὐτοί;

Ὁ ἀνθόκηπος	ποτίζεται	ὑπὸ τῆς Ἑλένης
Σεῖς	ποτίζετε	τὸν ἀνθόκηπον
Τὸ δένδρον	φυτεύεται	ὑπὸ τοῦ Γεωργίου
Σεῖς	φυτεύετε	τὸ δένδρον

Διατὶ ἄλλα γράφονται μὲ **αι** καὶ ἄλλα μὲ **ε**;

Τίνος προσώπου καὶ ἀριθμοῦ εἶναι ὅσα γράφονται μὲ **αι**, καὶ τίνος ὅσα γράφονται μὲ **ε**;

Καταλήξεις τῆς ὀριστικῆς, ὑποτακτικῆς, προστακτικῆς κλ. τῶν μονολεκτικῶν χρόνων

Ὁριστική	Υποτακτική (Εὐκτική)	Προστακτ.	Ἀπαρέμ.	Μετοχή
ομαι, εσαι, εται όμεθα, εσθε, ονται	ἑνεστώς ομαι, ησαι, ηται όμεθα, ησθε, ωνται	ου εσθε	εσθαι	όμενος ομένη όμενον
όμεν, εσο, ετο όμεθα, εσθε, οντο	Παρατατικός			
θην, θης, θη θημεν, θητε, θησαν	Ἀόριστος θῶ, θῆς, θῆ θῶμεν, θῆτε, θῶσιν	θητι θητε		θείς θείσα θέν

Γύμνασμα 133. Γράψατε τὴν κλίσιν τοῦ ῥήματος παιδεύομαι εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ ἐγκλίσεις.

Μεταβολαὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ῥημάτων εἰς τὸν ἀόριστον

Ἑνεστ.	πλέκ-ομαι	Ἀόρ.	ἐπλέκ-θην	ἐπλέχθην
»	θέλεγ-ομαι	»	ἐθέλεγ-θην	ἐθέλχθην.

1. Ὁ οὐρανικὸς χαρακτὴρ τῶν ῥημάτων πρὸ τῆς καταλήξεως **θην** τοῦ ἀορίστου τρέπεται εἰς **χ**.

Ἔνεστ. τρίβ-ομαι Ἀόρ. ἐτρίβ-θην=ἐτρίφθην
» λείπ-ομαι » ἐλείπ-θην=ἐλείφθην

2. Ὁ χειλικὸς χαρακτὴρ τῶν ῥημάτων πρὸ τῆς καταλήξεως **θην** τρέπεται εἰς **φ**.

Ἔνεστ. πείθ-ομαι Ἀόρ. ἐπείθ-θην=ἐπείσθην
» ψεύδ-ομαι » ἐψεύδ-θην=ἐψεύσθην

3. Ὁ ὀδοντικὸς (τ, δ, θ) χαρακτὴρ τῶν ῥημάτων πρὸ τῆς καταλήξεως **θην** τοῦ ἀορίστου μεταβάλλεται εἰς **σ**.

Ἔνεστ. φυλάσσω-ομαι Ἀόρ. ἐφυλάσσω-θην=ἐφυλάχθην
» φυλάττω-ομαι » ἐφυλάττω-θην=ἐφυλάχθην
» κηρύσσω-ομαι » ἐκηρύσσω-θην=ἐκηρύχθην
» κηρύττω-ομαι » ἐκηρύττω-θην=ἐκηρύχθην

4. Ὅταν ὁ χαρακτὴρ τοῦ ῥήματος εἶναι **σσ** ἢ **ττ** πρὸ τῆς καταλήξεως **θην** τοῦ ἀορίστου τρέπεται εἰς **χ**.

Ἔνεστ. γνωρίζ-ομαι Ἀόρ. ἐγνωρίζ-θην=ἐγνωρίσθην
» φωτίζ-ομαι » ἐφωτίζ-θην=ἐφωτίσθην
» ὀπλίζ-ομαι » ὀπλίζ-θην=ὀπλίσθην

4. Ὅταν ὁ χαρακτὴρ τοῦ ῥήματος εἶναι **ζ** πρὸ τῆς καταλήξεως **θην** τοῦ ἀορίστου τρέπεται εἰς **σ**, ἐκτὸς σπανίων ἑξαιρέσεων, π. χ. στηρίζομαι, ἐστηρίζ-θην=ἐστηρίχθην.

Ἔνεστ. πλύν-ομαι Ἀόρ. ἐπλύν-θην=ἐπλύθην
» κλίν-ομαι » ἐκλίν-θην=ἐκλίθην
» κρίν-ομαι » ἐκρίν-θην=ἐκρίθην

5. Τὰ ῥήματα κλίνω, κρίνω, πλύνω, ἀποβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τῶν **ν** πρὸ τῆς καταλήξεως **θην** τοῦ ἀορίστου.

Ἔνεστ. στέλλομαι Ἀόρ. ἐστάλην
» τείνομαι » ἐτάθην
» φαίνομαι » ἐφάνην

6. Ὅσα ὑγρόληκτα καὶ ἐνρινόληκτα ῥήματα ἔχουν εἰς τὸ θέμα τῶν **ε, ει, αι** τρέπουν τοῦτο εἰς **α** εἰς τὸν παθητικὸν ἀόριστον.

Ἔνεστ. γράφ-ομαι Ἀόρ. ἐγράφ-ην
» φαίν-ομαι » ἐφάν-ην
» σπείρ-ομαι » ἐσπάρ-ην

7. Ἡ παθητικὴ φωνὴ ἔχει καὶ δευτέρον παθητικὸν ἀόριστον. Οὗτος ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ **α'** παθητικοῦ ἀορίστου ἄνευ τοῦ **θ** π. χ. **ην, ης, η, ημεν, ητε, ησαν** κλπ. Μόνον εἰς **β'** ἐνικὸν πρό-

παθητικοῦ παρακειμένου τῶν ἐξῆς ῥημάτων: σφραγίζομαι, μορφώνομαι, ὑβρίζομαι, φθείρομαι, ῥίπτομαι, φυλακίζομαι, ῥαντίζομαι, ἀποξηραίνομαι, διαλύομαι, συναθροίζομαι, φημίζομαι, καταγράφομαι, κατακλίνομαι, κατακλύζομαι, μολύνομαι, πλύνομαι, φονεύομαι.

Περισπώμενα ἢ συνηρημένα ῥήματα

γράφω	τιμῶ	(τιμάω)
βρέχω	ποιῶ	(ποιέω)
κρύπτω	δηλῶ	(δηλώω)
γράφομαι	τιμῶμαι	(τιμάομαι)
βρέχομαι	ποιουῖμαι	(ποιέομαι)
κρύπτομαι	δηλοῖμαι	(δηλόομαι)

1. Ὡς ἐμάθομεν, τὰ μὲν παροξύτονα καὶ προπαροξύτονα ῥήματα λέγονται βαρύτονα, τὰ δὲ περισπώμενα καὶ προπερισπώμενα λέγονται **περισπώμενα ἢ συνηρημένα**. Λέγονται δὲ συνηρημένα, ἐπειδὴ ὁ χαρακτήρ αὐτῶν **α, ε, ο**, συναρεῖται μὲ τὰς καταλήξεις π. χ. τιμάω = τιμῶ, τιμά-εις=ᾱς, τιμά-ει=ῃ.

ποιέω=ποιῶ, δηλώω=δηλῶ,

2. Τὰ συνηρημένα ῥήματα περισπῶνται, ἂν τονίζονται εἰς συνηρημένην λήγουσαν ἢ παραλήγουσαν.

πιστεύω	νικῶ	πιστεύομαι	νικῶμαι
πληγώνω	ἔρωτῶ	πληγώνομαι	ἔρωτῶμαι
λείπω	ἀγαπῶ	λείπομαι	ἀγαπῶμαι
βλάπτω	γελῶ	βλάπτομαι	γελῶμαι
παίζω	δαπανῶ	παίζομαι	δαπανῶμαι
τρίβω	κυβερνῶ	τρίβομαι	κυβερνῶμαι

Κατὰ τί διαφέρουν τὰ βαρύτονα ἀπὸ τὰ περισπώμενα; ποῦ καὶ πῶς τονίζονται τὰ βαρύνοντα; ποῦ καὶ πῶς τὰ περισπώμενα;

Γύμνασμα 137. Εὗρετε καὶ γράψατε 10 ἀσυναίρετα καὶ 10 συνηρημένα ῥήματα εἰς τὸ α' πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς ἐνεστώτος τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς.

Κλίσεις περισπωμένων ῥημάτων
Τάξις α' μέ χαρακτηρισ α' τιμάω = τιμῶ
Ἑνεργητικὴ φωνή

Ἑνεστώς

Ὅριστικὴ	Ἑυκατικὴ	Προστατικὴ	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
(τιμάω) τιμῶ	νά (τιμάω) τιμῶ	εἶθε νά τιμῶ	τὸ (τιμάειν)	ὁ (τιμάων) τιμῶν
(τιμάεις) τιμάς	νά (τιμάης) τιμάς	» » τιμάς	τιμᾶν	ἡ (τιμάουσα) τιμῶσα
(τιμάει) τιμᾷ	νά (τιμάῃ) τιμᾷ	» » τιμᾷ		τὸ (τιμάον) τιμῶν
(τιμάομεν) τιμῶμεν	νά (τιμάωμεν) τιμῶμεν	» » τιμῶμεν		
(τιμάετε) τιμάτε	νά (τιμάητε) τιμάτε	» » τιμάτε		
(τιμάουσι) τιμῶσι(ν)	νά (τιμάωσι) τιμῶσι(ν)	» » τιμῶσι(ν)		

Παρατατικὸς

Ἀόριστος

Παρακείμενος

Ἑπερσυντέλικος

Μέλλων διαρκείας

» στιγμιαίος

» τετελεσμένος

(ἐτίμαον) ἐτίμων, (ἐτίμαες) ἐτίμας, (ἐτίμαε) ἐτίμα.
 (ἐτιμῶμεν) ἐτιμῶμεν, (ἐτιμάετε) ἐτιμάτε, (ἐτίμαον) ἐτίμων.

ἐτίμησα, ἐτίμησας, σε, . . . κ. λ. π. κατὰ τὰ βαρύνοντα

ἔχω τιμήσει, ἔχεις τιμήσει . . . κ. λ. π. » »

εἶχον τιμήσει, εἶχες τιμήσει . . . κ. λ. π. » »

θὰ τιμῶ, θὰ τιμάς . . . κ. λ. π. κατὰ τὴν ὑποτακτικὴν ἐνεστώτος.

θὰ τιμήσω, θὰ τιμήσης . . . κ. λ. π. κατὰ τὰ βαρύνοντα.

θὰ ἔχω τιμήσει, θὰ ἔχης . . . κ. λ. π. » »

Παθητική φωνή

Ἑνεστωσ

Ὅριστική	ὑποακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρέμφατ.	Μετοχή
νά (τιμάομαι) τιμῶμαι νά (τιμάσαι) τιμᾶσαι νά (τιμάσῃ) τιμᾷται νά (τιμάμεθα) τιμώμεθα νά (τιμάσθε) τιμᾶσθε νά (τιμάονται) τιμῶνται	εἶθε νά τιμῶμαι » νά τιμᾶσαι » νά τιμᾷται » νά τιμώμεθα » νά τιμᾶσθε » νά τιμῶνται	— ἄς (τιμάῃσαι) τιμᾶσαι ἄς (τιμάῃται) τιμᾷται — ἄς (τιμάησθε) τιμᾶσθε ἄς (τιμάωνται) τιμῶνται	— τὸ (τιμάσθαι) τιμᾶσθαι	ὁ (τιμάόμενος) τιμώμενος ἡ (τιμαομένη) τιμωμένη τὸ (τιμαόμενον) τιμώμενον	
Παρατατικός	(ἐτιμάομην) ἐτιμώμην, (ἐτιμαόμεθα) ἐτιμώμεθα, ἐτιμήθην, ἐτιμήθης, ἦ, ἔχω τιμηθῆ, ἔχεις τιμηθῆ εἶμαι τετιμημένος, εἶσαι τετιμημένος εἶχον τιμηθῆ, εἴχες τιμηθῆ ἦμην τετιμημένος, ἦσο τετιμημένος θα τιμῶμαι, θα τιμᾶσαι, θα τιμηθῶ, θα τιμηθῆς θα ἔχω τιμηθῆ, θα ἔχης θα εἶμαι τετιμημένος, θα εἶσαι	(ἐτιμάσο) ἐτιμᾶσο, (ἐτιμάετο) ἐτιμᾶτο. (ἐτιμάσθῃ) ἐτιμᾶσθε, (ἐτιμᾶντο) ἐτιμᾶντο. κ. λ. π. κατὰ τὰ βαρύτερα κ. λ. π. κ. λ. π. κ. λ. π. κ. λ. π. κ. λ. π. κ. λ. π. κ. λ. π. κ. λ. π.	» »	» »	» »
Ἀόριστος					
Παρακείμενος					
ὑπερσυντέλικος					
Μέλλων διαρκείας				τὴν ὑποτακτικὴν ἐνεστώτος.	
» στιγμιαίος				τὰ βαρύτερα	
» τετελεσμένος				» » » » » »	

Παρατηρήσεις

τιμά-ω	ἐτίμα-σα	=	ἐτίμη-σα
τιμά-ομαι	ἐτιμά-θην	=	ἐτιμή-θην
ἔρωτά-ω	ἠρώτα-σα	=	ἠρώτη-σα
ἔρωτά-ομαι	ἠρωτά-θην	=	ἠρωτή-θην.

1. Ὁ χαρακτήρ **α**, ὅταν προστίθεται κατάληξις ἀρχίζουσα ἀπὸ σύμφωνον τρέπεται εἰς **η**.

περά-ω	=	ἐπέρα-σα,	θηρά-ω	=	ἐθήρα-σα
μειδιά-ω	=	ἐμειδί-ασα,	ἄροτριά-ω	=	ἠροτρία-σα

2. Ὅσα ῥήματα πρὸ τοῦ χαρακτήρος **α** ἔχουν **ρ** ἢ **ι** δὲν ἐκτείνουν τὸ **α** εἰς **η**. Ἐπίσης δὲν ἐκτείνουν τὸ **α** εἰς **η** καὶ τὰ ῥήματα **γελάω, πεινάω, σπάω, χαλάω, θλάω** καὶ **ἀκροάομαι**. Ἀυτὰ λαμβάνουν καὶ ἐν **σ** πρὸ τῆς καταλήξεως τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου π. χ. ἐγελάσθην, ἐχαλάσθην, ἐθλάσθην, ἠκροάσθην κλ.

Τὸ ῥῆμα **ζῶ** (ζάω) κλίνεται ὡς ἐξῆς.

Ἑνεστῶς.

Ὅριστική: ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζῶσι(ν).

Υποτακτ. νὰ ζῶ, νὰ ζῆς, νὰ ζῆ, νὰ ζῶμεν, νὰ ζῆτε, νὰ ζῶσιν, ἢ νὰ ζοῦν.

Εὐκτική: εἶθε νὰ ζῶ, εἶθε νὰ ζῆς, εἶθε νὰ ζῆ, εἶθε νὰ ζῶμεν, εἶθε νὰ ζῆτε, εἶθε νὰ ζῶσι(ν) ἢ εἶθε νὰ ζοῦν.

Προστακτ. : ζῆθι, ζήτω, (ᾶς ζῆ), ζῆτε, ᾶς ζῶσι(ν) ἢ ᾶς ζοῦν ἢ ζήτωσαν.

Ἀπαρέμφ. : (τὸ) ζῆν.

Μετοχή: ὁ ζῶν, ἡ ζῶσα, τὸ ζῶν.

Παρατατικός: ἔζων, ἔζης, ἔζη, ἔζῶμεν, ἔζητε, ἔζων.

1. Ἐπομένως τὸ ῥῆμα **ζῶ** διαφέρει κατὰ τὴν κλίσιν ἀπὸ τὰ εἰς **α**ω=ω, διότι ἔχει **η** (ἢ **η**), ὅπου τὰ ἄλλα ἔχουν **α** (ἢ **α**).

Γύμνασμα 138. Γράψατε τὴν κλίσιν τοῦ ἑνεστῶτος (εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις) τοῦ παρατατικοῦ καὶ μέλλοντος διαρκείας τῶν ῥημάτων: νικῶ, μελετῶ, ἔρωτῶμαι, καυχῶμαι.

Γύμνασμα 139. Σχηματίσατε τὸν ἀόριστον τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς ὡς καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου τῶν ἐξῆς ῥημάτων: ἐκτιμῶ, ἀγαπῶ, γελῶ, μειδιῶ, χαλῶ, δαπανῶ, κυβερνῶ, κρεμῶ, πλανῶμαι, μεριμνῶ, καλῶ.

Ἑνεργητικὴ φωνή

Ἑνεστιῶς

Ὀριστικὴ	Ἑποιατικὴ	Εὐκτικὴ	Προστατικὴ	Ἀπαρέμφρα.	Μειοχὴ
(ποιέω) ποιῶ	νά (ποιέω) ποιῶ	εἶθε νὰ ποιῶ	(ποιέε)	τὸ (ποιέειν)	ὁ (ποιέων) ποιῶν
(ποιέεις) ποιεῖς	νά (ποιέεις) ποιῆς	εἶθε νὰ ποιῆς	(ποιέει)	ποιεῖν	ἡ (ποιέουσα) ποιοῖσα
(ποιεῖ) ποιεῖ	νά (ποιεῖ) ποιῇ	εἶθε νὰ ποιῇ	ἄς (ποιέη) ποιῇ		τὸ (ποιέον) ποιοῦν
(ποιέομεν) ποιοῦμεν	νά (ποιέομεν) ποιῶμεν	εἶθε νὰ ποιῶμεν	(ποιέετε)		
(ποιέετε) ποιεῖτε	νά (ποιέετε) ποιῆτε	εἶθε νὰ ποιῆτε	(ποιέετε)		
(ποιέουσι) ποιοῦσι(ν)	νά (ποιέουσι) ποιῶσι(ν)	εἶθε νὰ ποιῶσι(ν)	ἄς ποιέωσι(ν) ποιῶσι(ν)		

Παρατατικὸς

(ἐποιέον) ἐποῖουν, (ἐποιέεις) ἐποιέεις, (ἐποιέει) ἐποιέει
(ἐποιέομεν) ἐποιοῦμεν, (ἐποιέετε) ἐποιέετε, (ἐποιέουν) ἐποιοῦν.

Ἀόριστος

ἐποίησα, ἐποίησας, ἐποίησε κλπ. κατὰ τὰ βαρύτονα.

Παρακειμένους

ἔχω ποιήσει, ἔχεις ποιήσει, » » » » » »

Ὑπερσυντέλικος

εἶχον ποιήσει, εἶχες ποιήσει » » » » » »

Μέλλων διαρκείας

θὰ ποιῶ, θὰ ποιῆς, θὰ ποιῇ » » » » » »

Μέλλων σιγμιαῖος

θὰ ποιήσω, θὰ ποιήσῃς, θὰ ποιήσῃ » » » » » »

Μέλλων τετελεσμένος

θὰ ἔχω ποιήσει, θὰ ἔχῃς ποιήσει . . . » » » » » »

τὴν ὑποτακτικὴν ἑνεστιῶς.

Παθητική φωνή

Εν εστὶ

[illegible]

Παρατηρήσεις.

ποιέ-ω	ἐποίη-σα	=	ἐποίησα
ποιέ-ομαι	ἐποιέ-θην	=	ἐποιή-θην
πώλε-ω	ἐπώλε-σα	=	ἐπώλη-σα
πώλε-ομαι	ἐπώλε-θην	=	ἐπώλη-θην.

1. Ὁ χαρακτήρ **ε**, ὅταν προστίθεται κατάληξις ἀρχίζουσα ἀπὸ σύμφωνον, ἐκτείνεται εἰς **η**.

Ἐξαιροῦνται καὶ δὲν τρέπουν τὸν χαρακτήρα **ε** εἰς **η** τὰ ῥήματα **καλέω**, **πονέω**, **ἀφαιρέω**, **ἀρκέω**, **ἐμέω**, καὶ **τελέω** π. χ. ἐκάλεσα, ἐπόνεσα, ἀφήρεσα, ἤρκεσα, ἤμεσα, ἐτέλεσα καὶ παθ. ἐτελέσθην. Τὸ τελευταῖον εἰς τὸν παθητικὸν ἀόριστον λαμβάνει καὶ ἓν **σ** πρὸ τῆς καταλήξεως.

Γύμνασμα 140. Γράψατε τὴν κλίσιν τοῦ ἐνεστώτος εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις, τοῦ παρατατικοῦ καὶ μέλλοντος διαρκείας τῶν ῥημάτων: πωλῶ, μετρῶ, ὠφελοῦμαι, τυραννοῦμαι.

Γύμνασμα 141. Σχηματίσατε τὸν ἀόριστον τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς ὡς καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τῶν ῥημάτων: φιλῶ, πολεμῶ, λυπῶ, μισῶ, ἀδικῶ, φιλονικῶ, χορηγῶ, ζωογονῶ, προχωρῶ, χειροτονῶ, εὐχαριστῶ.

Ενεργητική φωνή

Ενεστώς

Οριστική	Υποτακτική	Ενικτική	Προστακτική	Απαρέμφατον	Μετοχή
(δηλώ) δηλῶ	νά (δηλώ) δηλῶ	εἶθε νά δηλῶ	(δήλοε) δήλου ἦ	τὸ (δηλόειν)	ὁ (δηλῶν)
(δηλόεις) δηλοῖς	νά (δηλόης) δηλοῖς	» » δηλοῖς	ἄς (δηλόης) δηλοῖς	δηλοῦν	ἡ (δηλόουσα)
(δηλοεῖ) δηλοῖ	νά (δηλόη) δηλοῖ	» » δηλοῖ	ἄς (δηλόη) δηλοῖ		τὸ (δηλῶν)
(δηλόομεν) δηλοῦμεν	νά (δηλόομεν) δηλοῦμεν	» » δηλοῦμεν	(δηλόετε) δηλοῦτε ἦ		δηλοῦσα
(δηλόετε) δηλοῦτε	νά (δηλόητε) δηλοῦτε	» » δηλοῦτε	ἄς (δηλόητε) δηλοῦτε		τὸ (δηλῶν)
(δηλόουσι) δηλοῦσι(ν)	νά (δηλόωσι) δηλοῦσι(ν)	» » δηλοῦσι(ν)	ἄς (δηλόωσι) δηλοῦσι(ν)		δηλοῦν

Παρατακτικός

(εδήλου) ἐδήλουν, (εδήλοε) ἐδήλου, (εδήλοε) ἐδήλου
(εδηλόομεν) ἐδηλοῦμεν, (εδηλόετε) ἐδηλοῦτε, (εδήλοον) ἐδήλουν.

Αόριστος

ἐδήλωσα, ἐδήλωσας, σε κλπ. κατὰ τὰ βαρύτονα

Παρακείμενος

ἔχω δηλώσει, ἔχεις δηλώσει » » »

Υπερσυντέλικος

εἶχον δηλώσει, εἶχες δηλώσει » » »

Μέλλον διαρκείας

θὰ δηλῶ, θὰ δηλοῖς » » τὴν ὑποτακτικὴν ἐνεστώτος

» στιγμιαίος

θὰ δηλώσω, ἂν δηλώσῃς » » τὰ βαρύτονα

» τετελεσμένος

θὰ ἔχω δηλώσει, θὰ ἔχῃς δηλ. » » »

Παθητική φωνή

Εν τούτοις, η ανάλυση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων που πραγματοποιήθηκαν, έδειξε ότι οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα, θεωρούν ότι η χρήση των ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση, είναι απαραίτητη και ότι η χρήση τους μπορεί να βοηθήσει στην βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης.

[illegible]

Παρατηρήσεις.

δηλό-ω	ἐδήλοσα	=	ἐδήλω-σα
δηλό-ομαι	ἐδηλό-θην	=	ἐδηλώ-θην
σημειό-ω	ἐσημείο-σα	=	ἐσημείω-σα
σημειό-ομαι	ἐσημειό-θην	=	ἐσημειώ-θην.

1. Ὁ χαρακτήρ **ο**, ὅταν προστίθεται κατάληξις ἀρχίζουσα ἀπὸ σύμφωνον, ἐκτείνεται εἰς **ω**. Ἐξαιρεῖται τὸ **ἀρῶ**=ἤροσα.

2. Τὰ εἰς **ὦ** ῥήματα εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν λήγουν εἰς **ὦνω** καὶ κλίνονται ὡς βαρύτονα π.χ. δηλώνω, σημειώνω, μισθώνω.

Γενικαὶ παρατηρήσεις.

1. Τὰ συνηρημένα ἢ περισπώμενα ῥήματα μόνον εἰς τὸν ἑνεστώτα, παρατατικὸν καὶ μέλλοντα διαρκείας παρουσιάζουν διαφοράς. Οἱ ἄλλοι χρόνοι τῶν κλίνονται κατὰ τὰ βαρύτονα.

2. Α') Εἰς τὰ εἰς **ᾶ**=**ᾱ** ῥήματα συναιρεῖται ὁ χαρακτήρ μὲ τὰς καταλήξεις ὡς ἑξῆς:

α') τὸ **α+ε** ἢ **α+η** εἰς **ᾶ**

β') τὸ **α+ει** ἢ **α+η** εἰς **ᾷ**

γ') τὸ **α+ο** ἢ **α+ω** ἢ **α+ου** εἰς **ῶ**.

Ἐξαιρετικῶς εἰς τὸ ἀπαρέμφατον τὸ **α+ει** συναιρεῖται εἰς **ᾶ** ἅπλοῦν (καὶ ὄχι **ᾳ**) π. χ. τιμᾶν.

Β') Εἰς τὰ εἰς **ῶ**=**ᾱ** ῥήματα συναιρεῖται:

α') τὸ **ε+ει** εἰς **ει**

β') τὸ **ε+ο** εἰς **ου**

γ') τὸ **ε** μὲ μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον εἰς τὸ ἴδιον μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον.

Γ') Εἰς τὰ εἰς **ὦ**=**ᾱ** ῥήματα συναιρεῖται:

α') τὸ **ο+ε** ἢ **ο+ο** ἢ **ο+ου** εἰς **ου**.

β') τὸ **ο+η** ἢ **ο+ω** εἰς **ω**

γ') τὸ **ο+ει** ἢ **ο+η** ἢ **ο+οι** εἰς **οι**

Ἐξαιρετικῶς εἰς τὸ ἀπαρέμφατον τὸ **ο+ει** συναιρεῖται εἰς **ου** (καὶ ὄχι εἰς **οι**) π.χ. δηλοῦν.

3. Ὁ χαρακτήρ **α, ε, ο**, ὅταν προστίθεται κατάληξις ἀρχίζουσα ἀπὸ σύμφωνον, ἐκτείνεται εἰς μακρὸν ἥτοι τὸ **α** καὶ τὸ **ε** εἰς **η** καὶ τὸ **ο** εἰς **ω**, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων. Ἡ ἑκτασις δὲ γίνεται καὶ εἰς τὰς ἄλλας λέξεις, αἱ ὁποῖαι παράγονται ἀπὸ τὰ ῥήματα π.χ. ἡ ἐκτίμησις, τὸ τίμημα, ἡποίησις, ὁ ποιητής, ἡ βεβαίωσις, ὁ βεβαιωτής.

4. Γεραντῶν — Γραμματικὴ Ε' καὶ ΣΤ'

ἀλλὰ ἡ ἀροτρίασις, τὸ μειδιάμα, ἡ ἐκτέλεις, ἡ ἀφαίρεσις, τὸ ἄρο-
τρον κλ.

τιμώμεθα,	ἐτιμώμεθα,	τιμώμενος,	τίμα
ποιούμεθα,	ἐποιούμεθα,	ποιούμενος,	ποίει
δηλούμεθα,	ἐδηλούμεθα,	δηλούμενος,	δήλου.

3. Τὰ συνηρημένα ῥήματα περισπῶνται μόνον, ὅταν ἡ συνηρη-
μένη συλλαβὴ εἶναι λήγουσα ἢ παραλήγουσα καὶ τονίζεται. Ὅταν
ὁμως ἡ συνηρημένη συλλαβή, (π.χ. δηλούμενος) εἶναι προπαραλήγου-
σα ἢ ὅταν δὲν δέχεται τὸν τόνον (π.χ. δήλου), τονίζονται κατὰ τοὺς
γενικοὺς κανόνας.

Γύμνασμα 142. Γράψατε τὴν κλίσιν τοῦ ἐνεστώτος (εἰς ὅλας
τὰς ἐγκλίσεις) τοῦ παρατατικοῦ καὶ μέλλοντος διαρκείας τῶν ῥημά-
των: βεβαιῶ, σημειῶ, φανεροῦμαι, στεροῦμαι.

Γύμνασμα 143. Σχηματίσατε τὸν ἀόριστον τῆς ἐνεργητικῆς
καὶ παθητικῆς φωνῆς ὡς καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμέ-
νου τῶν ῥημάτων: πληρῶ, ὑποδουλῶ, κατορθῶ, ἀξιῶ, ὀχυρῶ, ἐπι-
χρυσῶ, ἐκμισθῶ.

Κλίσις μετοχῶν.

Αἱ μετοχαί, ὡς εἴπομεν, εἶναι τύποι τοῦ ῥήματος, οἱ ὅποιοι
ἔχουν σημασίαν ἐπιθέτου, ἥτοι εἶναι ῥηματικά ἐπίθετα. Ὡς ἐπίθετα
δὲ εἶναι τρικατάληκτα καὶ κλίνονται ὡς κατωτέρω.

α') **Ἐνεστώτος ἐνεργητικῆς φωνῆς** ὁ λύων, ἡ λύου-σα, τὸ λυ-ον.

Ἐνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	λύων	ἡ	λύουσα	τὸ	λύον
Γεν.	τοῦ	λύοντος	τῆς	λυούσης	τοῦ	λύοντος
Δοτ.	τῷ	λύοντι	τῇ	λυούσῃ	τῷ	λύοντι
Αἰτ.	τὸν	λύοντα	τὴν	λύουσαν	τὸ	λύον
Κλητ.	ὦ	λύων	ὦ	λύουσα	ὦ	λύον

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	λύοντες	αἱ	λύουσαι	τὰ	λύοντα
Γεν.	τῶν	λύόντων	τῶν	λυουσῶν	τῶν	λύόντων
Δοτ.	τοῖς	λύουσι	ταῖς	λυούσαις	τοῖς	λύουσι
Αἰτ.	τοὺς	λύοντας	τάς	λυούσας	τὰ	λύοντα
Κλητ.	ὦ	λύοντες	ὦ	λύουσαι	ὦ	λύοντα

β') **Ἐνεργητικοῦ ἀορίστου β'** ὁ μαθ-ών, ἡ μαθοῦ-σα, τὸ μαθ-όν.

Ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου β' κλίνεται ὅπως τοῦ ἐνε-
στώτος, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν ἢ παραλή-

γουςαν, π. χ. ὁ μαθών, τοῦ μαθόντος, ἡ μαθοῦσα, τῆς μαθούσης, τὸ μαθόν, τοῦ μαθόντος.

γ') Τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου· ὁ λύσ-ας, ἡ λύ-σασα, τὸ λῦ-σαν.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	λύσας	ἡ	λύσασα	τὸ	λῦσαν
Γεν.	τοῦ	λύσαντος	τῆς	λυσάσης	τοῦ	λύσαντος
Δοτ.	τῷ	λύσαντι	τῇ	λυσάσῃ	τῷ	λύσαντι
Αἰτ.	τὸν	λύσαντα	τὴν	λύσασαν	τὸ	λῦσαν
Κλητ.	ὦ	λύσας	ὦ	λύσασα	ὦ	λῦσαν

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	λύσαντες	αἱ	λύσασαι	τὰ	λύσαντα
Γεν.	τῶν	λυσάντων	τῶν	λυσασῶν	τῶν	λυσάντων
Δοτ.	τοῖς	λύσασι	ταῖς	λυσάσαις	τοῖς	λύσασι
Αἰτ.	τούς	λύσαντας	τάς	λυσάσας	τὰ	λύσαντα
Κλητ.	ὦ	λύσαντες	ὦ	λύσασαι	ὦ	λύσαντα

Σημ. Ἡ μετοχή αὕτη κλίνεται ὅπως τὸ ἐπίθετον ἅπας, ἅπασα, ἅπαν.

δ') Τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου α'· ὁ λυ-θείς, ἡ λυ-θεῖσα, τὸ λυ-θέν· τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου β'· ὁ γραφ-εῖς, ἡ γραφ-εῖσα, τὸ γρα-φέν.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	λυθείς	ἡ	λυθεῖσα	τὸ	λυθέν
Γεν.	τοῦ	λυθέντος	τῆς	λυθείσης	τοῦ	λυθέντος
Δοτ.	τῷ	λυθέντι	τῇ	λυθείσῃ	τῷ	λυθέντι
Αἰτ.	τὸν	λυθέντα	τὴν	λυθεῖσαν	τὸ	λυθέν
Κλητ.	ὦ	λυθείς	ὦ	λυθεῖσα	ὦ	λυθέν

Πληθυντικός ἀριθμός.

Ὄνομ.	οἱ	λυθέντες	αἱ	λυθεῖσαι	τὰ	λυθέντα
Γεν.	τῶν	λυθέντων	τῶν	λυθεισῶν	τῶν	λυθέντων
Δοτ.	τοῖς	λυθεῖσι	ταῖς	λυθείσαις	τοῖς	λυθεῖσι
Αἰτ.	τούς	λυθέντας	τάς	λυθείσας	τὰ	λυθέντα
Κλητ.	ὦ	λυθέντες	ὦ	λυθεῖσαι	ὦ	λυθέντα

Ὅμοίως κλίνεται ἡ μετοχή τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου β', π. χ. ὁ γραφ-εῖς- τοῦ γραφέντος, ἡ γραφεῖσα-τῆς γραφείσης, τὸ γραφέν-τοῦ γραφέντος.

ε') Τοῦ ἐνεστῶτος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν συνηρημένων.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	ποιῶν	ἡ	ποιούσα	τὸ	ποιῶν
Γεν.	τοῦ	ποιούντος	τῆς	ποιούσης	τοῦ	ποιούντος
Δοτ.	τῷ	ποιούντι	τῇ	ποιούσῃ	τῷ	ποιούντι
Αἰτ.	τὸν	ποιούντα	τὴν	ποιούσαν	τὸ	ποιῶν
Κλητ.	ὦ	ποιῶν	ὦ	ποιούσα	ὦ	ποιῶν

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	ποιοῦντες	αἱ	ποιοῦσαι	τὰ	ποιοῦντα
Γεν.	τῶν	ποιούντων	τῶν	ποιουσῶν	τῶν	ποιούντων
Δοτ.	τοῖς	ποιοῦσι	ταῖς	ποιούσαις	τοῖς	ποιοῦσι
Αἰτ.	τούς	ποιούντας	τάς	ποιούσας	τὰ	ποιοῦντα
Κλητ.	ὦ	ποιοῦντες	ὦ	ποιοῦσαι	ὦ	ποιοῦντα

Ὅμοίως κλίνονται καὶ αἱ μετοχαὶ τῶν λοιπῶν συνηρημένων ᾧ-μάτων π.χ. ὁ τιμῶν τοῦ τιμῶντος, ἡ τιμῶσα τῆς τιμώσης, τὸ τιμῶν τοῦ τιμῶντος κλ.

ὁ δηλῶν τοῦ δηλοῦντος, ἡ δηλοῦσα τῆς δηλούσης, τὸ δηλοῦν τοῦ δηλοῦντος κλ.

ὁ λύων—ὦ λύων, ὁ λύσας—ὦ λύσας, ὁ λυθείς—ὦ λυθείς,

ὁ ποιῶν—ὦ ποιῶν, ὁ τιμῶν—ὦ τιμῶν, ὁ δηλῶν—ὦ δηλῶν,

1. Αἱ μετοχαὶ σχηματίζουν πάντοτε τὴν ἐνικὴν κλητικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν.

στ') Τῆς παθητικῆς φωνῆς αἱ λήγουσαι εἰς μένος, μένη, μένον.

π.χ. ὁ λυ-όμενος, ἡ λυ-ομένη, τὸ λυ-όμενον (τοῦ ἐνεστῶτος)
 ὁ λελυ-μένος, ἡ λελυ-μένη, τὸ λελυ-μένον (τοῦ παρακειμένου)
 ὁ τιμῶ-μενος, ἡ τιμῶ-μένη, τὸ τιμῶ-μενον | τοῦ ἐνεστῶτ. τῆς
 ὁ ποι-ούμενος, ἡ ποι-ουμένη, τὸ ποι-ούμενον | παθ. φωνῆς τῶν
 ὁ δηλ-ούμενος, ἡ δηλ-ουμένη, τὸ δηλ-ούμενον | συνηρημένων

Τῶν μετοχῶν, αἱ ὁποῖαι λήγουσιν εἰς μένος, μένη, μένον, τὸ μὲν ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κλίνεται ὁμαλῶς κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν πρώτην π.χ. ὁ λυόμενος τοῦ λυομένου, ἡ λυομένη τῆς λυομένης κλπ.

Γύμνασμα 144. Εὗρετε καὶ γράψατε τὰς μετοχὰς τοῦ σημεριοῦ μαθήματός σας ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ· ἐπὶ πλέον γράψατε τὴν κλίσιν τῶν μετοχῶν: γραφεῖς-εῖσα-ἐν καὶ μελετῶν-ῶσα-ῶν.

Ἀνακεφαλαίωσις

Μέρη τοῦ λόγου

Ἔχομεν μάθει πλέον ὅλα τὰ εἶδη τῶν λέξεων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀκλίτων καὶ κλιτῶν.

Τὰ εἶδη αὐτὰ τῶν ἑλληνικῶν λέξεων λέγονται μὲ ἓν ὄνομα **μέρη τοῦ λόγου**, διότι ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖται ὁ λόγος.

Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἶναι δέκα, ἥτοι ἐξ κλιτὰ καὶ τέσσαρα ἀκλίτα.

Ταῦτα δὲ κατὰ σειρὰν, ὅπως τὰ ἐμάθομεν, εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Πρόθεσις, 2) ἐπίρρημα, 3) σύνδεσμος, 4) ἐπιφώνημα, 5) ὄνομα οὐσιαστικόν, 6) ἄρθρον, 7) ὄνομα ἐπίθετον, 8) ἀντωνυμία, 9) ῥήματα καὶ 10) μετοχή.

Κατάλογος ἀνωμάλων ῥημάτων

Ἀνώμαλα ῥήματα λέγονται ὅσα σχηματίζουν μερικοὺς χρόνους ἀνωμάλως. Συνηθέστερα ἀπὸ τὰ ἀνώμαλα ῥήματα εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Ἄγω (ὀδηγῶ, φέρω), παρατ. ἤγον, ἄορ. β' ἤγαγον καὶ μετοχή ὁ ἀγαγών, ἡ ἀγαγοῦσα, τὸ ἀγαγόν. Σύνθετα: ἐνάγω, εἰσάγω, ἐξάγω, κατάγομαι κλπ.

2. Ἀμαρτάνω, ἄορ. ἡμάρτησα καὶ β' ἤμαρτον.

3. Ἀναβαίνω, ἄορ. β' ἀνέβην, μετοχή ὁ ἀνάβας, ἡ ἀναβάσα, τὸ ἀναβάν. Τὸ ἀπλοῦν βαίνω, ἄλλα δὲ σύνθετα καταβαίνω, διαβαίνω κλπ.

4. Αὐξάνω, ἄορ. ηὔξησα, παθητ. ηὔξην, μετ. παθ. παρακειμ. ηὔξημένος-η-ον.

5) Ἀποθνήσκω, ἄορ. β' ἀπέθανον, μετοχή ἀποθανών-οῦσα-όν.

6. Ἀφήνω, παρατ. ἄφηνον, ἄορ. ἄφησα, καὶ ἄφηκα, παθ. ἄορ. ἀφένην.

7. Ἀφικνοῦμαι (φθάνω) παθ. ἄορ. ἀφίχθην, μετοχή ὁ ἀφίχθεις, ἡ ἀφίχθεισα, τὸ ἀφίχθέν.

8. Βάλλω, παρατ. ἔβαλλον, ἄορ. ἔβαλον παθ. ἄορ. ἐβλήθην, μετοχή παθ. παρακ. ὁ βεβλημένος, ἡ βεβλημένη, τὸ βεβλημένον.

Σύνθετα ἀναβάλλω, καταβάλλω, διαβάλλω, προσβάλλω κλπ.

9. Βλέπω ἄορ. β' εἶδον, ὑποτ. νὰ ἴδω, προστ. ἰδέ, μετοχή ὁ ἰδών, ἡ ἰδοῦσα, τὸ ἰδόν.

10. Γίνομαι, ἄορ. ἔγινα, ἄορ. β' ἐγενόμην, μετοχή [παθ. παρακ. ὁ γεγεννημένος, ἡ γεγεννημένη, τὸ γεγεννημένον ἢ τὸ γεγονός.

11) **Δεικνύω**, ᾶόρ. ἔδειξα, παθ. ᾶόρ. ἐδείχθην. Σύνθετα ἀναδεικνύω, καταδεικνύω, ἐνδεικνύω. καὶ μετ. παθ. παρακειμ. ἐνδεδειγμένος.

12) **Ἐλκω** (σύρω), παρ. εἴλκον, ᾶόρ. εἴλκυσσα, παθ. ἐν. ἔλκομαι, παρ. εἴλκόμην, ᾶόρ. εἴλκυσθην. Ὅμοιον τὸ ἐλκύνω καὶ σύνθ. προσελκύνω, ἀνελκύνω κλ.

13) **Ἐρχομαι**, παρ. ἤρχομην, ᾶόρ. β' ἤλθον, ὑποτ. νὰ ἔλθω, προστ. ἔλθέ, μετ. ὁ ἐλθών, ἡ ἐλθοῦσα, τὸ ἐλθόν. Σύνθετον προσέρχομαι, ἀνέρχομαι, κατέρχομαι, διέρχομαι, εἰσέρχομαι.

14) **Εὐρίσκω**, ᾶόρ. β' εὗρον, ὑποτ. νὰ εὕρω, προστ. εὕρέ, μετ. εὐρών - οὔσα - όν, παθ. ᾶόρ. εὐρέθην. Σύνθετα ἐφευρίσκω, ἀνευρίσκω.

15) **Θάπτω**. ᾶόρ. ἔθαψα, καὶ παθ. ἐτάφην, μετ. παθ. παρακ. τεθαμμένος - η - ον.

16) **Θέτω**, ᾶόρ. ἔθεσα καὶ παθ. ἐτέθην, μετ. παθ. παρακ. τεθειμένος - μένη - μένον. Σύνθετα προσθέτω, καταθέτω, ἀναθίτω, διαθίτω.

17) **Καίω**, ᾶόρ. ἔκαυσα. παθ. ᾶόρ. β' ἐκάην, μετ. ὁ καεῖς-εῖσα-έν, μετ. παθ. παρακ. κεκαυμένος-μένη-μένον. Σύνθετον κατακαίω.

18) **Κλαίω**, ᾶόρ. ἔκλαυσα, μετ. παθ. παρακ. κεκλαυμένος.

19) **Δαμβάνω**, ᾶόρ. β' ἔλαβον, ὑποτ. νὰ λάβω, προστ. λαβέ (παράλαβε), μετ. λαβών-οὔσα-όν, παθ. ᾶόρ. ἐλήφθην, μετοχή ὁ ληφθεῖς-εῖσα-έν, μετ. παθ. παρακ. εἰλημμένος-η-ον. Σύνθετα προσλαμβάνω, καταλαμβάνω, ἀναλαμβάνω, συλλαμβάνω.

20) **Δέγω**, ᾶόρ. β' εἶπον, ὑποτ. νὰ εἴπω, προστ. εἰπέ, μετ. εἰπών-οὔσα-όν, παθ. ᾶόρ. ἐλέχθην, μετ. ὁ λεχθεῖς-θεισα-έν, μετ. παθ. παρακ. εἰλημμένος-μένη-μένον.

21) **Δεῖπω**, παρ. ἔλειπον, ᾶόρ. β' ἔλιπον, παθ. ᾶόρ. ἐλείφθην. Σύνθετα διαλείπω, καταλείπω, ἐγκαταλείπω, παθ. ᾶόρ. ἐγκατελείφθην, μετ. ἐγκαταλειφθεῖς-εῖσα-έν καὶ παθ. παρακ. ἐγκαταλειμμένος-η-ον.

22) **Μανθάνω**, ᾶόρ. β' ἔμαθον, προστ. μάθε, μετ. μαθών-οὔσα-όν, μετ. παθ. παρακ. μεμαθημένος-μένη-μένον.

23) **Μένω**, παρ. ἔμενον, ᾶόρ. ἔμεινα. μετ. ὁ μείνας, ἡ μείνας, τὸ μείναν. Σύνθετα διαμένω, παραμένω.

24) **Πάσχω**, ᾶόρ. β' ἔπαθον, μετ. ὁ παθών, ἡ παθοῦσα, τὸ παθόν.

25. **Πείθω**, ᾄορ. ἔπεισα, παθ. ᾄορ. ἐπέσθην, μετ. πεισθεῖς -εῖσα-έν, μετ. παθ. παρακ. πεπεισμένος-μένη-μένον.

Σύνθετα καταπείθω, παραπείθω κλπ.

26. **Πλέω**, ᾄορ. ἔπλευσα. Σύνθετα καταπλέω, ἀποπλέω, διαπλέω.

27. **Πνέω**, ᾄορ. ἔπνευσα. Σύνθετα ἀναπνέω, εἰσπνέω, ἐκπνέω, διαπνέομαι, ἐμπνέομαι, παθ. ᾄορ. ἐνεπνεύσθην, μετ. ἐμπνευσθεῖς -εῖσα-έν καὶ παρακ. ἐμπνευσμένος-μένη-μένον.

28. **Πράττω**, ᾄορ. ἔπραξα, παθ. ᾄορ. ἐπράχθην, μετ. πραχθεῖς -εῖσα-έν, μετ. παρακ. πεπραγμένος-μένη-μένον. Σύνθετα διαπράττω, εἰσπράττω.

29. **Σήπομαι** (σαπίζω), παθ. ᾄορ. ἐσάπην, μετ. σαπεις-εῖσα-έν.

30. **Συλλέγω** (συναθροίζω), παρατ. συνέλεγον, ᾄορ. συνέλεξα, παθ. ᾄορ. συνελέχθην καὶ συνελέγην, μετ. συλλεχθεῖς καὶ συλλεγείς -εῖσα-έν, μετ. παρακ. συνειλεγμένος-μένη-μένον.

31. **Στέλλω**, παρατ. ἔστελλον, ᾄορ. ἔστειλα, παθ. ᾄορ. β' ἐστάλην, μετ. σταλεις-εῖσα-έν, μετ. παρακ. ἐσταλμένος-μένη-μένον. Σύνθετα διαστέλλω, συστέλλω, καταστέλλω.

32. **Τέμνω** (κόπτω), ᾄορ. β' ἔτεμον, παθ. ᾄορ. ἐτμήθην, μετοχή τμηθεῖς-εῖσα-έν, μετ. παρακ. τετμημένος-μένη-μένον. Σύνθετα κατατέμνω, διατέμνω.

33. **Τήκομαι** (λειώνομαι), παρ. ᾄορ. ἐτήχθην καὶ β' ἐτάκην, μετ. τηχθεῖς καὶ τακείς, μετ. παρακ. τετηγμένος-μένη-μένον.

34. **Τρέφω**, ᾄορ. ἔθρεψα, παθ. ᾄορ. ἐτρέφην, μετ. τραφεῖς -εῖσα-έν, μετ. παρακ. τεθραμμένος-μῆνη-μῆνον. Σύνθετα ἀνατρέφω, διατρέφω.

35. **Τρώγω**, ᾄορ. β' ἔφαγον, προστ. φάγε, μετ. φαγών-οὔσα-όν.

36. **Τυχάνω**, ᾄορ. β' ἔτυχον, μετ. τυχών - οὔσα - όν.

37. **Υπόσχομαι**, παθ. ᾄορ. ὑπεσχέθην, μετ. ὑποσχεθεῖς-εῖσα-έν, μετ. παρακ. ὑπεσχημένος-μένη-μένον.

38. **Φθείρω**, ᾄορ. ἔφθειρα, παθ. ᾄορ. ἐφθάρην, μετ. ὁ φθαρεῖς-εῖσα-έν, μετοχ. παρακ. ὁ ἐφθαρμένος-μένη-μένον. Σύνθετα διαφθείρω.

39. **Φεύγω**, ᾄορ. β' ἔφυγον, προστ. φύγε, μετ. ὁ φυγών-οὔσα-όν.

40. **Χαίρω**, παθ. ᾄορ. β' ἐχάρην, μετ. ὁ χαρεῖς, ἡ χαρεῖσα, τὸ χαρέν.

Σημ. Οἱ ὑπόλοιποι χρόνοι τῶν ἀνωμάτων ῥημάτων σχηματίζονται μαλῶς ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος ἢ τοῦ ἀορίστου.

δ/

Κατάλογος τῶν δασυνομένων λέξεων

1. Αἱ περισσότεραι λέξεις ἀπὸ ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσιν ἀπὸ φωνῆεν λαμβάνουν ψιλὴν.

2. Δασεῖαν λαμβάνουν αἱ ἐξῆς :

α) Ὅσαι ἀρχίζουσιν ἀπὸ υ ἢ ρ (ὑπνος, ῥάβδος).

β) Τὰ τέσσαρα ἄρθρα ὁ, ἡ, οἱ, αἱ

γ) Ὅσα ἀριθμητικὰ ἀρχίζουσιν ἀπὸ φωνῆεν, πλὴν τοῦ οὐκτώ, ἐννέα, εἴκοσι καὶ ὅσων γίνονται ἀπ' αὐτά.

δ) Ὅσαι αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι καὶ τὰ ἀναφορικὰ ἐπιρρηματά, ἐκτὸς ὅσων ἀρχίζουσιν ἀπὸ ε π. χ. ὅσος, ὁπόσος, ὅστις, ὅτε, ὅπου, ἀλλά, ἐνθα, ἐνθεν.

ε) Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι οὗτος, ἕτερος, ἐκάτερος, ἕκαστος, ὧδε καὶ ὅσαι λέξεις γίνονται ἀπ' αὐτὰς π. χ. ἐκάστοτε, ὧδε.

στ) Αἱ κατωτέρω ἀπὸ τὰς συνηθεστέρας λέξεις :

Α. Ἀβρός, ἄγιος, ἄγνός, ἄδης, ἄδρός, αἶμα, Αἶμος, αἵρεσις, αἵρετός, αἰρῶ, ἄλας, Ἀλιάκμων, ἀλιεῖα, ἀλιεύς. Ἀλικαρνασσός. Ἀλίπατος, αἰρῶ, ἄλας, Ἀλιάκμων, ἀλιεῖα, ἀλιεύς. Ἀλικαρνασσός. Ἀλίπατος, ἄλως, ἄλμα, ἄλμη, ἄλμυρός, Ἀλόννησος, ἄλτῃρες, ἄλνκη, ἄλυσσις, ἄλωνίζω, ἄλωσις, ἄμα, ἄμαξα, ἄμαρτάνω, ἄμιλλα, ἄπαλός, ἄπαξ, ἄπλοῦς, ἄπλώνω, ἄρμα, ἄρμόζω, ἄρμονία, ἄρμός, ἄρμοστής, ἀρπάζω, ἀψίκωρος, ἀψις (ἡ) ἀψὺς (ὁ).

Ε. Ἐαυτός, ἐβδομάς, Ἐβραῖος, ἔδρα, ἐδώλιον, εἴλωτες, εἶμαρ- μένη, εἰρκτή, εἰρμός, Ἐκάβη, Ἐκτωρ, ἕκαστος, ἐκάτερος, ἐκούσιος, ἐκόν, Ἐλβετία, Ἐλένη, Ἑλλάς, Ἑλλη, Ἑλλην, Ἑλλήσποντος, ἐλιγμός, Ἐλικόν, ἐλιξ, ἐλκος, ἐλκω, ἐλξίς, ἐλκύω, ἐλος, ἐνεκα, ἐγώνω, ἐνωσις, ἐξῆς, ἐξις, ἐορτή, ἐπόμενος, ἐρμα, ἐρμάριον, ἐρμηνεύω, Ἐρ- μῆς, ἐρμητικῶς, Ἐρμῖονη, Ἐρρίκος, ἐρπετόν, ἐσπέρα, ἐσπερινός, ἐστία, ἐστιατόριον, ἐταιρεία, ἐταῖρος, ἕτερος, ἐτοιμος, εὐρίσκω, ἐω- θινός, ἕως.

Η. Ἡβη, ἡγεμών, ἡγούμενος, ἡδονή, ἡδύς, ἡλικία, ἡλιος, ἡλος, ἡμαρτον, ἡμεῖς, ἡμέρα, ἡμερος, ἡμέτερος, ἡμίσις, ἡνία, ἡνίοχος, ἡπαρ, Ἡρα, Ἡρακλῆς, Ἡράκλειον, Ἡρόδοτος, Ἡρώδης, Ἡρωδια- νός, Ἡρώ, ἥρως, Ἡσίοδος, Ἡσύχιος, ἥσυχος, ἥτια (ἡ), ἡφαίστειον, Ἡφαιστός,

Ι. Ἰδρύω, ἰδρώνω, ἰδρώς, ἰέραξ, ἱερεὺς, ἱερός, Ἱερουσαλήμ, ἱκανός, ἱκέτης, ἱκετεύω, ἱλαρός, ἱμάς, ἱμάτιον, ἱνα, ἱππίας, ἱππόλυ- τος, ἱππος, ἱπταμαι, ἱσταμαι, ἱστίον, ἱστορία, ἱστορῶ, ἱστός, Ἰσπανία,

Ο. Ὀδρυνός, ὀδός, ὀδοιπόρος, ὀθεν, Ὀλλανδία, ὀλκάς, ὀλμος,

ὀλόκληρος, ὁμαλός, ὁμάς, ὁμήλικος, Ὅμηρος, ὁμίλος, ὁμιλῶ, ὁμίχλη, ὁμοίος, ὁμοῦ, ὁμῶς, ὀπλή, ὄπλον, ὁποῖος, ὁπότεν, ὁπότε, ὄπου, ὄπως, ὄρασις, ὄριον, ὄρκος, ὄρμαθός, ὄρμη. ὄρμος, ὄρμῳ, ὄρος (ὄ), ὄσakis, ὄσιος, ὄσος, ὅταν, ὅτε, ὅτι, ὅ,τι ὅτου, οὗτος, οὕτως.

Ω. ὦδε, ὦρα, ὦραϊος, ὦριμος, ὦς, ὥστε.

καὶ ζ'). Ὅσαι παράγονται ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω δασυνομένας λέξεις π.χ. ἁμαρτάνω, — ἁμαρτία, ἁμαρτωλός, Ἑλλήν, ἑλληνικός, ἥρως, — ἥρῳον, ἥρωϊκός — ἥρωϊκῶς.

ἵππος, — ἵπεύω, — ἵπεύς, — ἵπικόν. — ἵππαρχος κλπ.

Γ'. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ἔχομεν τελειώσει πλεον τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον μέρος τῆς Γραμματικῆς. Τὸ πρῶτον λέγεται φθόγγολογικόν, διότι ἐξετάζει τοὺς φθόγγους ἀπὸ τοὺς ὁποίους γίνονται αἱ λέξεις, τὸ δὲ δεύτερον τυπικόν, διότι ἐξετάζει τοὺς τύπους (μεταβολὰς) τῶν λέξεων. Τώρα θ' ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸ τρίτον μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ **Ἑτυμολογικόν** τὸ ὁποῖον διδάσκει πῶς σχηματίζονται αἱ ἀπλαῖ λέξεις καὶ ἐκ τῶν ἀπλῶν αἱ σύνθετοι. Τοῦτο διαιρεῖται εἰς δύο κεφάλαια· τὸ κεφάλαιον τῆς παραγωγῆς καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς συνθέσεως.

Α'. Παραγωγή

γράφ-ω	γραφ-εύς,	γραφ-ή
βασιλεὺς	βασιλεύ-ω,	βασιλ-εία,
πίναξ (πίνακ-ος)	πινακ-ίς,	πινακ-ίδιον.

1. Ὅσαι ἀπλαῖ λέξεις δὲν σχηματίζονται ἀπὸ θέμα ἄλλων λέξεων, ἀλλ' ἰδικόν των, λέγονται **πρωτότυποι** π. χ. γράφω, βασιλεύς, πίναξ, ξύλον, λίθος.

2. Ὅσαι λέξεις σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα ἄλλων λέξεων διὰ τῆς προσθήκης καταλήξεων ὀνοματικῶν ἢ ὀρηματικῶν, λέγονται **παράγωγοι**, π. χ. αἱ λέξεις γραφεύς, γραφή, βασιλεύω, βασιλεία, πινακίς, πινακίδιον εἶναι παράγωγοι.

γράφω=γραφεύς, γραφ-ή, γραμ-μή, γραμ-μα, γραμματ-εύς.
πόλις=πολί-της, πολιτ-ικός, πολιτ-εύομαι, πολίτευ-μα

3. Ὅταν ἔχωμεν σειρὰν συγγενῶν κατὰ τὸ θέμα λέξεων δύναται

ται μία λέξις, ὡς γραμμὴ ἢ πολιτικὸς κλπ. νὰ εἶναι παράγωγος ὡς πρὸς τὴν προηγουμένην καὶ πρωτότυπος ὡς πρὸς τὴν ἐπομένην.

1. Οὐσιαστικὰ παράγωγα

Τὰ παράγωγα οὐσιαστικὰ παράγονται ἀπὸ ῥήματα ἢ ἀπὸ ἐπίθετα ἢ ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικά.

α) Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἀπὸ ῥήματα

γράφω—γραφεὺς ποιῶ—ποιητὴς τρέφω—τροφὸς
σώζω—σωτὴρ εἰσπράττω—εἰσπράκτωρ

1. Μερικὰ ἀπὸ τὰ οὐσιαστικὰ τὰ παραγόμενα ἐκ ῥημάτων φανερῶνουν τὸ **πρόσωπον**, τὸ **ὅποιον ἐνεργεῖ**. Συνηθέστεραι δὲ καταλήξεις αὐτῶν εἶναι **εύς, τῆς, ος, τηρ, τωρ**.

ὁ σωτὴρ — ἡ σώτειρα, ὁ δοτὴρ — ἡ δότεира
ὁ ποιητὴς—ἡ ποιήτρια, ὁ μαθητὴς—ἡ μαθήτρια, ἀλλὰ
ὁ πελάτης—ἡ πελάτις-ιδος, ὁ αὐλητὴς—ἡ αὐλητρίς, -ίδος.

2. Μερικὰ ἀπὸ τὰ λήγοντα εἰς **τηρ** καὶ **ωρ** σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς **τειρα**, μερικὰ δὲ ἀπὸ τὰ λήγοντα εἰς **της** σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς **τρία** ἢ **τις** ἢ **τρίς**.

χαίρω—χαρά, τρέφω—τροφή, ὑπηρετῶ—ὑπηρεσία
νηστεύω—νηστεία, λέγω—λόγος, λύω—λύσις

3. Μερικὰ ἀπὸ τὰ οὐσιαστικὰ τὰ παραγόμενα ἐκ ῥημάτων φανερῶνουν τὴν **ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου**. Συνηθέστεραι καταλήξεις αὐτῶν εἶναι **α, η, σια, εια, ος, σις**.

γράφω—γράμμα—γραμμὴ, ποιῶ—ποίημα, νικῶ—νίκη,
ψεύδομαι—ψεῦδος

4. Μερικὰ ἀπὸ τὰ οὐσιαστικὰ τὰ παραγόμενα ἐκ ῥημάτων φανερῶνουν τὸ **ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας**. Συνηθέστεραι καταλήξεις αὐτῶν εἶναι **μα** καὶ σπανιώτερον **η** καὶ **ος**.

θεῶμαι—θέατρον, δικάζω—δικαστήριον
ἀρόω—ῶ—ἄροτρον, ποτίζω—ποτιστήριον
δρέπω—δρέπανον, σκάπτω—σκαπάνη

5. Μερικὰ οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἐκ ῥημάτων φανερῶνουν τὸ **ὄργανον** ἢ τὸν **τόπον**.

Συνηθέστεραι καταλήξεις αὐτῶν εἶναι **τρον, τήριον**, σπανιώτεροι δὲ **ανον, ανη**.

Γύμνασμα 145. Σχηματίσατε οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω

θήματα καὶ γράψατε αὐτά: πράττω, εἰσπράττω, ἀθλῶ, καλῶ, ψεκάζω, ἐπαινῶ, ἄγω, κλέπτω, ῥάπτω, ἐργάζομαι, καταστρέφω, δηλῶ, ἐφευρίσκω, ἄδω, κολυμβῶ, διαβαίνω, γυμνάζω, στρώνω, κυβερνῶ.

Ἀντιθέτως γράψατε ἀπὸ ποῖα θήματα παρήχθησαν τὰ κατωτέρω οὐσιαστικά: πράκτωρ, σωτήρ, ῥάπτης, ῥαφή, παιδεία, κλαδευτήριον, καλύπτρα, ἐργάτης, κλεῖθρον, ζωστήρ, παλαίστρα, τιμή, νιπτήρ, ἀυλητής, καταστροφή.

β') Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἀπὸ ἐπίθετα

ὁ σοφὸς	ἡ σοφία	ὁ ἄδικος	ἡ ἀδικία
ὁ εὐδαίμων	ἡ εὐδαιμονία	ὁ εὐτυχὴς	ἡ εὐτυχία
ὁ εὐσεβὴς	ἡ εὐσέβεια	ὁ ἐπιμελὴς	ἡ ἐπιμέλεια
ὁ εὖνους	ἡ εὖνοια	ὁ εὐπλοὺς	ἡ εὐπλοια
ὁ ἄγνός	ἡ ἄγνότης	ὁ ταχὺς	ἡ ταχύτης
ὁ νοήμων	ἡ νοημοσύνη	ὁ ἱερός	ἡ ἱερωσύνη

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα, φανερόνουν συνήθως τὴν ἰδιότητα ἢ ποιότητα καὶ λήγουν εἰς **ια**, **εια**, **οια**, **της** καὶ **σύνη**.

2. Ὅσα λήγουν εἰς **ια** παροξύτονα παράγονται συνήθως ἀπὸ δευτερόκλιτα ἐπίθετα εἰς **ος** καὶ σπανιότερον ἀπὸ τριτόκλιτα εἰς **ων** ἢ **ης**, γράφονται δὲ μὲ **ι** ἐκτὸς τοῦ βοηθεία (βοηθός) καὶ ἐνέργεια (ἐνεργός).

3. Τὰ προπαροξύτονα ἀφηρημένα οὐσιαστικά εἰς **εια** παράγονται ἀπὸ τριτόκλιτα ἐπίθετα εἰς **ης**, τὰ δὲ εἰς **οια** ἀπὸ δευτερόκλιτα ἐπίθετα εἰς **ους**.

4. Ὅσα ἀφηρημένα οὐσιαστικά λήγουν εἰς **οσύνη** γράφονται μὲ **ο** μὲν ἂν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι μακρά, μὲ **ω** δέ, ἂν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα.

Ὅρθογραφικὴ ἄσκησις

θεραπεύω — θεραπεία
θωπεύω — θωπεία
παιδεύω — παιδεία
ληστεύω — ληστεία

εὐσεβὴς — εὐσέβεια
ἀληθὴς — ἀλήθεια
εὐπειθὴς — εὐπείθεια
εὐγενὴς — εὐγένεια

Διατί τὰ μὲν πρῶτα εἰς **ΕΙΔ** ἀφρημένα οὐσιαστικά παροξύνονται, τὰ δὲ δεύτερα προπαροξύνονται;

Γύμνασμα 146. Σχηματίσατε καὶ γράψατε ἀφρημένα οὐσιαστικά ἀπὸ τὰ κατωτέρω ἐπίθετα καὶ ῥήματα: ἀμαθής, νέος, μέτριος, ἀρχαῖος, σόφρων, ἀσεβής, καλός, κακός, εὐγνώμων, τίμιος, λαμπρός, ἅγιος, δίκαιος, ἐχθρός, βαρύν, καλῶ, φθείρω, μανθάνω, φυτεύω, κολακεύω, θερίζω.

γ') Οὐσιαστικά παραγόμενα ἀπὸ οὐσιαστικά

παῖς	—	παιδ-ῖον	ιον
ἄνθρωπος	—	ἄνθρωπ-ᾶριον	ᾶριον
κόρη	—	κορ-ᾶσιον	ᾶσιον
χώρα	—	χωρ-ᾶφιον	ᾶφιον
ζῷον	—	ζω-ύφιον	ύφιον
χοῖρος	—	χοιρ-ίδιον	ίδιον
νῆσος	—	νησ-ύδριον	ύδριον
δένδρον	—	δενδρ-ύλλιον	ύλλιον
θύρα	—	θυρ-ῖς	ῖς
ἄνθρωπος	—	ἄνθρωπ-ῖσκος	ῖσκος
παῖς	—	παιδ-ῖσκη	ῖσκη
πόλις	—	πολ-ῖχνη	ῖχνη

Παρατηρήσεις

1. Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὅποια παριστάνουσι τὸ πρόσωπον, ζῷον ἢ πράγμα ὡς μικρὸν εἴτε ἀπλῶς, εἴτε χάριν θωπείας ἢ χλευασμοῦ, λέγονται **υποκοριστικά**. Καταλήξεις δὲ ἔχουν τὰς ἀνωτέρω:

ἐλαία—ἐλαιών, ἄμπελος—ἀμπελών, περισσότερᾶ—περισσερε-ών
μύρμηξ—μυρμηκιά, ἄνθραξ—ἄνθρακιά, στρατὸς—στρατιά.

2. Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὅποια σημαίνουν τόπον γεωμετρικὸν ἀπὸ πολλὰ ἀντικείμενα τοῦ εἶδους, ποὺ φανερώσει ἡ πρωτότυπος λέξις, λέγονται **περιεκτικά**. Λήγουν δὲ εἰς **ΙΑ** καὶ **ΩΝ** - **ΩΝΟΣ**.

α') ἱατρὸς—ἱατρεῖον, σχολή—σχολεῖον, κουρεὺς—κουρεῖον

β') παῖς—παιδίον, πεδιάς—πεδίον, βίβλος—βιβλίον

γ') στάσις—στάδιον, μάχαιρα—μαχαίριον, σάνις—σανίδιον.

Μερικὰ οὐσιαστικά παραγόμενα ἀπὸ οὐσιαστικά λήγουν εἰς **ΕΙΟΝ** καὶ **ΙΟΝ**.

3. Ὅσα παράγωγα οὐσιαστικά λήγουσιν εἰς **ΕΙΟΝ**, ἂν σημαίνουν

τόπον καὶ τόνίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν γράφονται μὲ εἰ (α').
 Ἐξαιροῦνται τὰ ὑποκοριστικά παροξύτονα οὐσιαστικά, τὰ σημαίνοντα
 μικρὸν πρόσωπον, τόπον, ἢ πρᾶγμα, τὰ ὅποια γράφονται μὲ ι (β').
 π. χ. θρανίον, καρφίον, κρανίον.

Τὰ προπαροξύτονα παράγωγα οὐσιαστικά εἰς ἰον (γ'), τὰ ὅποια
 σημαίνουν τόπον ἢ πρᾶγμα, γράφονται μὲ ι. Ἐξαιροῦνται μόνον αἱ
 λέξεις *ὑπόγειον, ἀνώγειον, κατώγειον*.

Ἀνδρέας—Ἀνδρε-άδης

Δημήτριος—Δημητρι-άδης

Πέτρος—Πετρού-πουλός

Λεβέντης—Λεβεντ-άκος

Μιχαήλ—Μιχαήλ-ίδης

Τελαμῶν—Τελαμων-ιάδης

Δῆμος—Δημ-άκης

Ἡρακλῆς—Ἡρακλ-είδης

4. Ὅσα οὐσιαστικά παράγονται ἀπὸ κύρια ὀνόματα καὶ σημαί-
 νουν τὸν υἱὸν ἢ τὴν θυγατέρα ἢ τὸν ἀπόγονον λέγονται *πατρωνυμικά*
ἢ μητρωνυμικά. Συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἶναι:

δης, ίδης, άδης, ιάδης, πουλος, άκης, άκος, είδης.

Ἀθῆναι	—	Ἀθην-αῖος	—	Ἀθην-αία
Πελοπόννησος	—	Πελοποννήσ-ιος	—	Πελοποννησ-ία
Μέγαρα	—	Μεγαρ-εὺς	—	Μεγαρ-ίς
Τεγέα	—	Τεγε-άτης	—	Τεγε-αίς
Σπάρτη	—	Σπαρτ-ιάτης	—	Σπαρτ-ιάις
Αἴγινα	—	Αἰγιν-ήτης	—	Αἰγιν-ηίς
Στάγειρα	—	Σταγειρ-ίτης	—	Σταγειρ-ίτις
Ἡπειρος	—	Ἡπειρ-ώτης	—	Ἡπειρ-ωίς
Ἀσία	—	Ἀσια-νός	—	Ἀσια-νή
Ἀφρική	—	Ἀφρικα-νός	—	Ἀφρικ-ανή
Ἀμερική	—	Ἀμερικ-ανός	—	Ἀμερικ-ανίς-ίδος
Λάμψακος	—	Λαμψακ-ηνός	—	Λαμψακ-ηνή
Ἀμοργός	—	Ἀμοργ-ίνος	—	Ἀμοργ-ινή
Πάτραι	—	Πατρ-ινός	—	Πατρ-ινή
Κρήτη	—	Κρητ-ικός	—	Κρητ-ική.

5. Τὰ παράγωγα ἐξ οὐσιαστικῶν οὐσιαστικά, τὰ ὅποια σημαί-
 νουν τὸν τόπον ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατάγεται τις, λέγονται *ἐθνικά*.

Συνηθέστεραι καταλήξεις αὐτῶν εἶναι: αῖος, ιος, εὺς, άτης,
 ιάτης, ήτης, ίτης, ώτης, νός, ανός, ηνός, ἱνος, ινός, ικός.

ἢ Τεγεαίς, ἢ Σπαρτιάις, ἢ Ἀβδηρίτις, ὁ Ἀμοργῖνος.

6. Τὰ λήγοντα εἰς αῖτις, ιαίτις, ἱτις καὶ ἱνος οὐσιαστικά
 ἔχουσι τὸ δίχρονον τῆς παραλήγουσης μακρόν.

Γύμνασμα 147. Σχηματίσατε ὑποκοριστικά τῶν ἐξῆς οὐσιαστι-

κῶν: κήπος, δάσος, ἄλσος, τὸ θεῖον, νέφος, λόφος, δρόμος, ξύλον, βλαστός, χρυσός, στόλος, φανός, πύργος, θύρα, πίναξ, ῥίζα, μερίς, ἄρτος, νεανίας, ξίφος, μισθός, κλάδος, ῥύαξ, γέρον, κύων, φύλλον, μόσχος, σῶμα, φιάλη.

Γύμνασμα 148. Σχηματίσατε τὰ περιεκτικὰ τῶν ἐξῆς οὐσιαστικῶν: ἄχυρον, πεύκη, δάφνη, ῥόδον, ξένος, ἄνθος, παρθένος.

Γύμνασμα 149. Σχηματίσατε τὰ πατρωνυμικὰ καὶ ἐθνικὰ τῶν ἐξῆς οὐσιαστικῶν: Εὐάγγελος, Φώτιος, Ἀντώνιος, Νικόλαος, Δημήτριος, Ἀσημάκης, Δημητράκης, Θῆβαι, Λαμία, Χαλκίς, Βόλος, Μεσολόγγιον, Ζάκυνθος, Κέρκυρα, Μάνη, Σῦρος, Θεσσαλονίκη, Ἰωάννινα.

2. Ἐπίθετα παραγώγα

Τὰ παραγώγα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά, ἀπὸ ῥήματα, καὶ ἀπὸ ἐπιρρήματα.

α') Ἐπίθετα παραγόμενα ἀπὸ οὐσιαστικά.

οὐρανός	—	οὐράν-ιος,	οἶκος	—	οἶκ-εῖος
κορυφή	—	κορυφ-αῖος,	γέλως	—	γελ-οῖος
φύσις	—	φυσι-κός,	μαθητής	—	μαθητ-ικὸς
καῦσις	—	καύσι-μος,	πένθος	—	πένθ-ιμος.

1. Ὅσα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά καὶ ἔχουν τὰς καταλήξεις **ιος, εῖος, αῖος, οῖος, κός, ικός, μος, ιμος** σημαίνουν ἐκεῖνον, **ὃ ὁποῖος ἀνήκει, ἢ ἔχει σχέσιν ἢ εἶναι κατάλληλος** δι' ὃ, τι σημαίνει τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν.

λίθος	—	λίθ-ινος	ξύλον	—	ξύλ-ινος
χρυσός	—	χρυσ-οὺς	πορφύρα	—	πορφυρ-οὺς

2. Ὅσα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά καὶ ἔχουν τὰς καταλήξεις **ινος, οὺς**, σημαίνουν τὴν **ὑλὴν**, ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνεταί τι, ἢ τὸ χρῶμα.

πεῖνα	—	πεινα-λέος	θάραρος	—	θαρρα-λέος
δάσος	—	δασ-ώδης	δέος	—	δει-νός
φῶς	—	φωτ-εινός	ὑψος	—	ὑψη-λός
ἰσχύς	—	ἰσχυ-ρός			

3. Ὅσα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά καὶ ἔχουν τὰς καταλήξεις **λέος, ὠδης, νός, εἰνός, λός** καὶ **ρός**, σημαίνουν **ἀφθονίαν** ἐκείνου, τὸ ὁποῖον σημαίνει ἡ πρωτότυπος λέξις.

ἔαρ — ἐαρ-ινός

θέρος — θερ-ινός

ἔτος — ἐτ-ήσιος

τρίτος — τριτ-αῖος

μῆν — μην-ιαῖος.

4. Ὅσα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά καὶ ἔχουν τὰς καταλήξεις **ινός, ήσιος, αῖος καὶ ιαῖος** σημαίνουν χρόνον.

φθινοπωρινός, χειμερινός, ἐσπερινός, χθεςινός,
σκοτ-εινός, ὄρεινός, ἔλεεινός.

5. Τὰ ἐπίθετα τὰ λήγοντα εἰς **ινός καὶ εἰνός**, ἂν μὲν σημαίνουν χρόνον γράφονται μὲ **ι**, ἂν δὲ ἀφθονίαν γράφονται μὲ **ει**.

ῶρα — ὠριαῖος, τετάρτη = τεταρταῖος, ἑβδομάς — ἑβδομαδιαῖος.

6. Ὅσα ἐπίθετα λήγουν εἰς **αῖος** καὶ σημαίνουν χρόνον γράφονται μὲ **αι**. Ἐκτὸς αὐτῶν καὶ ἄλλα μὴ σημαίνοντα χρόνον γράφονται μὲ **αι**, π. χ. ἀγοραῖος, γενναῖος, ὠραῖος, ἀρχαῖος, ἀκμαῖος, δρομαῖος, — ἀραῖος, σκαιός, φαῖος, γηραιός, παλαιός, δίκαιος, βίαιος.

Γύμνασμα 150. Σχηματίσατε παράγωγα ἐπίθετα ἀπὸ τὰ κατωτέρω οὐσιαστικά: μαθητής, σχολεῖον, σίδηρος, εἰρήνη, ψώρα, σκελετός, ἀφρός, αἷμα, κοιμή, θάλλω, ὑγία, ἀλήθεια, δρόσος, χοῆσις, δῖζα, δίψα, τύχη, βλάβη.

Γύμνασμα 151. Γράψατε τὰ κατωτέρω ἐπίθετα εἰς μίαν στήλην καὶ ἀπέναντι ἐκάστου τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν του: ἀνθηρός, ῥωμαλέος, λόγιος, εὐώδης, γαλακτώδης, οἰκίσκος, μαρμαρίνος, τυχαῖος, μάχιμος, μεσημβρινός, πῆλινος, φθονερός, λιπαρός, Κιμώνειος, πανηγυρικός, κηπαῖος.

β') Ἐπίθετα παραγόμενα ἀπὸ ῥήματα

γράφω — γραπτός, κατορθώνω — κατορθωτός

θαυμάζω — θαυμαστός, διαβαίνω — διαβατός.

1. Ὅσα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ ῥήματα καὶ λήγουν εἰς **τός** σημαίνουν τὸν **ἀξιον** ἢ **δυνάμενον** νὰ πάθῃ ὅ,τι σημαίνει τὸ ῥημα.

ἀφαιρῶ — ἀφαιρε-τέος, πολλαπλασιάζω — πολλαπλασιασ-τέος,
πληρώνω — πληρω-τέος, διαβαίνω — διαβα-τέος.

2. Ὅσα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ ῥήματα καὶ λήγουν εἰς **τέος** σημαίνουν τὸν **οφειλόντα** (ὑποχρεωμένον) νὰ πάθῃ ὅ,τι σημαίνει τὸ ῥημα.

λείπω — λοιπός (ὑπόλοιπος) στίλβω — στιλπνός (ὁ στίλβων)

λάμπω — λαμπρός (ὁ λάμπων) θάλλω — θαλερός (ὁ θάλλων)

3. Ὅσα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ ῥήματα καὶ λήγουν εἰς **ός**,

νός, ρός, ερός, σημαίνουν ὅ,τι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνε-
στῶτος.

ἐλεῶ	—	ἐλεή-μων,	ἄρχω	—	ἀρχ-ικὸς
ἐρεθίζω	—	ἐρεθισ-τικὸς	ὠφελῶ	—	ὠφέλ-ιμος
σώζω	—	σω-τήριος.			

4. Ὅσα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ ῥήματα καὶ λήγουν εἰς **μων**, **ικὸς**, **τικὸς**, **ιμός**, **τήριος**, σημαίνουν τὸν ἔχοντα ἱκανότητα ἢ ἐπιτηδειότητα ἢ κλίσιν δι' ὅ,τι σημαίνει τὸ ῥῆμα.

γ') Ἐπίθετα παραγόμενα ἀπὸ ἐπιρρήματα

ὀπισθεν	—	ὀπίσθ-ιος,	πρωί (ἢ πρῶ)	—	πρώ-ιμος
πέρυσι	—	περυσι-νός,	χθές	—	χθες-ινός
αὔριον	—	αὔρι-ανός	καθόλου	—	καθολ-ικὸς

1. Ὅσα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ ἐπιρρήματα καὶ λήγουν εἰς **ιος**, **ιμος**, **νος**, **ινος**, σημαίνουν χρόνον. Ὑπάρχουσι καὶ ὀλίγα μὴ σημαίνοντα χρόνον καὶ λήγοντα εἰς **ικὸς** καὶ **αιος**, π.χ. καθόλου—καθολικός, χύδην—χυδαῖος.

Γύμνασμα 152. Σχηματίσατε ἐπίθετα ἀπὸ τὰ κατωτέρω ῥήματα καὶ ἐπιρρήματα: διαιρῶ, ἐπαινῶ, νοῶ, ποτίζω, φαίνομαι, προσθέτω, πολεμῶ, μάχομαι, ἀνέχομαι, κυβερνῶ, δύναμαι, διατηρῶ, πιστεύω, μεταβάλλω, θνήσκω, ἀρέσκω, κατακρίνω, ἔμπροσθεν, ἀντι-κρύ, πάντοτε, προχθές, μεθαύριον.

2. Παράγωγα ῥήματα

Ῥήματα παράγονται: α') ἀπὸ ὀνόματα (οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα) καὶ β') ἀπὸ ἐπιρρήματα.

α') Ῥήματα παραγόμενα ἀπὸ ὀνόματα

Τὰ ῥήματα, τὰ ὅποια παράγονται ἀπὸ ὀνόματα ἔχουν διαφο-
ρους καταλήξεις. Συνηθέστεραί ἀπ' αὐτὰς εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. ὦ βασιλεὺς—βασιλεύω.
2. (ἄω) ὦ τιμὴ—(τιμάω) τιμῶ.
3. (έω) ὦ ἄδικος—(ἄδικέω) ἄδικῶ.
4. (όω) ὦ βέβαιος—(βεβαιόω) βεβαιῶ.
5. εὖω· δοῦλος—δουλεύω, πίστις—πιστεύω.
6. ζω, ἄζω· δόξα, δοξάζω, ἡσυχός—ἡσυχάζω.
7. ἰζω· καθαρός—καθαρίζω, μακάριος—μακαρίζω.

8. αίνω· ὑγιής—ὑγι-αίνω, ξηρὸς—ξηρ-αίνω.
9. ὕνω· βαρὺς—βαρ-ύνω, λαμπρὸς—λαμπρ-ύνω.
10. αἶρω· καθαρὸς—καθ-αίρω.
11. ὦνω· πλήρης—πληρ-ώνω, πληγὴ—πληγώνω.
12. λλω· ἄγγελος—ἄγγέ-λλω, ἀνατολή—ἀνατέ-λλω.
13. σσω ἢ σσω· φύλαξ—φυλά-σσω, κῆρυξ—κηρύττω.
14. σκω· γῆρας—γηράσκω.

β) ῥήματα παραγόμενα ἀπὸ ἐπιρρήματα

Τὰ ῥήματα τὰ παραγόμενα ἀπὸ ἐπιρρήματα καὶ ἐπιφωνήματα δὲν εἶναι πολλά, ἔχουν δὲ τὰς ἑξῆς καταλήξεις :

1. ζῶ· δίχα — διχά-ζω, ἀλαλά — ἀλαλά-ζω.
2. ἰζώ· ἐγγὺς — ἐγγ-ίζω, γαῦ,γαῦ — γανγ-ίζω.
3. ἄζω· πλησίον — πλησι-άζω.

Γύμνασμα 153. Σχηματίσατε ῥήματα ἀπὸ τὰ κατωτέρω οὐσιαστικά καὶ ἐπιρρήματα: ἐλπίς, παῖς, εὐεργέτης, ἱκέτης, θερμός, βραδύς, παπαγάλος, ἄριστος, ἀφρός, τόλμη, φόνος, εὐτυχής, διπλάσιος, μῆκος, πλατύς, θυμός, μῖσος, κηλὶς, κύριος, μᾶστιξ, πολίτης, μάρτυς, ὀρμή, τρόμος, λεπτός, πλοῦτος, πηγὴ, γῦρος, ἀπάτη, μέριμνα, εὐδαίμων, λευκός, ἐλεύθερος, σῆμα, ἀσθενής, ὕγρος, μορφή, χωρίς, ἀντικρύ, συχνά, χαμηλά.

4. Παράγωγα ἐπιρρήματα

1. Ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ ὅλα τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐπιρρήματα. Εἶναι δὲ τεσσάρων εἰδῶν :

Τοπικά, χρονικά, τροπικά καὶ ποσοτικά.

οὐρανός—οὐρανόθεν	ἄλλος—ἄλλοθεν
ἔτερος —ἐτέρωθεν	ἄνω —ἄνωθεν
ἔως —ἔωθεν	αὐτός—αὐτόθι.

2. Τὰ παράγωγα τοπικά ἐπιρρήματα λήγουν εἰς **θεν** ἢ **θι**.

ἄλλος — ἄλλοτε ἕκαστος — ἐκάστοτε.

3. Τὰ παράγωγα χρονικά ἐπιρρήματα λήγουν εἰς **τε** καὶ παράγονται μόνον ἀπὸ ἀντωνυμίας.

ὁ δίκαιος —	τῶν δικαίων —	δικαίως
ὁ ταχὺς —	τῶν ταγέων —	ταχέως

A. Γεραντώνη — Γραμματική Ε' καὶ ΣΤ'

ὁ καλὸς	—	τῶν καλῶν	—	καλῶς
ὁ εὐγενής	—	τῶν εὐγενῶν	—	εὐγενῶς
βαίνω	—	βάδην,	ἀγέλη	— ἀγεληδόν
ἀ-μισθὸς	—	ἀμισθί,	ὀνομάζω	— ὀνομασ-τί
πάμψηφος	—	παμψηφει,	ἀναμινύω	— ἀναμίζ.

4. Τὰ παράγωγα τροπικὰ ἐπιρρήματα λήγουν εἰς ὡς, δὴν, δόν, ί, τί, εἰ καὶ Ξ (κ-ς=Ξ, γ-ς=Ξ).

5. Τὰ τροπικὰ ἐπιρρήματα εἰς ὡς γίνονται ἀπὸ τὴν γενικὴν πληθυντικὴν τῶν ἐπιθέτων διὰ τροπῆς τοῦ ν εἰς σ, ἂν δὲ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται π.χ. καλῶς, κακῶς, εὐτυχῶς, ὀρθῶς κλ.

ἕξ	—	ἑξάκις	ἑκατὸν	—	ἑκατοντάκις
μύρια	—	μυριάκις	πολύς	—	πολλάκις
πόσος	—	ποσάκις	ἄπειρος	—	ἄπειράκις.

6. Τὰ παράγωγα ποσοτικὰ ἐπιρρήματα λήγουν εἰς ἄκις.

Ὁρθογραφικὴ ἄσκησις

ἕτερος	—	ἑτέρωθεν	ἑκάτερος	—	ἑκατέρωθεν
ἀμφοτέρω	—	ἀμφοτέρωθεν	ἄνω	—	ἄνωθεν
κάτω	—	κάτωθεν	ἕως	—	ἕωθεν
οὐρανός	—	οὐρανόθεν	ἄλλος	—	ἄλλοθεν
οἶκος	—	οἴκοθεν	πανταχοῦ	—	πανταχόθεν.

1. Ὅσα τροπικὰ ἐπιρρήματα εἰς **θεν** γίνονται: α') ἀπὸ ἀντωνυμίας εἰς **τερος**, β') ἀπὸ ἐπιρρήματα εἰς **ω** καὶ γ') ἀπὸ τὴν λέξιν **ἕως** γράφονται εἰς τὴν παραλήγουσαν μὲ **ω** (ωθεν). Ὅλα τὰ ἄλλα ἐπιρρήματα εἰς **οθεν** γράφονται μὲ **ο**.

Γύμνασμα 154. Σχηματίσατε ἐπιρρήματα:

α') Τοπικὰ ἀπὸ τὰς λέξεις: ἐμπρός, ὀπίσω, ἔσω, πόρρω, δεξιὰ, ἀριστερά, ἔξω, γύρω, ἐκεῖ.

β') Τροπικὰ ἀπὸ τὰς λέξεις: ἐπιμελής, βέβαιος, ἄλλος, ἐναλλάσσω, πάνοικος, ἀκόλουθος, ἐνδεχόμενος, μέτριος, βροχή, τρέχω, εὐχάριστος, πάνδημος, ὑποπτος, ὑπερήφανος, ἐλληνίζω, γαλλίζω, καὶ

γ') Ποσοτικὰ ἀπὸ τὰς λέξεις: τέσσαρα, ἑνδεκα, χίλια, πλείστος, τόσος, ὅσος.

Β') Σύνθεσις

μαῦρος	—	πίναξ	=	μαυροπίναξ
περὶ	—	ἐργάζομαι	=	περιεργάζομαι
βιβλία	—	πωλῶν	=	βιβλιοπώλης
ἀτμός	—	μηχανή	=	ἀτμομηχανή.

Ἡ ἔνωσις δύο λέξεων εἰς μίαν λέγεται **σύνθεσις**, αἱ δὲ λέξεις, αἱ ὁποῖαι γίνονται ἐκ τῆς συνθέσεως, λέγονται **σύνθετοι**.

Τῶν συνθέτων λέξεων ἡ μὲν πρώτη λέξις λέγεται πρῶτον συνθετικόν, ἡ δὲ δευτέρα δεύτερον συνθετικόν.

1. Πρῶτον συνθετικόν

Τὸ πρῶτον συνθετικόν δυνατόν νὰ εἶναι: α') πτωτικόν (οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἀριθμητικόν καὶ ἡ ἀντωνυμία αὐτός), β') ὄημα καὶ γ') ἄκλιτον.

α'. Πτωτικὰ ὡς πρῶτον συνθετικόν

ὁ νίκην	—	φέρων	νικηφόρος	}	α'
ὁ ἄγορὰν	—	νέμων	ἄγορανόμος		
ὁ λόγῃν	—	φέρων	λογχοφόρος	}	β'
Αἱ Θερμαὶ	—	πύλαι	Θερμοπύλαι		

1. Τὰ πρωτόκλιτα ὀνόματα ὡς πρῶτα συνθετικὰ ἄλλοτε διατηροῦν τὸ τελευταῖον φωνῆν των **α** ἢ **η** καὶ ἄλλοτε τὸ τρέπουν εἰς **ο** κατὰ τὰ δευτερόκλιτα.

(γέα) γῆ—πεδῖον γήπεδον γῆ—λόφος γήλοφος
ὁ (γέαν) γῆν—γράφων γεωγράφος ὁ γῆν—μετρῶν γεωμέτρης

2. Τὸ ὄνομα **γῆ** ὡς πρῶτον συνθετικόν ἡ μένει ἀμετάβλητον ἡ μετασχηματίζεται εἰς **γεω**.

ὁ λόγους	—	γράφων	λογογράφος
διακόσιοι	—	μέδιμνοι	διακοσιομέδιμνος
αὐτὸς	—	πάσχων	αὐτοπαθής
ὁ θάνατον	—	φέρων	θανατηφόρος

3. Τὰ δευτερόκλιτα ὡς πρῶτον συνθετικόν συνήθως διατηροῦν τὰ τελευταῖον των φωνῆν **ο**, σπανιώτερον δὲ τὸ τρέπουν εἰς **η** κατὰ τὰ πρωτόκλιτα.

ἄγών	—	θέτω	ἄγων-ο-θέτης	}	α'
νύκτα	—	φυλάσσω	νυκτ-ο-φύλαξ		
ἰχθυς	—	πωλῶ	ἰχθυ-ο-πώλης		
πῦρ	—	φέρω	πυρ-φόρος	}	β'
τάξις	—	ἄρχω	ταξι-αρχος		
λαμπάδα	—	φέρω	λαμπαδ-η-φόρος	}	γ'
ἄρματα	—	ἐλαύνω	ἄρματ-η-λάτης		

4. Τὰ τριτόκλιτα ὡς πρῶτον συνθετικὸν συνήθως μετασχηματίζουσι τὸ θέμα των κατὰ τὰ δευτερόκλιτα διὰ τῆς προσλήψεως ἑνὸς **ο** (α'). Σπανιώτερον διατηροῦν αὐτὸ ἀμετάβλητον (β') ἢ τὸ μετασχηματίζουσι κατὰ τὰ πρωτόκλιτα διὰ τῆς προσλήψεως ἑνὸς **η** (γ').

ὁ ἔχων μίαν κατάληξιν	μονο-κατάληκτος
» » δύο καταλήξεις	δι-κατάληκτος
» » τρεῖς καταλήξεις	τρι-κατάληκτος
» » τέσσαρας γωνίας	τετρά-γωνος
πέντε μῆνες	πεντά-μηνον
ἑκατὸν δραχμαὶ	ἑκατοντά-δραχμον,

5. Τὰ ἀριθμητικὰ ὡς πρῶτον συνθετικὸν ἔχουσι τοὺς ἑξῆς τύπους :

Μέχρι τοῦ τέσσαρα ἔχουσι τοὺς τύπους **μόνο, δι, τρί, τετρα**.
 Ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατὸν λήγουσι εἰς **α** καὶ ἀπὸ τοῦ διακόσια καὶ ἄνω σχηματίζονται ὅπως τὰ δευτερόκλιτα (τριακοσιομέδιμνοι).

ὁ ἔχων καλὴν φωνὴν	καλλι-φωνος
» » καλὴν γραφὴν	καλλι-γράφος.

6. Τὸ ἐπίθετον **καλὸς** ὡς πρῶτον συνθετικὸν γίνεται **καλλι**.
 παν-σέληνος, πάν-σοφος, παντο-κράτωρ.
 κρεο-πώλης, γηρο-κομεῖον, ὕδρ-αγωγεῖον, ὕδρ-ό-μυλος
 ὕδατο-γενής, ὕδατο-φράκτης.

Τὸ ἐπίθετον **πᾶς** ὡς πρῶτον συνθετικὸν ἔχει τὸν τύπον **πᾶν** ἢ **πάντο**.

Τὰ ὀνόματα κρέας καὶ γῆρας ἔχουσι τοὺς τύπους **κρεο** καὶ **γηρο**, τὸ δὲ ὄνομα ὕδωρ τοὺς τύπους **ὕδρ—ὕδρο—ὕδατο**.

β') Τὰ ῥήματα ὡς πρῶτον συνθετικὸν

φθίνουσι	—	ὀπῶραι	φθιν-όπωρον	} α'
φέρων	—	ἐγγύησιν	φερ-έγγυος	
φιλῶν	—	ἀνθρώπους	φιλ-άνθρωπος	} β'
ἔχων	—	φρένας	ἐχ-έ-φρων	
ἄρχων	—	τέκτων	ἀρχ-ι-τέκτων	} γ'
φιλῶν	—	πατρίδα	φιλ-ό-πατρις	

1. Τὸ ῥῆμα ὡς πρῶτον συνθετικὸν διατηρεῖ τὸ θέμα του ἀμετάβλητον, ἂν τοῦτο εἶναι συμφωνόληκτον καὶ τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν (α'). Τὸ φωνηεντόληκτον ὅμως θέμα ἀποβάλλει τὸ τελευταῖον φωνῆέν του, ἂν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν (β').

Ὅταν δὲ τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνον, θέμα τοῦ ῥήματος προσλαμβάνει ἐν ἀπὸ τὰ φωνήοντα **ε, ι, ο.** (γ').

γ'. Τὰ ἄκλιτα ὡς πρῶτον συνθετικὸν

Ἀπὸ τὰ ἄκλιτα μέρη χρησιμεύουν ὡς πρῶτον συνθετικὸν αἱ κύρια προθέσεις, μερικὰ ἐπιρρήματα καὶ μερικὰ μόρια, ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἀχώριστα, τὰ ὁποῖα δὲν εὐρίσκονται ποτὲ μόνα των. Αἱ προθέσεις ὡς πρῶτον συνθετικὸν ἢ μένουν ἀμετάβλητοι ἢ παθαίνουν μόνον μεταβολὴν τοῦ τελευταίου γράμματος, ὡς εἶδομεν εἰς σελ. 16, 17 καὶ 18.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἐπιρρήματα καὶ ἀχώριστα μόρια π.χ.

ἄ-παις (ἄ-παῖς)	}	α στερητικόν, διότι σημαίνει στε-
ἄ-τυχῆς (ἄ-τύχη)		ρησιν.
ἄ-δελφός (ἄ-δελφός)	}	α ἀθροιστικόν σημαῖνον ὁμοῦ.
δυσ-ἄρεστος (δυσ-αρεστός)		δυσ σημαῖνον δυσκολίαν
δυσ-τυχῆς (δυσ-τύχη)	}	
εὖ-τυχῆς (εὖ-τύχη)		εὖ σημαῖνον καλῶς
εὖ-σεβής (εὖ-σέβας)	}	
νη-στεία (νη-εσθίω=τρώγω)		νῆ σημαῖνον στέρησιν
νη-νεμία (νη-ἄνεμος)	}	
ἡμί-θεος (ἡμί-θεός)		ἐκ τοῦ ἡμῖς ἡμι.
ἡμί-ονος (ἡμί-ὄνος)	}	

Σύνθετα μὲ πρῶτον συνθετικὸν ἐπιρρήματα π. χ.

αἰ-μνηστος, ἀρτι-μελής, (πάλιν-ῥέω) παλιν-ροια

ἀ-δίκη ἄδικος, ἀ-ἄξιος ἀ-ν-ἄξιος, ἀ-ὁμοῖος ἀ-ν-ὁμοῖος.

1. Τὸ μόριον α λαμβάνει ἓνα ν, ὅταν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν.

Γύμνασμα 155. Σχηματίσατε συνθέτους λέξεις ἀπὸ τὰ κατωτέρω ζεύγη: κάλαμον-φέρων, καλὴν-μορφὴν (ἔχων), νομοῦ-ἄρχων, δήμου-ἄρχων, γάλα-πωλῶν ἄνθη-πωλῶν, χίλια-τάλαντα, καλὸς-τέχνη, ὁ πᾶν-γνωρίζων, μεγάλη-πόλις, γῆν-πονῶν, πᾶν-δῆμος, δῆμος-κρατῶ, ὁ μὲ λίθους-στρωμένους, ναῦς-μάχη, βου-κέφαλος, ποτὰ-ποιῶν.

Γύμνασμα 156. Σχηματίσατε συνθέτους λέξεις ἀπὸ τὰ κατωτέρω ζεύγη: ἀ-θάνατος, ἐν-γράφω, συν-γράφω, εὖ-δομή, ἀ-ϊκανός, ἀ-ὄπλον, εὖ-κινητός, εἰς-ἄγω, λόχον-ἄγω, ἡμί-τέλος, δυσ-βατός,

Δ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Ἔως τώρα ἐμάθομεν τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου, τὰς μεταβολὰς των, τὴν ὀρθὴν γραφήν, παραγωγὴν καὶ σύνθεσιν αὐτῶν. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἄρκετόν διὰ τὸν σχηματισμὸν τελείου λόγου. Πρὸς τοῦτο χρειάζεται καὶ ὀρθὴ πλοκὴ τῶν λέξεων.

Ἡ ὀρθὴ πλοκὴ τῶν λέξεων πρὸς σχηματισμὸν τελείου λόγου λέγεται **σύνταξις**. Ἡ σύνταξις τῶν λέξεων γίνεται κατὰ ὀρισμένους κανόνας. Τοὺς συντακτικοὺς δὲ κανόνας μᾶς τοὺς διδάσκει τὸ τελευταῖον μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ **Συντακτικόν**.

α') Πρότασις

Ἡ αἶθουσα εἶναι καθαρά
Τὰ πρόβατα βόσκουν
Οἱ μαθηταὶ γυμνάζονται.
Λούομαι.

Κάθε μία ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω φράσεις ἐκφράζει ἐν τέλειον νόημα ἢ σκέψιν.

1. Ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει ἐν τέλειον νόημα ἢ σκέψιν, λέγεται **πρότασις**. Ἡ πρότασις εἶναι ὁ συντομώτερος λόγος, ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ μίαν ἢ περισσοτέρας λέξεις. Ὁ λόγος δυνατόν νὰ εἶναι προφορικὸς ἢ γραπτός.

1. Κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως

α') Ὑποκείμενον

Σὺ ἡσυχάζεις
ὁ σκύλος γαυγίζει
τὸ μέλι εἶναι γλυκὺ
—λούομαι

1. Τὸ πρόσωπον, ζῶον, ἢ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὅποιον γίνεται λόγος τί κάμνει ἢ τί εἶναι λέγεται **ὑποκείμενον** π. χ. αἱ λέξεις **σύ, σκύλος, μέλι**, εἶναι ὑποκείμενον.

2. Τὸ ὑποκείμενον, ὅταν εὐκόλως ἐννοῇται, παραλείπεται π. χ. (ἐγὼ) κτενίζομαι.

3. Τὸ ὑποκείμενον εἶναι συνήθως ὄνομα οὐσιαστικὸν ἢ ἄντωνυμία, σπανιώτερον δὲ ἐπίθετον ἢ ἄλλο μέρος τοῦ λόγου. Τὸ ὑποκείμε-

νον τίθεται πάντοτε εἰς ὀνομαστικὴν καὶ συμφωνεῖ μὲ τὸ ῥῆμα κατ' ἀριθμὸν καὶ πρόσωπον.

β') Τὸ ῥῆμα

- α') Ὁ ἥλιος *λάμπει*
 β') Ὁ κλέπτης *συνελήφθη*
 γ') ἐγὼ *κτενίζομαι*
 δ') ὁ πάππος *κοιμᾶται*.

Εἰς τὴν α' πρότασιν τὸ ῥῆμα *λάμπει* φανερώνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον *κάτι* ἐνεργεῖ. Εἰς τὴν β' τὸ ῥῆμα *συνελήφθη* φανερώνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον *κάτι* ἔπαθεν. Εἰς τὴν γ' τὸ *κτενίζομαι* φανερώνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ πάσχει καὶ εἰς τὴν δ' *τοῖς* φανερώνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον οὔτε ἐνεργεῖ οὔτε πάσχει, ἀλλ' εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

1. Τὸ ῥῆμα φανερώνει τί κάμνει τὸ ὑποκείμενον καὶ συμφωνεῖ πρὸς αὐτὸ κατὰ πρόσωπον καὶ ἀριθμὸν.

Γύμνασμα 158. Προσθέσατε ῥῆμα εἰς τὰ ἀκόλουθα ὑποκείμενα, διὰ νὰ σχηματισθοῦν ἀπλαῖ προτάσεις καὶ γράψατε αὐτάς:

Ὁ μαθητὴς Ἡ ἀηδὼν Τὰ πρόβατα Ὁ ἐργάτης Ὁ ἱερεὺς Ὁ ψάλτης Ὁ μύλος Τὸ αὐτοκίνητον Ὁ ἄνεμος Ὁ ἵππος Τὸ πλοῖον Ὁ Νίκος Ὁ σιδηρόδρομος

γ') Τὸ κατηγορούμενον

- Ἡ Ἑλένη εἶναι ἀσθενής
 Τὸ δένδρον ἔγινεν ὑψηλόν.
 Ὁ Πέτρος διωρίσθη ὑπάλληλος.

Εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρω προτάσεις ἔχομεν ἐκτὸς τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ῥήματος καὶ μίαν ἄλλην λέξιν, ἡ ὁποία φανερώνει, τὴν ποιότητα ἢ ἰδιότητα τοῦ ὑποκειμένου (πῶς εἶναι, τί ἔγινεν).

1. Ἡ λέξις, ἡ ὁποία φανερώνει τὴν ποιότητα ἢ ἰδιότητα τοῦ ὑποκειμένου, λέγεται *κατηγορούμενον*. Τὸ κατηγορούμενον εἶναι συνήθως ὄνομα ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικὸν καὶ σπανιότερον ἄλλο μέρος τοῦ λόγου. Συμφωνεῖ δὲ συνήθως πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.

2. Τὸ ῥῆμα, τὸ ὁποῖον συνδέει τὸ ὑποκείμενον, μὲ τὸ κατηγορούμενον λέγεται *συνδετικόν*. Τὰ συνηθέστερα συνδετικά ῥήματα

εἶναι τὰ ἐξῆς: εἶμαι, ὑπάρχω, γίνομαι, φαίνομαι, ἐκλέγομαι, διορίζομαι, χειροτονοῦμαι, λέγομαι, καλοῦμαι, ὀνομάζομαι.

Ἐγὼ εἶμαι καθαρός, σὺ ὅμως ὄχι (ἐννοεῖται δὲν εἶσαι καθαρός).

Σὺ εἶσαι προσεκτικός, ὁ Πέτρος ὅμως ὄχι (ἐννοεῖται δὲν εἶναι προσεκτικός).

3. Τὸ κατηγορούμενον καὶ τὸ ῥῆμα παραλείπονται, ὅταν εὐκόλως ἐννοοῦνται.

4. Τὸ ὑποκείμενον, τὸ ῥῆμα καὶ τὸ κατηγορούμενον λέγονται μὲ ἐν ὄνομα *κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως*.

Ἡ Ἑλένη εἶναι ἀσθενής = ἡ Ἑλένη ἀσθενεῖ.

Ὁ ἥλιος εἶναι λαμπρός = ὁ ἥλιος λάμπει.

Τὸ ῥόδον εἶναι εὐώδες = τὸ ῥόδον εὐωδιάζει.

5. Πολλάκις τὸ συνδετικὸν καὶ τὸ κατηγορούμενον δύνανται νὰ συμπυκνωθῶν εἰς ἓν σχετικὸν ῥῆμα, ὥστε οἱ τρεῖς ὅροι τῆς προτάσεως γίνονται δύο. Ἀντιθέτως δὲ μερικὰ ῥήματα ἀναλύονται εἰς συνδετικὸν καὶ κατηγορούμενον.

Γύμνασμα 159. Σχηματίσατε προτάσεις μὲ τρεῖς ὅρους ἐκ τῶν ὁποίων ὁ τρίτος δηλ. τὸ κατηγορούμενον νὰ εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ἐπίθετα: εὐγενής, τακτικός, χαριτωμένη, εὐώδης, ὥριμα, ὀρμητικός, γενναῖος, πιστή, γελαστός, ὀκνηρός, εὖσπλαχνοι, ξυλίνη, κυανοῦς, ἐργατικοί, πρόθυμοι.

Γύμνασμα 160. Γράψατε εἰς χωριστὰς στήλας τὸ ὑποκείμενον, τὸ ῥῆμα καὶ τὸ κατηγορούμενον τῶν ἐξῆς προτάσεων:

Ὁ πατὴρ ὑγιαίνει. Ἡ μήτηρ εἶναι ἀσθενής. Ὁ Ἀριστείδης ἦτο δίκαιος. Οἱ μαθηταὶ γυμνάζονται. Ἡ ἡμέρα εἶναι λαμπρά. Ἡ μάμμη ἡσυχάζει. Εἴμεθα Ἕλληνες. Ὁ Γεώργιος ἐξελέγη δήμαρχος. Ὁ ἐργάτης σκάπτει. Ὁ φίλος μου ὀνομάζεται Δημητρόπουλος. Ὁ πατὴρ μου διωρίσθη ὑπάλληλος. Ὁ κῆπος εἶναι ἀνθηρός. Ὁ Παῦλος ἔγινε δικηγόρος.

2. Σύνθετος πρότασις

Ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδας ἦσαν Θηβαῖοι.	} α'.
Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀνδρέας εἶναι ἀδελφοί.	
Ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι φρόνιμος καὶ τακτικός.	} β'.
Ἡ ἡμέρα εἶναι βροχερά καὶ ψυχρά.	
Ὁ Νίκος προσέχει καὶ μελετᾷ.	} γ'.
Τὸ νήπιον τρώγει καὶ κοιμᾷται.	

Αἱ δύο πρῶται προτάσεις (α') ἔχουν δύο ὑποκείμενα.

Ἡ τρίτη καὶ τετάρτη (β') ἔχουν δύο κατηγορούμενα.

Ἡ πέμπτη καὶ ἕκτη ἔχουν δύο ῥήματα.

1. Ἡ **πρότασις**, ἡ ὁποία ἔχει δύο ἢ περισσότερα ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα ἢ ῥήματα, λέγεται **σύνθετος**.

Γύμνασμα 161. Σχηματίσατε τρεῖς προτάσεις μὲ δύο ὑποκείμενα, ἄλλας τρεῖς μὲ δύο κατηγορούμενα καὶ ἄλλας τρεῖς μὲ δύο ῥήματα.

3. Ὑξημένη ἢ πεπλατυσμένη πρότασις

Ὁ φιλόπonos κηπουρὸς περιποιεῖται, μὲ ἐπιμέλειαν τὸν κῆπὸν του.

Ἡ μικρὰ Μαρία εἶναι πολὺ ἐργατική.

Αἱ καλαὶ συναναστροφαὶ ὠφελοῦν πάντοτε τοὺς νέους.

1. Ἡ **πρότασις**, ἡ ὁποία ἔχει καὶ ἄλλας λέξεις, ἐκτὸς τῶν κυρίων ὄρων, (ὑποκειμένου, ῥήματος καὶ κατηγορουμένου) λέγεται **ἐπηυξημένη ἢ πεπλατυσμένη**.

Ὅλαι αἱ ἄλλαι λέξεις, ἐκτὸς τῶν κυρίων ὄρων τῶν προτάσεων, λέγονται **συμπληρώματα ἢ προσδιορισμοί**.

Γύμνασμα 162. Σχηματίσατε καὶ γράψετε πέντε πεπλατυσμένας προτάσεις.

α') Ἀντικείμενον

Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς.

Ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τὸν ἀγρόν.

Ὁ βοῦς σύρει τὸ ἄροτρον.

Τὰ ῥήματα **διδάσκει, καλλιεργεῖ, σύρει**, φανερόνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **ἐνεργητικά**.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου (διδάσκαλος) μεταβαίνει εἰς τοὺς **μαθητάς**, δηλαδὴ εἰς ἓν ἀντικείμενον.

Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου (γεωργός) μεταβαίνει εἰς τὸν **ἀγρόν**, δηλαδὴ εἰς ἓν ἀντικείμενον.

Εἰς τὴν τρίτην πρότασιν ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου (βοῦς) μεταβαίνει εἰς τὸ **ἄροτρον**, δηλ. εἰς ἓν ἀντικείμενον.

1. Τὸ πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, λέγεται **ἀντικείμενον**.

2. Τὸ ἀντικείμενον τίθεται συνήθως κατ' αἰτιατικὴν καὶ σπαινίως κατὰ γενικὴν ἢ δοτικὴν.

3. Τὸ ἀντικείμενον εἶναι συμπλήρωμα τῶν ἐνεργητικῶν ὀημάτων, ἀλλ' ὅταν ὑπάρχῃ κατηγορούμενον δὲν τίθεται ἀντικείμενον.

Γύμνασμα 163. Προσθέσατε ἀντικείμενα εἰς τὰς κατωτέρω προτάσεις: Ὁ ἰατρὸς θεραπεύει . . . Ὁ κηπουρὸς ποτίζει . . . Ὁ ποιμὴν βόσκει . . . Ὁ σκύλος φυλάττει . . . Οἱ κτίσται κτίζουν . . . Ὁ στρατηγὸς ὁδηγεῖ . . . Ἡ μήτηρ θηλάζει . . . Ὁ δενδροκόμος περιποιεῖται . . . Τὰ πτηνὰ κατασκευάζουν . . . Ὁ ἀγροφύλαξ φυλάσσει . . . Ὁ φαρμακοποιὸς πωλεῖ . . .

β') Προσδιορισμοὶ

Αἱ πεπλατυσμέναι προτάσεις ἐκτὸς τῶν κυρίων ὄρων (ὑποκειμένου ὀήματος καὶ κατηγορούμενου) καὶ τοῦ ἀντικειμένου ἔχουν καὶ ἄλλας λέξεις ὡς προσδιορισμοὺς τῶν ἀνωτέρω.

α') Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ

Οἱ **φιλόπονοι** ἄνθρωποι προσδεύουν
Ἀγαπῶ τοὺς **φιλοπόνους** ἀνθρώπους
Ὁ Ἐβρος εἶναι **μέγας** ποταμός.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ ἐπίθετον **φιλόπονοι** προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον «**ἄνθρωποι**». Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ ἐπίθετον «**φιλοπόνους**» προσδιορίζει τὸ ἀντικείμενον «**ἀνθρώπους**». Εἰς τὴν τρίτην πρότασιν τὸ ἐπίθετον «**μέγας**» προσδιορίζει τὸ κατηγορούμενον «**ποταμός**».

1. Τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν (ὑποκείμενον, ἀντικείμενον, κατηγορούμενον), εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται, λέγεται **ἐπιθετικὸς προσδιορισμός**.

Ὁ **γυμναζόμενος** στρατὸς εἶναι ἀκμαῖος
Ἐμάθομεν τὰς **δέκα** ἐντολάς
Αὐτὸς εἶναι **ιδιὸς μας** ἄνθρωπος.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν ἡ μετοχὴ «**γυμναζόμενος**» προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον «**στρατὸς**». Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ ἀριθμητικὸν «**δέκα**» προσδιορίζει τὸ ἀντικείμενον «**ἐντολάς**». Εἰς τὴν τρίτην πρότασιν ἡ ἀντωνυμία «**ιδιὸς μας**» προσδιορίζει τὸ κατηγορούμενον «**ἄνθρωπος**».

2. Πολλάκις χρησιμεύουν ὡς ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ (ὑποκειμένου, ἀντικειμένου, κατηγορούμενου) καὶ αἱ μετοχαί, τὰ ἀριθμητικά καὶ αἱ ἀντωνυμῖαι.

3. Οἱ ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ συμφωνοῦν πρὸς τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ὁποῖον προσδιορίζουν, κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.

β') Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ

Ὁ Θεὸς εἶναι *πανταχοῦ* παρὼν

Χθὲς ἐπήγαμεν ἐκδρομὴν

Ὁ Πέτρος ἀπήντησεν *δεθῶς*

Ἀνέγνωσα *πολλάκις* τὸ ποίημα

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ ἐπίρρημα «*πανταχοῦ*» προσδιορίζει τὸ ῥῆμα «*εἶναι*» κατὰ τόπον. Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ ἐπίρρημα «*χθὲς*» προσδιορίζει τὸ ῥῆμα «*ἐπήγαμεν*» κατὰ χρόνον. Εἰς τὴν τρίτην πρότασιν τὸ ἐπίρρημα «*δεθῶς*» προσδιορίζει τὸ ῥῆμα «*ἀπήντησεν*» κατὰ τρόπον. Εἰς τὴν τετάρτην πρότασιν τὸ ἐπίρρημα «*πολλάκις*» προσδιορίζει τὸ ῥῆμα «*ἀνέγνωσα*» κατὰ ποσόν.

1. Τὰ ἐπιρρήματα, τὰ ὁποῖα προσδιορίζουν τὰ ῥήματα τῆς προτάσεως κατὰ τόπον, χρόνον, τρόπον καὶ ποσόν, λέγονται *ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ*.

Ὁ *πολὺν* ἐπιμελὴς προοδεύει

Ὁ *συστηματικῶς* ἐργαζόμενος προκόπτει

Ὁ ἀσθενὴς εἶναι *τελείως* ἐξηντλημένος

Τὰ ἄνθη σας εἶναι *ἐξαιρετικῶς* ὡραῖα.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ ἐπίρρημα *πολὺν* προσδιορίζει τὸ ἐπίθετον (ὑποκείμενον) *ἐπιμελὴς*. Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ ἐπίρρημα *συστηματικῶς* προσδιορίζει τὴν μετοχὴν (ὑποκείμενον) *ἐργαζόμενος*. Εἰς τὴν τρίτην πρότασιν τὸ ἐπίρρημα *τελείως* προσδιορίζει τὴν μετοχὴν (κατηγορούμενον) *ἐξηντλημένος*. Εἰς τὴν τετάρτην πρότασιν τὸ ἐπίρρημα *ἐξαιρετικῶς* προσδιορίζει τὸ ἐπίθετον (κατηγορούμενον) *ὡραῖα*.

2. Πολλάκις τὰ ἐπιρρήματα ἐκτὸς τῶν ῥημάτων προσδιορίζουν καὶ τὰ ἐπίθετα ἢ ἀντωνυμίας (ὑποκείμενα, κατηγορούμενα) καὶ φανερώνουν ἐπίτασιν.

γ') Ἐμπρόθετοι προσδιορισμοὶ

Προβιάζομαι *κατ' ἔτος*

Τὸ πλοῖον ἔφθασεν *εἰς τὸν λιμένα*

Ἦλθον *ἐκ Κρήτης*

Θὰ ἀναχωρήσω *μετ' ὀλίγον* διὰ Θεσσαλονίκην

ὁ νικητὴς εἰς τὸν δρόμον νὰ ἔλθῃ ἔμπροσ

ὁ Ἀχιλλεύς ἦτο ἀνυπέρβλητος κατὰ τὴν ἀνδρείαν.

1. Πολλάκις χρησιμεύουν ὡς προσδιορισμοὶ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων πτώσεις ὀνομάτων μετὰ προθέσεων. Οἱ προσδιορισμοὶ αὐτοὶ λέγονται *ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί*.

Γύμνασμα 164. Ἀντιγράψανε τὰς κατωτέρω προτάσεις καὶ ὑπογραμμίσαιτε τοὺς προσδιορισμούς των : Οἱ ὄριμοι καρποὶ εἶναι ὠφέλιμοι. Ὁ ὑπερήφανος ἄνθρωπος ταπεινώνεται. Ὁ ἰατρὸς ἐπισκέπτεται τακτικῶς τὸν ἀσθενῆ. Αἱ χελιδόνες μεταναστεύουν μακράν. Ὁ Χαρίλαος Τρικούπης ὑπῆρξε διακεκριμένος πολιτικός. Ὁ χειμὼν ἦτο ἐξαιρετικῶς δριμύς. Ἡ πλημμύρα ἐπροξένησε πολλὰς ζημίας. Ὁ πατήρ μου ἔχει ἑβδομήκοντα ἑξ πρόβατα. Ὁ στρατὸς μάχεται ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ἦλθον πρῶτος εἰς τὸ ἀπλοῦν ἄλμα. Ὁ Κολοκοτρώνης ἦτο ἀνυπέρβλητος εἰς τὴν στρατηγικὴν δεξιότητα.

Σύνταξις τῶν προθέσεων

Συνήθως μεταχειριζόμεθα τὰς προθέσεις ὡς ἑξῆς :

ἐν	μέ	δοτικὴν	π.χ.	εὐρισκόμεθα ἐν τῷ σχολείῳ.
εἰς	μέ	αἰτιατικὴν	π.χ.	πηγαίνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν
ἐκ (ἐξ)	μέ	γενικὴν	π.χ.	ἔρχομαι ἐκ Πειραιῶς; ἔρχομαι ἐξ Ἀθηνῶν
σὺν	μέ	δοτικὴν	π.χ.	ἦλθον σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις.
πρὸς	μέ	αἰτιατικὴν	π.χ.	ἔγραψα πρὸς τὸν κ. Ἀνδρέαν
πρὸ	μέ	γενικὴν	π.χ.	θὰ σὲ περιμένω πρὸ τοῦ Δημαρχείου
ἀνὰ	μέ	αἰτιατικὴν	π.χ.	περιφέρεται ἀνὰ τοὺς ἀγρούς
κατὰ	μέ	αἰτιατικὴν	π.χ.	κατὰ τὸν νόμον θὰ τιμωρηθῇ
κατὰ	μέ	γενικὴν	π.χ.	ὥρμησε κατὰ τῶν ἐχθρῶν
διὰ	μέ	αἰτιατικὴν	π.χ.	ἀναχωρῶ διὰ Βόλον
διὰ	μέ	γενικὴν	π.χ.	ἦλθον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου
μετὰ	μέ	αἰτιατικὴν	π.χ.	θὰ ἔλθω μετὰ τὸ Πάσχα
μετὰ	μέ	γενικὴν	π.χ.	θὰ ὑπάγω μετὰ τοῦ Πέτρου
παρὰ	μέ	αἰτιατικὴν	π.χ.	τονίζεται παρὰ τὸν κανόνα
παρὰ	μέ	γενικὴν	π.χ.	ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου
ἀντὶ	μέ	γενικὴν	π.χ.	ἀντὶ τοῦ μάνα χολήν
ἐπὶ	μέ	γενικὴν	π.χ.	τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης.
περὶ	μέ	αἰτιατικὴν	π.χ.	ἦλθε περὶ τὴν μεσημβρίαν.
ἀπὸ	μέ	αἰτιατικὴν	π.χ.	ἔλαβον ἀπὸ τὸν φίλον μου.

ὕπο	μέ αιτιατικὴν π. χ. εὐρισκόμεθα ὑπὸ στέγην.
ὕπο	μέ γενικὴν π. χ. οἱ Βούλγαροι ἐνικήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλ- λήνων.
ὕπερ	μέ γενικὴν π. χ. μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.
ὕπερ	μέ αιτιατικὴν π. χ. ὑπὲρ τὴν γῆν.
ἄνευ	μέ γενικὴν π. χ. ἔρχεται ἄνευ τοῦ πατρός του.
ἔνεκα	μέ γενικὴν π. χ. ἔνεκα τοῦ χειμῶνος.
χάριν	μέ γενικὴν π. χ. ἤλθον χάριν τοῦ Γεωργίου.
ἄχρι(ς)	μέ γενικὴν π. χ. δὲν ἤλθε ἄχρι τοῦδε ἢ ἄχρις ὥρας
μέχρι(ς)	μέ γενικὴν π. χ. θὰ ὑπάγω μέχρις Ἑλευσίνος.
πλὴν	μέ γενικὴν π. χ. ἤλθον οἱ ἄλλοι πλὴν τοῦ Θωμᾶ.
χωρὶς	μέ αιτιατικὴν π. χ. ἔρχεται χωρὶς τὸν πατέρα του.

Γύμναστα 165. Σχηματίσατε καὶ γράψατε ἀνὰ μίαν πρότασιν
μέ τὰς ἀνωτέρω προθέσεις.

Β'. Εἶδη τῶν προτάσεων καὶ σύνδεσις αὐτῶν

1. Περίοδοι λόγου

Συχνά, διὰ νὰ ἐκφράζωμεν ἐν πλάτει τὰς σκέψεις μας, χρησιμο-
ποιοῦμεν πολλὰς προτάσεις τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης π.χ.

Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ἀφοῦ ἐκάλεσε συμβούλιον τῶν
ἀρχόντων, ἀπήντησεν εἰς τὸν Μωάμεθ Β'. «Νὰ παραδώσωμεν τὴν
πόλιν εἰς σέ, δὲν ἔχομεν δικαίωμα, οὔτε ἐγώ, οὔτε κανεὶς ἄλλος ἀπὸ
τοὺς κατοίκους. Ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ ἔχομεν ἀποφασίσει ν' ἀποθάνωμεν
ὑπερασπιζόμενοι αὐτὴν αἱ δὲν θὰ λογαριάσωμεν τὴν ζωὴν μας».

Ὁ λόγος ἀποτελεῖται ἀπὸ τμήματα, τὰ ὁποῖα χωρίζον-
ται μεταξὺ τῶν μέ τελείας στιγμᾶς. Τὸ τμήμα τοῦ λόγου, ἀπὸ τὴν
ἀρχὴν μέχρι τῆς τελείας στιγμῆς ἢ τὸ μεταξὺ δύο στιγμῶν λέγεται
περίοδος λόγου. Ὡστε ὁ ἀνωτέρω λόγος ἔχει τρεῖς περιόδους.

Ἐκάστη περίοδος ἀποτελεῖται ἀπὸ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι χωρί-
ζονται μεταξὺ τῶν μέ κόμματα ἢ μέ τὸν σύνδεσμον καί.

Κάθε περίοδος ἀρχίζει μέ κεφαλαῖον γράμμα, ἔχει δὲ τόσας
προτάσεις, ὅσα εἶναι τὰ ῥήματά της.

**1. Ὡστε ὁ λόγος χωρίζεται εἰς περιόδους, ἑκάστη δὲ περι-
οδος ἔχει μίαν ἢ περισσοτέρας προτάσεις.**

Γύμνασμα 166. Ἀντιγράψατε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας 3
περιόδους καὶ ὑπογραμμίσατε τὰς προτάσεις της.

2. Τὰ εἶδη προτάσεων

Ὁ μὲν Νικόλαος μελετᾷ γεωγραφίαν, ὁ δὲ Ἀθανάσιος γράφει τὸ γύμνασμά του.

Ἡ περίοδος αὕτη ἔχει δύο προτάσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ καθεμία ἐκφράζει ἐν νόημα τέλειον καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὸ νόημα τῆς ἄλλης.

1. Αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν μόναι τῶν τέλειον νόημα, λέγονται *κύριαι* ἢ *ἀνεξάρτητοι προτάσεις*.

Χθὲς δὲν ἦλθον εἰς τὸ σχολεῖον, ἐπειδὴ ἤμην ἀσθενής. Ἡ πρότασις «χθὲς δὲν ἦλθον εἰς τὸ σχολεῖον» ἐκφράζει μόνη τῆς τέλειον νόημα καὶ συνεπῶς εἶναι κυρία.

Ἡ δευτέρα πρότασις «ἐπειδὴ ἤμην ἀσθενής» δὲν ἐκφράζει μόνη τῆς τέλειον νόημα, ἀλλ' ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τῆς κυρίας.

2. Αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀποτελοῦν μόναι τῶν τέλειον νόημα, ἀλλὰ τίθενται, διὰ νὰ συμπληρώσουν τὸ νόημα τῆς κυρίας, λέγονται *δευτερεύουσαι* ἢ *ἐξηρητημέναι* ἢ *ὑποτελεῖς προτάσεις*.

Γύμνασμα 167. Ἀντιγράψατε τὰς κατωτέρω φράσεις καὶ ὑπογραμμίσατε τὰς μὲν κυρίας προτάσεις μὲ μίαν γραμμὴν, τὰς δὲ ἐξηρητημένας μὲ δύο. Ἡ Ἀθηνᾶ θὰ προοδεύσῃ, διότι εἶναι ἐπιμελής. Ὁ βοῦς χρησιμεύει, διὰ νὰ σύρῃ τὸ ἄροτρον. Αὔριον θὰ ὑπάγωμεν ἐκδρομὴν, ἂν ἐπιτρέπῃ ὁ καιρός. Ἀφοῦ ἐμελέτησας, ἐλθὲ νὰ παίξωμεν. Αὐτὸ εἶναι τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον μοῦ ἔστειλεν ὁ θεϊός μου. Ἐπειδὴ εἶται ψῦχος, δὲν θὰ ἐξέλθω.

3. Σύνδεσις τῶν προτάσεων.

α') Σύνταξις κατὰ παράταξιν.

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια.

1. Ἡ περίοδος αὕτη ἔχει τρεῖς προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν ἢ μία τὴν ἄλλην, χωρὶς νὰ συνδέωνται μεταξύ τῶν μὲ σύνδεσμον. Διὰ τοῦτο ὀνομάζονται *ἀσύνδευτοι* προτάσεις.

α'. Ὁ γεωργὸς πρῶτον ὀργώνει καὶ κατόπιν σπείρει τὸν ἀγρόν του.

β'. Μελέτα τὸ μάθημά σου ἢ λύσε νὰ προβλήματα σου.

γ'. Πήγαινε, ἀλλὰ νὰ ἔλθῃς γρήγορα.

Ἡ πρώτη περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μὲ τὸν συμπλεκτικὸν σύνδεσμον καί.

Ἡ δευτέρα περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μεταξύ τῶν μὲ τὸν διαζευτικὸν ἢ.

Ἡ τρίτη περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μεταξύ τῶν μὲ τὸν ἀντιθετικὸν σύνδεσμον ἀλλὰ.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

2. Ὅταν αἱ προτάσεις ἔχουν τοιαύτην σχέσιν μεταξύ των, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἢ μία συμπλήρωμα τῆς ἄλλης, λέγονται **προτάσεις κατὰ παράταξιν ἢ παρατεταγμένοι** ἢ **ὁμοταγεῖς**.

3. Αἱ ὁμοταγεῖς προτάσεις συντάσσονται κατὰ παράταξιν καὶ συνδέονται μεταξύ των μὲ τοὺς συμπλεκτικούς διαζευτικούς ἢ ἀντιθετικούς συνδέσμους (καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδὲ—ἢ, εἴτε—ἀλλὰ, μὲν, δέ. ἂν καί, καίτοι, μολονότι, ὁμως).

Γύμνασμα 167. Προσθέσατε τὸν κατάλληλον σύνδεσμον (συμπλεκτικὸν διαζευτικὸν ἢ ἀντιθετικόν) διὰ νὰ συνδεθοῦν μεταξύ των αἱ προτάσεις τῶν κατωτέρω περιόδων :

Τὸν χειμῶνα δὲν ὑπάρχουν. . . μνῖαι. . . κώνωπες. Ὁ καιρὸς εἶναι θερμοῦς! . . . ὑγρὸς. Κατὰ τὴν ἀνοιξιν οἱ ποιμένες ἀφήνουντὰς πεδιάδας . . . ἀνεβαίνουν εἰς τὰ ὄρη. Τὸ φθινόπωρον ἔχει ὀλίγα ὁπωρικά. . . ὀλίγα ἄνθη. Αἱ νύκτες εἶναι μικραὶ . . . κατὰ τὸν χειμῶνα, μακρὰι . . . κατὰ τὸ θέρος. Εἴμεθα ὑγιεῖς . . . ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι παγερός.

β'.) Σύνταξις καθ' ὑπόταξιν

α'.) Ἀνεχώρησε διὰ τὴν πατρίδα του, **μόλις** ἡτοιμάσθη.

β'.) Θὰ ὑπάγωμεν περίπατον, **ὅταν** παύσῃ ἡ βροχή.

γ'.) Ἀγαπῶ τὸν Θωμᾶν, **διότι** εἶναι ἐπιμελής.

δ'.) Πηγαίνω εἰς τὸ σχολεῖον, **διὰ νὰ** μάθω γράμματα.

ε'.) Θὰ ὑπάγωμεν ἐκδρομὴν, **ἐὰν** ἐπιτρέπῃ ὁ καιρὸς.

στ'.) Ὁ Κωστῆς μου εἶπεν **ὅτι** θὰ ἔλθῃ ἔνworis.

ζ'.) Αὐτὸς εἶναι ὁ χάριτης, **τὸν ὅποιον** μου ἔστειλεν ὁ ἀδελφός μου.

η'.) Εἶθε γὰρ σοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς **ὅ,τι** ἐπιθυμεῖς.

θ'.) Ὁ πατὴρ μὲ ἠρώτησε, **τί ἔμαθον** σήμερον εἰς τὸ σχολεῖον.

Καὶ εἰς τὰς ἑννέας αὐτὰς περιόδους ἡ πρώτη πρότασις εἶναι κυρία. Ἡ δευτέρα εἶναι ἐξηρητημένη, διότι δὲν ἀποτελεῖ μόνη τῆς νόημα τέλειον, ἀλλὰ χρησιμεύει, διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ νόημα τῆς κυρίας. Διὰ τοῦτο λέγεται **ὑποτεταγμένη πρότασις**.

1. Αἱ ἐξηρητημέναι ἢ ὑποτεταγμένοι προτάσεις συνδέονται πρὸς τὰς κυρίας μὲ συνδέσμους (ἐκτός των συμπλεκτικῶν, διαζευτικῶν καὶ ἀντιθετικῶν) καὶ μὲ **ἀναφορικὰς ἢ ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας**.

2. Ὁ τρόπος τῆς συνδέσεως τῶν ἐξηρητημένων προτάσεων πρὸς τὰς κυρίας λέγεται **σύνταξις καθ' ὑπόταξιν**.

Αἱ ἐξηρητημέναι προτάσεις ἀναλόγως τοῦ συνδέσμου ἢ τῆς ἀντωνυμίας, διὰ των ὁποίων συνδέονται πρὸς τὰς κυρίας, λέγονται **χρονικαὶ** (α' καὶ β'), **αἰτιολογικαὶ** (γ'), **τελικαὶ** (δ'), **ὑποθετικαὶ** (ε'), **εἰδικαὶ** (ς'), **ἀναφορικαὶ** (ζ' καὶ η'), **ἐρωτηματικαὶ** (θ').

Γύμνασμα 168. Συμπληρώσατε τὰς κατωτέρω περιόδους προσθέτοντες τὰς καταλλήλους ὑποτεταγμένας προτάσεις :

Δὲν ἐπῆγα χθὲς εἰς τὸ γραφεῖον μου, διότι . . . Ἡ θάλασσα ἔχει τρικυμίαν, ὅταν . . . Αὐτὰ εἶναι τὰ ὑποδήματα, τὸ ὅποια

Θὰ ἀναχωρήσω αὔριον, ἂν . . . Δὲν ἔκαμες ὅ,τι . . . Ὁ ἀσθενὴς στενοχωρεῖται, ἐπειδὴ . . . Ὁ πατὴρ εἰδοποίησεν ὅτι . . .

Πήγαινε καὶ μόνος σου νὰ τὸν συναντήσης, ἀφοῦ . . . Ὁ Δημήτριος ἐτοιμάζεται, ἴνα . . . Ἡ γάτα χρησιμεύει, διὰ νὰ . . . Εἶχον ἐξέλθει, . . . ἤλθες.

Γ'. Ἀνάλυσις μετοχῶν

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος (=ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐρχεται)
ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐργαζόμενος (=ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐργάζεται) προοδεύει.
Ὁ κοπιᾶζων (=ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κοπιᾶζει) ἀνταμείβεται.

1. Αἱ μετοχαί, αἱ ὁποῖαι ἀναλύονται μὲ ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν καὶ ῥῆμα, λέγονται **ἀναφορικαὶ** ἢ **ἐπιθετικά**. Αἱ ἀναφορικαὶ μετοχαὶ συνοδεύονται πάντοτε ἀπὸ τὸ ἄρθρον τῶν.

Σὲ βλέπω εὐχαριστημένον (ὅτι εἶσαι εὐχαριστημένος)	} α'.
Ἀκούω τὸν ἱεροκῆρυκα δμιλοῦντα (νὰ δμιλῇ)	
ὁ ἐργάτης ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος (νὰ ἐργάζεται)	} β'.
ἔπαυσα συμβουλευὼν (νὰ συμβουλευῶ)	

2. Μερικὰ ῥήματα (εἶμαι, βλέπω, ἀκούω, ἀρχίζω, παύω κτλ.) δέχονται μίαν μετοχήν, ἡ ὁποία λέγεται **κατηγορηματικὴ μετοχή**.

3. Ἡ κατηγορηματικὴ μετοχὴ χρησιμεύει ὡς κατηγορούμενον τῶν ἀντικειμένων καὶ διὰ τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς αὐτὸ κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν. (α'.)

Ἄν δὲν ὑπάρχῃ ἀντικείμενον, ἡ κατηγορηματικὴ μετοχὴ χρησιμεύει ὡς κατηγορούμενον τοῦ ὑποκειμένου (β'.)

4. Αἱ κατηγορηματικαὶ μετοχαὶ δὲν ἔχουν ἄρθρον καὶ ἀναλύονται μὲ τὸν σύνδεσμον **ὅτι** ἢ **νὰ** καὶ ῥῆμα.

Μελετήσας (=ἀφοῦ ἐμελέτησα) ἔμαθον καλῶς τὸ ποίημα.

Ἀσθενῶν (=ἐπειδὴ ἤμην ἀσθενής) δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον.

Θεοῦ θέλοντος (=ἂν θέλῃ ὁ Θεὸς) θὰ ἐπιτύχωμεν τὸν σκοπὸν μας. Καὶ κουρασμένος (=ἂν καὶ εἶμαι κουρασμένος) ἐργάζομαι.

5. Πολλὰ ἐξηρημένα προτάσεις (χρονικαί, αἰτιολογικαί, ὑποθετικά κλπ.) δύνανται νὰ συμπτυχθοῦν εἰς τὰς ἀντιστοίχους μετοχὰς τῶν, **χρονικάς, αἰτιολογικάς, ὑποθετικάς** κλ.

Ἀντιστρόφως δὲ αἱ μετοχαὶ αὐταὶ δύνανται ν' ἀναλυθθοῦν εἰς ἐξηρημένας προτάσεις μὲ τὸν ἀντίστοιχον σύνδεσμον.

Ὁ Ἰωάννης ἐρχεται **τρέχων**, ὁ Γεώργιος **βαδίζων** κανονικῶς καὶ ὁ Θωμᾶς **βραδυπορῶν**.

6. Αἱ μετοχαὶ τρέχων, βαδίζων, βραδυπορῶν φανερώνουν τρῶπον καὶ λέγονται **τροπικαί**.

Αἱ τροπικαὶ μετοχαὶ διετηρήθησαν καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι μετεβλήθη ἡ κατάληξις τῶν π.χ. **τρέχοντις, βαδίζοντις, βραδυπορώντις**.

Αἱ τροπικαὶ μετοχαί, τόσον τῆς καθαρευούσης, ὅσον καὶ τῆς δημοτικῆς, δὲν ἀναλύονται.

Γύμνασμα 169. Εὑρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας 10 προτάσεις ὡς ἑξῆς:

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μέ μετοχάς καὶ γράψατε αὐτάς καὶ τὴν ἀνάλυσίν των εἰς τὸ τετράδιόν σας.

Δ'. Σύνταξις ἐνεργητικὴ καὶ παθητικὴ

α') Ἐνεργητικὴ σύνταξις

Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητὰς

ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τοὺς ἀγροὺς

Οἱ Ἕλληνες κατετρόπωσαν τοὺς Ἰταλοὺς.

Τὰ ῥήματα τῶν ἀνωτέρω προτάσεων (διδάσκει, καλλιεργεῖ, ἐνίκησαν) φανερώουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον (διδάσκαλος, γεωργός, Ἕλληνες) ἐνεργεῖ. Ἡ ἐνέργειά του δὲ μεταβαίνει εἰς τὸ ἀντικείμενον (μαθητὰς, ἀγροὺς, Ἰταλοὺς).

1. Ὄταν τὸ ῥῆμα μιᾶς προτάσεως εἶναι ἐνεργητικῆς φωνῆς καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου μεταβαίνει εἰς τὸ ἀντικείμενον, ἡ πρότασις λέγεται *ἐνεργητικὴ*.

Ἐπίσης ἡ τοιαύτη σύνταξις λέγεται *ἐνεργητικὴ*.

β') Παθητικὴ σύνταξις

Οἱ μαθηταὶ διδάσκονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου (ἢ ἀπὸ τὸν διδάσκαλον).

Οἱ ἀγροὶ καλλιεργοῦνται ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ (ἢ ἀπὸ τὸν γεωργόν).

Οἱ Ἰταλοὶ κατετροπώθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων (ἢ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας).

Τὰ ῥήματα τῶν ἀνωτέρω προτάσεων (διδάσκονται, καλλιεργοῦνται, ἐνικήθησαν) φανερώουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον (μαθηταί, ἀγροί, Πέρσαι) παθαίνει ἀπὸ κάποιο αἰτίου (ἀπὸ τὸν διδάσκαλον, γεωργόν, Ἕλληνας). Τὸ αἶτιον αὐτὸ, τὸ ὁποῖον προξενεῖ τὸ πάθημα εἰς τὸ ὑποκείμενον, λέγεται *ποιητικὸν αἶτιον*.

Τὸ *ποιητικὸν αἶτιον* ἐκφέρεται μὲ τὴν πρόθεσιν ὑπὸ καὶ πτώσιν γενικὴν ἢ μὲ τὴν πρόθεσιν ἀπὸ καὶ πτώσιν αἰτιατικὴν.

2. Ὄταν τὸ ῥῆμα μιᾶς προτάσεως εἶναι παθητικῆς φωνῆς καὶ φανερώει ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κατὰ ἀπὸ ποιητικὸν αἶτιον, τότε ἡ πρότασις λέγεται *παθητικὴ*. Ἐπίσης *παθητικὴ* λέγεται καὶ ἡ σύνταξις τοῦ εἵδους αὐτοῦ.

γ') Τροπὴ τῶν ἐνεργητικῶν προτάσεων εἰς παθητικὰς

Ἐνεργητικαὶ προτάσεις

Ὁ κτίστης κτίζει τὴν οἰκίαν

ὁ ἀμπελουργὸς κλαδεύει τὴν ἀμπελον

ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφόνευσεν τὸν Ἑκτορα

Παθητικαὶ προτάσεις

ἡ οἰκία κτίζεται ὑπὸ τοῦ κτίστου

ἡ ἡ » » ἀπὸ τὸν κτίστην

ἡ ἡ ἀμπελος κλαδεύεται ὑπὸ τοῦ ἀμπελουργοῦ

ἡ ἡ ἀμπελος κλαδεύεται ἀπὸ τὸν ἀμπελουργόν

Ὁ Ἐκτωρ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως

ἡ ὁ Ἐκτωρ ἐφονεύθη ἀπὸ τὸν Ἀχιλλέα.

1. Μία ἐνεργητικὴ πρότασις, ἡ ὁποία ἔχει ἀντικείμενον κατὰ αἰτιατικὴν, δύναται νὰ τραπῇ εἰς παθητικὴν, χωρὶς νὰ μεταβληθῇ ἡ ἔννοιά της.

2. Ἡ ἐνεργητικὴ πρότασις τρέπεται εἰς παθητικὴν, ἂν τὸ ῥῆμα της γίνῃ παθητικὸν τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τὸ ἀντικείμενόν της γίνῃ ὑποκείμενον καὶ τὸ ὑποκείμενον της ποιητικὸν αἷτιον.

Γύμνασμα 170. Τρέψατε τὰς ἀκολουθοῦντας ἐνεργητικὰς συντάξεις εἰς παθητικὰς καὶ γράψατε αὐτάς :

Ἐκ κηπουρὸς ποτίζει τὸν κήπον. Ὁ ἰατρὸς θεραπεύει τὸν ἀσθενή. Ὁ ὑποδηματοποιὸς κατασκευάζει ὑποδήματα. Ὁ μαθητὴς λύσει τὰ προβλήματα του. Ὁ ἔμπορος ἐπώλησε πολλὰ ὑφάσματα. Ἡ Φανὴ ἔστρωσε τὴν τράπεζαν. Ὁ Χριστὸς ἀνέστησε τὸν Λάζαρον. Ὁ Γεώργιος ἔχει γράψῃ τὸ μάθημά του. Ὁ Δημήτριος θὰ σκάψῃ τὸν κήπον του. Ὁ ἀξιωματικὸς ἔχει γυμνάσει τοὺς στρατιώτας.

Γύμνασμα 171. Εὗρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν σας πέντε ἐνεργητικὰς προτάσεις καὶ τρέψατε αὐτάς εἰς παθητικὰς.

δ.) Τροπὴ τῶν παθητικῶν προτάσεων εἰς ἐνεργητικὰς

Ἡ Λερναία Ὑδρα ἐξωντὼθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἢ ἀπὸ τὸν Ἡρακλῆ.

Τὸ ἐργοστάσιον διευθύνεται ὑπὸ τοῦ Παπαδοπούλου ἢ ἀπὸ τὸν Παπαδόπουλον.

Τὰ σχέδια ἔχουν καταρτισθῇ ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ ἢ ἀπὸ τὸν μηχανικόν.

Ὁ Ἡρακλῆς ἐξώντωσε τὴν Λερναίαν Ὑδραν.

Ὁ Παπαδόπουλος διευθύνει τὸ ἐργοστάσιον.

Ὁ μηχανικὸς ἔχει καταρτίσει τὰ σχέδια.

1. Ἡ παθητικὴ πρότασις, ἡ ὁποία ἔχει ποιητικὸν αἷτιον δύναται νὰ τραπῇ εἰς ἐνεργητικὴν, χωρὶς νὰ μεταβληθῇ ἡ ἔννοιά της.

Ἡ παθητικὴ πρότασις τρέπεται εἰς ἐνεργητικὴν, ἂν τὸ ῥῆμά της γίνῃ ἐνεργητικὸν τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τὸ ὑποκείμενόν της γίνῃ ἀντικείμενον καὶ τὸ ποιητικὸν αἷτιον ὑποκείμενον.

Γύμνασμα 172. Ὁ ἐθνικὸς μας ὕμνος ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ. Οἱ νόμοι τῶν Ἀθηνῶν ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ Σόλωνος. Τὸ ἄροτρον σύρεται ὑπὸ τοῦ βοός. Τὸ περίφημον ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Πραξιτέλους. Ὁ κλέπτης ἔχει συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Εἰρηνοδικείου τῆς ἀστυνομίας. Ἡ ὑπόθεσις θὰ ἐκδικασθῇ ὑπὸ τοῦ Εἰρηνοδικείου αὐτοῦ. Ὁ κολυμβητὴς παρεσύρθη ὑπὸ τῶν κυμάτων. Ἡ ἐνδυμασία ἔχει ῥαφῇ ἀπὸ τὸν ῥάπτην. Οἱ νόμοι ψηφίζονται ὑπὸ τῆς βουλῆς.

Γύμνασμα 173. Εὗρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν σας πέντε παθητικὰς προτάσεις με ποιητικὸν αἷτιον καὶ τρέψατε αὐτάς εἰς ἐνεργητικὰς.

0020560745

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

